

Sonja Čokl, Gašper Cankar

Poročilo

Raziskava različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine

Poročilo**Raziskava različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine****Avtorja**

mag. Sonja Čokl, dr. Gašper Cankar

Urednica

Nataša Hafner

Delovna skupina za Raziskavo različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine

Delovna skupina v ožji sestavi:

mag. Sonja Čokl, dr. Gašper Cankar, Nataša Hafner

Ostali člani delovne skupine:

Nada Beguš, Tatjana Cvetko, Metka Fendre, Polonca Glojek, Anita Govc, Marijana Jeromel, Ana Jesenovec, Vera Klemenc, Živa Kolar, Andrejka Korman, Maja Kosmač, Breda Kramar, Marija Lelič, Breda Marušič, Darja Mohorko, Katarina Nagode, Martina Orožen, Breda Perčič, Metoda Perger, Vlasta Praprotnik, Lidija Puklavec Petek, Mojca Radešček, Irena Rakovec Žumer, Marija Sajko Lulik, Milica Selinšek, Miriam Stanonik, Jure Šink, Irena Šket Fakin, Katra Valič, Majda Wozniak

Računalniško oblikovanje

Milena Jarc

Ostali sodelavci

Dušan Koser, Igor Peharc, Robert Žužek

Izdajatelj in založnik

Državni izpitni center

mag. Darko Zupanc, direktor

Tisk

Državni izpitni center

Spletna stran

www.ric.si

© Državni izpitni center 2008

Vse pravice pridržane. Noben del te knjige ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v katerikoli obliki oziroma na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, ali kako drugače, brez predhodnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.26:821.163.6.09-4

ČOKL, Sonja

Raziskava različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine :
poročilo / Sonja Čokl, Gašper Cankar. - Ljubljana : Državni izpitni center, 2008

ISBN 978-961-6322-75-1

1. Cankar, Gašper

237097216

Opomba:

Mnenja avtorjev ne izkazujejo mnenja institucije.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem

*mag. Darku Zupancu, direktorju Državnega izpitnega centra,
da je s strokovno in materialno pomočjo omogočil raziskavo,*

*vsem tridesetim zunanjim ocenjevalcem
za opravljeno delo in dragocene strokovne pripombe,*

*soavtorju dr. Gašperju Cankarju
za statistični del raziskave in nazoren prikaz rezultatov,*

*urednici Nataši Hafner
za zahtevno organizacijsko in strokovno pomoč,*

*gospe Mileni Jarc
za skrbno oblikovanje Poročila*

*ter sodelavcem
Dušanu Koserju, Igorju Peharcu in Robertu Žužku za pomoč pri delu.*

Sonja Čokl

VSEBINA

1. UVOD	7
1.1. Povod za raziskavo.....	7
1.2. Namen in cilji.....	7
1.3. Kaj je znano iz mednarodnih izkušenj	8
2. POTEK IN METODE DELA.....	14
2.1. Izbor ocenjevalcev	14
2.2. Izbor esejev	15
2.3. Izbor in priprava meril za ocenjevanje	17
2.4. Razdeljevanje esejev po metodi latinskega kvadrata	18
2.5. Uvajanje ocenjevalk za uporabo ocenjevalnih meril.....	19
2.6. Anketni vprašalniki	20
2.7. Statistična obdelava rezultatov	20
2.8. Kvalitativna obdelava rezultatov	20
2.9. Povratna informacija ocenjevalkam, ponovno ocenjevanje izbranega eseja ter izpolnjevanje zaključnega vprašalnika	21
2.10. Sinteza in vrednotenje novo pridobljenih rezultatov	21
2.11. Analiza obstoječih meril ocenjevanja.....	21
3. REZULTATI	22
3.1. Statistična analiza rezultatov ocenjevanja esejev po treh različnih vrstah meril; pripravil G. Cankar	22
3.2. Kvantitativna analiza anketnih vprašalnikov.....	22
3.3. Kvalitativna analiza.....	23
3.3.1. Anketni vprašalniki.....	23
3.3.2. Ocenjeni eseji	26
3.3.3. Ocenjevalna merila	32
3.3.3.1. Obstoječa merila ocenjevanja	32
3.3.3.2. V raziskavi uporabljena merila ocenjevanja	35
3.3.3.3. Vpliv vrste meril na vrednotenje različnih sestavin esejev	50
3.3.4. Ponovno ocenjeni izbrani esej po dopolnjenih merilih	54
3.3.5. Povzetek rezultatov.....	55
4. RAZPRAVA	57
4.1. Veljavnost ocenjevanja	57
4.2. Zanesljivost	59
4.3. Korektnost in stabilnost.....	60
4.4. Občutljivost.....	60
4.5. Razločljivost.....	61
4.6. Kriterijska lestvica	61
4.7. Primerljivost z nekaterimi evropskimi državami	62

5. UGOTOVITVE, PRIPOROČILA IN OMEJITVE	64
6. PREDLOG NOVIH OCENJEVALNIH MERIL	68
7. UPORABLJENA LITERATURA	70
8. PRILOGE.....	71
Priloga 1: Ocenjevalna shema v Angliji.	71
Priloga 2: Eseji, ki so na maturi 2005 izkazovali domnevno nekorektnost ocenjevanja, a niso bili zajeti v raziskavo.	71
Priloga 3: Formularji ocenjevalnih obrazcev za 1., 2., 3. in 4. merila.	73
Priloga 4: Vaje za uvajanje ocenjevalcev. Uporaba kriterijev 2. meril ob primerih esejskih odstavkov z mature 2005.	78
Priloga 5: Vaje za uvajanje ocenjevalcev. Uporaba dveh ocenjevalnih obrazcev 3. meril – celostnega in razčlenjevalnega – ob primerih esejskih odstavkov z mature 2005.	81
Priloga 6: Anketni vprašalniki za vse tri vrste meril.	83
Priloga 7: Statistična analiza rezultatov ocenjevanja.	87
Priloga 8: Kvantitativna analiza anketnih vprašalnikov; pripravila N. Hafner.	98
Priloga 9: Formular za kvalitativno analizo esejev.	128
Priloga 10: Kvalitativna analiza 45 esejev.	129
Priloga 11: Razporejenost ocenjevanja esejev št. 5 in 28 po 1. merilih.	152
Priloga 12: Ocenjevanje jezika z dvema ocenjevalcema na maturi 2005 za esej št. 7.	154
Priloga 13: Napačne ocenjevalčeve korekture in lektoriranje eseja.	155
Priloga 14: Zaporedje oddelkov glede na uspeh na Gimnaziji Bežigrad v šolskem letu 2005/2006.	157
Priloga 15: Prikaz rezultatov statistične analize za vse tri vrste meril.	158
Priloga 16: Ocene 45 esejev pri vseh štirih vrstah meril.	159
Priloga 17: Preglednica statističnih rezultatov ocenjevanja vseh esejev s štirimi vrstami meril v izvornih točkah.	162
Priloga 18: Preglednica primerjave statističnih in kvalitativnih rezultatov ocenjevanja z vsemi štirimi vrstami meril.	165
Priloga 19: Dopolnilni obrazec za 2. merila.	166
Priloga 20: Razlika med zaporedjem esejev, izračunanim glede na surove podatke in glede na statistično obdelavo.	167

1. UVOD

Na vprašanje, zakaj Finci letijo dlje (Gaber in dr. 2006) oz. zakaj so med razvojno najuspešnejšimi narodi, smo pred približno letom dni prebrali vrsto odgovorov, ki so jih ponudili Finci in naši strokovnjaki s področja izobraževanja. Bi Slovenci lahko leteli dlje kot sedaj? V poročilu o raziskavi različnih vrst ocenjevalnih kriterijev za eseje iz slovenščine na maturi bomo razgnili potek dela, rezultate in namige, s katerimi bi morda lahko podaljšali zaletišče za daljši let na obravnavanem področju.

1.1. POVOD ZA RAZISKAVO

V Sloveniji se v okviru mature pri izpitih iz slovenščine za ocenjevanje esejev uporabljata dva ocenjevalna sistema:

- od leta 1990 opisni kriteriji v programu mednarodne mature in
- od leta 1995 točkovanje esejskih odstavkov in jezika v programu splošne mature.

Za prvi sistem je značilno razčlenjevalno ocenjevanje eseja kot celote, za drugega pa razčlenjevalno ocenjevanje za vsebino in jezik posebej. V okviru vsebine se oceni odstavke, ki jih kandidati napišejo glede na navodila, jezikovni del pa je ocenjen glede na jezikovno pravilnost, slog in zgradbo. Seštevek točk obeh delov se lahko prišteje po dve dodatni točki za vsebino in jezik.

Učitelji, ki učimo v obeh programih, ugotavljamo, da so cilji, zapisani v obeh učnih načrtih, zelo podobni, in si ob tem zastavljamo vprašanje, ali se ne bi dalo dobrih izkušenj v programu mednarodne mature prenesti v nacionalni program. S tem bi morda odprli možnost za dvig ravni znanja na maturi ter kandidatom omogočili več samostojnosti pri razvijanju esejske teme in za izražanje osebnega bralnega odziva, kar oboje predvideva učni načrt in čemur običajno rečemo »literarno branje«.

Zamisel o raziskavi različnih ocenjevalnih meril za maturitetne eseje je izšla iz osebne želje, da bi se izboljšalo ocenjevanje maturitetnih esejev v okviru naslednjih vprašanj:

- Ali so ocene kandidatov iz slovenščine na maturi primerljive z njihovimi internimi ocenami v 4. letniku?
- Ali so ocene iz slovenščine na maturi primerljive z maturitetnimi ocenami iz angleščine in matematike pri istih kandidatih?
- Ali je ocenjevanje esejev z dvema ocenjevalcema zanesljivo?
- Ali poleg dodeljevanja točk esejskim odstavkom obstaja ustrežnejši način ocenjevanja esejske vsebine?
- Ali ocenjevalna merila dovolj natančno zaznavajo razliko med višjimi in nižjimi taksonomskimi ravni znanja?
- Ali je z obstoječimi merili mogoče oceniti gostoto in težo napak pri jeziku?
- Ali ocenjevanje ustreza zahtevam, ki jih učiteljem in kandidatom nalaga učni načrt?

1.2. NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen raziskave je bil najprej analizirati obstoječa merila ocenjevanja v programu splošne mature in ugotoviti, ali je mogoče morebitne pomanjkljivosti nadomestiti z rešitvami, ki bi jih ponudile drugačne vrste meril. Po pripravi dveh dodatnih vrst meril smo želeli z analizo rezultatov ugotoviti, katera izmed treh vrst ocenjevalnih meril omogoča najbolj pravično, to je veljavno, zanesljivo in objektivno, ter občutljivo ocenjevanje (Bucik 2003: 123).

Hipoteza raziskave je temeljila na predpostavki, da ima vsaka vrsta ocenjevalnih meril določene prednosti in slabosti ter da je za ocenjevalce uporaba različnih načinov ocenjevanja približno enako zahtevna, zato bi bilo smiselno v kriterije ocenjevanja vgraditi take zahteve, ki bi spodbujale čim kvalitetnejše znanje kandidatov. Kandidati bi imeli ob dosedanjih pisnih obveznostih možnost, da samostojno razvijejo temo v okviru izpitnega naslova ter da samostojno in iz več zornih kotov ovrednotijo obravnavana literarna dela. Z dvigom ravni znanja bi se povečal najpomembnejši dejavnik ocenjevanja – vsebinska veljavnost. Poleg tega bi imeli ocenjevalci na voljo bolj občutljiva merila, potrebna za predmet ocenjevanja, to so eseji o umetnostnih besedilih. Z obojim bi se povečala pravičnost in s tem kredibilnost ocenjevanja maturitetnih izpitov.

Cilji raziskave

Cilj raziskave je bilo iskanje odgovorov na štiri vprašanja, in sicer:

1. Kakšna bi bila kriterijska lestvica, ki ne bi bila preveč podrobna in ki bi temeljila na primerjavi z lestvicami drugih držav?
2. Kakšne značilnosti bi pokazala primerjava med obstoječo in novo lestvico?
3. Kako potekata izvedba in ocenjevanje esejev v nekaterih evropskih državah?
4. Kolikšen delež maturitetnega izpita naj bo namenjen eseju iz književnosti?

1.3. KAJ JE ZNANO IZ MEDNARODNIH IZKUŠENJ

Da bi lažje definirali problem, ki ga zaznavamo tako učitelji in dijaki kot vodstva šol in nekatere institucije, smo najprej poskušali ugotoviti, kaj je znano na tem področju v tujini.

V nekaterih evropskih državah – za katere so bili zbrani podatki leta 2001 (Čokl 2001: 93–132), za Irsko leta 2003 in Finsko leta 2006 – so izkušnje v zvezi z maturitetnimi izpiti delno podobne našim in delno različne.

Predstavljamo predvsem vpogled v razmerje med pisnim in ustnim delom izpita ter vrsto ocenjevalne lestvice.

	Število izpitov za matura	Razmerje pisni : ustni izpit v %	Razmerje vsebina : jezik v eseju v %	Ocenjevalna lestvica za esej	Priprava izpitnih vprašanj in meril	Sistem ocenjevalcev
Slovenija	5	80 : 20	60 : 40	50 točk	državna predmetna komisija	zunajni, regijski, glavni
Avstrija	7	40 : 60		ocene 5–1 (zadostna ocena je 4)	učitelji na šoli	učitelji na šoli in nadzor zunanje inšpekcije
Italija	6	50 : 50		60 točk (zadostna ocena je 36 točk)	učitelji na šoli	zunajni, nadzoruje predstavnik notranjih ocenjevalcev in državna inšpekcija
Nemčija – Spodnja Saška, Severno Porenje in Westfalija	10	66 : 33		15 točk ocene 6–1 (zadostna ocena je 4,3 točke)	zunaj ali notranje z nadzorom	notranji, zunajni, nadzor
Francija	8		90 : 10	20 točk (zadostna ocena je 10 točk)	zunaj	po en učitelj iz druge šole, nato moderacija s skupino ocenjevalcev
Anglija	2–4 izbirno	večina pisni izpiti	75 : 25	20 točk (zadostna ocena je 9–10), ocene E–A		notranje in izpitni odbor; en zunajni ocenjevalec in nadzor vodje ocen. skupin ter glavnega ocenjevalca
Mednarodna matura, sedež v Švici	6 ter TOK in EE ¹	70 : 30 (med letom 50 %)	80 : 20	25 točk, ocene 1–7	zunaj, notranje	en zunajni ocenjevalec ter usklajevanje med zunanjimi ocenjevalci in moderatorjem
Irsko (podatki: november 2003)		100 (umetnost. besedilo 60 % in neumetn. 40 %)	60 : 40	60 točk, ocene E–A		
Finsko (podatki: maj 2006)	5 ali več	spis ² , primeren izkušnjski ravni kandidata ali spis s področja splošne razgledanosti		ocene 4–10 (zadostna ocena je 5, dobra je 8)	državna komisija	zunaj

¹ Vsak kandidat mora napisati izpitni esej iz predmeta teorija spoznavanja (Theory of knowledge) ter oddati raziskovalno maturitetno nalogo (Extended essay).

² (<http://www.minedu.fi/yo-tutkinto/esiteen.html>)

Descriptions of the tests

The Mother Tongue Test is arranged in Finnish, Swedish and Lappish. In the Mother Tongue Test the candidate must write a stylistically and objectively acceptable **composition about a subject that concerns his or her range of experience or all-round education**. The Mother Tongue Test is **composed of two tests**, and the candidate's grade is determined on the basis of the test for which he or she gained a higher number of points.

Ugotovili smo, da se delež pisnega izpita v šestih državah, za katere imamo natančne podatke, giblje od 40 do 100 % in v povprečju znaša 68 %, ustni del izpita pa 32 %.

Ocenjevalne lestvice imajo različno število točk, od najmanj 20 do največ 60, in v povprečju za sedem držav vsebujejo 36 točk.

V nadaljevanju nas je zanimalo, na katerih taksonomskih ravneh znanja nekatere dežele oblikujejo izpitne zahteve in kakšno vrsto meril ocenjevanja uporabljajo za preverjanje književnega znanja.

Država ali dežela	Naslov	Navodila	Prepoznana oz. zapisana najvišja raven znanja	Merila ocenjevanja
Slovenija	tematski	do 5 vsebinskih in strukturnih vprašanj	poznavanje, razumevanje, primerjanje in vrednotenje literarnih del	točkovanje pričakovanih vsebin in struktur glede na uvodna esejska navodila
Avstrija	šole interno		samostojnost; samostojna uporaba znanja	celostno glede na kriterije
Italija	šole interno		koherenca; kritičen odnos	celostno glede na kriterije
Nemčija – Spodnja Saška	avtor in delo	2 do 4 vprašanja	samostojnost; polemičnost	celostno ocenjevanje pričakovanih struktur glede na kriterije
Nemčija – Severno Porenje in Westfalija	avtor in delo	1 do 2 vprašanja	samostojnost; polemičnost; uporabnost	celostno ocenjevanje pričakovanih struktur glede na kriterije
Francija	tematski oz. zvrstni	2 vprašanja	razvijanje teme; koherentnost; citiranje	20 % točkovno, 80 % celostno ocenjevanje pričakovanih struktur glede na kriterije
Anglija	avtor in delo; delno citatni je dovoljen	2 vprašanja	avtonomnost; polemičnost; literarni uvid	opisni kriteriji in opisna ocenjevalna lestvica za pričakovane strukture
Mednarodna matura, sedež v Švici	esejsko vprašanje; lahko citatni	1 do 2 vprašanja	koherentnost; utemeljevanje; osebni odziv	opisni kriteriji za pričakovane strukture
Irska	esejsko vprašanje	1 vprašanje	tehtnost, izvirnost, jasnost; utemeljevanje	opisni kriteriji za pričakovane strukture

Pregled taksonomskih ravni in ocenjevalnih meril za devet dežel je pokazal, da so zahteve po kvaliteti književnega znanja najvišje v Angliji in skromnejše v Sloveniji (Glej poglavje 4.1. v tem poročilu.). Merila ocenjevanja so v Sloveniji vezana na navodila v uvodnem delu maturitetne esejske pole, v vseh drugih proučenih evropskih državah uporabljajo celostno ocenjevanje ali opisne kriterije.

Da bi spoznali več podrobnosti, kaj in kako ocenjujejo v tujini, smo uporabili podatke o maturitetnih zahtevah za materinščine, zbranih v Čokl 2001.

Zanimali so nas predvsem:

- **izpitni naslovi,**
- **vrste pisnih zadolžitev,**
- **kriteriji ocenjevanja,**
- **ocenjevalni obrazec,**
- **navodila ocenjevalcem.**

Tu predstavljamo nekaj značilnosti, izbranih iz podatkov za Francijo, Anglijo, Nemčijo in Irsko.

FRANCIJA³

Primer naloge s področja dramatike

Naslov: »Ista situacija, različne ubeseditve«

Sklop izpitnih besedil:

- Beaumarchais, Odgovor na kritiko Seviljskega brivca
- Molière, Skopuh (prizor iz III. dejanja)
- Racine, Mithridate (prizor iz IV. dejanja)
- Hugo, Hernani (prizor iz III. dejanja)
- Ionesco, Kralj umira (1962)
- Skopuh: film z Louisom de Funesom

Vprašanja:

1. Katere skupno točko imajo 4 izbrani prizori in kakšno je razporeditev v njih? (2 točki)
2. Kakšne so reakcije mladih žensk, katera scena je različna in zakaj? (2 točki)

Kandidat izbere eno izmed treh možnosti:

Komentar

Napišite komentar na podlagi Hugojevega besedila Hernani od 28. verza do 54. verza.

Razprava

»Iz te podlage bi lahko naredili tragedijo, komedijo, dramo, opero itd. Gledališka zvrst ni odvisna od vsebine, ampak od dramskih oseb, ki jo oživljajo.« (Beaumarchais)

Na podlagi dramskih odlomkov komentirajte in ovrednotite to trditev.

Ustvarjalno pisanje

Napišite dva prizora za isto dramsko situacijo (po vašem izboru); ena naj bo napisana s komičnim besediščem, druga s tragičnim ali patetičnim. Upoštevati morate tudi formalne značilnosti dramskega prizora.

Zanimive so še kombinacije nalog na podlagi:

- 1 pesmi, 3 dramskih prizorov in 1 stripa s priloženo kopijo,
- 1 Montaignovega eseja, 2 proznih odlomkov in 1 slike Rockwellov *Trojni portret*,
- 3 pesmi in 1 Picassovega pisma, ki ga je napisal na akvarel s priloženo kopijo.

Ocenjevanje

Uvodni vprašanja se točkujeta s 4 točkami.

Esejska naloga se točkuje s 16 točkami. Za ta del naloge ni navodil in ne točkovanja, pač pa kriteriji, na podlagi katerih ocenjevalec zapiše celotno oceno. Od skupnega števila 20 točk (zadostna ocena je 10) se sme **največ 2** točki odšteti za jezikovne napake.

Kriteriji za ocenjevanje so:

- **Izražanje:** jezikovna pravilnost (skladnja in pravopis), natančnost in raznolikost besedišča.
- **Zgradba:** koherentnost načrta in odstavkov, poglobljeno, a jasno razvijanje brez ponavljanja idej, uporaba in vključevanje številnih navedkov iz besedil, pogosto opozarjanje na povezave med primeri in idejami, idejami in problemom.
- **Razumevanje:** popoln in danemu problemu ustrezen razvoj, poznavanje dela in eventualno drugih elementov, potrebnih za njegovo razumevanje, bogastvo in izvirnost primerov in interpretacij, kvaliteta uvoda in zaključka.

³ Viri:

1. *Bac 1997, Français, Premières, Toutes séries*. Paris: Nathan 1996.

2. *Annabac 2000, corrigés, Français Ire L, ES, S*. Paris: Hatier 1999.

3. *Annabac 2002, sujets, Français, Ire séries générales, L, ES, S. Nouveau programme*. Paris: Hatier 2001.

4. S. Gabršček (1996): *Guide to secondary school-leaving certificates in European countries*. Gloucestershire: UCAS.

ANGLIJA⁴

Primer naloge s področja dramatike

W. Shakespeare: Hamlet

- »Hamlet je v vsej drami čustveno preveč prizadet, da bi pridobil simpatije občinstva.« V kolikšni meri **soglašas s to trditvijo?**
- »Nekaj gnilega je v državi Danski.« **Razmisli o predstavitvi države in njenih oblastnikov v luči te sodbe.**
- Z natančnim navajanjem jezikovnih sredstev in metaforike v tem odlomku **razpravlja o vtisu, ki ga napravita Klavdij in Laertes v tej točki drame Hamlet.**

(Priložen je odlomek iz 4. dejanja in 7. prizora, dolg 45 vrstic.)

Za kandidatov izbor leposlovnih del na maturitetnem izpitu veljajo določena pravila. Kandidat izbira iz obsežnega, vsem šolam vneprej znanega seznama, na katerem so dela razvrščena glede na literarne vrste, zvrsti in žanre; pri tem mora v seštevku vseh 3 izpitnih pol izbrati po:

- eno prozno delo
- eno pesniško delo
- eno dramsko delo (ki ni Shakespearovo)
- eno Shakespearovo dramo

Napotila ocenjevalcem vsebujejo poudarke, naj ocenjujejo:

- s pozitivnim pristopom k izpitnim nalogam
- z medsebojnim prilagajanjem načelnih opisov ocen in dejanskih odgovorov v nalogi kandidata
- z upoštevanjem ocenjevalnega obrazca in ocenjevalnih navodil hkrati
- z upoštevanjem drugih dejavnikov (dolžina, jezikovne napake, prepoznavanje bistva)

Za ocenjevanje vseh vrst literarnih nalog se uporabljata dva ocenjevalna pripomočka: splošna izpitna ocenjevalna shema in ocenjevalni obrazec za vsako izpitno polo za vsakega kandidata posebej.

Ocenjevalna shema (Priloga 1) zajema 4 ocenjevalna območja in tri kolone taksonomsko razvrščenih kriterijev za ocenjevanje, to so poglobljenost branja, predstavitev besedila in tehtnost ter kvaliteta zapisanega. Na podlagi sheme ocenjevalci najprej določijo, v katero območje (od 1 do 4) sodi esejski odgovor kandidata, nato pa njegovo nalogo ocenjujejo še natančneje s pomočjo ocenjevalnega obrazca, na katerem so navedene ključne besede za konkretno izpitno besedilo.

Ocenjevalni obrazec za nalogo iz Shakespearovega Hamleta:

Vprašanje: Kaj se ti zdi zanimivo v načinu Shakespearovega prikaza odnosa med Ofelijo in Hamletom?

Obravnava: celotna drama

Ključne besede: kaj zanimivo, način, Shakespearov prikaz, odnos med, Ofelija, Hamlet

Območje 1:	Obnavljanje vsebine
Uporaba nepovezanih zapisov
Neutemeljene trditve
Območje 2:	Obnavljanje vsebine in nekaj ustreznega komentarja
Nekaj načinov obdelave na preprosti ravni
Glavne poteze Ofelije in Hamleta
Območje 3:	Začetna obdelava odnosov
Uporablja načine obdelave
Razčlenjuje in raziskuje
Dobro napisano in dobro zgrajeno
Območje 4:	Zanesljiva in organizirana razčlemba
Pretanjen komentar na podlagi ključnih besed
Razišče jezik in slog
Pregled nad celoto
Samostojnost

⁴ Viri:

1. *English Literature (Linear). General Certificate of Education. Advanced Level. Advanced Supplementary. Cambridge Syllabus for examination in June 1999.* Oxford and Cambridge Examinations and Assessment Council. Cambridge (1997): UCLES.

2. *English Literature. Marking Scheme. Advanced Level. Summer Examination 2000.* Assessment and Qualifications Alliance. Guildford, Surrey (2000): Stag Hill House.

3. S. Gabršček (1996): *Guide to secondary school-leaving certificates in European countries.* Gloucestershire: UCAS.

Območje 1 predstavlja taksonomsko nižjo raven realizacije ključnih besed kot območje 2. Opisniki za področje 4 nakazujejo kandidatovo uspešnost pri analizi, bralnem odzivu, obravnavi slogovnih posebnosti, sintezi in samostojnosti, **vendar ne vključujejo konkretnih vnaprej pričakovanih vsebinskih sugestij.**

Ocenjevalec v nadaljevanju ocenjevanja vzporeja značilnosti kandidatove naloge z opisi doseženega znanja v obeh ocenjevalnih pripomočkih in zapiše najustreznejše število točk, meje med ocenami pa določi komisija za ocenjevanje po opravljenih izpitih.

NEMČIJA⁵

Splošni kriteriji, ki so glede na tip naloge posebej pomembni:

- obseg in raznolikost znanja
- vsebinska pravilnost
- razlikovanje pomembnosti od nepomembnosti
- doslednost trditev oz. pravilnost oblikovanih rešitev
- raznovrstnost razumevanja, predstavljanja in vrednotenja
- količina stališč in njihov funkcionalni pomen
- domišljija in sposobnost identifikacije
- umestitev besedila ali naloge / vprašanja v večjo celoto
- zaznavanje učinkov danega ali lastnega besedila
- vnašanje lastnih izkušenj in znanj
- stopnja samostojnosti
- jasnost v zgradbi in jeziku
- nazorna in primerna uporaba izraznih sredstev
- zanesljivost uporabe strokovnega jezika in zgradbe, primerne za tip naloge
- upoštevanje jezikovnih pravil

Pri ocenjevanju členjenih ali strukturiranih nalog je potrebno obravnavati nalogo kot celoto, čeprav se upošteva pomembnost posameznih delov naloge; odmiki od pričakovanega morajo biti utemeljeni. Na koncu ocenjevalec napiše mnenje o celotni nalogi, da so jasno vidne prednosti in slabosti dosežkov v nalogi.

Vrste nalog za pisni del mature iz materinščine

- I. A analiza neumetnostnega besedila in novo besedilo
B primerjalna analiza neumetnostnih besedil
C primerjalna analiza literarnega in neumetnostnega besedila
- II. A analiza umetnostnega besedila in novo besedilo
B analiza literarnega besedila in novo ustvarjalno besedilo
C primerjalna analiza literarnih besedil
- III. A argumentativno pisanje o znanem literarnem problemu na podlagi odlomka
B argumentativno pisanje o znanem literarnem problemu na podlagi znane komunikacijske situacije

Za vsako izmed treh ravni zahtevnosti, ki so odvisne od kandidatovega izpitnega nabora, ima kandidat možnost izbirati med dvema ali tremi variantami od A do C. Za vsako raven sta navedena in opisana dva kriterija, ki ju morajo ocenjevalci nujno upoštevati:

- sposobnost kandidatovega razumevanja (dogajalni čas, pripovedna perspektiva, oznaka oseb, zgradbene in pomenske značilnosti besedila, utemeljevanje, upoštevanje teze ...) in
- sposobnost predstavitve (smiselno organizirana obravnava in argumentacija, premišljena in učinkovita uporaba značilnosti besedila, ustrezno besedje, pravilen jezik, smiselno citiranje ...).

⁵ Viri:

1. *Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung im Lande Niedersachsen für das Unterrichtsfach Deutsch.* Herausgegeben vom Niedersächsischen Kultursternsterium. Redaktion: Albrecht Pohle (Kultursternsterium). Hannover (1997): Schroedel Verlag

2. *Richtlinien und Lehrpläne für die Sekundarstufe II – Gymnasium / Gesamtschule in Nordrhein-Westfalen. Deutsch; Literatur; Deutsch – Aufgabenbeispiele.* Herausgegeben vom Ministerium für Schule, Wissenschaft und Forschung des Landes Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf. Frechen (1999): Ritterbach Verlag.

3. S. Gabršček (1996): *Guide to secondary school-leaving certificates in European countries.* Gloucestershire: UCAS

Primer naloge z razglabljanjem o problemu

Naloga: Razglabljanje na temo *branja* M. Walserja

Navodila:

1. Predstavite, kaj meni avtor o *branju* v predloženem odlomku in kakšne zaključke lahko izpeljete iz tega.
2. Razglablajte o avtorjevem mnenju na podlagi lastnih izkušenj z branjem.

Navodila ocenjevalcem

Za ocenjevalca so navedena orientacijska navodila, kaj bi lahko kandidat napisal pod točko 1 oz. 2; npr. pomembnejše vidike pojma branje na zahtevnejši ravni dojetja, možne primerjave s filmom, drugimi knjigami ... Gre za neke vrste pripomoček ocenjevalcu, kaj vse se da v knjigi videti.

IRSKA⁶

Kriteriji za ocenjevanje esejev so razporejeni takole:

- **30 %** jasnost namena (tehtnost, bistvo, izvirnost, jasen namen, razumevanje zvrsti)
- **30 %** povezanost (predstavitev idej, izbor argumentov, uporaba primerov, sklicevanje na besedilo)
- **30 %** učinkovitost izražanja (uporaba in obvladovanje jezika za jasno sporazumevanje)
- **10 %** jezikovna pravilnost (pravopis in slovnica)

Primer izpitnega esejskega **naslova**:

»Smrt trgovskega potnika je tragedija o navadnem človeku v neodpuščajočem svetu.«

Kaj menite o tej oceni drame?

Pred ocenjevanjem ocenjevalci dobijo vsebinska izhodišča, ki bi se lahko pojavila v esejih. Določene so tudi ključne besede za popravljalce, pri tem naslovu npr.: »navaden človek« in »neodpuščajoči svet«.

Variante vsebinskih izhodišč za ocenjevalce:

- Willy Loman je »majhen čoln«, ki ga je tragično zaneslo v kapitalistični mit o /.../.
- Billyju in Happyju je usojeno, da ponavljata očetove napake.
- Howard, ki predstavlja »neodpuščajoči svet«, obravnava svoje zaposlene, posebej še Willyja, kot »zelenjavo«.
- Willy predstavlja smet, čeprav je vse življenje zvesto služil Howardu.
- Zaključek drame predstavlja svet, ki je kruto brezbrizen do človekove usode. Itd.

Ugotovitve

Podrobnejši pregled maturitetnih izkušenj z materinščino v tujini je pokazal, da večina izpitnih naslovov vsebuje esejsko vprašanje, ki poizveduje po višjih ravneh znanja, npr. po vrednotenju, ki izhaja iz bralnega odziva na obravnavana literarna dela.

Kandidati ponekod lahko izbirajo med več naslovi oz. med več vrstmi pisanja (esej, komentar, primerjalna naloga z različnih področij umetnosti, ustvarjalno besedilo).

Navodila služijo kandidatu le kot napotek, kam naj osredini svojo pozornost, v nobenem primeru izmed raziskanih pa niso podlaga za točkovanje literarne naloge.

Kriteriji ocenjevanja, ki jih vnaprej poznajo vsi udeleženi, ne temeljijo na vsebinskih podrobnostih, pač pa na pričakovanih pisnih strategijah in strukturah, kot so npr. primerjave, utemeljevanje, vrednotenje, izražanje bralnega odziva, izpeljevanje samostojnih zaključkov, razglabljanje, polemičnost, literarni uvid, prepoznavanje slogovnih značilnosti itd. Poleg tega pa še zahteve po samostojnosti, upoštevanju več možnih gledišč, citiranju, dobri povezanosti med odstavki, kvaliteti uvoda in zaključka itd.

Ocenjevalni listi kot pripomoček ocenjevalcem pogosto vsebujejo ključne pojme, ki izhajajo iz esejskega naslova in ki naj bi se razviti pojavili v eseju, vendar niso podlaga za dodeljevanje točk.

Navodila ocenjevalcem sodelujoče usmerjajo k pozitivnim pričakovanjem pri ocenjevanju, k upoštevanju eseja kot celote, k osebni presoji o smiselnosti prisotnosti ali odsotnosti določenih sestavin v nalogi, k nenehnemu prilagajanju načelnih kriterijev in konkretnih vsebin v eseju, k upoštevanju še drugih dejavnikov, npr. dolžine naloge.

Po tem, ko smo se seznanili s tujo prakso, je sledila priprava na raziskavo v okviru Rica, ki naj bi kar najbolj odkrila posebnosti našega načina ocenjevanja eseja iz materinščine in omogočila razmislek, ali in kako bi se dalo kvaliteto obravnavanega področja izboljšati.

⁶ Quin, Hilda (2003): *Poučevanje angleščine na Irskem*. Ljubljana: ZRSŠ.

2. POTEK IN METODE DELA

Delo v raziskavi je potekalo od avgusta 2005 do oktobra 2006 v naslednjem zaporedju:

1. izbor ocenjevalcev
2. izbor esejev
3. izbor in priprava meril za ocenjevanje
4. razdeljevanje esejev po metodi rimskega kvadrata
5. uvajanje ocenjevalk za uporabo ocenjevalnih meril
6. anketni vprašalniki
7. statistična obdelava rezultatov
8. kvalitativna obdelava rezultatov
9. povratna informacija ocenjevalkam, ocenjevanje izbranega eseja po dopolnjenih drugih merilih ter izpolnjevanje zaključnega vprašalnika
10. sinteza in vrednotenje novo pridobljenih rezultatov

Izbor metod dela je narekoval vsakokratni korak v poteku raziskave. Uporabljeno je bilo:

- izbiranje in razvrščanje ocenjevalcev in esejev
- zbiranje, razvrščanje, primerjanje in vrednotenje anketnih odgovorov
- kvantitativna in kvalitativna analiza rezultatov ocenjevanja esejev s tremi vrstami meril
- kvalitativna analiza vseh esejev s pomočjo Bloomove taksonomije
- razvrščanje esejev v zaporedja, ki so jih narekovali rezultati ocenjevanja s posameznimi merili
- primerjava in vrednotenje esejev na podlagi kvalitativne in kvantitativne analize
- sintetiziranje ugotovitev

V nadaljevanju predstavljamo osnovne podatke korakov, po katerih je potekalo delo.

2.1. IZBOR OCENJEVALCEV

158 aktivnim zunanjim ocenjevalcem slovenščine v spomladanskem roku splošne mature 2005 smo 23. 8. 2005 poslali obvestilo o raziskavi in povabilo k sodelovanju. Prijavilo se je 93 ocenjevalcev, med katerimi je bilo nato 30 ocenjevalcev izbranih po metodi naključnega izbora.

Število točk, ki so jih izbrani ocenjevalci dodelili poskusnemu eseu pri ocenjevanju v okviru priprav na maturo v maju 2005, je bilo razpršeno med 26 in 42 točkami. Srednja ocena izbranega eseja glede na izbrane ocenjevalce je bila 35,5 točke od 50 možnih. V grobem lahko rečemo, da je bila skupina glede na strogost ali blagost ocenjevanja dokaj homogena.

Zap. št. ocenj.	Šolski naziv	Ocenjevanje poskusnega eseja (povprečje 35,5 točke)	Število let zunanjega ocenjevanja
1.	svetovalka	34	10
2.	mentorica	34	7
3.	mentorica	39	2
4.	mentorica	36	3
5.	mentorica	38	4
6.	svetovalka	39	11
7.	svetnica	38	11
8.	–	34	5
9.	mentorica	26	12
10.	svetovalka	38	10
11.	mentorica	36	3
12.	svetovalka	40	12
13.	svetovalka	42	12
14.	mentorica	35	10
15.	mentorica	35	3
16.	mentorica	28	9
17.	svetovalka	38	9

18.	svetovalka	37	10
19.	mentorica	31	2
20.	mentorica	39	11
21.	svetovalka	39	11
22.	svetovalka	37	8
23.	mentorica	36	4
24.	svetovalka	35	12
25.	svetovalka	35	10
26.	svetovalka	39	9
27.	–	29	3
28.	svetovalka	39	12
29.	svetovalka	30	7
30.	svetnica	35	12

Število let zunanjega ocenjevanja za skupino se je raztezalo od 3 do 12, za skupino je znašalo povprečno 8 let. Šolski nazivi so bili med ocenjevalci razporejeni takole:

- mentorice: 12
- svetovalke: 14
- svetnici: 2
- brez naziva: 2

Šole, na katerih delajo zunanji ocenjevalci, so:

- gimnazije: 19
- srednje strokovne šole: 8
- ostalo: 3

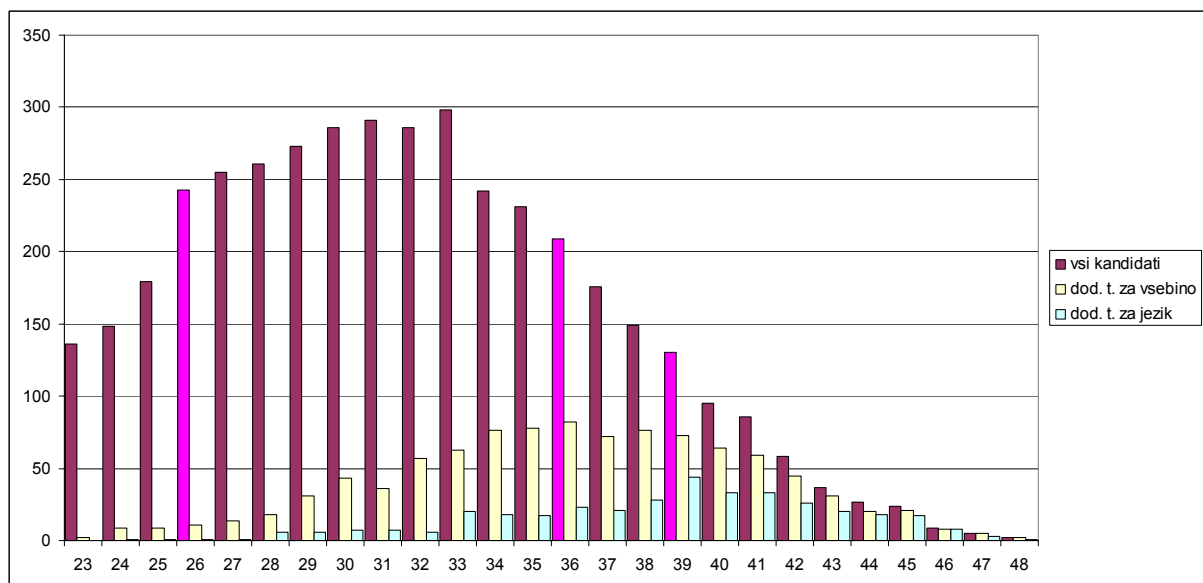
2.2. IZBOR ESEJEV

V raziskavo smo zajeli eseje spomladanskega roka mature 2005 z naslovom »Medčloveški odnosi v izjemnih razmerah«, ki so jih kandidati pisali na podlagi Zupanovega romana *Menuet za kitaro* in Hemingwayevega romana *Komu zvoní*. Glede na metodo rimskega kvadrata je bilo vključenih 45 esejev, izbranih tako, da so po številu točk od 50 možnih predstavljali dva praga, in sicer

- 15 esejev tik nad zadostno oceno (26 točk ali 52 %),
- 15 esejev solidno dobro oceno (36 točk ali 72 %) in
- 15 esejev tik nad prav dobro oceno (39 točk ali 78 %).

Za izhodišče izbora esejev je služila razporeditev ocen na majski maturi 2005. Pri esejih s 36 točkami je na grafikonu opazno, da je bilo tem esejem dodeljeno najvišje število dodatnih točk za vsebino; pri esejih z 39 točkami pa (poleg dodatnih točk za vsebino) najvišje število dodatnih točk za jezik in s tem najvišje število skupnih dodatnih točk. Hipotetično je ta skupina predstavljala podcenjene eseje.

Pri izbiri esejev nas je vodilo mnenje, da predobrih esejev ni smiselno izbirati, saj bi bili ti ocenjeni kot zelo dobri po kateri koli vrsti meril. Smiselno je bilo vzeti izdelke, ki so na meji pozitivne ocene, saj nas je v prvi vrsti zanimalo, kako bi se spremenjena merila ocenjevanja obnesla pri njih. Zanimivi so se nam zdeli tudi bolje ocenjeni eseji, pri katerih smo pričakovali največje razlike glede na uporabljeno vrsto meril.

Razporeditev ocen glede na dosežene točke pri esejju iz slovenščine – spomladanski rok 2005.

Izbrani eseji so bili na majski maturi 2005 ocenjeni dokaj skladno. Dva ocenjevalca sta jim prisodila naslednje število točk:

Zap. št. eseja	1. OCENJEVALEC	Dodatne točke za vsebino	Dodatne točke za jezik	2. OCENJEVALEC	Dodat. za vsebino	Dodat. za jezik	RAZLIKA 1. in 2. ocenjevalec
1.	26	–	–	26	–	–	0
2.	24	–	–	28	–	–	4
3.	26	–	–	26	–	–	0
4.	27	–	–	25	–	–	2
5.	20	–	–	32	–	–	12
6.	23	–	–	29	–	–	6
7.	22	–	–	30	–	–	8
8.	26	–	–	26	–	–	0
9.	27	–	–	25	–	–	2
10.	31	–	–	21	–	–	10
11.	23	–	–	29	–	–	6
12.	25	–	–	27	–	–	2
13.	24	–	–	28	–	–	4
14.	28	–	–	24	–	–	4
15.	24	–	–	28	–	–	4
16.	39	–	–	33	–	–	6
17.	39	1	–	33	–	–	6
18.	40	1	1	32	–	–	8
19.	40	2	2	32	–	–	8
20.	36	1	1	36	–	–	0
21.	40	–	–	32	–	–	8
22.	38	–	–	34	1	–	4
23.	36	1	–	36	–	–	0
24.	36	1	–	36	–	–	0
25.	38	1	0	34	–	–	4
26.	31	–	–	41	1	–	10
27.	32	–	–	40	1	–	8
28.	33	–	–	39	–	–	6
29.	38	1	–	34	1	–	4
30.	38	2	–	34	–	–	4
31.	43	2	2	35	–	–	8
32.	39	–	–	39	1	1	0

33.	44	1	1	34	–	–	10
34.	39	–	–	39	1	–	0
35.	36	–	–	42	2	1	6
36.	34	–	–	44	2	–	10
37.	38	1	–	40	1	1	2
38.	37	–	–	41	1	1	4
39.	35	–	–	43	2	2	8
40.	41	2	–	37	1	–	4
41.	39	–	–	39	–	–	0
42.	40	–	–	38	–	–	2
43.	42	–	–	36	–	–	6
44.	38	–	–	40	–	–	2
45.	41	–	–	37	–	–	4
SKUPAJ	33,68	17	7	33,64	15	6	4,57

Navajamo značilnosti:

- razlika med ocenjevalcema se je raztezala med 0 točkami (9 primerov) in 12 točkami (1 primer),
- povprečne razlike med prvim in drugim ocenjevalcem so znašale 4,6 točke, kar pomeni 9,2 %.
- Prvo in drugo ocenjevanje istih esejev (1 do 45) je v celoti znašalo v obeh primerih 33,6 točke in se je v povprečju razlikovalo za 0,04 točke.
- Dodatne točke za vsebino so pri prvem ocenjevanju znašale skupno 17 točk, pri drugem ocenjevanju 15 točk; za jezik pri prvem 7 točk, pri drugem ocenjevanju pa 6 točk. Dodatne točke so bile razporejene od 18. do 45. zaporednega eseja navzgor.

V raziskavo niso bili zajeti eseji, ki so v procesu ocenjevanja na redni maturi izkazovali možnost nekorektnega ocenjevanja; hipotetično so bili ali podcenjeni ali precenjeni. Delo z njimi bi morda odkrilo nove podrobnosti o značilnostih obstoječega ocenjevanja (Priloga 2).

2.3. IZBOR IN PRIPRAVA MERIL ZA OCENJEVANJE

V nadaljevanju smo pripravili tri vrste meril (Priloga 3):

- **1. merila** ali obstoječa merila za ocenjevanje maturitetnih esejev na splošni maturi, veljavna od leta 1995 naprej; ta smo izbrali zato, da bi lahko primerjali prvotno in ponovljeno ocenjevanje in tako preverili zanesljivost ocenjevalnega postopka, poleg tega pa so predstavljala sidrišče za novo pridobljene rezultate.
- **2. merila** ali merila iz programa mednarodne mature, pri katerih je bil izpuščen eden od petih kriterijev, in sicer za ocenjevanje učinkov jezikovnega sloga, na katerega kandidati na maturi niso bili opozorjeni; ta smo izbrali zato, ker so se zdela pri 15-letni uporabi na Gimnaziji Bežigrad, ki izvaja ta program, dobro orodje za preverjanje uresničevanja ciljev, zapisanih v učnem načrtu.
- **3. merila** ali na novo pripravljena kombinacija dveh ocenjevalnih obrazcev, in sicer enega (obrazec A) s celostnimi merili, ki se jih kot pripomoček za razčlenjevalno ocenjevanje uporablja pri sedanji splošni maturi, ter enega (obrazec B) s 15-stopenjsko razčlenjevalno lestvico z vrednostmi od 0 do +15. Kombinirani sistem dveh ocenjevalnih obrazcev je bil izbran zato, da bi ocenjevalcem olajšal prehod od izrazito točkovnih 1. meril k izrazito opisnim 2. merilom.

PRVA MERILA

Obstoječa merila za ocenjevanje esejev na splošni maturi smo dopolnili tako, da je bilo mogoče **vsebinske postavke** ocenjevati s 15 podpostavkami, izhajajočimi iz navodil za pisanje eseja. Obrazec za **jezikovno pravilnost** je bil tudi dopolnjen, in sicer tako, da je bilo mogoče vpisovati število odbitnih točk od 0 do –3. V vseh treh podpostavkah za jezik je bila dodana še kategorija »raznovrstne napake« od 0 do –2 odbitni točki. Za vsebino je bilo mogoče tako kot pri redni maturi dobiti 30 točk, za jezik pa 20. Vsebina in jezik sta bila ocenjena v razmerju **60 % : 40 %**.

DRUGA MERILA

Merila iz programa mednarodne mature so bila prilagojena tako, da je bil **opuščen kriterij** »Upoštevanje jezikovnoslogovnih sredstev«. Ostali štirje kriteriji vsebujejo razpon točk od 0 do 5, v skupnem seštevku je bilo mogoče dobiti 20 točk. Kriteriji so naslednji:

- Znanje in razumevanje besedil
- Odziv na naslovno vprašanje
- Predstavitev
- Jezikovna ustreznost

Vsebina in jezik naj bi bila pri točkovanju obtežena tako, da bi razmerje znašalo **60 % : 40 %**, vendar je bilo to dejstvo pri statistični obdelavi podatkov izpuščeno in je tako razmerje med vsebino in jezikom znašalo **50 % : 50 %**. **Primerjava statističnih rezultatov prve in druge vrste meril je glede omenjenega razmerja nekoliko vprašljiva, kar kaže preglednica. Če bi pri drugih merilih upoštevali načrtovano razmerje 60 : 40, potem bi 417 esejev od skupno 450 esejev izkazalo višji uspeh, in sicer za 1–6 %.**

Vsebina: jezik	Razlika v %	Število ocenjevanj (od 450)
V korist razmerja 50 % : 50 %	2–3	2
	1–2	5
	0–1	7
0	0	19
V korist razmerja 60 % : 40 %	0–1	45
	1–2	78
	2–3	164
	3–4	82
	4–5	36
	5–6	12

TRETJA MERILA

Ta vrsta meril je bila pripravljena posebej za raziskavo; predstavljata jo dva ocenjevalna obrazca:

- **Obrazec A** za celostno ocenjevanje z lestvico ocen od 0 do 5 vsebuje opisne kriterije za vsebino in jezik hkrati. Dodana je še rubrika »Utemeljitev ocenjevalca glede na celostni vtis eseja; Celostni vtis in Jezikovne značilnosti«.
- **Obrazec B** za razčlenjevalno ocenjevanje predstavlja 15-stopenjsko lestvico (0, 1, +1; –2, 2, +2; ... –5, 5, +5) z opisi doseženega znanja glede na zahteve iz navodil. Dodana je rubrika »Utemeljitev ocenjevalca glede na naslov in navodila eseja; Prednosti in Pomanjkljivosti«. Na oba obrazca se je moral ocenjevalec podpisati.

Tehnični pripravi na raziskavo je sledilo razdeljevanje esejev ocenjevalcem.

2.4. RAZDELJEVANJE ESEJEV PO METODI RIMSKEGA KVADRATA

Septembra 2005 je 30 ocenjevalcev dobilo v ocenjevanje po 15 esejev. Ocenjevalci so bili razdeljeni v tri skupine zaradi uporabe treh vrst meril. Vsak ocenjevalec (v skupini po deset) je dobil v ocenjevanje po tri slabe, tri srednje in tri dobre eseje, ki jih je ocenil po eni vrsti kriterijev. To je pomenilo skupaj 450 ocenjevanj. V dveh ponovnih terminih oktobra in novembra 2005 se je postopek ponovil, le vrsta meril se je za skupine ocenjevalcev zamenjala. Tako je v celotni raziskavi skupina 30 ocenjevalcev opravila **1350 ocenjevanj**.

Razporeditev 45 esejev po metodi latinskega kvadrata na tri skupine ocenjevalcev v treh terminih ocenjevanja: september, oktober in november 2005.

Skupina ocenjevalk:	September 2005; MERILA I.		
1.	1–5	16–20	31–35
2.	6–10	21–25	36–40
3.	11–15	26–30	41–45

Skupina ocenjevalk:	Oktober 2005; MERILA II.		
1.	1–5	16–20	31–35
2.	6–10	21–25	36–40
3.	11–15	26–30	41–45

Skupina ocenjevalk:	November 2005; MERILA III.		
1.	1–5	16–20	31–35
2.	6–10	21–25	36–40
3.	11–15	26–30	41–45

2.5. UVAJANJE OCENJEVALCEV ZA UPORABO OCENJEVALNIH MERIL

Preden so se ocenjevalci lotili dela, je bilo potrebno uvajanje v uporabo ocenjevalnih meril.

Uvajanje v prvo vrsto meril ni bilo načrtovano, ker je ocenjevanje pomenilo za ocenjevalce ustaljeni postopek dela. V ocenjevalni obrazec so bile le natančneje vpisane postavke za vsebinski del, pri jezikovnem delu formularja pa so bili na novo vrisani krožci za vpisovanje napak glede na vsako kategorijo jezikovne napake. Esejem za prvo ocenjevanje je bil priložen anketni vprašalnik za odgovore o delovnih izkušnjah s prvo vrsto meril.

Uvajanje v drugo vrsto meril

Uvajanje ocenjevalcev v drugo vrsto meril je potekalo na Ricu 3. oktobra 2005. V štiriurnem seminarju so ocenjevalci delali po naslednjem vsebinskem zaporedju:

- teoretično izhodišče za ocenjevanje z opisnimi kriteriji v programu mednarodne mature,
- uporaba kriterijev ob primerih esejskih odstavkov z mature leta 2005 (Priloga 4),
- samostojna uporaba kriterijev v maturitetnem eseju in usklajevanje med ocenjevalci.

Poleg esejev so prejeli tudi anketni vprašalnik za ocenjevanje z drugo vrsto meril.

Uvajanje v tretjo vrsto meril

Uvajanje v tretjo vrsto meril je potekalo na Ricu 24. oktobra 2005. V štiriurnem seminarju so ocenjevalci delali po naslednjem vsebinskem zaporedju:

- teoretično izhodišče za ocenjevanje z dvema vrstama meril – s celostnimi in razčlenjevalnimi,
- uporaba dveh ocenjevalnih obrazcev ob primerih esejskih odstavkov z mature 2005 (Priloga 5),
- samostojna uporaba dveh ocenjevalnih obrazcev in usklajevanje med ocenjevalci.

Poleg esejev za tretje ocenjevanje so prejeli tudi anketni vprašalnik za delo s tretjo vrsto meril.

2.6. ANKETNI VPRAŠALNIKI

Anketni vprašalniki (Priloga 6) za vse tri vrste meril so bili sestavljeni z namenom, da bi od ocenjevalcev izvedeli čim več podrobnosti o poteku in kvaliteti ocenjevanja. Sestavljeni so bili iz treh sklopov:

- vprašanja o učnih ciljih,
- vprašanja o ocenjevanju ter
- priprava in komentar predlogov za inovacije.

Prvi del vprašalnika je s petimi vprašanji poizvedoval o najboljšem možnem načinu uresničevanja učnih ciljev, o najustreznejšem razmerju med jezikom in vsebino v okviru eseja ter o najprimernejšem naboru kriterijev za ocenjevanje.

Drugi del vprašalnika je s tremi do petimi vprašanji povpraševal po ustreznosti uporabljenih meril in po primerjavi s prejšnjimi, nato o možnostih ocenjevanja tistih esejskih sestavin, ki so kvalitetne, niso pa zahtevane z navodili, ter po možnosti korektnega ocenjevanja jezikovnega dela eseja.

Tretji del vprašalnikov je bil namenjen pripravi predlogov za inovacije pri ocenjevanju esejev.

Vprašalniki so bili obdelani tako, da so bili zabeleženi vsi odgovori na vsa vprašanja, rezultati pa glede na tri možnosti odgovorov *da*, *ne*, *delno* predstavljeni tudi grafično.

Do konca meseca decembra 2005 so bili zbrani vsi podatki, ki smo jih potrebovali za raziskavo meril. Delo je v nadaljevanju do februarja 2006 potekalo tako, da smo na Ricu skenirali ocenjevalne obrazce, opravili statistično analizo ocenjevanja in obdelavo anketnih vprašalnikov.

2.7. STATISTIČNA OBDELAVA REZULTATOV

Rezultate smo najprej analizirali znotraj vsake vrste meril posebej, nato smo skušali ocenjevanja primerjati.

V raziskavi smo za vsako vrsto meril dobili 450 ocenjevanj. Pri tem moramo biti pozorni, da v večini analiz ne upoštevamo vseh 450 ocenjevanj, ker se jih po 10 za isti esej ponavlja in tako izbrani vzorec ni 450 (ocenjevanj), temveč 45 (esejev). Če bi podatke analizirali, kakor da imamo 450 ocenjevanj, bi bili rezultati napačni, saj so si posamezna ocenjevanja bolj blizu, kakor bi si bila po naključju.

Z analizo smo želeli ugotoviti, kako so bili ocenjeni eseji glede na izhodiščno število točk na spomladanskem roku mature 2005. Poleg tega smo želeli oceniti tudi stabilnost (zanesljivost) ocenjevanja in ugotavljati standardno napako ocenjevalcev, saj nam kaže primerjalno sposobnost posameznih meril, da zaznajo in (stabilno) razlikujejo različne eseje. Zanimalo nas je tudi, kako bodo eseji glede na posamezno vrsto meril razvrščeni med sabo.

2.8. KVALITATIVNA OBDELAVA REZULTATOV

Po opravljeni statistični analizi nas je zanimalo, v kolikšni meri se bodo pridobljeni rezultati ujemali s podrobnejšim vsebinskim pregledom vsega gradiva in v kolikšni meri se bodo razlikovali. Od maja do septembra 2006 je potekala kvalitativna analiza:

- anketnih vprašalnikov in predlogov za inovacije za vse tri vrste meril za vseh 45 esejev;
- komentarjev ocenjevalcev, ki so jih pisali na ocenjevalne obrazce v zvezi s celostnim vtisom eseja, vtisom o jezikovnem znanju ter o prednostih oz. pomanjkljivostih ocenjenih esejev;
- vseh esejev od 1 do 45 glede na postavke, ki jih statistična analiza ni mogla zajeti. Sem sodijo:
 - število besed eseja
 - čitljivost pisave
 - kvaliteta kopije (aktualna le v raziskavi)
 - urejenost besedila glede na število in videz kandidatovih rokopisnih popravkov
 - kvaliteta in kvantiteta uvodnega in zaključnega odstavka vsakega eseja
 - jezikovni vtis eseja
 - vtis eseja kot celote glede na taksonomsko raven obdelave
 - stopnja izvirnosti v sredinskem delu eseja (ko beseda kandidatu že steče in ko še ni utrujen)
 - morebitne posebnosti posameznega eseja

V zvezi z eseji je bilo opravljeno iskanje in ugotavljanje zakonitosti, ki so vplivale na kvaliteto ocenjevanja. Za glavni kriterij je bila izbrana taksonomija znanja po Bloomu (1956, cit. po Marentič Požarnik 1991), ki vrednoti

podatkovno oz. reproduktivno znanje najnižje ter sposobnost samostojnega ustvarjalnega oblikovanja posplošitev in kritičnega vrednotenja najvišje.

2.9. POVRATNA INFORMACIJA OCENJEVALKAM, PONOVO OCENJEVANJE IZBRANEGA ESEJA TER IZPOLNJEVANJE ZAKLJUČNEGA VPRAŠALNIKA

Ko je bil kvalitativni del analize v grobem opravljen, smo 28. junija 2006 na zaključno srečanje povabili ocenjevalce. Od 30 jih je prišlo 27, trije pa so svoje delo opravili nekaj dni pozneje. Na štiriurnem seminarju je delo potekalo v naslednjem zaporedju:

- predstavitev rezultatov anketnih vprašalnikov, in sicer
 - rezultati kvantitativne analize in
 - rezultati kvalitativne analize,
- uporaba dopoljenih meril ob ocenjevanju izbranega eseja,
- izpolnjevanje zaključnega anketnega vprašalnika.

Na seminarju smo izvedli ponovno ocenjevanje izbranega eseja, ki je bil po statistični analizi ocenjen najbolj razpršeno. Uporabili smo 2. merila, dopolnjena z dvema ocenjevalnima pripomočkoma, pri čemer smo upoštevali sugestije ocenjevalcev, ki so izhajale iz njihovih odgovorov v anketnih vprašalnikih.

2.10. SINTEZA IN VREDNOTENJE NOVO PRIDOBLENIH REZULTATOV

Po opravljenem zaključnem ocenjevanju izbranega eseja št. 28 z dopolnjenimi drugimi merili sta sledili še statistična in kvalitativna obdelava novo pridobljenih rezultatov. Podrobneje nas je zanimal esej št. 28 zaradi največje razpršenosti ocenjevanja po 1. in 2. merilih. Rezultati so bili zaradi lažje predstavljenosti obdelani tudi grafično.

2.11. ANALIZA MERIL OCENJEVANJA

Od julija do novembra 2006 je potekala analiza obstoječih meril ocenjevanja ter primerjava z merili, uporabljenimi v raziskavi. Zanimale so nas predvsem pomanjkljivosti prvotnega ocenjevanja z dvema ocenjevalcema na maturi 2005 ter možnosti, kako s pridobljenimi rezultati odgovoriti na vprašanja, ki smo si jih zastavili v začetku raziskave. Sprva smo kvalitativne ocene esejev za vsako merilo posebej primerjali s srednjimi vrednostmi in standardnimi odkloni ocen. Pozneje se je kot boljša metoda za primerjavo meril med seboj izkazala uporaba vrstnega reda vsakega eseja, ki ga je dobil glede na uporabo 1., 2. ali 3. meril. Pri tem smo upoštevali nestandardizirane vrednosti:

- pri 1. merilih točke od 0 do 50,
- pri 2. merilih od 0 do 20,
- pri 3. A-merilih od 0 do 5 in
- pri 3. B-merilih (ali 4. merilih) od 0 do 15.

Zanimalo nas je torej, kaj nam o merilih pove dejstvo, da je bil npr. esej, ki je bil prvotno na maturi 2005 z dvema ocenjevalcema ocenjen s 36 točkami, v raziskavi po istih merilih razporejen na 43. mesto, po 2. merilih na 26. mesto, po 3. merilih na 38. mesto in po 4. merilih na 37. mesto; ali pa esej, ki je prvotno prejel 26 točk, nato je bil ponovno po 1. merilih razporejen na 11. mesto, po 2. merilih na 31. mesto, po 3. merilih na 17. mesto in po 4. merilih na 12. mesto; ali esej, ki je bil prvotno ocenjen z 39 točkami, nato pa razporejen na 16., 18., 15. in 14. mesto.

3. REZULTATI

Rezultate opravljenega dela predstavljamo v naslednjem vrstnem redu:

- Statistična analiza rezultatov ocenjevanja esejev po treh različnih vrstah meril
- Kvantitativna analiza anketnih vprašalnikov
- Kvalitativna analiza
 - anketnih vprašalnikov
 - ocenjenih esejev
 - ocenjevalnih meril
 - obstoječih meril ocenjevanja
 - v raziskavi uporabljenih meril ocenjevanja
 - vpliva različnih vrst meril na vrednotenje različnih sestavin esejev
- Ponovno ocenjevanje izbranega eseja po dopolnjenih merilih

3.1. STATISTIČNA ANALIZA REZULTATOV OCENJEVANJA ESEJEV S TREMI RAZLIČNIMI VRSTAMI MERIL (Priloga 7)

Prva vrsta meril je enaka merilom, ki so sicer uporabljana pri ocenjevanju na splošni maturi, zato je zelo pomembno, kako so se ocenjevanja razlikovala od prvotnih 26, 36 in 39 točk. Napake rezultatov ocenjevanja za eseje s 26, 36 in 39 točkami znašajo 4,68, 4,84 in 4,64 odstotnih točk, v katerih se sicer izraža dosežek na maturitetnem izpitu. Meje intervalov, v katerih so se v 95 % primerov s svojimi ocenami nahajali ocenjevalci, so bile za 26 točk od 16,8 do 35,2 točk, za 36 točk od 26,5 do 45,5 in za 39 točk od 29,9 do 48,1.

Tukaj izračunana napaka je večja, kakor to kažejo prejšnje študije. Cankar (2006) poroča o napaki rezultatov ocenjevalnega procesa pri maturitetnem eseju iz slovenščine na spomladanskem roku 2004, ki je znašala 3,37. Razloge za povečanje bi lahko poiskali v dejstvu, da so bili eseji v raziskavi izbrani tako, da lahko pričakujemo večje odstopanje ocenjevalcev. Izbrani so bili namreč eseji z večjim številom dodeljenih dodatnih točk (za vsebino, ki je sicer kriteriji ne zajamejo). Poleg tega v raziskavi ni bilo nobenih esejev z zelo visokimi ali nizkimi dosežki, kjer bi bili ocenjevalci v svojih ocenah bolj skladni.

Ker za ocenjevanja po različnih merilih ne moremo vedno izračunati koeficientov zanesljivosti, jih težko primerjamo na podlagi tega. Vendar pa nam raziskovalni načrt omogoča, da za vsako vrsto meril in celo za vsak esej (in za vsako skupino esejev z znanimi točkami) znotraj teh meril izračunamo standardni odklon ocenjevalcev, kar dá zelo preprosto in jasno sliko razpršenosti njihovih ocen oziroma posledično (ne)stabilnosti njihovega ocenjevalnega procesa. Če rezultate ocenjevanj za vsako vrsto meril standardiziramo, jih lahko primerjamo tudi med sabo.

Preračunano v standardizirane vrednosti, znaša **povprečni standardni odklon** (izračunan kot kvadratni koren iz povprečne variance esejev) za posamezno vrsto merila: za prvo vrsto meril 0,60, za drugo 0,77, za tretjo 0,71 in za četrto 0,68. Najbolj konsistentno so torej ocenjevalci ocenjevali po prvi vrsti meril in najmanj po drugi. Ali je to zato, ker so prve vrste meril najbolj vajeni in najmanj izurjeni za uporabo druge vrste meril, ali je to posledica, ki z izurjenostjo za ocenjevanje po posamezni vrsti meril nima nobene zveze, iz teh podatkov ne moremo zaključiti.

3.2. KVANTITATIVNA ANALIZA ANKETNIH VPRAŠALNIKOV (PRILOGA 8)

Kvantitativna analiza odgovorov na anketne vprašalnike je pokazala, da so ocenjevalci s prvimi merili v glavnem zadovoljni, šibkost vidijo predvsem v nemožnosti točkovanja tistih sestavin eseja, ki se jim zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih. To pomanjkljivost po njihovem mnenju odpravljajo druga merila. Pri tretjih merilih vidijo slabost predvsem v premajhnem odstotnem deležu jezika. Najustreznejše razmerje med ocenjevanjem vsebine in jezika se jim zdi uporabljeno pri prvih merilih, čeprav je razmerje povsem enako pri drugih merilih oz. zaradi spodrseljaja pri metodi dela (Glej poglavje 2.3.) celo ugodnejše v korist jezika. Na vprašanje, s katerimi merili je mogoče najbolj korektno oceniti eseje, so v tretjem vprašalniku odgovorili, da s prvimi, v drugem vprašalniku pa z drugimi.

3.3. KVALITATIVNA ANALIZA

Statistični obdelavi je sledila kvalitativna analiza vseh podatkov, in sicer tistega dela, ki ga kvantitativna analiza ni mogla zajeti. Pri

- anketnih vprašalnikov so bili to predvsem komentarji ocenjevalcev;
- pri esejih predvsem taksonomska raven izkazanega znanja in nekateri dejavniki eseja, ki so morda vplivali na končno oceno naloge;
- pri ocenjevalnih merilih pa poleg odgovorov ocenjevalcev predvsem opazovanje zveze med kvaliteto eseja in različnostjo ocene glede na uporabljeno vrsto meril.

3.3.1. ANALIZA ANKETNIH VPRAŠALNIKOV

Poleg kvantitativne analize odgovorov v vprašalnikih smo opravili tudi vsebinsko analizo. Ta je zajemala proste zapise ocenjevalcev v rubriki z naslovom Priprava in komentarji predlogov za inovacije. Ocenjevalci so izražali svoje mnenje o poljubno izbrani problematiki, o tisti, ki se jim je zdela najbolj žgoča: o ocenjevalnih obrazcih, točkovanju in ocenjevanju, jeziku in vsebini, taksonomskih ravneh znanja, o navodilih ipd. V Prilogi 8 je v dodatkih za predloge mogoče prebrati odgovore, izražene s ključnimi besedami. Ti predstavljajo ali raznovrstna ali večinska mnenja, ali pa vsebujejo domnevno uporabne predloge.

Tu navajamo le glavne ugotovitve glede na teme, ki so jih izbrali ocenjevalci.

1. merila (splošna matura)

Priprava in komentar predlogov za inovacije

Obrazec:

Novi obrazec se zdi nekaterim ocenjevalcem boljši, drugim pa manj ustrezen kot sedanji.

Točkovanje oz. celostno ocenjevanje:

Celostno ocenjevanje je po njihovem mnenju nujno, upoštevati bi ga bilo treba skupaj s točkovanjem.

Vsebina:

Ocenjevalci so predlagali več sprememb: dobrodošli bi bili rubriki za vsebinske napake in zastranitve; 0,5 odbitne točke za vsebinske napake je premalo za tiste, ki knjige ne preberejo; razpon od 0 do 6 točk omogoča prevelike razlike med ocenjevalci, zato sistem poenostaviti.

Potrebno bi bilo več aktualizacije, časovne in zgodovinske umestitve, iskanja možnih rešitev, vzgoje kritičnega intelektualca, ne reproduktivca spremnih besed. Maturo bi bilo potrebno zastaviti bolj medpredmetno.

Obstaja tudi strah, da se bodo kandidati pripravili vnaprej, če bo esej vsebinsko bolj sproščen.

Jezik:

Mnogi menijo, da bi bilo potrebno prerazporediti točke med jezikovno pravilnostjo, slogom in zgradbo. Slog in zgradba naj dobita manj točk. Pomembno je tudi mnenje, da če dijak ne zna samostojno pisati o nekem problemu brez napak, naj bo sicer zadosten in zaključi izobraževanje, mature pa naj ne doseže.

Dodatne točke:

Ocenjevalci menijo, da je potrebno povečati število dodatnih točk, in sicer vsem esejem, ne le prav dobrim in odličnim, ter nagraditi več ravni: bogato metaforiko, besedišče, izvirnost in ustvarjalnost. Potreben je dogovor o merilih pred ocenjevanjem.

Reprodukcija znanja oz. lastno mišljenje:

Nekateri ocenjevalci so prepričani, da je potrebno dijake namesto branja spremne literature usmeriti v lastno doživljanje, lastno vrednotenje in pisanje ustvarjalnih zamisli o prebranih delih.

Izobraževanje ocenjevalcev:

Definirati je treba ustvarjalnost pri eseu in pripraviti dijake za tako nalogo.

Ocenjevanje eseja:

Ocenjevalci so nanizali več mnenj: sistem ocenjevanja bi moral težiti k enostavnosti; vsak učitelj bi moral biti vsaj enkrat ocenjevalec; potrebno bi bilo več časa za popravljanje in manj drugih obremenitev.

Priprava dijakov na esej je napredovala, zgubila pa se je svoboda dela in s tem prenos ljubezni do literature na dijake.

Navodila:

V zvezi z navodili ocenjevalci predlagajo, naj bodo navodila bolj jasna, ne smejo se podvajati, navedena mora biti zahtevana globina razčlenbe, označeno mora biti število možnih točk.

Oblikovana morajo biti na podlagi vzorčnih nalog (npr. pri primerjavi obeh skupin borcev prave primerjave ni bilo, zato so bili dijaki oškodovani).

Dijaki bi morali dobiti ista navodila kot ocenjevalci.

2. merila (mednarodna matura)

Priprava in komentar predlogov za inovacije

Vsebina:

Po mnenju ocenjevalcev so kriteriji dobro uporabni za ocenjevanje vsebine.

Nujno bi bilo natančno pripravljeno usposabljanje.

Jezik:

Ocenjevalci menijo, da bi bile jezikovne napake lahko natančneje razčlenjene, vendar se da s temi merili jezik oceniti bolj realno kot s prvimi merili, ker ni omejenosti z osmimi odbitnimi točkami.

Odpade tudi krivično odbijanje točk za daljše eseje.

Zgradba:

Nekaj ocenjevalcev meni, da je število točk za zgradbo ustrezno, nekaj ocenjevalcev pa, da je število previsoko.

Ocenjevanje eseja:

Večina ocenjevalcev meni, da je ocenjevanje z drugimi merili ustrežnejše, ker se ocenjuje celoto, ker je ocenjevalec svobodnejši, ker je postopek lažji in hitrejši, ocene so višje in bolj pravične. Ocenjevalec lahko nagradi razširitev, izvirnost in ustvarjalnost. Predlagajo tudi morebitno kombinacijo prvih in drugih meril ali drugih meril in celostnega ocenjevanja. Redki menijo, da si je esej v celoti med ocenjevanjem teže zapomniti kot ocenjevati le dele eseja.

Število ocenjevalcev:

Večina meni, da sta obvezna dva ocenjevalca.

Kriteriji:

Odgovori kažejo, da so se ocenjevalci poglobili v ocenjevanje s kriteriji in da jih dobro razumejo. Pred ocenjevanjem bi bila potrebna moderacija za natančno definiranje izpitnih zahtev. Prednost vidijo v možnosti, da se s temi kriteriji da prepoznati tiste naloge, ki kažejo površno branje literarnih del.

Korektnost:

Večina drugim merilom pripisuje visoko korektnost ocenjevanja, ker ne izenačujejo vsebinsko dobrih in slabih esejev, ker točke dobijo tudi tisti, ki so kako izmed postavk realizirali manj uspešno, drugo pa bolj, ker je v ospredju iskanje pozitivnih strani eseja, ker se bolje vidi, kdo ni več pisanja esejev in ne pozna izhodiščnih besedil. Nagraditi je mogoče najboljše dijake, pozitivni pa niso tisti, ki slabo poznajo literarno delo in slabo obvladajo slovenski knjižni jezik.

Izbor ocenjevalcev:

Vsak ocenjevalec bi moral nujno imeti izkušnje v razredu.

Razno:

Ocenjevalcu bi bila kot varovalka za samokontrolo dobrodošla orientacija, kakšno oceno bi dobil kandidat.

Količino in vrsto napak bi bilo dobro vpisovati v esej.

3. in 4. merila (kombinacija obrazcev A in B)

Priprava in komentar predlogov za inovacije

Dva ocenjevalca:

Večina meni, da morata eseje nujno ocenjevati dva ocenjevalca.

Obrazca:

Oba obrazca naj bosta natisnjena na enem listu.

Obrazec B:

Jeziku bi bilo treba posvetiti več pozornosti. Prednost je v tem, da se da oceno niansirati s plusi in minusi, saj niso vse npr. dvojke enake.

Jezikovne napake:

Nekateri ocenjevalci bi jezikovne napake natančneje definirali, drugim je všeč postopek, pri katerem jih ni potrebno razvrščati po ravneh.

Nekateri predlagajo, da bi jezikovne postavke razdelili na tri kvalitete stopnje in vse vrste napak razvrščali na lestvici od 1 do 3.

Vpisovanje jezikovnih napak v esej:

Nekateri ocenjevalci menijo, da zaradi vpogledov kandidatov vpisovanje napak v eseje ni priporočljivo. Nekateri menijo, da bi bilo potrebno izpisati količino in vrsto napak.

Kombinacije obrazcev:

Obrazec A bi bil lahko nosilni za oceno, obrazec B pa le za informacijo – brez vpliva na oceno, toda obrazec B bi moral vsebovati tudi merila za jezik.

Obrazec B bi lahko uporabili za vsebino, obrazec A (jezikovni del) pa za holistično oceno jezika.

Komentar v okvirčku o prednostih oz. slabostih:

Nekateri ocenjevalci menijo, da zaključni komentar ni potreben, drugi, da komentar pomaga izjasniti sliko: ocenjevalec lahko še enkrat premisli predlagano oceno in je zato pri ocenjevanju samozavestnejši.

Podpis ocenjevalca:

Podpis ocenjevalca ni potreben, saj bi bil učitelj le tarča za pritožbe. Po mnenju nekaterih je podpis sprejemljiv, čeprav pomeni pritisk, da se naloge dobro in skrbno popravi.

Ocenjevanje:

Ocenjevanje s 3. merili je manj naporno, obrazec A nakaže oceno, obrazec B jo potrdi. Upoštevati je treba oba obrazca kot eno oceno. Rezultat tega ocenjevanja so višje ocene kot pri dosedanjem točkovanju.

Katero vrsto meril izbrati:

Najbolje se je obneslo ocenjevanje z drugo vrsto meril, pri katerih so kriteriji jasno razdelani, zato je mogoče zelo hitro in tudi pošteno najti pravo oceno.

Seminarji za ocenjevalce:

Potrebno bo dobro razložiti navodila in pričakovanja ter več govoriti o konkretnih napakah.

Dopolnjena 2. merila

Priprava in komentar predlogov za inovacije

Ocenjevalci so dopolnjena 2. merila pohvalili, in sicer ustreznost razmerja med vsebino in jezikom, uporabnost dodatnih razpredelnice za vsebino in jezik ter kvaliteto ocenjevanja.

V predlogih za inovacije pa so nekateri zapisali, da druga vrsta meril pomeni preveliko posploševanje in povprečevanje – v nasprotju s prvo vrsto meril, ki naj bi razen neustreznega nagrajevanja dobrih nalog predstavljala dober sistem ocenjevanja in ga zaradi nekaj izjem ne bi kazalo spreminjati v celoti. Nekateri ocenjevalci so menili, da se bo kvaliteta ocenjevanja z drugimi merili z izkušnjami in vajo nedvoumno izboljšala.

Mnogi v vprašalnikih zapisani predlogi so nas vodili k novim pobudam za morebitno izboljšanje ocenjevalnega sistema.

3.3.2. ANALIZA OCENJENIH ESEJEV (1-45)

Kvalitativna analiza 45 esejev (Priloga 9) je zajemala pregledovanje tistih oblikovnih in vsebinskih značilnosti, ki se jih statistično ni dalo zabeležiti. Delo je zajemalo:

- ponovno branje esejev in beleženje
 - števila besed
 - kvalitete kopije (le v raziskavi)
 - števila popravkov in urejenost naloge
- vrednotenje vsebinskih značilnosti
 - kvalitete uvoda
 - kvalitete zaključka
 - splošnega vtisa eseja glede na raven znanja po Bloomovi taksonomiji
 - podrobnejše analize sredinskega dela eseja
 - prisotnosti bralnega odziva
- vrednotenje jezikovnih značilnosti
 - jezikovne pravilnosti
 - slogovne ustreznosti
 - zgradbenih značilnosti
- ugotavljanje preценjenosti ali podcenjenosti eseja glede na skupino z istim številom točk

Najprej smo skupino 45 esejev ovrednotili po tistih značilnostih, ki so bile opazne na sistemski ravni, pozneje pa smo se lotili natančne analize esejev glede na predstavljene kriterije.

SPLOŠNE UVODNE UGOTOVITVE O KVALITETI 45 ESEJEV

1. Med eseji s prvotno 26 točkami ali 52-odstotnim uspehom so le maloštevilni slabi ali »komaj zadostni«.
2. V skupini z istim številom točk so tudi opazno boljši oz. opazno slabši eseji glede na skupino.
3. Jezikovna pravilnost (10, 35) ali nepravilnost (29, 30) eseja premočno vpliva na skupno oceno eseja.
4. Neupoštevanje vseh navodil močno vpliva na oceno (9).
5. Večje število besed (do 1241), ki je značilno za večje število boljših esejev, zaradi povečanega obsega prinaša odbitne točke, kar ni smiselno.
6. Nekateri uvodi v esej so nepovezani z naslovom oz. pripravljeni vnaprej.
7. Taksonomska raven esejev se giblje od
 - preproste reprodukcije, opisovanja in pripovedovanja do
 - samostojnega bralnega odziva in osebnih komentarjev z utemeljevanjem in ponazarjanjem ter s
 - poskusi izvirnih izpeljav in poskusi kritičnega pristopa k obravnavi.
8. Odsotni so:
 - problemski pristop,
 - uporaba več gledišč,
 - samostojnost pri razvijanju teme;
 - razlikovanje med utemeljevanjem in ponazarjanjem trditev.

O kvaliteti ocenjenih esejev govorijo tudi komentariji, ki so jih ocenjevalci pri 3. merilih zapisovali v ocenjevalne obrazce, in sicer o:

- celostnem vtisu,
- jezikovnih značilnostih,
- prednostih in
- pomanjkljivostih eseja.

Ti zapisi se med seboj pogosto razlikujejo; nekateri ocenjevalci v istem eseju vidijo npr. mnogo jezikovnih napak, drugi jezik hvalijo. Vsebinsko nekateri esej opišejo kot nalogo, ki izkazuje dobro poznavanje in razumevanje romanov, drugi naštevajo vsebinske pomanjkljivosti eseja.

Zdi se, da bi bilo potrebno nenehno dogovarjanje in urjenje vseh sodelujočih v tem, kaj je pri ocenjevanju strokovno enoznačno in kaj ne, kaj se sme ocenjevati in česa ne oz. niti ne moremo. Zanimiv je pristop Francozov k ocenjevanju jezikovne pravilnosti v esejih: od 20 možnih točk ji namenijo 2 točki, zgradba in slog eseja pa kot bistveni postavki vsebine prineseta večje število točk.

REZULTATI PODROBNE ANALIZE VSEH ESEJEV (Priloga 10)

Zaporedna številka esejev pomeni šifro vsakega eseja; kvaliteta esejev je bila na maturi 2005 določena s povprečjem ocen dveh ocenjevalcev. Eseji so bili za raziskavo razporejeni tako, da naj bi bili

- v prvi tretjini vsake skupine vsebinsko slabši in jezikovno dobri,
- v drugi tretjini vsake skupine vsebinsko in jezikovno po kvaliteti izenačeni,
- v tretji tretjini vsake skupine pa vsebinsko dobri in jezikovno slabši.

Naj ponazorimo s primerom. Eseg številka 32 sodi v 3. skupino esejev, prvotno ocenjenih z 39 točkami, in sicer v prvo tretjino skupine, kar pomeni, da bi moral biti vsebinsko slabši in jezikovno dober. V resnici ta esej sodi vsebinsko in jezikovno med slabše eseje.

Število besed

Od 45 esejev ima

- 12 esejev od 587 do 795 besed,
- 16 esejev od 802 do 976 besed in
- 17 esejev od 1012 do 1241 besed.

Zanimiva je povezanost kvalitete esejev z njihovo dolžino. Boljši eseji imajo večje število besed – običajno nad 1000. Zanimiva sta esej 9 in 40; prvi je bil prvotno izrazito podcenjen in ima 1014 besed v družbi slabših in krajših esejev, drugi je bil prvotno precenjen in ima v družbi daljših in boljših esejev le 819 besed. Večina dobrih esejev ima več kot 1000 besed.

Kvaliteta kopije in urejenost izdelka

Nekateri ocenjevalci so v anketnih odgovorih omenili motečo neestetskost naloge; ali je bila kopija slaba, ali pisava nečitljiva, ali popravki številni in moteči. Ugotovili smo, da je bilo med 45 esej

- 11 slabših kopij, od teh 5 zelo slabih,
- 9 težko ali težje čitljivih pisav in
- 3 izrazito neestetske naloge s številnimi popravki in prečrtavami – dve (13, 29)⁷ z več kot 50 popravki in ena (28) z 89 popravki.

Ugotovili smo, da našeti neprijetni spremljevalci ocenjevanja niso zaznavno vplivali na ocene. Eseg št. 23 ima na primer težje čitljivo pisavo in zelo slabo kopijo, vendar se je uvrstil na visoko mesto. Zanimiv je esej št. 28, ki je bil med vsemi esej ocenjen najmanj skladno, vendar so se najvišjemu številu popravkov pridružili še drugi dejavniki: srednje čitljiva pisava, slabša kopija, čustveno zaznamovane besede.

Kvaliteta uvodov

Kvalitete uvodov in zaključkov se pri naši maturi ne ocenjuje, Francozi pa jim posvečajo veliko pozornost. Večina raziskanih esejev (34) je imela ustrezno ubeseden uvod: 8 esejev je imelo opazno osebno razvito napovedovanje pristopa k problemu, 11 smiselno napoved teme, 12 samo formalno navajanje teme, 3 so uvod slogovno obremenili z gostobesednostjo, 3 so ga posplošeno pripravili vnaprej, 6 esejev je imelo neprimeren uvod, 2 pa uvoda nista imela.

Kvaliteta uvodov						
Oseben in smiseln	Tematski in smiseln	Formalen	Gostobeseden, manj primeren	Vnaprej pripravljen	Neprimeren	Brez uvoda
1	6	4	5	3	21	14
2	7	10	19	24	23	32
22	8	13	31	34	30	
36	9	15			35	
37	11	17			43	
38	12	20			44	
39	16	25				
41	18	29				
	26	33				
	27	40				
	28	42				
		45				

⁷ Oznake esejev s števkami pomenijo šifre esejev.

V splošnem velja, da so imeli boljši eseji tudi dobre uvode, čeprav je bilo mnogo takih, pri katerih slab uvod ni pomenil slabega eseja in obratno; obstajajo pa tudi izjeme: esej št. 14, značilen po spoznavni poglobljenosti in eden redkih z dobro medodstavčno povezanostjo, ni imel uvoda; esej št. 19, eden boljših esejev, je imel uvod slogovno obtežen s čustveno zaznamovanim besedjem.

Kvaliteta zaključkov

Podobno velja za zaključke: večina (17) je esej zaključila manj prepričljivo s povzetkom ali v boljšem primeru s posplošitvijo, 10 esejev je navedlo opaznejše osebno spoznanje, 6 jih je zaključek dobro povežalo z uvodom, 4 so zaključili le s formalnimi navedbami vsebinskih dejstev, 2 sta bila neprimerna, 1 gostobeseden; 5 esejev je bilo brez zaključka.

Kvaliteta zaključkov						
Oseben in smiseln	Povzetek in/ali posplošitev	Stik z uvodom	Formalen	Gostobeseden in manj smiseln	Neprimeren glede na uvod	Brez zaključka
6	2	5	8	31	36	1
9	3	7	13		44	23
10	4	12	15			25
11	14	16	40			32
21	17	20				43
22	18	39				
27	19					
30	24					
37	26					
42	28					
	29					
	33					
	34					
	35					
	38					
	41					
	45					

Ugotovili smo, da tudi zaključki niso bili v zelo velikem številu skladni s kvaliteto celotnega eseja. Morda gre vzrok iskati v dejstvu, da uvodni in zaključni odstavek nista točkovana ali pa v tem, da pri jezikovnem in književnem pouku učitelji premalo poudarjamo samostojno razvijanje esejske teme, kar bi v nasprotnem primeru verjetno izboljšalo koherenco literarnih nalog.

Splošni vtis eseja glede na raven znanja po Bloomovi taksonomiji in podrobnejša analiza sredinskega dela eseja

Za najpomembnejše določanje vrednosti eseja kot celote smo izbrali uporabo Bloomovega razvrščanja zahtevnosti znanja. Poleg tega smo testirali sredinski del vsakega eseja, da bi dognali čim več kvalitativnih značilnosti posamezne naloge. Eseje smo razdelili po Bloomu v dva kakovostna razreda, in sicer na:

- I. razred, ki predstavlja 1. do 3. raven z značilnim ponavljanjem znanih podatkov, vsebin in razlag; z ustreznim razumevanjem in razlaganjem; s komentiranjem razlag; in na
- II. razred, ki predstavlja 4. do 6. raven s podrobnimi analizami ter vzročno-posledičnim razlaganjem in zaključki; z induktivnim sklepanjem, posplošitvami in abstrahiranjem; z oblikovanjem lastnega mnenja na podlagi podrobne analize.

Kvaliteta vsebine esejev po Bloomovi taksonomiji	
I. razred:	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45
II. razred:	14, 16, 17, 18, 19, 22, 26, 28, 34, 36, 37, 42

Pregled esejev je pokazal, da je bilo 33 esejev napisanih na nižjih taksonomskih ravneh, ki zahtevajo predvsem poznavanje in razumevanje literarnih del, 12 esejev pa na višjih ravneh, za katere je značilno ali vsaj prisotno samostojno sklepanje in poglobljeno literarno odzivanje ter vrednotenje na podlagi podrobnih analiz.

Zanimal nas je tudi **bralni odziv**, v preglednici označen odebeljeno, ki smo ga zaznali kot kandidatovo reflektiranje vsebinskih ali literarnoteoretskih pojavov v obravnavanih romanih. Ta se je kazal kot: aktualizacija vsebine, posploševanje ugotovitev, asociativno in hkrati reflektirano prehajanje na osebno doživljajsko raven ali pa kot samodejni teoretski komentar o poteku zgodbe, vplivnosti literarnih oseb in zgradbenih značilnosti. Med 45 esejih je bilo 10 takih, ki so opazno vsebovali bralni odziv: na taksonomsko nižji ravni 7, na višji ravni pa 3. Ugotovili smo tudi, da so kandidati v treh primerih (eseji 5, 31 in 40) z bralnim odzivom nadomeščali pisanje po navodilih, čeprav so bili z vsebino literarnih del očitno seznanjeni.

Med vsemi esejih je bil en tak, ki je vzbudil **dvom v prebranost** obeh izpitnih romanov. Eseg št. 35 vsebuje nepravilne, pomanjkljive in premalo natančne vsebinske izpeljave. (V Zupanovem romanu je za glavno akcijo izbran napad na bunker, v katerem naj bi padli vsi Berkovi tovariši.)

Jezikovna pravilnost

Pomemben sestavni del esejev je jezik, ki s svojim 40-odstotnim deležem močno vpliva na končno oceno. Zaradi omejevanega dodeljevanja števila točk – točke se odštevajo ne glede na povečano količino napak samo do –3 za vsako jezikovno postavko, končno število točk pogosto ne odraža realnega jezikovnega stanja eseja. Pri pregledu smo upoštevali iste kategorije napak, kot so zapisane na obrazcu za 1. merila, vendar nismo zanemarili pogostosti in teže napak. Ugotovili smo, da je imelo med 45 esejih 13 nalog dober ali zelo dober jezik, 12 esejev povprečno število povprečnih napak, 20 esejev pa slab ali zelo slab jezik.

Jezikovna pravilnost				
Zelo dobra	Dobra	Povprečna	Slaba	Zelo slaba
39	10	2	1	12
	16	3	6	29
	17	4	7	
	18	5	8	
	19	9	11	
	21	24	13	
	22	25	14	
	23	26	15	
	35	28	20	
	37	31	27	
	38	42	30	
	44	43	32	
			33	
			34	
			36	
			40	
			41	
			45	

Ugotovljeno stanje smo primerjali s številom dodeljenih točk pri ocenjevanju s 1. merili in ugotovili, da se izidi rezultatov v nekaterih primerih ujemajo, v nekaterih pa ne. Jezikovno zelo slabi eseji glede na dodeljevanje točk naj bi bili: 1, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 26, 27, 29, kar ustreza kvalitativni analizi; jezikovno zelo dobri eseji naj bi bili: 16, 25, 31, 32, 33, 34, 35, 39, kar ustreza kvalitativni analizi le za 39. esej in pogojno za 16. in 25., eseji 32, 33 in 34 pa imajo celo večje število jezikovnih, slogovnih in/ali zgradbenih napak. Za zanesljivejše zaključke bi morali natančno proučiti vsak esej in upoštevati več kazalcev: količino vseh napak, težo vseh napak, bogastvo in ustreznost besedja, stopnjo pojmovnosti, zahtevnost skladanja povedi itd., predvsem pa preveriti, ali vsebuje esej več napak, kot jih je bilo zaradi omejenega sistema odbijanja točk sploh možno odvzeti.

Opazili smo tudi, da se ocenjevalci pri vrednotenju jezika pri istem esejih med seboj znatno razlikujejo. Od 8 možnih točk za jezikovno pravilnost je 10 ocenjevalcev dodeljevalo do 7 točk ali 87 % razlike (eseja 16 in 20), do 6 točk razlike (eseji 17, 22, 44), do 5 točk razlike (eseji 4, 9, 10, 21, 23, 36, 45), do 4 točke ali 50 % razlike (eseji 3, 5, 18, 29, 30) itd. Enako velja za slogovne napake. Zgradba je pri vseh esejih ocenjena podobno visoko in predstavlja povsem neselektivno merilo ocenjevanja.

Šifra eseja	Število točk (od 8) za jezikovno pravilnost; povprečje 10 ocenjevalcev	Razhajanje ocenjevalcev v številu točk	Razhajanje ocenjevalcev v %
1	0,9		11
2	2,6		33
3	2,9	1–5	36
4	2,9	1–6	36
5	2,5	0–4	31
6	0,7		9
7	0,4		5
8	1,1		14
9	2,0	0–5	25
10	1,8	0–5	23
11	0,5		6
12	0		0
13	0,3		4
14	0,1		1
15	0,5		6
16	5,3	0–7	66
17	2,7	0–6	34
18	2,5	1–5	31
19	3,0		38
20	4,2	0–7	53
21	4,3	1–6	54
22	3,0	0–6	38
23	4,1	1–6	51
24	2,5		31
25	5,3		66
26	0,9		11
27	0,9		11
28	3,3	0–6	41
29	0,8	0–4	10
30	2,5	1–5	31
31	5,2		65
32	5,2		65
33	4,8		60
34	4,6		58
35	4,8		60
36	3,1	1–6	39
37	2,1		26
38	2,0		25
39	4,8		60
40	1,3		16
41	2,0		25
42	2,7		34
43	1,5		19
44	4,3	1–7	54
45	3,2	1–6	40

Slogovna ustreznost

Ker se v mnogih nalogah jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost razlikujeta, smo kvalitativno ocenili tudi ta del jezikovne korektnosti esejev. Ugotovili smo, da so eseji v večji meri jezikovno dobri kot slogovno dobri. Za izrazno zelo skromne in slabe naloge smo ocenili kar dobro tretjino esejev (17). Pri tem vzbujajo pozornost eseji iz prvotno prve tretjine tretje skupine (39 točk), ki naj bi bili vsebinsko dobri in jezikovno slabi. V raziskavi smo jih kvalitativno ocenili za jezikovno in slogovno zelo slabe, pri ocenjevanju po 1. merilih pa jezikovno sodijo med najboljše eseje. Temu pojavu se bo potrebno v nadaljnjem delu natančneje posvetiti.

Slogovna ustreznost				
Zelo dober	Dober	Nevtralen	Okoren ali zaznamovan	Izrazno zelo skromen ali slab
39	10	9	2	1
	16	12	4	3
	18	13	5	6
	21	14	11	7
	38	17	19	8
		24	22	15
		31	23	20
		35	25	29
			26	30
			27	32
			28	33
			36	34
			37	40
			42	41
				43
				44
				45

Zgradbene značilnosti

Poleg vsebinskih in jezikovnih značilnosti nas je zanimala tudi zgradba esejev. Veliko število kandidatov (23) odstavke sicer uporablja, vendar so ti oblikovani avtomatično glede na zaporedje zahtev v esejskih navodilih. Pri 22 kandidatih pa smo odkrili nekaj posebnosti: v 3 esejih izrazito dobro povezanost med odstavki, v 2 esejih opazno povezanost, v 3 je šlo za pisanje brez zamika navznoter in s tem težjo prepoznavnost, ali je bil odstavek sploh uporabljen, v 7 esejih izrazito nepovezanost med odstavki, v 7 esejih pa neustrezno uporabo odstavkov. Zanimivi so eseji z izrazito dobro odstavčno povezanostjo, saj so to hkrati tudi zelo dobri eseji – vsaj trije (14 – vsebinsko, 22, 37) od petih.

Uporaba odstavkov – posebnosti						
Dobro povezani	Povezani	So odstavki, a ni zamika	Nepovezani	Premalo odstavkov	Neskladni z notranjo zgradbo	Uporabljeni nesmiselno
9	10	3	1	23	19	32
14	22	18	8	33	25	35
37		20	11	44		
			12			
			13			
			15			
			24			

Ugotavljanje podcenjenosti ali precenjenosti eseja glede na skupino z istim številom točk

Ob poteku kvalitativne analize smo označili nekaj takih esejev, ki so v primerjavi z eseji iste skupine izkazovali izrazito višjo ali nižjo vrednost. Za podcenjena smo zabeležili eseja: 16 in 26, za precenjene pa: 25, 29, 31, 35, 40, 45. Natančnejše podatke o skladnosti prvotnega ocenjevanja s 1. merili v raziskavi navajamo v tem poročilu na več mestih, najpodrobneje v naslednjem poglavju o analizi uporabe različnih vrst meril.

Rezultate, pridobljene s podrobno analizo kvalitete esejev, smo v nadaljevanju uporabili za vzporejanje s podatki, ki jih je o teh nalogah omogočila statistična analiza.

3.3.3. ANALIZA OCENJEVALNIH MERIL

Ocenjevalna merila smo vrednotili na podlagi treh vrst rezultatov. Upoštevali smo:

- rezultate statistične analize vseh ocenjevanj, in sicer aritmetično sredino in standardni odklon za vsak esej posebej,
- prerazporejena zaporedja esejev glede na vsako izmed štirih meril posebej,
- rezultate kvalitativne analize vseh esejev, predstavljene v poglavju 3.3.2.

V poročilu predstavljamo

- analizo obstoječih meril,
- analizo v raziskavi uporabljenih meril in
- vpliv različnih vrst meril na vrednotenje različnih sestavin esejev.

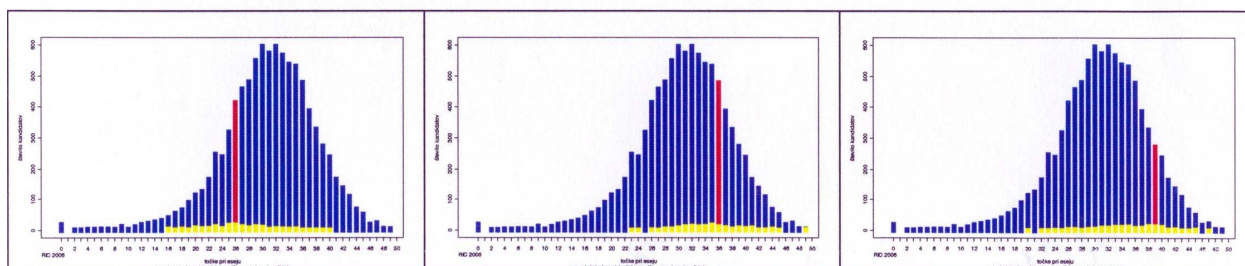
3.3.3.1. ANALIZA OBSTOJEČIH MERIL OCENJEVANJA

Za analizo obstoječih meril ocenjevanja smo imeli na voljo dva niza rezultatov: prvotne, relativno visoko skladne ocene esejev, dodeljene na maturi 2005, in nove ocene, ki jih je 10 ocenjevalcev prisodilo istim nalogam.

1. Zanimala nas je zanesljivost prvotnega ocenjevanja, to je dvakratnega ocenjevanja s 1. merili. S primerjavo rezultatov smo ugotovili, da so bili

- eseji s prvotno 26 točkami ponovno ocenjeni s 16 do 40 točkami,
- eseji s prvotno 36 točkami ponovno ocenjeni s 23 do 49 točkami,
- eseji s prvotno 39 točkami ponovno ocenjeni z 20 do 47 točkami,

pri čemer so bili rezultati dokaj enakomerno razsejani med obema skrajnima vrednostima, kakor kaže preglednica:

Preglednica: Prečni standardni odkloni ocenjevalcev (v standardiziranih vrednostih) za posamezne skupine esejev in skupno po vrstah meril ocenjevanja

2. Nato nas je zanimalo, ali je skladnost dveh ocenjevalcev na maturi 2005 pomenila tudi zanesljivost njunega ocenjevanja. Na to vprašanje nas je opozoril primer eseja s šifro 735 ..., ki smo ga uporabili pri seminarskem delu in ni bil zajet v raziskavo. Dva ocenjevalca na maturi 2005 sta ta esej ocenila skladno z 39,5 točke, 30 ocenjevalcev na seminarju pa med 21 in 27 točkami. Prvi rezultat pomeni 79-odstotni uspeh, drugi pa 42- do 54-odstotni uspeh za isti esej.
3. Naslednje vprašanje je bilo, ali je dodeljevanje točk esejskim odstavkom pomenilo objektivno ocenjevanje. Opazovali smo esej št. 5, ki je bil po vseh treh vrstah meril med najbolj skladno ocenjenimi v raziskavi. Pri ocenjevanju s 1. merili je dodeljevanje točk za vsebino nihalo: od 15 možnih postavk je bil pri 3 postavkah ocenjen povsem skladno, pri 7 postavkah delno skladno, pri 5 postavkah pa povsem neskladno (Priloga 11). Esaj št. 28, ki je bil v raziskavi najbolj razpršeno ocenjen, je nihal samo pri vsebini med 18 in 30 točkami od 30 možnih točk, to je med 60 in 100 %, v celoti pa med 28 in 49 točkami, to je med 56 in 98 % (Priloga 11).
4. Spraševali smo se tudi, kako je z beleženjem jezikovnih napak. Njihove gostote in teže ni bilo mogoče oceniti. Gostota napak – npr. nepravilna raba 10 vejic in s tem 3 odbitne točke – v eseju s 587 besedami ni predstavljala istega odstotnega deleža napak kot v eseju s 1241 besedami. Podobno je bilo s težo napak, saj na ocenjevalnem obrazcu ni bilo mogoče zabeležiti, ali je šlo pri nepravilni rabi 10 vejic in s tem pri 3

odbitnih točkah za sistemsko neznanje, npr. uporabo vejice pred odvisnimi stavki, ali za nesistemsko neznanje, npr. napačno rabo vejice pred tremi pikami.

5. V zvezi z ocenjevanjem jezika, ki v okviru celotnega eseja znaša 40 %, smo preverili, ali je bilo ocenjevanje objektivno. Pri eseju št. 7 smo ugotovili, da je bilo
- pri prvem ocenjevanju za jezik dodeljenih 9 točk,
 - pri drugem ocenjevanju pa 13 točk od skupno 20 točk, kar predstavlja 20-odstotno razliko, ki se razteza od ocene nezadostno (1) do ocene dobro (3) (Priloga 12).

Opazili smo tudi, da je bil odbitek 5 točk v eni izmed postavk za jezik, in sicer za jezikovno pravilnost, pri drugem ocenjevanju nesorazmerno velik glede na zabeleženo število napak. Ob teoretičnem primeru z minimalnim številom 27 napak oz. maksimalnim številom 70 ali več napak smo ugotovili, da lahko **dva eseja z 61-odstotno razliko v številu napak izgubita enako število 8 odbitnih točk**, kar ponazarjamo s shemo:

Vrsta napake	Minimalno število napak	Število odbitnih točk	Maksimalno število napak	Število odbitnih točk
1.	////////	-3	//////////→	-3
2.	////////	-3	////////	-3
3.	///////	-2	////////// →	-3
4.			////////	-3
5.			////////	-3
6.			////////// →	-3
7.			////////	-3
Skupaj	27 napak	-8	70 (ali več) napak	-8

6. V poteku pregledovanja korektnosti dela ocenjevalcev smo ugotovili nekatere nepravilnosti. V eseju št. 40 so bile:
- V samo 14 vrsticah eseja označene 3 napačne ocenjevalčeve korekture (Priloga 13).
 - Pojavljalo se je tudi lektoriranje eseja namesto upoštevanje smisla besedila. V eseju št. 42 je bil popravljen besedni red, kar bi sicer ustrezalo slogovno nezaznamovanemu besedilu in ne eseju, v katerem gre za zapis bralnega odziva na literarno temo. Tudi nekateri popravki nadpovedne skladnje niso bili utemeljeni, ker ni bil upoštevan smisel celotnega odstavka (Priloga 13).

7. Poleg naštetega nas je zanimala ocena iz slovenščine na maturi v širšem okviru, in sicer skladnost te ocene z internimi ocenami v 4. letniku, nato pa še primerjava maturitetnih ocen z uspehi istih kandidatov pri matematiki in angleščini.

Navajamo primere za dva 4. razreda z Gimnazije Bežigrad v Ljubljani v maju 2006. Izbrali smo najboljši 4. F oddelek, ki je bil od vseh 35 oddelkov na šoli po uspehu na 2. mestu, in najslabši 4. J oddelek, ki je bil na 34. mestu, torej predzadnji na šoli (Priloga 14). Ugotovili smo, da so bili oboji kandidati pri slovenščini na maturi ocenjeni znatno slabše kot v 4. letniku pri tem predmetu. Za primerjavo so navedeni še uspehi iz matematike in angleščine:

		Točkovna ocena (do 8) na maturi	Ocena (do 5) v 4. letniku	Razlika
4. F	Slovenščina	4,962963 62,04 %	4,148148 82,96 %	20,92 %
	Matematika	6,333333 79,17 %	4,185185 83,70 %	4,53 %
	Angleščina	6,777778 84,72 %	4,333333 86,67 %	1,95 %
4. J	Slovenščina	4,424242 55,30 %	3,666667 73,32 %	18,02 %
	Matematika	4,757576 59,47 %	3,363636 67,27 %	7,8 %
	Angleščina	5,757576 71,96 %	3,575758 71,51 %	0,45 %

Res je sicer, da kandidati pri angleščini in matematiki izbirajo med osnovno in višjo ravni izpita, res pa je tudi, da se maturitetne zahteve pri slovenščini na višji ravni prilagajajo dejstvu, da jo vsi kandidati opravljajo na isti ravni.

8. Dodatno nas je zanimalo, kaj bi pokazala primerjava ocen 57 zlatih maturantov na Gimnaziji Bežigrad, ki so jih ti dobili pri slovenščini, matematiki in angleščini. Rezultati visoko homogene skupine na maturi v spomladanskem roku mature 2006 kažejo, da so od treh obveznih maturitetnih predmetov dobili najnižjo povprečno oceno pri slovenščini:

	Pisno (do 80 točk)	Ustno (do 20 točk)	Točkovna ocena (do 8)	Četrty letnik (do 5)
Slovenščina	58	18,8	6,1	4,7
Matematika	74,6	11,2	7,6	4,6
Angleščina	67	19,2	7,1	4,6

Izgubo točk pri zlatih maturantih gre pripisati predvsem ocenam iz slovenščine, kar kažejo podatki za tistih 14 maturantov, ki so od 34 možnih točk dobili 33 ali 32 točk (ostala dva maturitetna predmeta nista zabeležena):

Zlati maturanti – 33 točk	Slovenščina	Matematika	Angleščina
1. ime in priimek	7	8	8
2. ime in priimek	7	8	8
3. ime in priimek	7	8	8
4. ime in priimek	7	8	8
5. ime in priimek	7	5 (OR)	8
Zlati maturanti – 32 točk			
6. ime in priimek	6	8	8
7. ime in priimek	6	8	8
8. ime in priimek	6	8	8
9. ime in priimek	6	8	8
10. ime in priimek	6	8	8
11. ime in priimek	6	8	8
12. ime in priimek	7	8	8
13. ime in priimek	6	8	8
14. ime in priimek	6	8	8

Ob navedenih primerih smo ugotovili, da nekatere nepravilnosti ocenjevanja, ki izhajajo iz obstoječih meril ocenjevanja, odpirajo nova vprašanja:

- Kako povečati možnost, da bi bili isti eseji pri ponovnem ocenjevanju ocenjeni podobno kot prvič?
- Kako zmanjšati neskladnost med dvema ocenjevalcema? Kaj storiti, če en ocenjevalec oceni esej korektno, drugi pa ne, saj v tem primeru srednja ocena med njima popači pravilen rezultat?
- Kaj storiti, kadar ocena dveh sicer med seboj skladnih ocenjevalcev ne ustreza dejanski vrednosti eseja?
- Ali bi bilo bolje namesto dodeljevanja točk esejskim odstavkom za ocenjevanje vsebine upoštevati celovitejši ocenjevalni pristop k eseju, predvsem pa taksonomsko raven znanja?
- Kako poenotiti ocenjevanje jezika oz. vsaj upoštevati gostoto in težo napak?

Razmisliti bi bilo potrebno tudi o podcenjenosti slovenščine v primerjavi z matematiko in angleščino na maturi, saj dejstvo, da kandidati ne dosegajo upravičeno pričakovanih rezultatov, učiteljem slavistom kljub vloženim naporom jemlje smisel za lastno delo.

3.3.3.2. ANALIZA V RAZISKAVI UPORABLJENIH MERIL OCENJEVANJA

V nadaljevanju smo iskali odgovor na vprašanje, katera merila bi omogočila čim bolj kvalitetno ocenjevanje. Zanimala so nas predvsem 1. in 2. merila primerjalno, saj so bila 3. (A in B) oblikovana kot prehodno orodje med točkovnim ocenjevanjem in opisnimi kriteriji, to je med 1. in 2. merili.

S kvalitativno analizo meril smo se posvetili

- anketnim odgovorom ocenjevalcev, ki so jih zapisovali po vsakem ocenjevanju v obliki
- komentarjev o poteku dela z izbrano vrsto meril. Največjo pozornost smo namenili
- zvezi med kvaliteto eseja in različnostjo ocene glede na vrsto meril.

Anketni odgovori

Iz anketnih odgovorov, ki v nadaljevanju predstavljajo večinsko in značilno mnenje, smo razbrali vtis ocenjevalcev o prednostih in slabostih posameznih meril:

PREDNOSTI	SLABOSTI
1. merila	
– Vsebina in jezik sta uravnotežena. – Ocenjevanje omogoča objektivnost. – Točkovnik je ocenjevalcu v pomoč.	– Rezultat so preprosta besedila, reprodukcije. – Premalo razlikujejo slabe od povprečnih in dobrih esejev. – Razporeditev točk znotraj jezika ni ustrezna. – Nagrajevanje kvalitete je omejeno.
2. merila	
– Vsebina in jezik sta uravnotežena; jezik je bolj upoštevan. – Ocenjuje se esej kot celoto. – Omogočeno je razlikovanje dobrih od slabih esejev. – Nagrajevanje kvalitete je omogočeno. – Je najbolj pošteno do dijaka.	– Pri jeziku se ob vpogledih ne vidi vrste in količine napak. – Odstotno razmerje jezik – zgradba je še odprto; določitev je odvisna od višanja samostojnosti kandidatov pri razvijanju teme. – Dopuščajo večjo subjektivnost ocenjevalca.
3. merila	
– Kombinacija dveh vrst kriterijev. – Nagrajevanje kvalitete je omogočeno. – Dobra uporabnost opisnikov (tudi pri 2. merilih). – Dobra uporabnost + in – ob ocenah. – Jezikovnih napak ni treba razvrščati po ravneh.	– Jeziku bi moral pripasti večji delež. – Vrsta in količina jezikovnih napak ni opredeljena.

Ugotovili smo, da je po mnenju ocenjevalcev sprejemljivo ocenjevanje vseh vrst, to je celostno, opisno in razčlenjevalno, vendar poudarjajo, da 2. in 3. merila omogočajo razlikovanje dobrih od slabih esejev ter nagrajevanje kvalitete esejev. 1. merilom pripisujejo objektivnost in več vsebinskih pomanjkljivosti, pri 2. merilih poleg pomembnih kvalitet vidijo slabost v povečani subjektivnosti ocenjevalca, pri 3. merilih pa poleg prednosti pomanjkljivost v tem, da jezikovni delež s količino napak ni natančno določen.

Vendar je potrebno zapisano jemati z določeno mero previdnosti: raziskava je namreč pokazala, da so 1. merila najmanj objektivna (Glej zaključek poglavja 3.3.3.2.), določena mera subjektivnosti pri ocenjevanju taksonomske ravni znanja in bralnega odziva pa je nujno prisotna, kar omogočajo 2. in delno 3. merila (Glej poglavje 3.3.2.).

Zveza med kvaliteto eseja in različnostjo ocene glede na vsako vrsto meril

V nadaljevanju smo opazovali vse tri vrste ocenjevalnih meril v povezavi s kvaliteto eseja. Najprej smo upoštevali izsledke statistične analize (Priloga 15) in jih primerjali s kvaliteto esejev, pri čemer smo bili pozorni na najvidnejša odstopanja. Nato smo analizirali vsaka merila posebej in poskušali najti kar največ značilnosti za posamezno vrsto meril.

Uvodne ugotovitve so pokazale, da se 45 esejev po rezultatih zbira v dve večji skupini. Prva je dokaj nehomogena in zajema eseje s prvotno 26 točkami, druga pa skladnejša po tem, da vsebuje eseje, ki se zbirajo v ožjem pasu

okrog povprečne aritmetične sredine vseh esejev. Presenetila je relativna izenačenost prvotne 2. in 3. skupine esejev s 36 oz. 39 točkami, saj naj bi bili eseji 3. skupine prvotno podcenjeni, kar sklepamo po dejstvu, da so kot skupina na maturi 2005 prejeli največje število dodatnih točk za vsebino in jezik. Večkratno ocenjevanje z različnimi vrstami meril je prvotno najvišji skupini dodelilo opazno nižje ocene, kar pomeni, da so bili pri ocenjevanju na maturi 2005 znatno precenjeni. V grobem bi lahko rekli, da so bili eseji 3. skupine močno precenjeni. Sprva smo bili pozorni na najvidnejša odstopanja rezultatov od pričakovanih, ta odstopanja pa so narekovala izbiro nadaljnjih metod dela z vsemi tremi vrstami meril.

Primeri uvodnih ugotovitev (Priloga 16):

1. Če v eseju niso bila realizirana vsa navodila, je bila sicer pri eseju št. 9 ocena po 1. merilih dokaj skladna, vendar nizka. Po 2. merilih je ocena v tem primeru dokaj razpršena, vendar opazno višja. Po 3. merilih, zlasti po celostnih, je ocena zelo skladna in hkrati višja kot pri 1. merilih.
2. Eseja v isti skupini s prvotno 36 točkami sta se med seboj lahko zelo razlikovala. Eseg št. 19 je npr. kvaliteten, toda po 1. merilih je bil ocenjen skladno in nizko, po 2. in 3. pa razpršeno in visoko. Eseg št. 24 je slabe kvalitete, a je bil po 1. merilih ocenjen visoko, po 2. in 3. pa nizko. Razpršenost ocen je bila pri vseh treh vrstah meril približno enaka.
3. Podobne razlike je bilo mogoče opaziti pri uporabi 2. meril. Eseg št. 5 je bil po 2. merilih ocenjen višje, čeprav je povprečne kvalitete, esej št. 16 pa je kvaliteten, a so mu 2. merila dosodila manj točk kot ostala.

Navedene ugotovitve so nam pokazale, da je potrebno opazovati predvsem korelacijo med kvaliteto eseja in višino ocene tega eseja. Če je npr. kvaliteten esej ocenjen sicer skladno, a je njegova ocena nizka, potem ta ocena ni veljavna. V nadaljevanju raziskave nas zato ni več zanimal standardni odklon ocenjevanja, pač pa aritmetična sredina ocene eseja.

Da bi ugotovili, kakšna je razlika v kvaliteti esejev na sistemski ravni vseh 45 esejev, smo ponovno pregledali statistične podatke, in sicer primerjalno glede na aritmetično sredino vseh ocenjevanj z vsemi štirimi merili. V tabeli so navedene standardizirane vrednosti dosežkov, barvno pa so označena večja odstopanja.

Šifra eseja	Št. ocenjev.	AS_1	AS_2	AS_3	AS_4	SO_1	SO_2	SO_3	SO_4
1	10	-1,66	-1,16	-1,31	-1,34	0,67	0,61	0,63	0,42
2	10	-1,38	-0,83	-1,11	-1,21	0,61	0,75	0,66	0,54
3	10	-1,28	-1,33	-1,21	-1,41	0,8	0,79	0,73	0,58
4	10	0,1	-0,18	0,18	0,12	0,68	0,79	0,67	0,72
5	10	-0,48	0,32	-0,42	-0,36	0,34	0,48	0,48	0,44
6	10	-0,82	-0,8	-0,82	-0,87	0,57	0,82	0,67	0,65
7	10	-1,36	-0,71	-0,91	-0,97	0,42	0,93	0,63	0,51
8	10	-1,25	-0,77	-0,82	-1,04	0,67	0,91	0,48	0,44
9	10	-0,54	0,35	-0,22	-0,39	0,56	1,14	0,31	0,53
10	10	-0,49	-0,51	-0,82	-0,8	0,86	0,82	0,67	0,53
11	10	-1,28	-0,92	-1,01	-0,97	0,42	0,46	0,73	0,53
12	10	-1,64	-1,72	-1,71	-1,48	0,42	0,47	0,51	0,35
13	10	-0,41	-0,51	-0,42	-0,36	0,58	0,62	0,82	0,76
14	10	-0,82	-0,33	-0,72	-0,66	0,49	0,68	0,69	0,7
15	10	-0,32	-0,86	-0,91	-0,97	0,59	0,61	0,63	0,64
16	10	1,23	0,17	0,77	0,67	0,43	0,84	0,73	0,65
17	10	-0,01	-0,15	0,28	0,15	0,29	0,71	1,25	1,18
18	10	0,58	0,73	0,28	0,19	0,47	0,81	0,96	0,85
19	10	0,18	0,82	0,67	0,67	0,35	0,83	0,91	0,82
20	10	0,75	0,23	0,97	1,07	0,81	0,61	0,56	0,46
21	10	0,21	0,02	-0,02	-0,05	0,33	0,5	0,56	0,58
22	10	0,81	1,03	0,57	0,6	0,72	0,71	0,67	0,61
23	10	1,23	0,94	0,87	0,97	0,8	0,69	0,81	0,77
24	10	0,58	-0,15	-0,02	-0,08	0,64	0,58	0,56	0,65
25	10	0,22	-0,01	0,47	0,29	0,46	0,53	0,51	0,64
26	10	0,39	1,53	0,77	0,94	0,45	0,66	0,73	0,65
27	10	-0,21	0,32	0,08	0,26	0,39	0,7	0,63	0,65

28	10	0,85	0,47	0,87	0,87	1,11	1,26	0,66	0,58
29	10	-0,45	-0,27	-0,62	-0,39	0,6	0,62	0,52	0,39
30	10	0,57	0,35	0,57	0,77	0,76	1,18	0,82	0,88
31	10	0,36	0,44	-0,02	0,02	0,74	0,56	0,56	0,39
32	10	0,53	0,35	0,18	0,29	0,35	0,91	0,82	0,92
33	10	-0,03	0,2	0,28	0,02	0,8	1,08	0,69	0,86
34	10	-0,17	-0,03	-0,32	-0,29	0,9	1,14	0,63	0,46
35	10	-0,4	-0,12	-0,42	-0,39	0,48	0,51	0,48	0,39
36	10	0,27	-0,09	0,28	0,19	0,43	0,62	0,96	1,03
37	10	0,97	1,15	1,27	1,31	0,36	0,68	0,69	0,85
38	10	0,55	-0,06	0,28	0,36	0,62	0,62	0,69	0,68
39	10	1,06	0,7	1,17	1,18	0,25	0,93	0,67	0,7
40	10	-0,62	-0,42	0,08	-0,08	0,72	0,51	1,02	1,02
41	10	0,81	-0,01	0,57	0,53	0,58	0,82	0,67	0,66
42	10	0,75	0,41	0,57	0,63	0,7	0,88	0,67	0,66
43	10	0,6	0,5	0,28	0,29	0,49	0,51	1,07	0,95
44	10	1,44	1,06	1,37	1,48	0,51	0,93	0,52	0,58
45	10	0,55	-0,12	0,18	0,22	0,49	0,59	0,48	0,66

Statistična analiza je pokazala,

- da je največje število podcenjenih esejev pri 2. in nato 1. merilih,
- največje število precenjenih esejev pri 2. merilih in
- največje število skladno ocenjenih esejev pri 3. in 4. merilih.

Skupno št. esejev 45	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
podcenjeni	14	17	9	5
precenjeni	12	18	8	8
skladni	19	10	28	32

Glede na visoko skladnost srednje vrednosti ocen pri 3. in 4. merilih je bilo smiselno natančneje pregledati razlike med 1. in 2. merili.

Izmed obravnavanih esejev smo izbrali tiste, pri katerih je eno izmed meril opazneje odstopalo od ostalih treh. Takih esejev je bilo skupno 18, in sicer 11 precenjenih in 7 podcenjenih glede na ocenjevanje z ostalimi merili. Želeli smo preveriti, ali je domnevna precenjenost ali podcenjenost upravičena ali ne. Statistične podatke smo primerjali s kvalitativno analizo esejev, ki je bila opravljena na podlagi več kazalcev, kakor je opisano v poglavju 3.3.2.

Ugotovili smo, da so 1. merila opazneje odstopala od ostalih meril 8-krat, druga merila pa 10-krat:

Skupno št. esejev 18	1. merila	2. merila
upravičeno precenjeni	2 x	4x
neupravičeno precenjeni	4 x	1x
upravičeno podcenjeni	0 x	3x
neupravičeno podcenjeni	2 x	2x

Preglednica kaže, da so 1. merila 2-krat upravičeno korigirala oceno in 6-krat neupravičeno, 2. merila pa 7-krat upravičeno in 3-krat neupravičeno, iz česar razberemo, da so bila 2. merila bolj objektivna kot 1. merila.

3. in 4. merila so bila v največ primerih najbolj skladna s srednjo vrednostjo ocene eseja, ki jo je ta dobil po štirih vrstah meril.

Vendar z rezultatom nismo bili zadovoljni, saj smo med delom ugotovili, da statistični podatki z aritmetičnimi sredinami ocen, ki jih je posamezen esej dobil s štirimi različnimi merili, ne odlikujejo prave vrednosti vseh esejev oz. jih ne razporedijo na ustrezno zaporedno mesto med vseh 45 esejev. Zato smo se odločili za ugotavljanje skladnosti med kvalitativno pridobljeno oceno eseja in vrstnim redom, na katerega je vsako merilo posebej uvrstilo obravnavani esej. Nazadnje smo preverjali upravičenost dodeljenega zaporednega mesta eseja.

Nova zaporedja esejev glede na uporabljeno vrsto meril

V nadaljevanju predstavljamo nova zaporedja esejev, kakor so jih razvrstila vsaka merila posebej, nato pa podrobnejšo analizo ustreznosti take preračunljivosti.

Zaradi pomembnosti postopka, na katerem temeljijo vse poznejše raziskave, rezultati in zaključki, predstavljamo vsak korak v zaporedju pridobivanja končne preračunljivosti esejev. Najprej smo si ogledali surove rezultate, to so bila povprečja točk 10 ocenjevalcev za vsak esej in za vsako merilo posebej:

ORIGINALNO PRIDOBLEJENE TOČKE				
Šifra eseja	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
1	21,4	9	1,8	3,2
2	23,2	10,1	2	3,6
3	23,8	8,4	1,9	3
4	32,7	12,3	3,3	7,5
5	29	14	2,7	6,1
6	26,8	10,2	2,3	4,6
7	23,3	10,5	2,2	4,3
8	24	10,3	2,3	4,1
9	28,6	14,1	2,9	6
10	28,9	11,2	2,3	4,8
11	23,8	9,8	2,1	4,3
12	21,5	7,1	1,4	2,8
13	29,4	11,2	2,7	6,1
14	26,8	11,8	2,4	5,2
15	30	10	2,2	4,3
16	40	13,5	3,9	9,1
17	32	12,4	3,4	7,6
18	35,8	15,4	3,4	7,7
19	33,2	15,7	3,8	9,1
20	36,9	13,7	4,1	10,3
21	33,4	13	3,1	7
22	37,3	16,4	3,7	8,9
23	40	16,1	4	10
24	35,8	12,4	3,1	6,9
25	33,5	12,9	3,6	8
26	34,6	18,1	3,9	9,9
27	30,7	14	3,2	7,9
28	37,5	14,5	4	9,7
29	29,2	12	2,5	6
30	35,7	14,1	3,7	9,4
31	34,4	14,4	3,1	7,2
32	35,5	14,1	3,3	8
33	31,9	13,6	3,4	7,2
34	31	12,8	2,8	6,3
35	29,5	12,5	2,7	6
36	33,8	12,6	3,4	7,7
37	38,3	16,8	4,4	11
38	35,6	12,7	3,4	8,2
39	38,9	15,3	4,3	10,6
40	28,1	11,5	3,2	6,9
41	37,3	12,9	3,7	8,7
42	36,9	14,3	3,7	9
43	35,9	14,6	3,4	8
44	41,3	16,5	4,5	11,5
45	35,6	12,5	3,3	7,8

V naslednjem koraku smo povprečja točk 10 ocenjevanj za vsak esej razporedili naraščajoče, od najslabšega povprečja za prvotno 1. in 12. esej do najvišjega povprečja za 44. in 26. esej:

ZAPOREDJA ESEJEV GLEDE NA NARAŠČAJOČE ŠTEVILO TOČK ⁸								
Zaporedno mesto eseja	1. merila		2. merila		3. merila		4. merila	
1.	1	21,4	12	7,1	12	1,4	12	2,8
2.	12	21,5	3	8,4	1	1,8	3	3
3.	2	23,2	1	9	3	1,9	1	3,2
4.	7	23,3	11	9,8	2	2	2	3,6
5.	3	23,8	15	10	11	2,1	8	4,1
6.	11	23,8	2	10,1	7	2,2	7	4,3
7.	8	24	6	10,2	15	2,2	11	4,3
8.	6	26,8	8	10,3	6	2,3	15	4,3
9.	14	26,8	7	10,5	8	2,3	6	4,6
10.	40	28,1	10	11,2	10	2,3	10	4,8
11.	9	28,6	13	11,2	14	2,4	14	5,2
12.	10	28,9	40	11,5	29	2,5	9	6
13.	5	29	14	11,8	5	2,7	29	6
14.	29	29,2	29	12	13	2,7	35	6
15.	13	29,4	4	12,3	35	2,7	5	6,1
16.	35	29,5	17	12,4	34	2,8	13	6,1
17.	15	30	24	12,4	9	2,9	34	6,3
18.	27	30,7	35	12,5	21	3,1	24	6,9
19.	34	31	45	12,5	24	3,1	40	6,9
20.	33	31,9	36	12,6	31	3,1	21	7
21.	17	32	38	12,7	27	3,2	31	7,2
22.	4	32,7	34	12,8	40	3,2	33	7,2
23.	19	33,2	25	12,9	4	3,3	4	7,5
24.	21	33,4	41	12,9	32	3,3	17	7,6
25.	25	33,5	21	13	45	3,3	18	7,7
26.	36	33,8	16	13,5	17	3,4	36	7,7
27.	31	34,4	33	13,6	18	3,4	45	7,8
28.	26	34,6	20	13,7	33	3,4	27	7,9
29.	32	35,5	5	14	36	3,4	25	8
30.	38	35,6	27	14	38	3,4	32	8
31.	45	35,6	9	14,1	43	3,4	43	8
32.	30	35,7	30	14,1	25	3,6	38	8,2
33.	18	35,8	32	14,1	22	3,7	41	8,7
34.	24	35,8	42	14,3	30	3,7	22	8,9
35.	43	35,9	31	14,4	41	3,7	42	9
36.	20	36,9	28	14,5	42	3,7	16	9,1
37.	42	36,9	43	14,6	19	3,8	19	9,1
38.	22	37,3	39	15,3	16	3,9	30	9,4
39.	41	37,3	18	15,4	26	3,9	28	9,7
40.	28	37,5	19	15,7	23	4	26	9,9
41.	37	38,3	23	16,1	28	4	23	10
42.	39	38,9	22	16,4	20	4,1	20	10,3
43.	16	40	44	16,5	39	4,3	39	10,6
44.	23	40	37	16,8	37	4,4	37	11
45.	44	41,3	26	18,1	44	4,5	44	11,5

V zadnjem koraku smo eseje razporedili tako, da je bilo za vsak esej vidno novo zaporedno mesto glede na uporabo vrste meril. Eseg številka 4 s prvotno 26 točkami je tako prišel po 1. merilih na 22. mesto, po 2. merilih na 15. mesto, po 3. merilih na 23. mesto in po 4. merilih na 23. mesto. Opozarjamo še na dejstvo, da razlike med

⁸ Opozarjamo na pravilno odčitavanje rezultatov: esej št. 35, ki je prvotno prejel 39 točk, je bil ponovno po 1. merilih razporejen na 16. mesto, po 2. merilih na 18. mesto, po 3. merilih na 15. mesto in po 4. merilih na 14. mesto.

zaporednimi mesti niso enako velike, saj se okrog ene vrednosti lahko zbira več skoraj enakovrednih esejev, mesto, ki ga zasedejo, pa je različno. Tako se npr. po 1. merilih od 23. do 27. zaporednega mesta razporejajo 4 dokaj podobno ocenjeni eseji z razponom od 33,2 do 33,8 točke. Drži pa tudi dejstvo, da bi se morale vsaj teoretično zgostitve in razredčitve zaporednih mest pojavljati vzporedno pri vseh štirih vrstah meril.

KONČNA ZAPOREDNA MESTA ESEJEV GLEDE NA UPORABO VRSTE MERIL				
Šifra eseja	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
1	1.	3.	2.	3.
2	3.	6.	4.	4.
3	5.	2.	3.	2.
4	22.	15.	23.	23.
5	13.	29.	13.	15.
6	8.	7.	8.	9.
7	4.	9.	6.	6.
8	7.	8.	9.	5.
9	11.	31.	17.	12.
10	12.	10.	10.	10.
11	6.	4.	5.	7.
12	2.	1.	1.	1.
13	15.	11.	14.	16.
14	9.	13.	11.	11.
15	17.	5.	7.	8.
16	43.	26.	38.	36.
17	21.	16.	26.	24.
18	33.	39.	27.	25.
19	23.	40.	37.	37.
20	36.	28.	42.	42.
21	24.	25.	18.	20.
22	38.	42.	33.	34.
23	44.	41.	40.	41.
24	34.	17.	19.	18.
25	25.	23.	32.	29.
26	28.	45.	39.	40.
27	18.	30.	21.	28.
28	40.	36.	41.	39.
29	14.	14.	12.	13.
30	32.	32.	34.	38.
31	27.	35.	20.	21.
32	29.	33.	24.	30.
33	20.	27.	28.	22.
34	19.	22.	16.	17.
35	16.	18.	15.	14.
36	26.	20.	29.	26.
37	41.	44.	44.	44.
38	30.	21.	30.	32.
39	42.	38.	43.	43.
40	10.	12.	22.	19.
41	39.	24.	35.	33.
42	37.	34.	36.	35.
43	35.	37.	31.	31.
44	45.	43.	45.	45.
45	31.	19.	25.	27.

Na podlagi predstavljenega zaporedja smo v nadaljevanju ovrednotili vsaka merila posebej. Zanimalo nas je,

- pri katerih esejih in zakaj so ocene zaradi uporabe posameznih meril bolj ali manj odstopale navzgor ali navzdol,
- ali je bilo tako odstopanje vsebinsko in jezikovno utemeljeno,
- kakšne so bile razlike med merili glede na zabeležene ugotovitve.

Najprej predstavljamo kvalitativno analizo vsakih meril posebej, nato pa glede na količino sproti pridobljenih podatkov za vsaka merila še primerjavo zaporednih mest med posameznimi merili.

ANALIZA 1. MERIL

1. merila smo analizirali tako, da smo najprej vzporejali rezultate kvalitativne analize esejev s številom točk, ki jih je prejel esej v raziskavi. Pri vsebini smo poleg **podatkovnega znanja** in njegove uporabnosti merili še **bralni odziv**, ki nastaja po doživljanju in refleksiji prebranih leposlovnih del, ter **višje ravni znanja po Bloomovi taksonomiji**, kar predpisuje učni načrt in kakor je opisano v poglavju 3.3.2. Pri jezikovnem delu smo zabeležili glavne prednosti oz. pomanjkljivosti uporabljenega jezika. Preverili smo tudi dodajanje nagradnih točk za vsebino in jezik. Za eseje, ki so se razlikovali za 1 do 4 točke ali 8 %, podatkov nismo vpisovali.

Primerjava (Priloga 18) je pokazala, da je bilo glede na kvalitativno analizo s 1. merili ustrezno ocenjenih 23 esejev, 10 je bilo precenjenih in 12 podcenjenih. Do razlik je prišlo zaradi upoštevanja ali neupoštevanja različnih dejavnikov:

- taksonomske ravni znanja,
- bralnega odziva,
- upoštevanja navodil,
- navajanja nujnih podrobnosti in
- ustreznosti jezika.

Precenjeni so bili eseji: 15, 20, 23, 25, 30, 32, 41, 43, 44 in 45, podcenjeni pa: 1, 2, 3, 7, 9, 14, 17, 19, 22, 26, 34 in 37. Pri vrednotenju smo upoštevali tudi območja ocen, npr. ali esej zasluži zadostno ali dobro oceno. Prag za zadostno oceno smo upoštevali pri 50 % ali 25 točkah.

Nagradne točke so pri ocenjevanju po 1. merilih ocenjevalci dodajali različno pogosto. Od 45 esejev je dodatne točke za dobro vsebino ali dober jezik dobilo 33 esejev, in sicer od 1 do 4 točk pri enem ocenjevalcu, do skupaj največ 19 točk, ki jih je dodelilo 8 ocenjevalcev za en esej (št. 44). Pregled dodajanja nagradnih točk v primerjavi s kvalitativno analizo esejev je dodeljevanje potrdil kot smiselno v 12 primerih, v 8 pa ne. Esaj št. 44, ki mu je 10 ocenjevalcev dodelilo skupaj 19 nagradnih točk, je značilen po gostobesednosti, zastranitvah, neobvladanju odstavkov – kar je najpogostejše znak neurejenega razvijanja misli – in po obnavljanju. Preostalih 13 nagrajenih esejev je dobilo po 1 do 2 dodatni točki in jih pri analizi nismo upoštevali.

Opozorimo naj, da smo do rezultatov⁹, ki smo jih uporabili za primerjavo s kvalitativno analizo, prišli s pomočjo povprečnih ocen desetih ocenjevalcev. Če bi upoštevali vsakega ocenjevalca posebej, bi bili zaključki mnogo težji, kar ponazarjamo s primerom esaja št. 4. Deset ocenjevalcev mu je pri ocenjevanju s 1. merili prisodilo povprečno 33 točk, vendar z razponom od 27 do 40 točk, to je od 54 % do 80 % ocene. Pri naključnem izboru dveh ocenjevalcev bi bila lahko ocena tega esaja zelo različna. Ista neprijetnost velja tudi za ostale vrste meril.

Zaključujemo, da so bili eseji v raziskavi s 1. merili ocenjeni tako, da je bilo 23 esejev upravičeno podobno ocenjenih kot prvotno na maturi, 22 esejev pa je bilo takih, ki so bili precenjeni ali podcenjeni. Korektnost 1. meril se je glede na kvalitativno analizo esejev in z 8-odstotno toleranco izkazala v 51 % vseh esejev.

Zaporedje esejev, kakor so ga narekovala 1. merila v raziskavi, je vidno iz tabele na prejšnji strani. Opazili smo, da sta se dva eseja iz prvotno 2. skupine spustila v 1. skupino, 8 esejev iz prvotno 3. skupine v 2. in 1 esej celo v 1. skupino. V obratni smeri je iz 1. skupine napredoval 1 esej, iz 2. skupine v 3. pa 7 esejev. V grobem bi lahko rekli, da so prvotno srednji in prvotno boljši eseji zamenjali svoja mesta.

V nadaljevanju smo se poleg opisanega postopka primerjave osredotočili na vzporejanje zaporednih mest esejev, ki so jim jih pripisale posamezne vrste meril, in ta zaporedja nato primerjali s kvalitativno analizo esejev.

ANALIZA 2. MERIL

V prvem koraku smo na enak način kot 1. merila analizirali 2. merila. Rezultate statistične analize (to je povprečje 10 ocen za vsak esej) v nestandardiziranih vrednostih (Priloga 17), to je do največ 20 točk, smo primerjali z ugotovitvami kvalitativne analize. Razhajanje rezultatov smo zanemarili do 8 % tolerance, to je do 1,6 točke. Prag za zadostno oceno smo upoštevali pri 50 % ali pri 10 točkah.

Ugotovili smo (Priloga 18), da so 2. merila ustrezno ocenila 26 esejev, 9 je bilo precenjenih in 10 podcenjenih. Precenjeni so bili eseji: 5, 23, 27, 30, 31, 32, 33, 43 in 44, podcenjeni pa: 3, 4, 12, 14, 16, 17, 24, 28, 38 in 45.

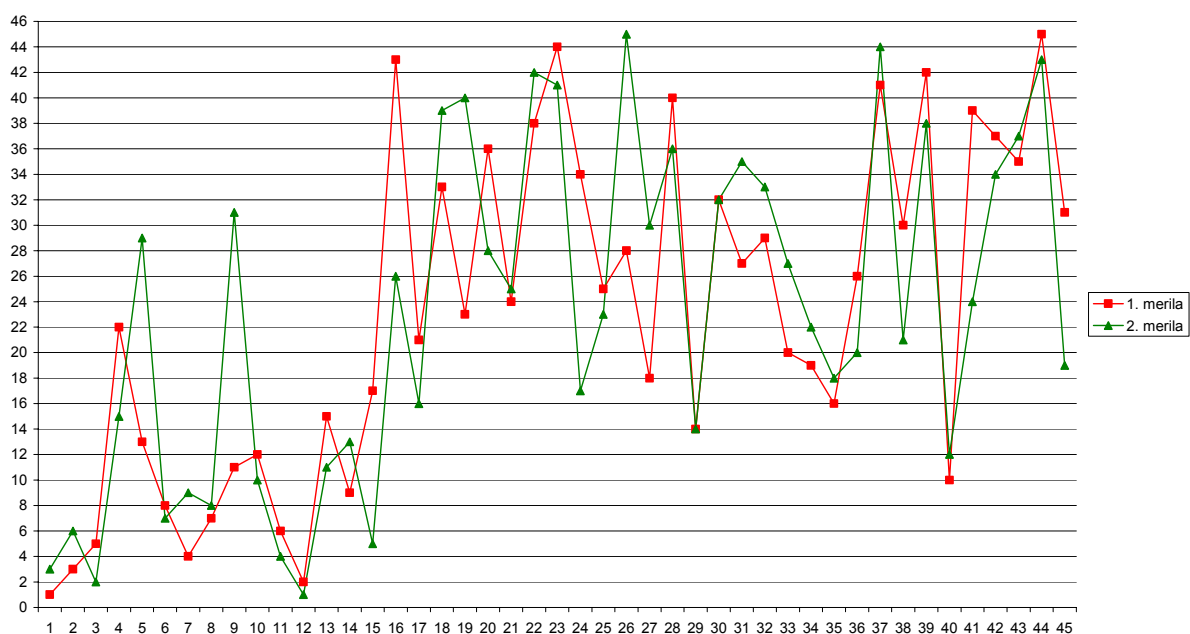
⁹ Rezultate, ki smo jih dobili s pomočjo povprečnih ocen desetih ocenjevalcev, do konca tega poglavja imenujemo »statistične rezultate«.

2. merila so ustrezno ocenila 26 esejev, 19 pa je bilo precenjenih ali podcenjenih. Korektnost 2. meril se je glede na kvalitativno analizo esejev in z 8-odstotno toleranco izkazala v 58 % vseh esejev.

V naslednjem koraku nas je zanimala primerjava ocenjevanja po 1. in 2. merilih, saj smo želeli ugotoviti, kolikšno je razhajanje med ocenami, ki jih dobi precenjeni ali podcenjeni esej glede na uporabo ene ali druge vrste meril, in zakaj prihaja do razlik. V ta namen smo primerjali zaporedna mesta esejev, na katera so eseje razporedila posamezna merila.

Primerjava 1. in 2. meril

Ugotovili smo, da je od 45 esejev dobilo po obeh vrstah meril podobno oceno 30 esejev (s toleranco 1–4 mest ali 8,8 % v zaporedju vseh esejev), večje razlike pa so se pojavile pri 17 esejih, in sicer pri 9 z odmikom 5–10 mest, pri 10 esejih pa z odmikom 11–20 mest! Primerjava je vidna iz grafa:

Najprej nas je zanimala primerjava tistih 10 esejev, pri katerih se je vrstni red eseja glede na uporabo 1. oz. 2. meril močno spremenil. To so eseji: 5, 9, 15, 16, 19, 24, 26, 27, 41, 45. Značilnosti esejev in različna zaporedja esejev predstavljamo v preglednici:

Šifra eseja	Zaporedje eseja po 1. merilih (10 ocenj.)	Značilnosti eseja glede na kvalitativno analizo po Bloomovi taksonomiji	Zaporedje eseja po 2. merilih (10 ocenj.)
5	13. bolj ustrezno	– prevladujeta opis in pripovedovanje – vzročnost zanemarjena – navodil ne upošteva povsem (vpliv odnosov na nalogo) – piše o tistem, kar se ga najbolj dotakne – gostobesedna, a površna reprodukcija – uvod kratek in povprečen, zaključek stik z uvodom – jezik: vejice, ocvetličen slog v uvodu, slogovno zaznamovane besede – št. besed 820	29. previsoko
9	11. prenizko	– pametna reprodukcija – prevladujejo dobre oznake oseb – ne upošteva dveh navodil (primerjave skupin in vpliva odnosov na zastavljeni cilj) – zrelo, jedrnat in objektivno pisanje – dobra povezanost odstavkov – uvod tematski, zaključek prepričljiv, zrel, etičen – jezik: ni težjih napak, vejice, navezovanje s prislovi, slogovno zaznamovane besede, ponavljanje besed – št. besed 1.014	31. bolj ustrezno

15	17. previsoko	– vsebini knjig pozna, a zgodovinska dejstva so kandidatu nejasna! – nezrel pristop in preprosto sklepanje – prevladuje tok pripovedovanja – odstavki niso povezani – uvod tematski, zaključek poenostavljen – jezik zelo preprost: vejice, velika začetnica, oblikoslovne napake, slogovno zaznamovane besede, enostavčne povedi – št. besed 846	5. bolj ustrezno
16	43. bolj ustrezno	– dobro pozna podrobnosti – induktivno sklepanje in sprotne delne posplošitve – literarnoteoretska ugotovitev o napetosti romana – literarnoteoretsko abstrahiranje (Berk kot prostovoljec brez ideologije netipičen junak) – natančno branje, uporaba citiranih besed – samostojni zaključki – uvod je jedrnata in pretehtana razčlenitev medosebnih odnosov glede na situacije in osebe, zaključek stik z uvodom – malo jezikovnih napak: pravopisne, oblikoslovne, ohlapnejša medstavčna skladnja – št. besed 736	26. prenizko
19	23. prenizko	– navodil ne izpolni uravnoteženo, nekatere probleme natančneje osvetli, a pozna vse podrobnosti – dobra psihološka analiza likov, dobro razumevanje – uporaba podrobnosti za sinteze – dobro opazi vzročnost dogodkov; strnjeno vzročno-posledično nizanje – uporaba teoretskih pojmov (zaviralni moment v romanu) – uvod zanosen, zaključek sintetičen in pojmovni – odstavki ponekod neskladni z notranjo zgradbo – malo jezikovnih napak: vejice, velika začetnica, slogovno ekspresivno zaznamovano izražanje – št. besed 940	40. bolj ustrezno
24	34. previsoko	– reprodukcija – pozna podrobnosti, a odgovarja natančno in togo po navodilih, brezosebno – uvod dolg podatkovni in za oba romana pripravljen vnaprej, poimenuje le glavna junaka; zaključek sintetičen – odstavkov ne povezuje – jezik: vejice, začetnica, oblikoslovne napake, slogovno ohlapne besedne zveze – št. besed 802	17. bolj ustrezno
26	28. prenizko	– na naslov osredinjen esej, zrela prilagoditev – dosledno vzročno-posledična razlaga medčloveških odnosov ter dobro razumevanje in utemeljevanje s prebranim – osebno obarvano, utemeljeno, funkcionalno podrobno – uporaba spremnih besed – uvod učinkovit z novim spoznanjem o vojni, zaključek posploševalni in spoznavno-etični – nekaj večjih jezikovnih napak: vejice, začetnica, pravopis, oblikoslovne napake, slogovno okorne ali zaznamovane besedne zveze, besedotvorne napake – št. besed 1.200	45. bolj ustrezno
27	18. bolj ustrezno	– povprečno natančna reprodukcija, poročevalski slog – nizanje tudi nepotrebnih podrobnosti – hiti s podatki in ne razvije utemeljevanja – uvod tematski in povzemalen, zaključek posploševalen in smiselno optimističen – jezikovno slabša naloga: mnogo vejic, pisanje skupaj-narazen, oblikoslovne napake, slogovno okorne ali zaznamovane besedne zveze, ponavljanje besed – št. besed 946	30. previsoko
41	39. previsoko	– pozna vsebino, a premalokrat uporabi podrobnosti – uspešno in objektivno sicer primerja skupini, a izpelje nekaj neutemeljenih zaključkov – uvod vzbudi zanimanje z vrednostno sodbo, zaključek s psihološko utemeljitvijo – jezik slab: vejice, pravopis, navezovanje, slogovno neustrezne besedne zveze, pomenoslovne napake, slaba stavčna in nadpovedna skladnja, ponavljanje besed – št. besed 1.063	24. bolj ustrezno

45	31. previsoko	– izmenjujeta se jedrnatost pisanje po navodilih in ponavljanje lastnih misli – dobro sicer primerja obe skupini, nato misli ponavlja – vtis povprečnosti – vsebinske netočnosti – uvod parafraza naslova, zaključek poenostavljen in zanosen – slogovno zelo slaba naloga – jezik slab: vejice, začetnica, oblikoslovne napake, slogovno neustrezne besedne zveze, skladišne napake – težko razumljive zložene povedi, ponavljanje besed, struktur in misli – št. besed 922	19. bolj ustrezno
----	---------------	---	-------------------

Ugotovili smo, da so ocenjevalci pri izločenih 10 esejih stremeli k nagrajevanju:

- višjih ravni znanja, to so npr. utemeljevanje z dovolj podrobnostmi iz prebranih romanov, vzročno-posledično razvijanje teme, uporaba literarnoteoretskih pojmov, samostojne sinteze, posploševanje, spoznavno-etične ugotovitve, pojmovnost,
- dobre zgradbe eseja z jasno odstavčno členitvijo,
- malo jezikovnih napak,

po drugi strani pa odzemanje točk za:

- nižje taksonomske ravni, to so reprodukcija splošno znanih vsebinskih izpeljav, obnavljanje, opisovanje, pripovedovanje, preprosto sklepanje in poenostavljanje,
- vsebinske napake,
- premalo podrobnosti,
- slabo, nesmiselno ali opuščeno uporabo odstavkov,
- slab jezik in slab slog.

Pri opazovanih 10 esejih, ki so po 1. in 2. merilih med seboj odstopali za 11 do 20 mest v zaporedju esejev, smo ugotovili, da odločitve ocenjevalcev za smiselno nagrajevanje oz. odzemanje točk niso enoznačne. Slabšim esejem je po obeh vrstah meril lahko dodeljenih preveč točk in dobrim esejem premalo. Vendar so 1. merila dodelila ustreznejše število točk 3-krat, 2. merila pa 7-krat.

Zaradi korektnosti postopka smo dodatno podrobno pregledali še tiste eseje, ki so med seboj odstopali »samo« za 5–10 mest, in sicer eseje: 4, 7, 17, 18, 20, 31, 33, 36 in 38. Izkazalo se je, da so 1. merila dodelila bolj ustrezno oceno oz. vrstni red eseja 6-krat, 2. merila pa 3-krat (eseji 7, 18 in 20).

Število esejev	Razlika v številu zaporednih mest	1. merila bolj ustrezno		2. merila bolj ustrezno	
		število esejev	%	število esejev	%
10	11–20	3	30	7	70
9	5–10	6	67	3	33

Primerjava 1. in 2. meril za 45 esejev kaže, da je bilo po obojih merilih podobno ocenjenih 26 esejev. Merska lestvica za 1. merila s 50 točkami je prepodrobna, da bi med seboj lahko zanesljivo ločili eseje, ki se razlikujejo za 1–4 zaporedna mesta. Za 19 esejev, ki so se med seboj razlikovali za 5–20 zaporednih mest, ugotavljamo, da so 1. merila dodelila ustreznejše število točk 9-krat, 2. merila pa 10-krat. Pri tem so bila 1. merila uspešnejša pri manjših odstopanjih, ko je šlo za 5–10 mest razlike, 2. merila pa pri večjih odstopanjih, ko je šlo za 11–20 mest razlike od vrednosti esejev, zabeležene s kvalitativno analizo.

Ugotovitve

1. in 2. merila so podobno zaznala prvotno precenjenost skupine esejev z 39 točkami, vendar so ocene primerjalno glede na posamezno mesto vsakega eseja heterogene.
- Ocenjevalci pri svojem delu izkazujejo občutek za korektno ocenjevanje, vendar nobeno od obeh izbranih vrst meril ne zagotavlja dovolj zanesljivega rezultata. Dobrim esejem je lahko dodeljeno nižje zaporedno mesto od 1 do 45 in slabšim esejem višje mesto, kot ga utemeljuje kvalitativna analiza teh esejev.
1. merila ocenjujejo predvsem realizacijo vsebin, ki jih narekujejo navodila, 2. merila pa vsebujejo več možnosti, da ne kaznujejo odstopanja od navodil in da nagradijo tiste taksonomske ravni znanja, ki jih navodila ne zajemajo v zadostni meri, to je višje ravni znanja in kvaliteto bralnega odziva.
- Glede jezika oboja merila vsebujejo inštrument za merjenje njegove kvalitete, vendar je ta pri 1. merilih nezanesljiv, saj zaradi omejenega števila (do skupaj 20) odbitih točk za napake izenačuje

naloge srednje in slabe kvalitete. 2. merila kljub neopredeljenosti vrste jezikovnih napak dobro zaznavajo jezikovne značilnosti esejev, kar potrjujejo tudi odgovori ocenjevalk v anketnih vprašalnikih.

5. Podobno kot pri naključno izbranih esejih 34 in 36, pri katerih gre za dokaj visoko taksonomsko raven znanja, a jima jezik opazno znižuje oceno, se dogaja v več primerih. To morda pomeni, da ima jezik s 40-odstotnim deležem pri končnem rezultatu eseja prevelik vpliv in s tem ne ohranja realne slike o književnem znanju kandidatov.
6. 1. merila premalo natančno razlikujejo eseje med seboj po grobi oceni. Z njimi ni mogoče dovolj zanesljivo določiti, ali imamo pred seboj dober ali slab esej.

Temeljno vprašanje, ki ga je zastavila primerjava obeh vrst meril, je, kako korigirati obstoječa merila, da bi ta resnično zaznavala predvsem ustrezen razred kvalitete eseja. Morda ni toliko pomembno, ali se nek esej uvrsti na 16. ali 24. mesto, ampak ali je po kvaliteti zadosten ali prav dober.

3. IN 4. MERILA

Postopek primerjave za 1. in 2. merila smo ponovili za 3. in 4. merila, pri čemer smo najprej primerjali

- statistične rezultate 3. meril z rezultati kvalitativne analize in nato
- statistične rezultate 4. meril z rezultati kvalitativne analize.

Vrednosti 3. meril so segale do 5 točk, vrednosti 4. meril pa do 14 točk. Prag za zadostno oceno je bil v obeh primerih 50 %, toleranca zanemarljivosti razlik pa 8-odstotna (Priloga 17).

Ugotovili smo (Priloga 18), da so 3. merila ustrezno ocenila 27 esejev, 13 je bilo precenjenih, 5 pa podcenjenih. Precenjeni so bili eseji: 13, 20, 23, 25, 27, 30, 32, 33, 36, 40, 41, 43 in 44, podcenjeni pa: 14, 22, 26, 34 in 38. 4. merila so ustrezno ocenila 26 esejev, precenjenih je bilo 17, podcenjena pa 2. Previsoko oceno so dobili eseji: 12, 13, 14, 20, 23, 25, 27, 32, 33, 36 ter eseji od 39 do 45. Prenizko sta bila ocenjena eseja 26 in 30.

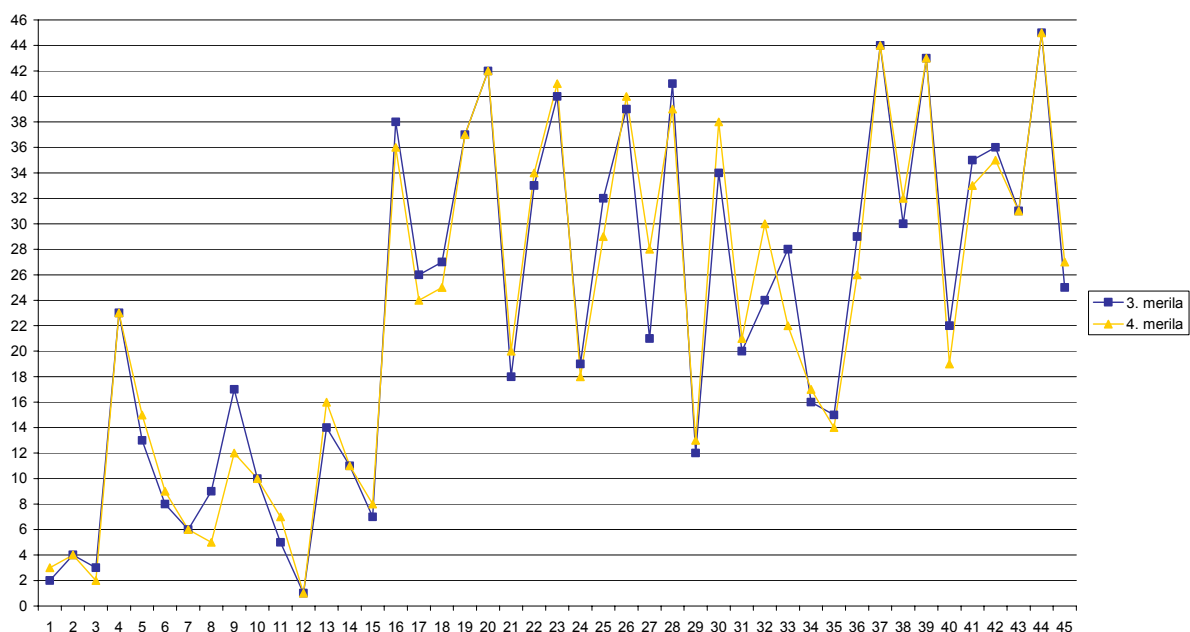
Zaključujemo, da so glede na kvalitativno analizo esejev 3. merila ustrezno ocenila 27 esejev ali 60 %, 4. merila pa 26 esejev ali 58 %. Ker so 3. in 4. merila predstavljala dva ocenjevalna pripomočka za isto ocenjevanje vsakega eseja, bi lahko rekli, da se je za 3. (A in B) merila korektnost ocenjevanja potrdila v 59 % vseh esejev.

Da bi primerjali 3. in 4. merila s 1. in 2. merili, smo se morali odločiti za eno od variant. Obrazca 3A (3. merila) in 3B (4. merila) sta bila uporabljena kot sestavna dela istega ocenjevalnega postopka. Zamišljena so bila kot pripomoček, ki bi ocenjevalcem predstavljal most med sedanjim točkovnim ocenjevanjem in manj znanim kriterijskim načinom ocenjevanja. Obrazec 3A se je s celostnim opisom taksonomskih stopenj splošnega znanja približal 2. merilom, obrazec 3B pa z opisi taksonomskih stopenj pričakovanih vsebin 1. merilom. Morda je bila v metodološkem zaporedju dela storjena napaka, saj so prišla 3. merila v eksperimentu na vrsto zadnja, bolje pa bi bilo, če bi bila uporabljena pred uporabo 2. meril.

Za odločitev, katera merila – 3. ali 4. – naj uporabimo za primerjavo s 1. in 2. merili, smo uporabili naslednji postopek:

- najprej smo primerjali 3. in 4. vrsto meril glede na rezultate statistične analize, da bi ugotovili, pri katerih esejih sta se ti dve vrsti med seboj najbolj razlikovali,
- nato smo s kvalitativno analizo določili, katera odstopanja so bolj strokovno upravičena,
- nato smo izbrali ustrežnejšo različico izmed možnosti 3A in 3B.

Primerjava zaporedij esejev glede na uporabo 3. in 4. meril je pokazala, da je samo 9 esejev od 45 med seboj odstopalo za 3 do 6 zaporednih mest, ostalih 36 je bilo skladnih ali so odstopali za 1 do 2 mesti – te smo pri nadaljnji analizi zanemarili. Med 9 esej, ki so se med seboj razlikovali, smo kvalitativno ovrednotili tiste, ki so se razlikovali za 5 do 6 mest, saj so bile manjše razlike pri oceni težko razločljive in težko razločevalne. Razlike so prikazane v grafu:

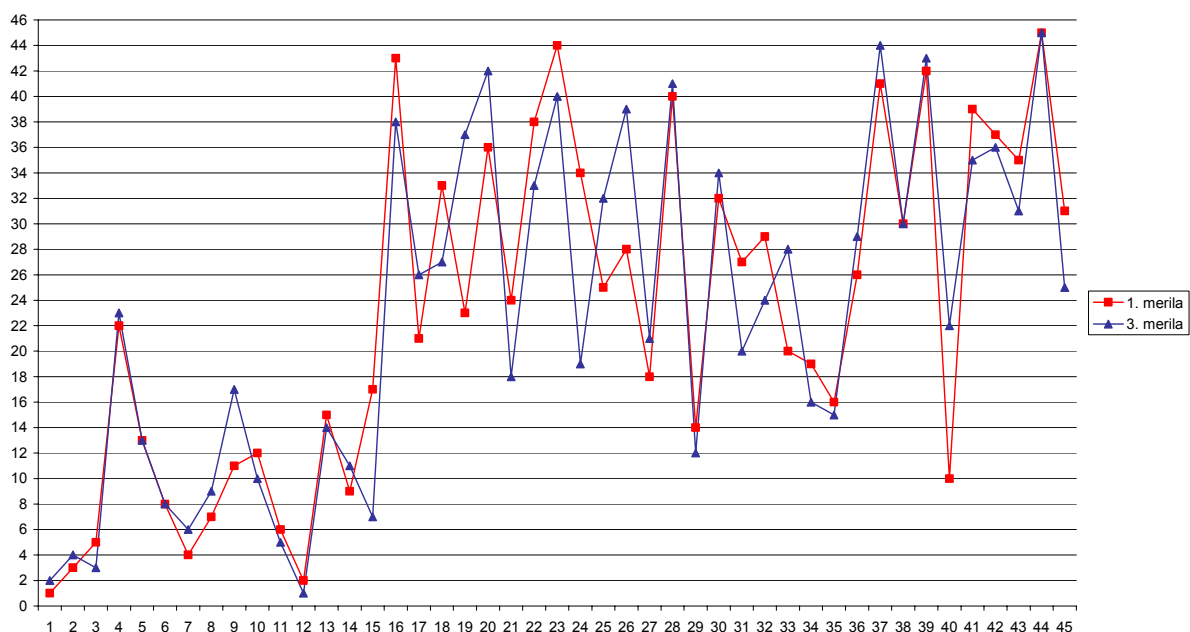

V preglednici je prikazano v raziskavi pridobljeno zaporedno mesto izbranih 4 esejev (9, 27, 32 in 33) in utemeljitev za spremenjeni vrstni red glede na boljšo različico 3A ali 3B:

Šifra eseja	3. merila (3A)		4. merila (3B)	
	Zaporedno mesto		Zaporedno mesto	
9	17.	bolj ustrezno	12.	ni po navodilih, a taksonomsko dobro
27	21.	bolj ustrezno	28.	poročanje po navodilih, a jezikovno slabo
32	24.	bolj ustrezno	30.	taksonomsko slabo, jezikovno slabo
33	28.	po navodilih, a slogovno zelo slabo	22.	bolj ustrezno

Ugotovili smo, da je različica 3A, ki se po značilnostih približuje 2. merilom, bolj ustrezno ocenila 3 eseje od 4 izpostavljenih, različica 3B, ki se približuje 1. merilom, pa 1 esej. **Za nadaljnje primerjave s 1. in 2. merili smo izbrali 3. merila oz. varianto 3A, saj so se kvalitativno obnesla bolje kot 4. merila, v celoti pa obstajajo med obema variantama številčno in količinsko majhne razlike, kar delno preseneča, saj sta si sistema v osnovi različna – prvi je celostni, drugi pa razčlenjevalni. Res pa je, da so ga ocenjevalci uporabljali pri istem postopku ocenjevanja.**

Primerjava zaporedij esejev po 3. in 1. merilih je pokazala, da so bili eseji podobno ocenjeni v 28 primerih, 17 esejev pa je opazneje odstopalo za 5–15 mest. Razlike od 5–10 mest so bile značilne za 13 esejev, za 11–15 mest pa so se razlikovali 4 eseji, in sicer 19, 24, 26 in 40, kar je razvidno iz grafa:

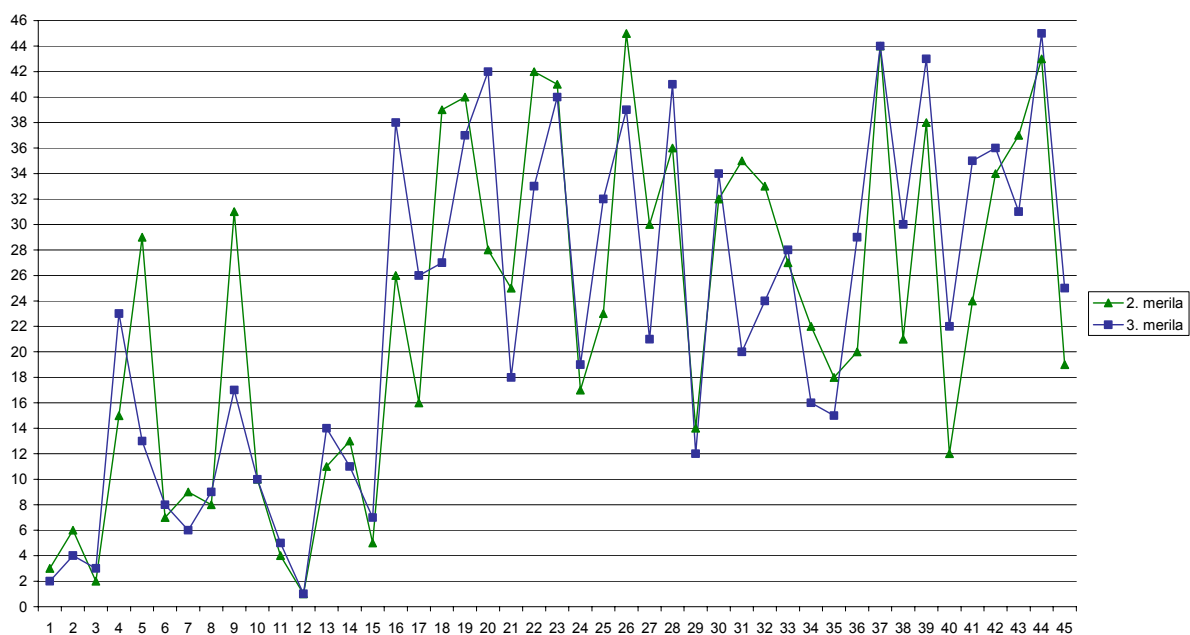

V vseh štirih primerih so 3. merila bolj korektno ocenila kvaliteto esejev kot 1. merila. Za kontrolo smo pregledali še tistih 13 esejev, ki so se razlikovali za 5–10 točk (enak kriterij smo upoštevali pri primerjavi 1. in 2. meril). Ugotovili smo, da so 3. merila uspešneje določila vrstni red 6 esejem (9, 15, 16, 17, 31, 32), 1. merila pa 7 esejem (18, 20, 21, 22, 25, 33 in 45).

Število esejev	Razlika v številu zaporednih mest	3. merila bolj ustrezno		1. merila bolj ustrezno	
		število esejev	%	število esejev	%
4	11–15	4	100	0	0
13	5–10	6	46	7	54

Ugotovili smo, da so 3. merila v primerjavi s 1. merili izrazito bolj uspešno ocenila eseje, pri katerih je šlo za znatne medsebojne razlike od 11 do 15 zaporednih mest, 1. merila pa le nekoliko uspešneje tiste, ki so se razlikovali za 5 do 10 mest. Podobna ugotovitev velja za primerjavo med 1. in 2. merili v korist drugih.

Primerjava 3. meril z 2. merili je potekala po enakem postopku kot prejšnja. Opazili smo, da se je po statističnih rezultatih med seboj razlikovalo večje število esejev kot pri primerjavi med 3. in 1. merili. Podobno ocenjenih je bilo 22 esejev, kar 23 esejev pa je opazneje odstopalo za 5–16 mest. Rezultat je viden iz grafa:

Razlike od 5–10 mest so bile značilne za 16 esejev, za 11–16 mest pa se je razlikovalo 7 esejev, in sicer 5, 9, 16, 18, 20, 31 in 41. Med temi 7 eseji so 3. merila bolj korektno ocenila kvaliteto treh esejev, in sicer 5, 16 in 31. Preverili smo tudi eseje, ki so se razlikovali za 5–10 točk (enak kriterij smo upoštevali pri primerjavi 1. in 2. ter 3. in 1. meril). Ugotovili smo, da so 3. in 2. merila določila ustrezen vrstni red enakemu številu esejev, in sicer vsaka po 8 esejem. 3. merila so bila uspešnejša pri esejih: 4, 17, 27, 28, 32, 38, 39 in 43, 2. merila pa pri esejih: 21, 22, 25, 26, 34, 36, 40 in 45. Rezultat prikazujemo tabelarično.

Število esejev	Razlika v številu zaporednih mest	3. merila bolj ustrezno		2. merila bolj ustrezno	
		število esejev	%	število esejev	%
7	11–16	3	43	4	57
16	5–10	8	50	8	50

Ugotovili smo, da so 3. merila v primerjavi z 2. merili le malenkost slabše ocenila eseje, pri katerih je šlo za znatne medsebojne razlike od 11 do 16 zaporednih mest, medtem ko sta se obe vrsti meril pri razlikah od 5 do 10 mest obnesli enakovredno. Podatek je pomemben, ker je šlo za večje število (23) esejev, pri katerih je bilo potrebno primerjati upravičenost odstopanja v oceni.

Ko smo medsebojno primerjali vse tri vrste meril glede na njihovo sposobnost razločevanja dobrih esejev od slabih, smo ugotovili, da se pri celotnem razločevanju, to je pri manjših in večjih odstopanjih skupaj, razporejajo takole: 1. merila so razločila eseje po kvaliteti 38-odstotno, 2. merila 53-odstotno, 3. merila pa 60-odstotno. Če upoštevamo samo večje razlike med ocenami esejev glede na uporabo vrste meril, to je razhajanja od 10 do 20 zaporednih mest (od 45), ugotovimo, da so 1. merila razločila dobre eseje od slabih 15-odstotno, 2. merila 64-odstotno, 3. merila pa 72-odstotno. Rezultat izpostavljamo, saj je v smislu pravičnosti ocenjevanja nadvse pomembno, ali je mersko orodje pri ocenjevanju esejev sposobno določiti vsaj razred ocene!

Sposobnost razločevanja dobrih esejev od slabih

	Manjše razlike v %	Večje in manjše razlike skupaj v %	Večje razlike v %
1. merila	61	38	15
2. merila	42	53	64
3. merila	48	60	72

Ob izteku poglavja 3.3.3.2., v katerem smo analizirali vse štiri vrste meril, smo poskušali s celotno primerjavo statističnih rezultatov (to je s povprečjem 10 ocen za vsak esej) in kvalitativnih rezultatov priti do skupne ugotovitve o precenjenosti ali podcenjenosti esejev. V ta namen smo uporabili originalno število točk: za 1. merila do 50, za 2. merila do 20, za 3. merila do 5 točk in za 4. merila do 14 točk (Priloga 17). Sprva smo

upoštevali podatke brez kvalitativne analize, pri čemer smo odstopanja vseh štirih vrst meril od prvotnega ocenjevanja, to je od 26, 36 oz. 39 točk, tolerirali z 8-9 % (pri 1. merilih npr. z do 4 točkami od 50 možnih). Ugotovitve predstavljamo tabelarično.

Primerjava ocenjevanja na maturi 2005 in ocenjevanja s 4 vrstami meril

Skupina esejev	1. merila			2. merila			3. merila			4. merila		
	Ustrezno	Nižje	Višje	Ustrezno	Nižje	Višje	Ustrezno	Nižje	Višje	Ustrezno	Nižje	Višje
0–15	12	2	1	10	2	3	10	1	4	10	0	5
16–30	13	2	0	10	3	2	8	1	6	10	0	5
31–45	9	6	0	7	8	0	9	3	3	10	2	3
Skupaj	34	10	1	27	13	5	27	5	13	30	2	13

Ugotovili smo, da so glede na izhodiščne ocene rezultati razvrščanja esejev po 1. in 2. merilih zniževali ocene prvotno boljši skupini esejev, rezultati 3. in 4. meril pa zviševali ocene slabših in srednjih esejev. Dejstvo lepo ponazarja splošne ugotovitve zunanjih ocenjevalcev, da obstoječe ocenjevanje zbira eseje okrog povprečnih 30 točk ali 60 % ocene in da ne ločuje dobrih od slabih esejev. Razpredelnica kaže, da so bili eseji na maturi 2005 ocenjeni tako, da so bili domnevno boljši eseji precenjeni, domnevno slabši in srednji eseji pa podcenjeni. **Na kratko bi lahko rekli, da je obstoječi sistem ocenjevanja v levem delu zvonaste krivulje prestrog, v desnem pa preblag!**

V nadaljevanju smo rezultate ocenjevanja s 4 vrstami meril primerjali s kvalitativno analizo esejev (Priloga 18). Zanimalo nas je, v kolikšni meri se rezultati obeh analiz ujemajo. Pri tem smo ponovno uporabili izhodiščne točke esejev in upoštevali do 9-odstotno toleranco odstopanja od prvotnih rezultatov (to je 26, 36 oz. 39 točk). V tem poskusu smo se ozirali **predvsem na opazovanje razreda ocene**: če je npr. prvotnih 26 točk po 1. merilih pomenilo 52-odstotno oceno, smo se pri primerjavi z vsemi vrstami meril spraševali, **ali esej pri ponovnem ocenjevanju ohrani svojo približno prvotno**, v tem primeru komaj zadostno **oceno**. Rezultate predstavljamo v tabeli.

Primerjava ocenjevanja s 4 vrstami meril in ocenjevanja s kvalitativno analizo esejev

Skupina esejev	1. merila			2. merila			3. merila			4. merila		
	Ustrezno	Prenizko	Previsoko	Ustrezno	Prenizko	Previsoko	Ustrezno	Prenizko	Previsoko	Ustrezno	Prenizko	Previsoko
0–15	8	6	1	10	4	1	13	1	1	12	0	3
16–30	7	4	4	8	4	3	7	3	5	9	2	4
31–45	8	2	5	8	2	5	7	1	7	5	0	10
Skupaj	23	12	10	26	10	9	27	5	13	26	2	17

Rezultati primerjave kažejo, da so 1. in 2. merila z do 9-odstotno toleranco precenila ali podcenila približno enako število esejev (12 oz. 10 in 10 oz. 9), medtem ko so 3. in 4. merila eseje predvsem precenjevala (13 oz. 17 esejev), in sicer prvotno domnevno boljšo skupino esejev.

Če primerjamo ocene esejev, ki smo jih pridobili z analizo razvrščenosti esejev, z ocenami, ki smo jih dobili s kvalitativno analizo, ugotovimo, da so 1. merila izkazovala dokaj visoko skladnost rezultatov s prvotnimi 26, 36 oz. 39 točkami, in sicer za 34 esejev, kvalitativna analiza pa je to število pri 1. merilih znatno znižala, in sicer na 23. Pri tem nas ni zanimala toliko skladnost s prvotnim ocenjevanjem, ki je v tem primeru pomenilo le sidrišče za vnovična ocenjevanja, pač pa primerjava skladnosti **količine ocen**, pridobljenih statistično oz. kvalitativno. Pozorni moramo biti tudi na dejstvo, da ni nujno, da se med kvalitativno ustrezno ocenjenimi eseji znajdejo isti eseji, ki so bili ocenjeni statistično ustrezno.

Ugotovitve za 45 esejev za vsa 4 merila predstavljamo v preglednici.

Stabilnost števila ustrezno ocenjenih esejev glede na dve vrsti ocenjevanja

	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
Statistično ustrezno ocenjeno število esejev (od 45)	34	27	27	30
Odstotni delež	76	60	60	67
Kvalitativno ustrezno ocenjeno število esejev (od 45)	23	26	27	26
Odstotni delež	51	58	60	58
Razlika v %	25	2	0	9

Primerjava preglednic statistične in kvalitativne analize pokaže, da so rezultati obeh analiz najbolj skladni pri 3. in 2. merilih, nato pri 4. merilih in nazadnje pri 1. merilih. Menimo, da stabilnost ocen pri ocenjevanju s 1. merili ni ustrezna, saj je razlika v številu esejev med statistično in kvalitativno analizo tu 25-odstotna; slabše in srednje eseje so ocenila prenizko, nekatere srednje in boljše pa previsoko. To ugotovitev potrjuje tudi primerjava aritmetičnih sredin za vse 4 vrste meril (Priloga 15).

Ponuja se morda nepričakovana ugotovitev: večji ko je delež celostnega ocenjevanja v okviru izbranih meril (3. in 2. merila), večja je skladnost med statistično in kvalitativno pridobljenimi ocenami; bolj ko so merila razčlenjena (1. in 4. merila), manjša je verjetnost, da so eseji ocenjeni korektno.

Zaključujemo, da je primerjava 1., 2. in 3. meril pokazala rezultate na več ravneh, in sicer sposobnost razločljivosti, korektnosti in stabilnosti ocenjevanja:

- 1. merila so bolj natančno zaznala manjše razlike v kvaliteti med izbranimi eseji kot 2. in 3. merila; pri razločevanju večjih ali zelo velikih razlik med eseji pa so bila 2. in 3. merila opazno uspešnejša, in sicer 1. merila 15-odstotno, 2. merila 64-odstotno in 3. merila 72-odstotno.
- 1. merila so izkazala 51-odstotno korektnost ocenjevanja, to je skladnost med statistično in kvalitativno pridobljenimi ocenami, 2. merila 58-odstotno, 3. merila 60-odstotno in 4. merila 58-odstotno korektnost ocenjevanja.
- Stabilnost ocenjevanja, to je skladnost količine ustrezno ocenjenih esejev, če jih ocenjujemo statistično oz. kvalitativno, je za 1. merila izkazala 25-odstotno razliko, za 2. merila 2-odstotno razliko, za 3. merila razlike ni bilo, za 4. merila pa 9-odstotno razliko v količini ustrezno ocenjenih esejev.

Ponovno ugotavljamo, da 1. merila v primerjavi z ostalimi izrazito slabo razlikujejo dobre eseje od slabih, da se ocene statistične in kvalitativne analize najmanj ujemajo ter da so opazno manj stabilna kot ostala merila.

3.3.3.3. VPLIV RAZLIČNIH VRST MERIL NA VREDNOTENJE RAZLIČNIH SESTAVIN V ESEJIH

Da bi še enkrat preverili značilnosti različnih ocenjevalnih meril, smo si postavili vprašanje, katere značilnosti esejev posamezna vrsta meril nagrajuje oz. jim odreja vrednost. Za poskus smo izbrali tri skupine esejev, in sicer

- 5 najvišje ocenjenih esejev (zaporedje 41–45),
- 5 najnižje ocenjenih esejev (zaporedje 1–5) in
- 5 srednje ocenjenih esejev (zaporedje 21–25).

Vsako skupino 5 esejev smo ocenili z vsemi 4 vrstami meril oz. upoštevali vrstni red, na katerega so posamezna merila postavila posamezen esej. Vrstni red esejev smo primerjali z rezultati kvalitativne analize esejev. Ugotovitve smo nato ovrednotili glede na dva bistvena dela vsakega esejja – glede na vsebino in jezik. Postavke za vrednotenje vsebine smo izpeljali iz značilnosti izbranih esejev: pri najboljših esejih sta to predvsem višja taksonomska raven in bralni odziv, pri najslabših esejih pa podatkovno neznanje, reprodukcija in tematske zastranitve. Jezik in slog smo vrednotili glede na kazalce njune kvalitete v poglavju 3.3.2.

V treh zaporednih preglednicah, v treh povzetkih in nato v komentarjih predstavljamo rezultate vpliva različnih vrst meril na ocenjevanje vsebine in jezika esejev. V prvem stolpcu preglednice je zapisano zaporedno mesto, na katero so se razvrstili različni eseji glede na vrsto uporabljenih meril. 45. mesto je najboljšo, 1. mesto predstavlja po kvaliteti najslabši esej.

Katere esejске sestavine nagrajujejo posamezna merila pri najboljših esejih?

Najboljših 5 esejev	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
41. mesto	37, B II. vzroč.-posledično sklepanje, samostojno razvijanje teme, samostojno vrednotenje; jezik dober, slog zaznamovan, odstavki dobro povezani	23 pametna reprodukcija, natančno razlaganje, globinsko razumevanje; jezik dober, slog zaznamovan, uvod neprimeren, zaključka ni	28, B II., b.o. vzroč.-posledično utemeljevanje, osebni komentarji, mnogo primerjav, objektivnost; jezik povprečen, slog zaznamovan	23 pametna reprodukcija, natančno razlaganje, globinsko razumevanje; jezik dober, slog zaznamovan, uvod neprimeren, zaključka ni

42. mesto	39 pozna podrobnosti, obvlada snov, kritično vrednoti, osredinjenost na naslov, ne realizira vseh navodil; jezik zelo dober, slog zelo dober	22, B II. vzroč.-posledično razlaganje, citiranje, osredinj. na naslov, osebni komentarji, lahko izražanje; jezik dober, slogovna zaznamovanost; odstavki povezani	20 reproduktivno pripovedovanje z opisom, analiza prijateljstev je dobra; jezik slab, slog zelo slab, odstavki brez zamika	20 reproduktivno pripovedovanje z opisom, analiza prijateljstev je dobra; jezik slab, slog zelo slab, odstavki brez zamika
43. mesto	16, B II. induktivno sklepanje, posploševanje, abstrahiranje, citiranje; jezik dober, slog dober	44 gostobesednost, zastranitve o živalih, uvod in zaključek neprimerna; jezik dober, slog slab, premalo odstavkov	39 pozna podrobnosti, obvlada snov, kritično vrednoti, osredinj. na naslov, ne realizira vseh navodil; jezik zelo dober, slog zelo dober	39 pozna podrobnosti, obvlada snov, kritično vrednoti, osredinj. na naslov, ne realizira vseh navodil; jezik zelo dober, slog zelo dober
44. mesto	23 pametna reprodukcija, natančno razlaganje, globinsko razumevanje; jezik dober, slog zaznamovan, uvod neprimeren, zaključka ni	37, B II. vzroč.-posledično sklepanje, samostojno razvijanje teme, samostojno vrednotenje; jezik dober, slog zaznamovan, odstavki dobro povezani	37, B II. vzroč.-posledično sklepanje, samostojno razvijanje teme, samostojno vrednotenje; jezik dober, slog zaznamovan, odstavki dobro povezani	37, B II. vzroč.-posledično sklepanje, samostojno razvijanje teme, samostojno vrednotenje; jezik dober, slog zaznamovan, odstavki dobro povezani
45. mesto	44 gostobesednost, zastranitve o živalih, uvod in zaključek neprimerna; jezik dober, slog slab, premalo odstavkov	26, B II., b.o. vzroč.-posledično razlaganje in utemeljevanje, osredinj. na naslov, bralni odziv; jezik povprečen, slog zaznamovan	44 gostobesednost, zastranitve o živalih, uvod in zaključek neprimerna; jezik dober, slog slab, premalo odstavkov	44 gostobesednost, zastranitve o živalih, uvod in zaključek neprimerna; jezik dober, slog slab, premalo odstavkov

Katere esejske značilnosti zaznajo posamezna merila pri najslabših esejih?

Najslabših 5 esejev	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
1. mesto	1 reproduktivno nizanje podatkov, pripovedovanje, odgovori na vprašanja; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani, zaključka ni	12 pozna podrobnosti, a se navodil ne drži dovolj, osredinjenost na naslov; jezik zelo slab, slog nevtralen, odstavki nepovezani	12 pozna podrobnosti, a se navodil ne drži dovolj, osredinjenost na naslov; jezik zelo slab, slog nevtralen, odstavki nepovezani	12 pozna podrobnosti, a se navodil ne drži dovolj, osredinjenost na naslov; jezik zelo slab, slog nevtralen, odstavki nepovezani
2. mesto	12 pozna podrobnosti, a se navodil ne drži dovolj, osredinjenost na naslov; jezik zelo slab, slog nevtralen, odstavki nepovezani	3 pozna vsebino, a se ne drži navodil, premalo podrobnosti; jezik povprečen, slog slab, uvod pripravljen vnaprej, odstavki brez zamika	1 reproduktivno nizanje podatkov, pripovedovanje, odgovori na vprašanja; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani, zaključka ni	3 pozna vsebino, a se ne drži navodil, premalo podrobnosti; jezik povprečen, slog slab, uvod pripravljen vnaprej, odstavki brez zamika
3. mesto	2, b.o. pozna vsebino, a premalo podrobnosti za realizacijo navodil, opazen bralni odziv; jezik povprečen, slog zaznamovan	1 reproduktivno nizanje podatkov, pripovedovanje, odgovori na vprašanja; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani, zaključka ni	3 pozna vsebino, a se ne drži navodil, premalo podrobnosti; jezik povprečen, slog slab, uvod pripravljen vnaprej, odstavki brez zamika	1 reproduktivno nizanje podatkov, pripovedovanje, odgovori na vprašanja; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani, zaključka ni

4. mesto	7 reprodukcija in osebni komentarij, ugotovitve tehtno preverja z realnim življenjem, ne upošteva vseh navodil; jezik slab, slog slab	11 povprečna reprodukcija brez podrobnosti, zastranitve s sociološkimi komentariji; jezik slab, slog zaznamovan, odstavki nepovezani	2, b.o. pozna vsebino, a premalo podrobnosti za realizacijo navodil, opazen bralni odziv; jezik povprečen, slog zaznamovan	2, b.o. pozna vsebino, a premalo podrobnosti za realizacijo navodil, opazen bralni odziv; jezik povprečen, slog zaznamovan
5. mesto	3 pozna vsebino, a se ne drži navodil, premalo podrobnosti; jezik povprečen, slog slab, uvod pripravljen vnaprej, odstavki brez zamika	15 vsebini pozna, a zgodovinska dejstva nejasna, nezrel pristop, preprosto sklepanje, pripovedovanje; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani	11 povprečna reprodukcija brez podrobnosti, zastranitve s sociološko obarvanimi komentariji; jezik slab, slog zaznamovan, odstavki nepovezani	8 dobro razume vezi moški – ženska, a tematski odmik od navodil; jezik slab, slog slab, odstavki nepovezani

Katere esejске sestavine zaznajo posamezna merila pri esejih srednje kvalitete?

Srednjih 5 esejev	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila
21. mesto	17 smiselno razlaga odnose, pozna podrobnosti, samostojno sklepa, v celoti se podreja navodilom; jezik dober, slog nevtralen	38, b.o. Dobro pozna podrobnosti, izrazi bralni odziv, ne upošteva enega navodila; jezik dober, slog dober	27 povprečno natančna reprodukcija, poročevalski slog, ne razvije utemeljevanja; jezik slab, slog zaznamovan	31 povprečna reprodukcija s premalo podrobnostmi za utemeljevanje, preveč obnavljanja, premalo upošteva navodila; uvod in zaključek manj primerna; jezik povprečen, slog nevtralen
22. mesto	4, b.o. dobro razume snov in utemeljuje, osebno komentira, a ne realizira navodil v podrobnostih, nekaj vsebinsko izvirnih izpeljav; jezik povprečen, slog zaznamovan	34, B II, lepo sledi navodilom, pozna podrobnosti, vzročno-posledično razlaga in utemeljuje; jezik slab, a pravopis dober, slog slab, uvod pripravljen vnaprej, dober zaključek	40, b.o. pozna vsebino, a premalo podrobnosti, nadomešča jih z osebni komentariji, sicer skladni z naslovom; jezik slab, slog zaznamovan	33 piše po navodilih, utemeljuje s podrobnostmi, poskus objektivnega pristopa; jezik slab, slog slab, premalo odstavkov
23. mesto	19 navodil ne izpolni uravnoteženo; nekatere probleme natančneje osvetli, a pozna vse podrobnosti, induktivno sklepanje, uporaba teoretskih pojmov, dobro razumevanje; jezik dober, slog zaznamovan, odstavki neskladni z notranjo zgradbo	25 niza številne nepotrebne podrobnosti, premalo vzročno-posledičnega sklepanja, brezosebna reprodukcija; jezik povprečen, slog zaznamovan, zaključka ni, odstavki neskladni z notranjo zgradbo	4, b.o. dobro razume snov in utemeljuje, osebno komentira, a ne realizira navodil v podrobnostih, nekaj vsebinsko izvirnih izpeljav; jezik povprečen, slog zaznamovan	4, b.o. dobro razume snov in utemeljuje, osebno komentira, a ne realizira navodil v podrobnostih, nekaj vsebinsko izvirnih izpeljav; jezik povprečen, slog zaznamovan
24. mesto	21 dobro pozna obe deli, dojame smisel naslovnih medsebojnih odnosov, oblikuje delne sintetične ugotovitve, tekoče pisanje, vendar vpeto v pripovedovanje; jezik dober, slog dober, uvod neprimeren	41 pozna vsebino, a premalokrat uporabi podrobnosti, primerjave dobre, a neutemeljeni zaključki; jezik slab, slog slab	32 obnavljanje in ponavljanje istih misli, poenostavljene delne sinteze, odgovori na navodila se sproti izgubljajo, zastranitve na ljubezensko temo; jezik slab, slog slab, ni uvoda in zaključka, odstavki uporabljeni nesmiselno	17 smiselno razlaga odnose, pozna podrobnosti, samostojno sklepa, v celoti se podreja navodilom; jezik dober, slog nevtralen

25. mesto	25 niza številne nepotrebne podrobnosti, premalo vzročno-posledičnega sklepanja, brezosebna reprodukcija; jezik povprečen, slog zaznamovan, zaključka ni, odstavki neskladni z notranjo zgradbo	21 dobro pozna obe deli, dojame smisel naslovnih medsebojnih odnosov, oblikuje delne sintetične ugotovitve, tekoče pisanje, vendar vpeto v pripovedovanje; jezik dober, slog dober, uvod neprimeren	45 jedrnato pisanje po navodilih in ponavljanje lastnih misli se izmenjujeta, vtis povprečnosti, vsebinske netočnosti; jezik slab, slog slab	18, B II, pozna mnogo podrobnosti, odgovarja po navodilih, pametna reprodukcija in samostojni delni zaključki, temeljito znanje; jezik dober, slog dober, odstavki brez zamika
-----------	---	---	--	--

Preglednice ugotovitev za 15 od 45 esejev

Najboljših 5 esejev	Višja raven po Bloomu	Bralni odziv	Dober jezik in dober (ali srednji) slog	Povezanost odstavkov
1. merila	2	–	4	1
2. merila	3	1	3	2
3. merila	2	1	2	1
4. merila	1	–	3	1

Najslabših 5 esejev	Podatkovno neznanje	Reprodukcija podatkov	Premalo kvalitetnih podrobnosti	Premalo upošteva navodila	Tematske zastranitve	Jezik slab, slog slab	Nepovezanost odstavkov
1. merila	0	1	2	4	0	1	2
2. merila	1	2	2	2	1	1	4
3. merila	0	2	3	3	1	1	3
4. merila	0	1	2	4	1	2	3

Srednjih 5 esejev	Taksonomsko boljše znanje od pričakovanega	Taksonomsko srednje ali nekoliko slabše znanje	Premalo upošteva navodila	Jezik slab	Jezik boljši od pričakovanega	Slaba povezanost odstavkov
1. merila	4	1	3	0	3	2
2. merila	2	3	1	2	2	1
3. merila	1	4	1	4	0	1
4. merila	3	2	2	1	2	1

Primerjalno vrednotenje esejev s 4 vrstami meril hkrati je pokazalo, da so **1. merila** pri najboljših esejih nagrajevala predvsem dober jezik in slog, pri najslabših esejih so kaznovala neupoštevanje navodil, čeprav znanje ni bilo slabo, pri srednjih esejih pa zaznala višjo taksonomsko raven od pričakovane in hkrati kaznovala neupoštevanje navodil. **2. merila** so pri najboljših esejih nagradila predvsem višjo taksonomsko raven in dobro zgradbo, pri najslabših so kaznovala slabo zgradbo in reprodukcijo podatkov, pri srednjih so zaznala ustrezno srednjo vrednost esejev. **3. merila** pri najboljših esejih niso dovolj dobro zaznala kvalitete, pri najslabših so zelo dobro zaznala odsotnost podrobnega znanja, reproduciranje podatkov, neupoštevanje navodil in slabo zgradbo; pri srednjih so zaznala taksonomsko srednje ali slabše znanje in dopustila slab jezik. **4. merila** so podobno kot 1. merila pri najboljših esejih nagradila dober jezik, pri najslabših kaznovala neupoštevanje navodil, pri srednjih pa zaznala taksonomsko boljše znanje od pričakovanega. Če upoštevamo dejstvo, da so 3. in 4. merila povezana v en ocenjevalni instrument (obrazca A in B), ugotovimo, da so **3. A in B merila** pri najboljših esejih nagradila dober jezik, pri najslabših so kaznovala premajhno upoštevanje navodil, premajhno poznavanje podrobnosti, reprodukcijo podatkov, slab jezik in slabo zgradbo, pri srednjih pa zaznala povprečno raven znanja in dopustila slabši jezik.

Zaključujemo, da so po 1. merilih eseji lahko najboljši le, če imajo dober jezik in slog, pri čemer višja taksonomska raven ni nujno prisotna; najslabšega mesta eseji ne dobijo zaradi neznanja, pač pa zaradi neupoštevanja navodil. Srednji eseji so kaznovani zaradi neupoštevanja navodil, čeprav izkazujejo taksonomsko višje znanje. 2. merila najbolj natančno nagrajujejo višjo taksonomsko raven znanja in dobro esejsko zgradbo; opazno občutljivo kaznujejo slabo zgradbo, pomanjkljivo in reproduktivno znanje; dobro zaznavajo tudi povprečnost esejev. 3. merila izkazujejo manjšo občutljivost za najboljše eseje, zelo dobro občutljivost pa za najslabše eseje; pri srednjih esejih ob povprečnem znanju dopustijo slabši jezik. 4. merila so delno podobna 1. merilom: nagrajujejo dober jezik in kaznujejo neupoštevanje navodil; delno 2. merilom, ker dobro zaznavajo povprečnost srednjih esejev; in delno 3. merilom, ker

dobro zaznavajo pomanjkljivosti najslabših esejev. 3. A in B merila skupaj so tako manj občutljiva za dobre eseje, opazno natančna pa za slabe in srednje eseje – pri srednjih kaznujejo tudi neupoštevanje navodil.

Ugotovitve tega koraka v raziskavi ponujajo uporabne zaključke o značilnostih vseh štirih vrst meril za ocenjevanje maturitetnih esejev iz književnosti:

- 1. merila preverjajo predvsem jezikovno znanje in upoštevanje navodil.
- 2. merila preverjajo predvsem taksonomsko raven znanja in esejsko zgradbo.
- 3. merila preverjajo predvsem kvaliteto esejev na spodnjem robu uspešnosti.
- 4. merila preverjajo predvsem jezikovno znanje, upoštevanje navodil in kvaliteto esejev na spodnjem robu uspešnosti.

3.3.4. ANALIZA PONOVO OCENJENEGA IZBRANEGA ESEJA PO DOPOLNJENIH 2. MERILIH

Preden zaključimo predstavitev rezultatov raziskave, predstavljamo še poskus, s katerim smo želeli preveriti uporabnost 2. meril, saj so jim ocenjevalci v sprotnih anketnih odgovorih pripisovali dobre merske značilnosti in dobro uporabnost v postopku ocenjevanja, predlagali so tudi nekaj dopolnil, kar je razvidno iz analize vprašalnikov v poglavju 3.3.1.

Za izvedbo poskusa smo 2. merila dopolnili s pomožnim ocenjevalnim obrazcem za sprotno beleženje vsebinskih postavk ter za beleženje gostote in teže jezikovnih napak (Priloga 19).

Izmed esejev smo izbrali esej št. 28, saj je bil po 1. merilih in 2. merilih med 45 esejih najbolj razpršeno ocenjen, standardni odklon (SO) za 10 ocenjevalcev je znašal v standardizirani vrednosti 1,11 oz. 1,26.

Podatki za vsa merila za esej št. 28 so bili:

Št. ocenj.	1. merila		2. merila		3. merila		4. merila	
	AS	SO	AS	SO	AS	SO	AS	SO
10	0,85	1,11	0,47	1,26	0,87	0,66	0,87	0,58

Vidimo, da je bil standardni odklon po 3. in 4. merilih majhen, aritmetična sredina (AS) je bila po 2. merilih najnižja (0,47), po ostalih treh vrstah meril pa precej izenačena.

Pred poskusom smo si postavili vprašanje, ali bodo ta esej ocenjevalci pri ponovnem ocenjevanju z dopolnjenimi 2. merili ocenili bolj skladno in morda z višjo oceno.

V poskusu je ocenjevalo 30 ocenjevalcev, za popravljanje so imeli na voljo približno 1 uro časa. Navodila za ocenjevanje so bila zelo skopa, izvedeli so pa, da je bil to v raziskavi najbolj razpršeno ocenjen esej, ter dobili napotek, naj se pri vrednotenju skušajo dvigniti nad čustveno zaznamovane besede, ki jih je kandidat v nalogi uporabil za partizansko vojsko.

Rezultat ponovnega ocenjevanja z dopolnjenimi 2. merili je predstavljen v preglednici najprej za vseh 30 ocenjevalcev, nato pa še za tistih 10 ocenjevalcev, ki so ta esej ocenjevali že v raziskavi, v poskusu torej drugič:

Št. ocenjevanj	AS 2	SO 2
30	-0,17	0,65
10	-0,15	0,68

Rezultat ponovnega ocenjevanja 28. esaja je bil presenetljiv. 30 ocenjevalcev ga je ocenilo mnogo bolj skladno kot v raziskavi, vendar so mu pripisali tudi mnogo nižjo srednjo vrednost kot v raziskavi. Standardni odklon se je s prvotne vrednosti 1,26 spustil na 0,65, aritmetična sredina ocene esaja pa z 0,47 na -0,17.

Dodatno presenečenje so pomenili rezultati tistih 10 ocenjevalcev, ki so z istimi merili ocenjevali isti esej drugič. Napaka ocenjevanja (SO) je bila pri njih 0,68, srednja vrednost pa -0,15.

Zaporedje ocenjevalcev	Prvo ocenjevanje	Drugo ocenjevanje
1.	20	15
2.	18	9
3.	11	14
4.	18	11
5.	16	11
6.	10	9
7.	14	14
8.	11	12
9.	19	15
10.	8	14

Esej št. 28 je bil v kvalitativni analizi ocenjen kot prav dober, saj je izkazal znanje na višji taksonomski ravni, vseboval je opazen bralni odziv, jezikovno je bila naloga povprečna, vsebovala je nekaj slogovno zaznamovanih besednih zvez. 1. merila so ta esej uvrstila na 40. zaporedno mesto med 45 esei, 2. merila na 36. mesto, 3. merila na 41. mesto in 4. merila na 39. mesto.

Težko je predstavljivo dejstvo, da je ocenjevalec, ki glede na vstopne podatke sodi med blažje, pri prvem ocenjevanju izbral za kriterij »Predstavitev« opisnike:

- organizirana in učinkovita zgradba eseja,
- primeri za ponazarjanje trditev so dobro vključeni v jedro eseja;

pri drugem ocenjevanju za isti kriterij in isti esej pa opisnike:

- nekaj znakov esejske zgradbe,
- nekaj poskusov urejene in smiselne predstavitve idej.

Ker so kriteriji štirje in odločitve za opisnike podobne in ker predstavlja ocenjevalčeva prva ocena 90 % uspeh tega eseja, druga ocena pa 45 % uspeh, postaja zgodba komaj verjetna. V takih primerih se zdi povsem zanemarljivo, katera vrsta meril je bila uporabljena.

Ugotovili smo, da se je pri ponovljenem ocenjevanju 28. eseja z dopolnjenimi 2. merili skladnost ocenjevanja povečala za 48 %, ocena eseja pa znižala s prvotnih 72,5 % na 62 % ali za 10,5 %. Vprašanje je, ali je bilo glede na predstavljeni primer ocenjevanje dovolj zanesljivo, da bi omogočilo kakršne koli zanesljivejšje zaključke.

Menimo, da bi bilo potrebno pregledati rezultate vseh ocenjevalcev in ugotoviti, kje je prišlo do največjih nihanj v ocenjevanju. Pogovor z ocenjevalci bi morda pojasnil, ali je bil problem v premajhni seznanjenosti z merili ali v uporabi teh meril.

3.3.5. POVZETEK REZULTATOV

Za konec 3. poglavja povzemamo tiste ugotovitve, ki so po našem mnenju v raziskavi preverjene empirično, teoretično in iz več zornih kotov, tako da na njihovi podlagi lahko oblikujemo trdnejše zaključke.

Anketni odgovori ocenjevalcev

- 1. merila: točkovnik je ocenjevalcu v pomoč; rezultat so preprosta besedila, premalo razlikujejo slabe od povprečnih esejev, razporeditev točk znotraj jezika ni ustrezna, nagrajevanje kvalitete je omejeno.
- 2. merila: ocenjujejo esej kot celoto, omogočeno je razlikovanje dobrih od slabih esejev, nagrajevanje kvalitete je omogočeno; dopuščajo upravičeno subjektivnost ocenjevalca.
- 3. merila: omogočajo nagrajevanje kvalitete, dobra uporabnost opisnikov ter znakov + in –; jeziku bi moral pripasti večji delež.

Analiza obstoječih meril

- Nizka zanesljivost ponovnega ocenjevanja.
- Nizka skladnost med dvema ocenjevalcema.
- Nizka občutljivost za taksonomske ravni znanja in bralni odziv.
- Nezmožnost beleženja količine in teže jezikovnih napak.
- Prikrajšanost pri ocenah v primerjavi z maturitetnimi ocenami pri matematiki in angleščini.

Statistična analiza

- Ocene obstoječega ocenjevanja so v levem delu zvonaste krivulje 45 esejev prenizke, ocene v desnem delu so previsoke.
- 3. in 4. merila najmanj odstopajo od aritmetične sredine vseh esejev, ocenjenih z vsemi štirimi merili.

Kvalitativna analiza

- Primerjava kvalitativne analize s statistično analizo je pokazala nizko stabilnost ocen po 1. merilih in dobro stabilnost po 2. in 3. merilih.
- 3. in 4. merila precenjujejo domnevno dobre eseje.
- 1. merila zelo slabo ločijo dobre eseje od slabih, 2. in 3. merila jih ločijo ustrezno.
- Jezik najbolje ocenijo 2. merila, 1. merila ga ocenijo nepravilno, 3. in 4. merila so za jezik premalo definirana.
- 40-odstotni delež ocene za jezik v okviru eseja je pri 1. merilih previsok in zasenči književno znanje.
- Korektnost ocenjevanja je pri 1. merilih 51-odstotna, pri 2. merilih 58-odstotna, pri 3. in 4. pa 59-odstotna.
- 1. merila nagrajujejo predvsem dober jezik in pri vsebini upoštevanje navodil, 2. merila višje taksonomske ravni znanja in zgradbo eseja, 3. merila dobro ločujejo kvaliteto slabših esejev, 4. merila pa nagrajujejo kvaliteto jezika in upoštevanje navodil ter dobro ločujejo kvaliteto slabših esejev.

4. RAZPRAVA

Glede na namen in cilje raziskave smo v poglavju *Rezultati* predstavili podatke, ki so nam omogočili iskanje odgovorov na vprašanja, zastavljena v začetku raziskave o ocenjevalnih merilih. Ta vprašanja so bila:

- Katera vrsta meril omogoča najbolj pravično – to je veljavno, zanesljivo in objektivno ocenjevanje – ter najbolj občutljivo ocenjevanje?
- Kakšna bi bila kriterijska lestvica, ki ne bi bila preveč podrobna?
- Katera lestvica bi temeljila na primerjavi z drugimi državami?

V nadaljevanju bomo po vrsti razpravljali o strokovni podlagi za dokončno oblikovanje odgovorov.

4.1 VELJAVNOST OCENJEVANJA

S kriterijem veljavnosti ocenjevanja presojamo, ali nam ocenjevalna merila omogočajo ocenjevanje tistih vsebin in ravni znanja v izpitnih nalogah, ki naj bi jih kandidati glede na učni načrt in maturitetne zahteve res dokazali.

1. merila

V veljavnem *Učnem načrtu* iz leta 1998 (str. 18–21) so maturitetne zahteve za književno znanje izražene predvsem na treh ravneh. Dijaki morajo dokazati:

- sposobnost literarnega branja v maturitetnih besedilih,
- samostojno razčlenjevanje, primerjanje, navajanje dodatnih virov, utemeljevanje, vrednotenje,
- postavljanje teze, uporabe argumentov in protiargumentov, oblikovanje sinteze.

Ob koncu šolanja (str. 59) sta močno poudarjena dijakova

- samostojnost pri analitično-kritični interpretaciji, ki jo dokazuje v pisni razpravi, in
- utemeljevanje lastne presoje prebranih besedil.

Besede *samostojnost*, *kritičnost*, *bralni odziv* ter še dodatni pojem *problemski pristop* se opazno pojavljajo tudi v priročniku *Od spisa do eseja* (Ambrož, Krakar Vogel, Šimenc 2006: 5), v katerem avtorji predstavijo pot do maturitetnega eseja in njegove značilnosti, povezane z ocenjevanjem. Kandidati naj bi se poleg obvladovanja snovi:

- kritično in problemsko odzivali na prebrano,
- tvorili besedilne celote z raznovrstnim razvijanjem teme in
- popisovali svoj odziv na čustveni, čutni, domišljjski, miselni in spoznavni ravni – kar je bistvo esejskega razmišljanja (str. 20).

Pojem *razvito razlaganje* (str. 27), ki naj bi ga dijaki uporabljali v esejih, je definiran kot kandidatovo prikazovanje pojava z več zornih kotov, njegove pozitivne in negativne plati, z več različnimi vzroki in možnimi posledicami – kar predstavlja višje taksonomske zahteve.

Prisotnost predpisanih ravni znanja smo preverili v raziskovanih esejih.

Rezultati kvalitativne analize taksonomskih ravni¹⁰ esejev in bralnega odziva so pokazali, da je od 45 esejev 12 esejev vsebovalo višje ravni znanja, od teh le 4 iz prvotno boljše skupine esejev z 39 točkami. Bralni odziv je bil zaznaven v 10 primerih, od teh v 1 eseju iz prvotno boljše skupine in v 3 esejih izmed prvih petih najslabših esejev. Pričakovali smo, da bo skupina 15 boljših esejev (s prvotno 39 točkami) vsebovala višje taksonomske ravni znanja in opazen bralni odziv.

Pri ocenjevanju nismo opazili povezave med prisotnostjo bralnega odziva in višino ocene. Pri slabše ocenjenih esejih, a ne nujno slabih, smo ugotovili, da se je dragoceni bralni odziv izgubil oz. ni bil nagrajen, ker je nadomeščal izgubljene točke za neupoštevanje navodil. Kandidati se v esejskih odstavkih tudi težko bralno odzivajo, ker imajo v eseju s povprečno 850 besedami na voljo povprečno 142 besed za realizacijo vsakega od petih vsebinsko predpisanih odstavkov ter za uvod in zaključek, ki sta približno polovico krajša od ostalih odstavkov. Kandidati vedo, da neupoštevanje navodil zagotovo odnaša točke, prisotnost bralnega odziva pa ne zagotavlja nagradnih točk. Tudi pisci priročnika sporočajo, da je zaznavanje prisotnosti bralnega odziva v esejih

¹⁰ Podobna podrobna analiza taksonomskih ravni je bila opravljena in predstavljena v Čokl 2005 (250–276).

odvisno od občutljivosti ocenjevalca (str. 31) in torej ni vgrajeno v kriterije ocenjevanja, čeprav bralni odziv po definiciji predstavlja bistvo (str. 20) esejskega pisanja.

Poleg tega v ovrednotenih esejih ni bilo postavljanja tez in uporabe protiargumentov, kritični in problemski pristop sta bila v celoti odsotna. Na deklarativni ravni sicer lahko zapišemo (str. 110–111), da dijaki v esejih razpravljajo o zastavljenem naslovnem problemu in esej gradijo na problemskih vprašanjih, vendar po definiciji besede problem¹¹ zaželeni ravni znanja ni bilo. V pol leta trajajočih razrednih pripravah na maturitetni esej pogosto ni več odprtih vprašanj oz. bi moral biti esejski naslov tisti, ki bi jih odpiral. Naslov v raziskovanih esejih z mature 2005 *Medčloveški odnosi v izjemnih razmerah* ne odpira problemskega pristopa, navodila pa preverjajo predvsem poznavanje in razumevanje prebranih del. Naj trditev ponazorimo z navedki esejskih navodil in ugotovljenimi ravnmi znanja:

- *Pojasnite, zakaj se Jakob Bergant - Berk in Robert Jordan znajdeti v vojni vihri in kakšna naloga jima je zaupana*; taksonomsko je to poznavanje vsebine.
- *Bi znali primerjati skupini borcev, ki sta jima pomagali izpeljati nalogo*; taksonomsko gre za poznavanje vsebine ter teoretično za analizo in sintezo, vendar ne za uporabo znanja v novih primerih, temveč za že naučeno uporabo poznanih vsebin. Analiza in sinteza sta se tako spustili na raven poznavanja in razumevanja snovi.
- *Kakšni so medsebojni odnosi in kako ti vplivajo na dogajanje*; taksonomsko so to poznavanje vsebine ter teoretično analiza, sinteza in vrednotenje, vendar ne gre za preverjanje znanja v novih situacijah. Ponovno ocenjujemo le razumevanje ali drugo od šestih ravni Bloomove taksonomije.
- *Kdo sta po vaši presoji osebi, ki z Berkom in Jordanom sketa najpristnejše človeške vezi*; taksonomsko gre za preverjanje vsebine in vrednotenje, toda odgovor pri Berku in Jordanu dopušča po eno samo možnost, to sta Anton in Anselmo, s čimer postane presoja brezpredmetna. Komisija se je na moderaciji sicer odločila, da bo upoštevala pri Jordanu tudi odgovor Maria, saj mnogo kandidatov ni natančno prebralo navodil (da morajo izbrati soborca), sicer bi pri ocenjevanju odpadlo še večje število točk, kot jih je sicer zaradi neupoštevanja navodil.
- *Označite izbrani osebi in ovrednotite odnos, ki se razvije med obema paroma soborcev*; taksonomsko sta to analiza in vrednotenje, vendar ne predstavljata novih odnosov v iskanju razmerij med izbranimi prvinami, saj sta odnosa med soborcema jasno predstavljena v obeh romanih in ju je potrebno samo obnoviti; torej gre ponovno za poznavanje vsebine in razumevanje prebranega.

Tudi glavni ocenjevalec za slovenščino poroča (str. 121), da so po mnenju večine ocenjevalcev kandidati najprepričljivejši pri razlaganju.

Če bi želeli preveriti problemski pristop kandidatov k snovi, bi morali zapisati naslov v obliki esejskega vprašanja, za roman *Menuet za kitaro* npr. *Kako bi morala potekati zgodba, da bi se v Zupanovem romanu lahko rešila večina Berkovih soborcev*. Tak naslov bi predstavljal resničen problem, omogočil bi resnično razpravljanje, preverili bi lahko globlji bralni odziv kandidatov, sposobnost prepričljivega utemeljevanja, uporabe protiargumentov, kritični¹² pristop z različnimi pogledi na rešitev problema itd. ter tako uresničili zahteve, ki jih predpisuje *Učni načrt* 1998 in predvideva publikacija o maturitetnem eseju *Od spisa do eseja* 2006.

Besede *teza*, *protiargument*, *problemski*, *kritičen*, ki naj bi nakazovale višje taksonomske ravni maturitetnih zahtev, niso niti posredno niti neposredno vključene v ocenjevalna merila, zato tudi teoretično ne preverjamo tistega, kar bi po *Učnem načrtu* iz leta 1998 morali ocenjevati.

Tvorbe samostojne koherentne esejske celote ni bilo mogoče preveriti, ker so bili vsi eseji pisani po navodilih, ki zahtevajo določeno zaporedje odstavkov in predpisujejo način razvijanja teme (str. 22, 34, 112). Učitelji iz štiriletnih izkušenj s pisanjem dvanajstih šolskih nalog za vsakega kandidata vedo, da odstavke razporejajo glede na svoje razumevanje in željo po predstavitvi tisti vsebine, na katero se v okviru esejskega naslova bralno odzivajo. Do težjih spodrseljajev v ocenjevanju tega področja na maturi pride, ko kandidat dokaže npr. sposobnost primerjave, vendar jo uporabi v eseju na drugem mestu in ne v zanj namenjenem odstavku, zato izgubi točke.

¹¹ SSKJ IV (1985: 224): Problem – kar je v zvezi z določenim dejstvom nejasno, neznano in je potrebno pojasniti ali rešiti, vprašanje.

¹² SSKJ II (1975: 493): Kritika – analiza (novega znanstvenega ali umetniškega) dela zaradi splošne presoje in ločitve pozitivnih in negativnih sestavin.

Ugotavljali smo tudi veljavnost razmerja med vsebino in jezikom v esejih, ki znaša 60 % za vsebino in 40 % za jezik. Ugotovili smo, da je bilo dobro književno znanje v več primerih zastrto z odbitnimi točkami za jezik; o podobnem pojavu poroča glavni ocenjevalec (str. 114), namreč da kandidati nimajo težav z vsebino in lahko dobijo skoraj vse točke zanj, drugače pa je z jezikom. Ugotavlja, da zmanjševanje števila točk za jezik v interesu višjih esejskih ocen ne bi bilo smiselno, ker se opismenjenost kandidatov znižuje. Menimo, da pomislek ni utemeljen, saj bi moral obstoječi točkovni sistem za jezik v enajstih letih, kolikor časa ga uporabljamo, že dokazati pozitivni povratni vpliv na delo v šoli, a ga po maturitetnih rezultatih sodeč ni. Ne poznamo tudi rezultatov morebitne raziskave, ki bi potrjevali smiselnost tolikšnega deleža jezika pri ocenjevanju eseja kot varovala pred še večjo neopismenjenostjo kandidatov¹³.

Jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost sta v ocenjevalnih merilih dobro razčlenjeni – po mnenju dela ocenjevalcev celo prepodrobno –, vendar je sistem odbijanja točk za jezikovne napake tisti, ki veljavnost jezikovnega dela eseja postavlja pod vprašaj. Izenačujejo se namreč jezikovno povprečne, slabe in zelo slabe naloge, dobre naloge pa pogosto zaradi manjšega števila napak izgubijo preveč točk, zlasti ko gre za daljše eseje. Korektnost ocenjevanja jezikovnega dela esejev na tak način ni zagotovljena, čeprav želimo prav s tem segmentom ocenjevanja preprečevati domnevno slabšo jezikovno kulturo kandidatov.

2. merila

Druga merila so bila s štirimi kriteriji in s po šestimi opisniki za vsak kriterij primerno orodje za zaznavanje predpisanih in tudi višjih ravni znanja. Če kandidat npr. ni realiziral vseh navodil, a je bilo njegovo znanje po več kazalcih dobro, je dobil višjo oceno kot po 1. merilih. Zaznala so tudi dobro zgradbo esejev, po drugi strani pa kaznovala slabo zgradbo esejev in nižje taksonomske ravni – in sicer kljub dejstvu, da eseji niso bili pisani glede na možnosti, ki jih nudijo ta merila. Če bi bili kandidati prej seznanjeni z njimi, bi v esejih morda našli več *samostojnega mišljenja, prepričljivega utemeljevanja, osebnega odzivanja* itd., kar vse je vgrajeno v opisnike ocenjevanja. Zanimivo je tudi mnenje ocenjevalcev, da je bilo z 2. merili poleg vsebine omogočeno dobro ocenjevanje jezika.

3. merila

Tretja merila so omogočila večjo veljavnost ocenjevanja kot prva in nekoliko manjšo kot druga, saj je ocenjevalni list B z opisi pričakovanih vsebin podoben 1. merilom. Esejev z najvišjimi taksonomskimi ravni niso najbolje zaznala oz. so nagrajevala predvsem dober jezik, kaznovala pa neupoštevanje navodil. Morebitna korekcija bi bila potrebna v smeri natančnejših opisnikov za jezik in namesto opisov pričakovanih vsebin raje opisi taksonomskih ravni pričakovanega znanja.

4.2. ZANESLJIVOST

Zanesljivost smo definirali na dva načina: kot notranjo skladnost testa, izraženo s koeficientom α (Bucik 1997: 108), in kot zanesljivost ocen, ki jih dobimo pri ponovnem ocenjevanju (Törmäkangas 1987, cit. po Cencič 2000: 106).

1. merila

Zanesljivost kot notranja skladnost testa je podrobneje opisana v prilogi 7.

Pri ponovnem ocenjevanju esejev prva merila niso omogočila zanesljivosti ocen, saj je ujemanje prvega in drugega ocenjevanja zajelo le polovico esejev.

2. merila

Druga merila so bila pri ocenjevanju v raziskavi uporabljena enkrat, za ponovno ocenjevanje pa smo uporabili le en esej. Merila zanj smo dopolnili glede na predloge ocenjevalcev. Pri ponovljenem ocenjevanju se je srednja vrednost ocene tega eseja znižala za približno deset odstotkov, napaka ocenjevanja pa zmanjšala skoraj za polovico. Manjši standardni odklon bi morda lahko pripisali boljši seznanjenosti ocenjevalcev s temi merili, za nižjo oceno pa nimamo pravega odgovora, dokler ne proučimo značilnosti ocenjevanja vseh ocenjevalcev.

3. merila

Tretja merila so bila v raziskavi uporabljena samo enkrat, zato zanesljivosti ocenjevanja nismo mogli preveriti.

¹³ Francozi pri maturitetnih esejih jezikovni pravilnosti in slogu namenijo 10 % ocene, zgradba je vključena v vsebinski del ocene.

4.3. KOREKTNOST IN STABILNOST

Korektnost ocenjevanja smo definirali kot skladnost med ocenami, ki smo jih dobili statistično, to je s povprečjem desetih ocenjevanj za vsak esej, ter s kvalitativnim ocenjevanjem s pomočjo strokovno utemeljenih kazalcev znanja. Stabilnost ocenjevanja je odgovorila na vprašanje, ali se količina esejev, ki smo jih ocenili kot ustrezne najprej statistično, nato pa kvalitativno, ohrani.

1. merila

Prva merila so izkazala korektnost ocenjevanja za 51 % esejev. Rezultat bi bil lahko višji, če bi bilo ocenjevanje jezika drugačno. Na vsebinski ravni se dodeljevanje točk odstavkom, pisanim po navodilih, ni obneslo, saj je tudi pri izrazito skladno ocenjenih esejih v raziskavi število dodeljenih točk med ocenjevalci močno variiralo. Stabilnost količine esejev je za 1. merila izkazala 25-odstotno razliko med statistično oz. kvalitativno pridobljenimi ocenami. Prvotno slabše in srednje eseje so ta merila ocenila prenizko, srednje in boljše pa previsoko.

2. merila

Druga merila so korektno ocenila 58 % esejev. Ocenjevalci so edino šibkost videli v povečani subjektivnosti ocenjevanja, vendar je raziskava pokazala, da je prav ta komponenta pri ocenjevanju literarnih nalog z ugotavljanjem bralnega odziva in s prepoznavanjem višjih taksonomskih ravni esejev nujno prisotna za pravično ocenjevanje, kar dokazuje primerjava več vrst rezultatov s 1. merili. Stabilnost količine ocen glede na dve različni vrsti ocenjevanj je visoka, saj izkazuje le 2-odstotno razliko.

3. merila

Tretja merila so kljub nekoliko nižji veljavnosti od 2. meril objektivno ocenila 59 % esejev. Nekoliko je vprašljiva ustreznost ocenjevanja jezikovnega znanja, saj so srednje dobri eseji vsebovali tudi slabše jezikovno znanje. Ocenjevalci so pri delu pogrešali formular za beleženje jezikovnih napak. Stabilnost količine ocen je največja pri 3. A merilih, saj razlike v količini ustrezno ocenjenih esejev med dvema ocenjevanjema ni bilo, pri 3. B merilih pa je 9-odstotna. Tretja merila skupaj izražajo stabilnost s 4,5-odstotno razliko. Sklepamo, da komponenta celostnega ocenjevanja v okviru izbranih meril (2. in 3. A merila) ter kombinacija dveh ocenjevalnih obrazcev (3. A in B merila) povišujeta korektnost in stabilnost ocenjevanja.

4.4. OBČUTLJIVOST

1. merila

Prva merila so izkazala premajhno občutljivost ocenjevanja na več ravneh. Premalo natančno so zaznala višje taksonomske ravni znanja in bralni odziv, saj so ocenjevalci uporabo dveh dodatnih točk za vsebino in dveh za jezik v smislu nagrajevanja kvalitete zaznali kot prenizko oz. neustrezno. V ocenjevanje po teh merilih niso vključeni uvodi in zaključki esejev, ki h celoti lahko prispevajo pomemben vtis o kvaliteti naloge. Ker je potek eseja z navodili odstavčno določen, se kandidati, ki samostojno obvladajo koherenco eseja, ne morejo izkazati oz. pridobiti višje ocene. Pri ocenjevanju jezika so 1. merila premalo občutljiva za razlikovanje srednjih in slabih esejev, saj so izenačeni zaradi omejenega odbijanja točk. Tudi marsikateri daljši in jezikovno dober ali vsaj jezikovno povprečen esej izgubi preveliko število točk glede na gostoto in težo jezikovnih napak. V splošnem jezikovno znanje ali neznanje prevladuje nad kvaliteto književnega znanja in jo s tem zamegljuje. 1. merila so zelo dobro zaznala odsotnost pisanja po navodilih.

Tudi zunanji ocenjevalci, ki so izrazili svoje mnenje v anketnih odgovorih, predstavljenih v priročniku *Od spisa do eseja*, so poročali (Ambrož 2006: 120), da je z obstoječimi merili težko oceniti skromno in na drugi strani razvito esejsko razlago oz. da se po številu prejetih točk med seboj premalo razlikujejo sicer korektne obnove od esejev, napisanih na višjih taksonomskih ravneh.

2. merila

Druga merila so dobro zaznala kvaliteto esejev na vsebinski, zgradbeni in jezikovni ravni. Pri najboljših esejih so nagrajevala višje taksonomske ravni znanja, dober jezik in povezanost med odstavki, pri najslabših so kaznovala podatkovno neznanje, reprodukcijo podatkov in slabo zgradbo, pri srednjih pa so v povprečju ustrezno zaznala srednjo kvaliteto znanja.

3. merila

Tretja merila so izkazala slabšo občutljivost za najvišje taksonomske ravni znanja, dovolj dobro pa za najslabše in srednje, čeprav so bila nekoliko popustljivejša za eseje srednje kvalitete in nekoliko preohlapna za ocenjevanje jezika.

4.5. RAZLOČLJIVOST

Razločljivost smo ugotovili s primerjanjem vseh vrst meril med seboj in nato s presojanjem, katera merila bolj ustrezno ocenijo tiste eseje, ki se med seboj razlikujejo ali za manjše ali za večje število zaporednih mest v nizu 45 esejev.

1. merila

Prva merila so izkazala dobro sposobnost razločevanja med dobrimi in slabimi eseji, ko je šlo za manjša odstopanja med njimi, pri večjih odstopanjih, to je od enajst do dvajset zaporednih mest, pa izjemno slabo. Prva merila s 15-odstotno zmogljivostjo razločevanja tistih esejev, ki so bili ocenjeni opazno različno, eseju niso sposobna določiti razreda ocene!

2. merila

Druga merila so tiste eseje, ki so po kvaliteti med seboj znatno odstopali v zaporedju uspešnosti, razločevala 64-odstotno.

3. merila

Tretja merila so izkazala 72-odstotno sposobnost razločevanja dobrih esejev od slabih, ko je šlo za večja odstopanja med zaporednimi mesti esejev glede na uporabo vrste meril.

4.6. KRITERIJSKA LESTVICA

1. merila

Prva merila ocenjujejo esej prepodrobno za prepričljivo dokazovanje kvalitativnih razlik med eseji. Če ima merska lestvica glede na vsebinske in jezikovne kriterije 50 možnih točk, potem teoretično razlikuje 50 različnih kvalitet esejev. Ugotovili smo, da je do 5 zaporednih mest razlike v vrstnem redu 45 esejev težko utemeljiti, zakaj je nek esej npr. na 22. mestu in ne na 26. Vprašanje je tudi, ali se eseja, ki sta prejela 31 oz. 37 točk od možnih 50 res razlikujeta za 12 % ali za eno celo oceno. Odgovor je nikalen, zlasti ker je vprašljiva pravičnost ocenjevanja jezika in prenizka objektivnost pri ocenjevanju vsebine. Če bi lestvico s 50 točkami delili s 5 – številom, ki še ločuje medsebojno kvaliteto esejev –, bi dobili lestvico z 10 točkami, kar bi že zadoščalo za razporejanje esejev glede na različnost kvalitete.

2. merila

Druga merila ocenjujejo esej z 0–20 točkami, kar je dovolj širok razpon za razvrstitev esejev po različnosti v kvaliteti; pri tem moramo upoštevati dejstvo, da se pozitivne ocene začnejo pri 10 točkah.

3. merila

Tretja merila na ocenjevalnem obrazcu A ocenjujejo celostno od ocene 1 do 5, na obrazcu B pa od 0–14 točk, kar zadošča za razlikovanje izdelkov po kvaliteti. Obnesla se je kombinacija obeh obrazcev, saj so morali ocenjevalci celostno oceno vpisati v obrazec in ta ni služila le za orientacijo, kot so navajeni v obstoječem načinu ocenjevanja. Ocenjevalci so obrazec 3. B v smislu uporabnosti pri delu pohvalili, zlasti niansiranje osnovnih petih ocen s plusi in minusi.

4.7. PRIMERLJIVOST Z DRUGIMI OBRAVNAVANIMI DRŽAVAMI

V tujih evropskih državah, ki smo jih proučili, izpitne zahteve temeljijo na najrazličnejših primerjavah literarnih zvrsti med seboj, to je pesmi, proze in dramatike, ter primerjavah z drugimi umetnostnimi področji, kot sta film in slikarstvo. Kandidati morajo dokazati samostojnost, razgledanost, zmožnost problemskega pristopa in kritičnega mišljenja ter ustrezne uporabe jezika.

Ocenjevanje poteka z dovolj ohlapnimi kriteriji, da ne omejujejo niti kandidatov niti ocenjevalcev, ocenjevalcem v pomoč pa ponekod ponudijo ključne besede iz esejskega naslova ali iz navodil za pisanje; postopek ocenjevanja je dokaj preprost. Nikjer realizacija esejskih navodil ni podlaga za dodeljevanje točk in s tem za višino zaključne ocene eseja.

V raziskavi smo ugotovili, da so naše izkušnje z dosedanja uporabo 1. meril drugačne.

1. merila

Prva merila niso primerljiva z drugimi državami, ker v nobeni deželi izmed upoštevanih ocena ne izhaja iz točk, normiranih z esejskimi navodili.

Kriterijska lestvica je delno primerljiva s prakso v Italiji in na Irskem, kjer vrednotijo izdelke s po 60 točkami.

2. merila

Druga merila predstavljajo kriterijski način ocenjevanja, kar je primerljivo z vsemi v raziskavi opisanimi deželami, to so Avstrija, Italija, Spodnja Saška, Severno Porenje in Westfalija, Francija, Anglija, mednarodna matura s sedežem v Švici, Irska in Finska, le da se tako kot v programu mednarodne mature ob kriterijih uporabljajo še opisniki.

Kriterijska lestvica je primerljiva z ocenjevanjem v Angliji in Franciji, kjer ocenjujejo eseje z do 20 točkami.

3. merila

Tretja merila predstavljajo kombinacijo celostnega in analitičnega ocenjevanja. Obrazec A je primerljiv z Avstrijo, Finsko in Anglijo, obrazec B pa z Anglijo in vsemi ostalimi deželami, ki uporabljajo opisne kriterije – to so vse obravnavane, razen Slovenije.

Kriterijska lestvica je primerljiva s tremi deželami v Nemčiji, kjer ocenjujejo z do 15 točkami, ter z Anglijo in Francijo z do 20 točkami, delno tudi s Finsko, kjer ocenjujejo z do 10 točkami.

SLOVENŠČINA V OKVIRU MATURE

Slovenski model mature je v letih priprave na uvedbo dobil močne spodbude z izkušnjami v mednarodni maturi (Gabršček 1996), vendar so se pri predmetu slovenščina udeležili predvsem tehnični postopki maturitetnih zahtev, premalo pa so bili domišljeni vsebinski koraki. V časovni stiski tedaj nismo bili sposobni pripraviti dijakov na samostojno pisanje in ne pripraviti meril, ki bi natančneje zaznavala kvaliteto esejev.

Zaključna, pol leta trajajoča priprava na maturo je privedla do skupinske obravnave dveh literarnih del, ki pogosto temelji predvsem na reproduciranju znanja. Skupinski zaključki se oblikujejo na seminarjih za učitelje, v razrednih obravnavah in so zapisani v spremnih besedah priročnikov, ki so za maturo posebej izbrani in priporočeni.

Taksonomska raven znanja pri slovenščini pada, kar je opazno s primerjavo dveh vodnikov za slovenščino iz leta 2000 in 2006. V *Vodniku po maturi* je napovedana npr. primerjava dveh pesniških besedil, letos v priročniku *Od spisa do eseja* ta možnost ni več navedena. Četrto leto zapored maturanti primerjajo po dva romana.

Pri slovenščini na maturi naj bi kandidati dosegali »dobre rezultate« (Ambrož 2006: 7), vendar smo v raziskavi ugotovili, da so dijaki pri treh obveznih predmetih na maturi najslabše ocenjeni predvsem pri slovenščini. Marsikateri učitelj ob garaškem delu in ob občutku dijakov, da so na maturo dobro pripravljeni, izgubi motivacijo za nadaljnje delo.

Prilagajanje maturitetni populaciji in s tem uporaba relativnih meril ocenjevanja je bilo smiselno v času uvajanja mature, sedaj je potrebno preiti k uporabi absolutnih kriterijev, to pomeni, da se je potrebno ozirati na zahteve v Učnem načrtu iz leta 1998, ki je nastal kot skupinsko delo strokovnjakov v okviru nacionalne kurikularne prenovе.

Napoved prihodnjega pisanja esejev ob uporabi drugačnih meril ocenjevanja bi pomenila verjetno bolj raztegnjeno Gaussovo krivuljo, kar pomeni, da se povprečna večina ne bi tako ozko zbirala okrog srednje vrednosti esejev. Šele samostojnost dijakov pri pisanju esejev – ne da bi bili vodeni vsebinsko in strukturno, bi izkazala njihovo resnično znanje s področja književnosti na maturi.

Zavedamo se, da bi nakazana sprostitev pomenila določeno tveganje, vendar predstavlja edino možnost za vpeljavo veljavnega, objektivnega in občutljivega ocenjevanja. Če želimo ostati zvesti strokovnim izhodiščem mature, moramo upoštevati razvojno naravnost tega izpita, sicer bo raven znanja za vso populacijo vztrajno padala.

5. UGOTOVITVE, PRIPOROČILA IN OMEJITVE

V zaključnem delu poročila navajamo ugotovitve, ki izhajajo iz rezultatov kvantitativne in kvalitativne analize 45 esejev in treh vrst meril ocenjevanja ter iz možnosti, nakazanih v razpravi. Z njimi odgovarjamo na vprašanja, zastavljena na začetku raziskave in predstavljamo mnenje, kolikšen delež maturitetnega izpita naj bi predstavljal esej. V zaključnem delu dodajamo nekaj priporočil za morebitno nadaljnje raziskovalno delo ali preverjanje ugotovitev v praksi ter zaključujemo z ugotovljenimi omejitvami raziskave, ki morda predstavljajo relativizacijo pridobljenih rezultatov.

UGOTOVITVE

V preglednici poenostavljeno predstavljamo ugotovitve za vse tri vrste meril, in sicer s tremi ocenami od najboljše A do najslabše C.

	Veljavnost	Zanesljivost	Skladnost ocenjevalcev	Korektnost in stabilnost	Občutljivost	Razločljivost	Kriterijska lestvica	Primerljivost s tujino
1. merila	C	B	A	C	C	C	B	C
2. merila	A	–	C	B	A	B	A	A
3. merila	B	–	B	B	B	A	A	A

V podrobnostih odgovarjamo na zastavljena vprašanja raziskave.

Prva merila omogočajo premalo pravično in občutljivo ocenjevanje, da bi ustrezala nadaljnji uporabi za ocenjevanje maturitetnih esejev. Kriterijska lestvica je preveč podrobna, da bi korektno razločevala vrstni red esejev za manj kot pet zaporednih mest. Merila niso primerljiva s tujino. Preverjajo predvsem nižje ravni znanja po Bloomovi taksonomiji, nagrajujejo natančno upoštevanje pisanja po navodilih ter jezikovnemu znanju, ki ga ni mogoče pravično oceniti, pripisujejo prevelik odstotni delež točk. Slabe in srednje eseje ocenijo prenizko, boljše eseje previsoko. Razlike med statistično in kvalitativno analizo kažejo nestabilnost ocen. Ne razlikujejo dobrih esejev od slabih.

Druga merila omogočajo ustrezno veljavnost in občutljivost ocenjevanja. Korektnost ocenjevanja je na več ravneh višja kot pri 1. merilih. Kriterijska lestvica je ustrezna, merila so primerljiva s tujino. Dobro ocenjujejo nižje in višje taksonomske ravni ter bralni odziv, korektno ocenijo jezik in ovrednotijo dobro ali slabo esejsko zgradbo. Občutljiva so za slabe, srednje in dobre eseje, količina ocen, pridobljena statistično oz. kvalitativno, je stabilna.

Tretja merila omogočajo sprejemljivo raven pravičnosti in občutljivosti merjenja znanja. Korektnost je sorodna 2. merilom. Nekoliko je vprašljiva kvaliteta ocenjevanja jezikovnega dela esejev, ker ne vsebujejo natančnejšega ocenjevalnega obrazca. Kriterijska lestvica je ustrezna, merila so primerljiva s tujino. Nagrajujejo dober jezik in natančno upoštevanje navodil zaradi delne podobnosti 1. merilom, zelo dobro razločujejo dobre eseje od slabih, opazno občutljiva so za slabe eseje.

Primerljivost s tujino

Način ocenjevanja v obravnavanih evropskih državah je primerljiv z 2. in 3. merili, medtem ko so 1. merila osamljen primer točkovanja, normiranega z odstavki, ki izhajajo iz esejskih navodil. V Avstriji, Italiji, Spodnji Saški, Severnem Porenju, Westfaliji, Franciji, Angliji, pri mednarodni maturi s sedežem v Švici, na Irskem in Finskem ocenjujejo esej kot celoto, tako da maturitetne naloge ni mogoče oceniti po metodi: dva dobra odstavka in dva slaba odstavka pomenijo esej srednje kvalitete. Za večino primerjanih dežel je značilna tudi vsebinska in strukturna pestrost predpisanih nalog, predvsem pa zahtevajo esejsko znanje na opazno višjih taksonomskih ravneh.

Delež eseja v okviru maturitetnega izpita

Mnenje o deležu eseja v okviru maturitetnega izpita predstavljamo v preglednici.

Vsebina izpita	Delež izpita v %	Delež jezika v eseju v %	Vrsta meril
esej	30	20	opisi taksonomskih ravni znanja
neumetnostno besedilo	30		

Menimo, da bi moral esej predstavljati manjši odstotni delež izpita kot doslej, na primer 30 %, saj esejski rezultati ocenjevanja doslej niso bili dovolj pravični in so premočno vplivali na zaključno oceno iz slovenščine. V okviru ocene eseja predlagamo 20-odstotni delež jezika, saj je ocenjevanje jezikovne pravilnosti problematično. Morda bi bilo bolje jezikovno pravilnost ocenjevati ločeno od eseja v obliki objektivnega testa, slog in zgradbo eseja pa oceniti v povezavi z vsebino eseja. Za vsebinski del eseja bi bila nujna taka vrsta meril, s katero bi bilo omogočeno zaznavanje razlik v taksonomskih ravneh znanja.

Preverjanje znanja s področja neumetnostnih besedil, ki bi temeljilo na vseživljenjski praktični uporabnosti, bi predstavljalo enak delež kot esej, to je 30 %.

Notranje ocenjevanje, ki je bilo doslej močno podcenjeno in pogosto tudi nekritično ocenjeno, bi se lahko razdelilo na dva enakovredna deleža po 20 %, in sicer za znanje iz književnosti in iz jezika. Iz književnosti bi lahko preverjali štiriletno znanje ali pa kandidatov samostojni pisni izdelek, govorne spretnosti, dramsko sodelovanje, pesniško ustvarjanje ipd., iz jezika pa predvsem praktično uporabo znanja s področja pravopisa, oblikoslovja, skladnje, besediloslovja in stilistike. Jezikovni delež notranje ocene bi bil odlična predpriprava na zunanje ocenjevanje eseja in neumetnostnega besedila, predvsem pa za zavestno uporabo čim boljšega jezika v vsakdanjem življenju.

Na temo prerazporejanja vsebin v okviru maturitetnega eseja predlagamo širše strokovno posvetovanje.

PRIPOROČILA

Morebitne spremembe ocenjevalnih meril bi narekovale vso pozornost na naslednjih področjih:

- Dijaki, učitelji in ocenjevalci bi morali biti vnaprej teoretično in praktično podrobno seznanjeni s pričakovanji, ki jih zahtevajo oz. omogočajo merila ocenjevanja.
- Pri uporabi 2. ali 3. meril bi bilo potrebno ocenjevalcem ponuditi pomožni ocenjevalni list s ključnimi besedami, ki jih zahteva esejski naslov, ter razpredelnico za beleženje gostote in teže jezikovnih napak.
- Pri 3. merilih bi bilo treba nujno upoštevati oceno obeh ocenjevalnih obrazcev, celostnega in razčlenjevalnega, sicer bi postal kvaliteten celostni obrazec brezpredmeten, kakor se dogaja z njegovo uporabo pri sedanjem ocenjevanju. V obrazec 3. B bi bilo potrebno vključiti orientacijske opisnike, ki bi izhajali iz obrazca 3. A, in sicer kot konkretizacijo taksonomskih stopenj znanja. Ti opisniki bi predstavljali ključne besede iz vsakoletnega esejskega naslova na različnih taksonomskih ravneh, s čimer bi ocenjevalcem pomagali določiti ustrezno raven znanja za konkreten esej. S tem bi se izognili pomanjkljivostim 3. meril, ki so jih vsebovala v raziskavi zaradi vgrajenih lastnosti, s katerimi smo se hote približali 1. merilu.
- Bralni odziv, ki predstavlja bistvo maturitetnega pisanja s področja književnosti, bi morali definirati in pričakovanja s tega področja vgraditi v kriterije ocenjevanja.
- Višje taksonomske ravni bi morali zavestno in načrtno spodbujati pri pouku in pričakovanja na maturi zapisati v kriterije ocenjevanja.
- Dolžina esejev ne bi smela biti omejena s 1099 besedami, saj imajo boljši eseji skoraj po pravilu opazno več kot 1000 besed. Na ustreznost dolžine eseja bi morali biti kandidati opozorjeni pri pouku.

Priprava učencev in učiteljev

Učitelji in učenci bi morali v praksi preizkusiti, kaj pomeni problemski pristop k naslovnemu vprašanju, kaj je kritično mišljenje, kako razviti in ubesediti osebni bralni odziv. Pripraviti bi se morali tudi na samostojno razvijanje naslovne teme in na lastno skrb za koherentnost eseja.

Usposabljanje ocenjevalcev

Nekateri zunanji ocenjevalci sami ugotavljajo (Ambrož 2006: 120), da ocenjevanje s 1. merili ne omogoča dobrega ločevanja med višjimi in nižjimi taksonomskimi ravni esejev, pri mnogih esejih v raziskavi pa je bilo opazno, da je bila kvaliteta kandidatovega mišljenja podcenjena. Nadomeščal jo je lepo/tekoče/dobro napisan esej, ki je z gostobesednostjo zamegljeval jasno misel in poleg tega izkazal neobvladovanje rabe odstavkov.

V okviru usposabljanja ocenjevalcev bi morali udeleženci vaditi uporabnost pravopisa in ostalega jezikovnega znanja na številnih krajših esejskih primerih, da bi se čim bolj poenotili v ocenjevanju jezika.

Mnogi zunanji ocenjevalci (str. 116) in izbrani ocenjevalci v raziskavi razumejo ocenjevanje eseja kot lektoriranje, kar pomeni, da ga popravljajo kot neumetnostno besedilo in ne kot drugotno besedilo o književnosti. Esejsko pisanje temelji na bralnem odzivu, ki naj ga spremlja živ slog (str. 40), torej je v esejih

dopusten zamenjan besedni red, sem in tja slogovno zaznamovana beseda – kar vse je bilo v raziskanih esejih pogosto prisotno v boljših nalogah, vendar ocenjeno z odbitnimi točkami. Ocenjevalci bi se morali temeljito seznaniti z razlikami v taksonomskih ravneh znanja, z občutljivostjo za bralni odziv kandidatov ter poenotiti mnenja o tem, kaj je jezikovno in slogovno dober in kaj slab esej.

OMEJITVE

Med delom v Raziskavi smo naleteli na nekaj ugotovitev, ki morda relativizirajo pridobljene rezultate.

1. Izhodiščni eseji so bili na maturi 2005 pisani po navodilih, zato je bilo z njimi teže oceniti tiste postavke, ki jih vsebujejo kriteriji 2. meril, to so poleg običajnih pričakovanj še:
 - podrobnosti v razumevanju besedil
 - sklicevanje na obravnavana dela
 - upoštevanje naslova
 - kvaliteta bralnega odziva
 - kvaliteta organiziranosti eseja
 - prepričljivost utemeljevanjaCelostni kriteriji 3. meril vključujejo poleg pričakovanega znanja tudi:
 - problemski pristop
 - samostojno sklepanje
 - kritični pristop z več gledišč
 - koherentnost besedilaČe bi bili kandidati prej seznanjeni s pričakovanji, zapisanimi v merilih, bi bila morda kvaliteta esejev višja.
2. Ocenjevalci s povprečno osmimi leti ocenjevalnih izkušenj so bili navajeni dela predvsem s 1. merili, zato so v anketnih odgovorih na več mestih favorizirali objektivnost teh meril, čeprav je raziskava upravičenost tega vtisa zanikala.
3. V raziskavo niso bili zajeti najboljši in najslabši eseji, vendar bi ti po vseh vrstah meril dobili verjetno podobne ocene kot prvotno.
4. V analizo so bili zajeti samo eseji, ki so bili pri prvotnem ocenjevanju ocenjeni zelo skladno med 1. in 2. ocenjevalcem. Če bi upoštevali še tiste eseje, ki smo jih želeli prvotno obdelati zaradi vnaprej opaženih nekorektnosti, bi bili rezultati raziskave verjetno slabši.
5. Statistična analiza 2. meril je upoštevala delež vsebine in jezika v razmerju 50 % proti 50 %, čeprav smo načrtovali razmerje 60 % proti 40 % z namenom, da bi bilo razmerje enako kot pri 1. merilih. Eseji, ki so bili jezikovno slabši, so zato v statistični analizi dobili nekoliko nižjo srednjo vrednost ocene, kot bi jo sicer, eseji z zelo dobrim jezikom pa so bili nehoti nagrajeni. Vendar je bilo esejev s slabšim jezikom znatno več kot z dobrim. Zaradi neupoštevanja predvidenega razmerja v 2. merilih so bili rezultati pri uporabi te vrste meril nekoliko slabši, kot bi bili sicer ob upoštevanju načrtovanega razmerja.
6. Primerjava med statističnimi rezultati ocenjevanja z vsemi štirimi vrstami meril, standardiziranimi na aritmetično sredino 0 in standardni odklon 1, ter surovimi podatki je pokazala malenkostna odstopanja v vrstnem redu kvalitete esejev (Priloga 20). Eseg št. 35 je po statističnih podatkih prišel povprečno na 14. zaporedno mesto, po surovih podatkih pa na 16. mesto. Podobno velja za večje število esejev, in sicer za odstopanja do največ treh mest. Zavedamo se, da je povprečevanje meril, ki imajo razpon točk od 5 do 50, vprašljivo. V raziskavi smo pri primerjavi zaporednih mest esejev upoštevali surove rezultate.
7. Za raziskavo bi bilo zelo priročno, če bi po opravljeni kvalitativni analizi sestavili vrstni red esejev, ki bi temeljil na uporabljenih kazalcih kvalitete esejev. Zamisli smo se morali odreči vsaj iz dveh razlogov:
 - če bi uporabili eno od preiskovanih meril ocenjevanja, bi bili rezultati pristranski,
 - če bi vpeljali 5. vrsto meril, bi jo morali poprej preveriti s pomočjo primerjave z ostalimi štirimi vrstami meril.Preostala nam je možnost, da primerjamo eseje glede na to, katera vrsta meril se je glede na statistične rezultate najbolj približala kvaliteti eseja, določeni s strokovno utemeljenimi kazalci.

8. Če bi bila v raziskavo vključena drugačna sestava raziskovalcev, bi morda pri kvalitativni analizi esejev nekaj esejev postavila nižje in nekaj esejev višje v vrstnem redu vseh nalog, vendar se zaključne ugotovitve glede uporabnosti meril ne bi mogle bistveno razlikovati, saj je izhodišče vseh primerjav predstavljala statistična analiza rezultatov, ki smo jo uporabljali z več zornih kotov: glede na aritmetično sredino in standardni odklon vseh ocen, glede na ponovljivost rezultatov med prvotnim in ponovnim ocenjevanjem s prvimi merili, glede na zaporedno mesto esejev v odvisnosti od uporabe vrste meril. Surove vhodne podatke smo uporabili za primerjavo zaporedij vseh esejev, kakor so se ta spreminjala glede na uporabo različnih meril, ter za primerjavo z rezultati kvalitativne analize. Poleg tega smo upoštevali strokovno utemeljene kazalce kvalitete, kot so število in teža jezikovnih napak, kandidatovo oblikovanje in povezovanje odstavkov, prisotnost ali odsotnost uvodnih in zaključnih odstavkov, taksonomsko raven znanja, bralni odziv – kar vse je objektivno preverljivo.

6. PREDLOG NOVIH OCENJEVALNIH MERIL

Bi Slovenci na področju pisanja in ocenjevanja maturitetnih esejev lahko leteli dlje? Odgovor, ki se ponuja po opravljeni raziskavi, je pritrdilen. Prepričani smo, da zaključno ocenjevanje močno vpliva na postopke dela v štiriletnem gimnazijskem izobraževanju, zato ga je potrebno kvalitetno nenehno izboljševati. Predlagamo dve možnosti: uporabo dopolnjenih 2. meril ali uporabo delno spremenjenih in dopolnjenih 3. meril.

2. merila

Druga merila bi bila lahko sestavljena iz dveh ocenjevalnih obrazcev:

- iz obrazca s štirimi kriteriji za ocenjevanje vsebine, zgradbe in jezika, kakršnega smo uporabili v raziskavi (gl. Prilogo 3), in
- iz dodatnega obrazca za beleženje gostote in teže jezikovnih napak ter ključnih vsebinskih postavk (gl. Prilogo 19).

3. merila

Tretja merila bi bila sestavljena iz treh ocenjevalnih obrazcev:

- iz obrazca 3. A za celostno ocenjevanje eseja, kakršnega smo uporabili v raziskavi (gl. Prilogo 3),
- iz dodatnega obrazca za beleženje gostote in teže jezikovnih napak (gl. levo polovico Priloge 19) ter
- iz delno spremenjenega obrazca 3. B (gl. Prilogo 3), ki bi vseboval poleg pričakovanih vsebin tudi taksonomske ravni znanja, določene za vsakoletni izpitni naslov.

3. B obrazec, ki ga predstavljamo v nadaljevanju, je bilo potrebno spremeniti zato, ker je zaradi podobnosti z zahtevami 1. meril zniževal korektnost ocenjevanja. Dopolnili smo ga na podlagi dejstva, ki je znano že iz časa kurikularne prenove, namreč naj ocenjevanje zajema tri ravni – podatkovno znanje, uporabo tega znanja ter dijakov osebni odnos do obojega. Osnovna shema ocen glede na raven izkazanega znanja tako predstavlja podlago za vsakoletno oblikovanje podrobnejših zahtev, povezanih z naslovom eseja.

Osnovna shema za prilagajanje izpitnih zahtev vsakoletnemu esejskemu naslovu

	Podatkovno znanje	Uporaba podatkovnega znanja	Osebni odziv
Odlično (5)	poglobljeno temeljito znanje	zanesljiva uporaba znanja v novih situacijah; samostojnost pri obravnavi problematike	prepričljivo samostojno stališče; poglobljena analiza s sintezo, utemeljeno vrednotenje
Prav dobro (4)	temeljito znanje	uporaba temeljitega znanja v večini primerov; delno samostojno obravnavanje problematike	osebno stališče je opazno; analiza in sinteza sta manj povezani, vrednotenje je prisotno
Dobro (3)	solidno osnovno znanje	uporaba osnovnega znanja na lažjih primerih; poskusi samostojnega obravnavanja problematike z analizo	osebni odziv na preprostejši ravni
Zadostno (2)	osnovno znanje	uporaba znanja je nakazana, a nezanesljiva	osebni odziv je nakazan
Nezadostno (1)	znanje je pomanjkljivo, površno ali napačno	uporabe ni	osebnega odziva ni

Na podlagi te sheme smo nato delno spremenili obrazec 3. B, tako da so bile namesto vsebin, predpisanih z navodili, bolj poudarjene ravni znanja po Bloomovi taksonomiji. Gledano razvojno, bi bilo potrebno esejske naslove oblikovati tako, da bi vsebovali čedalje več možnosti problemskega pristopa in s tem večjo mero kompleksnega mišljenja, v ocenjevalni obrazec pa bi lahko postopno vnesli tudi kako zahtevo iz Marzanove taksonomije.

Delno spremenjen obrazec 3. B

Merila za razčlenjevalno ocenjevanje

Medčloveški odnosi v izjemnih okoliščinah (maj 2005)

Navodila:

Dobri medčloveški odnosi so še posebej pomembni v izjemnih razmerah. Pojasnite, zakaj se Jakob Bergant – Berk in Robert Jordan znajdetata v vojni vihri in kakšna naloga jima je zaupana. Bi znali primerjati skupini borcev, ki sta jima pomagali izpeljati nalogo? Kakšni so njihovi medsebojni odnosi in kako ti vplivajo na dogajanje? Kdo sta po vaši presoji osebi, ki z Berkom in Jordanom stketa najpristnejše človeške vezi? Označite izbrani osebi in ovrednotite odnos, ki se razvije med obema paroma soborcev.

Ključne besede: vzroki in naloga, primerjava skupin, vpliv odnosov, pristne vezi, oznaka in vrednotenje parov soborcev.

Ocena	Razčlemba izkazanega znanja
0	Podatkov ni ali so neustrezni; vzročnost in primerjanje sta odsotna ali napačna; razčlemba in navajanja posledic ni ali ju nadomešča obnavljanje; utemeljevanja in oznake oseb ni ali sta neustrezna;
1	vrednotenja ni ali je neustrezno.
+1	
-2	Osnovni podatki so navedeni; vzročnost in primerjava sta nakazana; razčlemba je prisotna, a šibka;
2	ponekod obnavljanje namesto ugotavljanja posledic; utemeljevanje in označevanje sta nezanesljiva;
+2	vrednotenje je nakazano.
-3	
3	Obvlada podatkovne podrobnosti; najde vzroke in primerja; razčleni odnose; pri posledicah ni natančen ali uspešen; obvlada oznako oseb, a utemeljevanje je preprosto; vrednotenje na doživljajski ravni.
+3	
-4	Dobro izbira podatke za nadaljnje navajanje vzrokov; primerjava vsebuje podobnosti in razlike;
4	razčlemba spremlja utemeljevanje; smiselno izpelje posledice; oznaka oseb je temeljita in nakazuje osebni odziv; vrednotenje je delno razvito.
+4	
-5	S podrobnimi podatki prepričljivo navede vzroke; primerjava podobnosti in razlik je utemeljena in ponazorjena; utemeljeno razčlemba razvije v sintezo s posledicami; oznaka je poglobljena in vsebuje osebni odziv; vrednotenje je utemeljeno.
5	
+5	

Pripombe ocenjevalca:

7. UPORABLJENA LITERATURA

- Ambrož, Darinka, Krakar Vogel, Boža, Šimenc, Brane, 2006: *Od spisa do eseja*. Ljubljana: DZS.
- Bucik, Valentin, 1997: *Osnove psihološkega testiranja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Bucik, Valentin, 2003: Kako natančno in objektivno je mogoče preverjati znanje materinščine. Ivšek, Milena (ur.): *Poučevanje materinščine – načrtovanje in ocenjevanje znanja. 3. mednarodni simpozij*. Ljubljana: ZRSS.
- Cankar, Gašper, 2006: *Standardna napaka rezultatov ocenjevalnega procesa pri testih dosežka*. Doktorsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Cencič, Majda, 2000: Nekatere ključne značilnosti dobrega notranjega ocenjevanja. V: *Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola*. Zbornik. Ljubljana: PF in ZRSS.
- Čokl, Sonja, 2005: Uporaba taksonomij pri obravnavi realistične književnosti. Ivšek, Milena (ur.): *Od načrtovanja do ocenjevanja pri slovenščini. K novi kulturi pouka*. Ljubljana: ZRSS.
- Čokl, Sonja, 2001: *Merila ocenjevanja pri maturitetnih esejih*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Gaber, Slavko, in drugi, 2006: *Zakaj Finci letijo dlje?* Gaber, Slavko (ur.). Nova Gorica: Educa, Melior. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gabršček, Sergij, 1996: *Guide to secondary school-leaving certificates in European countries*. Gloucestershire: UCAS.
- Krakar Vogel, Boža, Šimenc, Brane, 2000: *Vodnik skozi književnost na maturi*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Marentič Požarnik, Barica, 1991: *Pomen operativnega oblikovanja vzgojno-izobraževalnih smotrov za uspešnejši pouk. Izbrana poglavja iz didaktike*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- McDonald, R. P., 1999: *Test theory: A unified treatment*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Quin, Hilda, 2003: Poučevanje angleščine na Irskem. Ivšek, Milena (ur.): *Poučevanje materinščine – načrtovanje in ocenjevanje znanja. 3. mednarodni simpozij*. Ljubljana: ZRSS.

<http://www.minedu.fi/yo-tutkinto/esiteen.html>

8. PRILOGE

PRILOGA 1

Ocenjevalna shema v Angliji. Uporablja se skupaj z ocenjevalnim obrazcem. Opisniki so navedeni le za ocene U (nezadostno), D (zadostno) in A (odlično).

Ocena	Območje	Točke	Razumevanje in dojemanje umetnostnega besedila	Predstavitev besedila (in tehtnost odgovorov)	Kvaliteta izražanja
U	obm. 1	1–3	Obnavljanje in pogosto površno branje	Golo naštevande mnenj. Pogosto netehten odgovor.	Pogostno slabo izražanje. Številni, nesmiselni citati. Narobe razumljeni strokovni izrazi.
N	obm. 1	4–6			
E	obm. 2	7–8			
D	obm. 2	9–10	Zaveda se pomenov. Odgovarja na obvezne podobnosti in razlike. Zaveda se, kako avtorjev izbor oblike, zgradbe in jezika vpliva na pomene.	Zna razložiti razpoloženje, občutja in ozračje v besedilu. Začenja se zavedati hotenih učinkov na bralca. Zaveda se konteksta nastanka in razumevanja besedila. Odgovori se bolj tehtno nanašajo na naslovno vprašanje.	Izražanje je ustrezno povezano z razumevanjem. Besedišče je bolj izbrano. Opazno je oblikovanje odgovora. Dovolj dobro obvladovanje strokovnih izrazov. Opazna je večja sposobnost uporabe 'odprte knjige'.
C	obm. 3	11–13			
B	obm. 3	14–15			
A	obm. 4	16–20	Uvid. Pojemovni odziv. Zanesljiva razčlenitev idej, jezika, sloga. Avtonomnost bralca.	Pregled. Obvladovanje podrobnosti besedila. Izvirnost.	Obvladovanje zgradbe. Zanesljivo izražanje. Redko ne najde prave besede. Vešče citiranje in temeljita analiza citatov. Strokovni izrazi in sekundarni viri izboljšujejo odziv na besedilo.

PRILOGA 2

Eseji, ki so na maturi 2005 izkazovali domnevno nekorektnost ocenjevanja, a niso bili zajeti v raziskavo.

Eseje je izbrala kolegica zunanja ocenjevalka izmed 80 popravljenih nalog (op. S. Č.):

Šifra	Značilnost
770...	Število točk, namenjeno jeziku, je previsoko, zato jezikovno boljši eseji izkazujejo višjo oceno, kot jo v celoti zaslužijo glede na vsebino.
408...	
402...	
710...	
813...	
409...	
305...	
741...	
590...	
656...	
396...	

Eseje sem izbrala izmed 60 popravljenih nalog (op. S. Č.):

Šifra	Značilnost
226...	Kandidat ne realizira vseh navodil, a je znanje (zelo!) prepričljivo. Jezik je (zelo) soliden, a je odbitih preveč točk.
120...	
705...	
462...	
101...	
110...	
734...	
501...	
393...	
540...	
303...	
234...	
162... !	
544... !	
412...	Jezik je dober, toda ali je knjigo sploh prebral? Dobi 31 točk!
670...	Esej je preценjen, ker je jezik zelo dober; 40 točk = 80 %.
396...	Esej je preценjen, ker je jezik zelo dober; 38 točk.
294...	Ali je to pozitivno? Preveriti mejo med nzd (1) in zd (2). Napačno razume navodila.
496...	Ali je to pozitivno? Jezikovno zelo slab, a premalo kaznovan, ker se odštevajo istovrstne napake le do -3.
387...	Ali je to pozitivno? Vsebinsko slab, slogovno slab, jezikovno predvsem vejice.

Šifra	INTERPRETATIVNI ESEJ / značilnost
715... !!	Pri jeziku močno oškodovan: zgradba = 0 točk (od maks. = 3), ker je število besed prekoračeno (-3). Problem so samo vejice, pa dobi za celotni jezik le 3 točke! V celoti zasluži oceno 3 ali 4, dobi pa 2 (60 %).
525...	Ne upošteva vseh navodil (zato izgubi 6 točk!), čeprav snov zelo (!) dobro pozna. Jezikovno dobi premalo točk, čeprav so problem samo vejice.
113... !!	Navodila napačno razume! Kaj storiti? Ocena bi bila 4, je pa 2.

PRILOGA 3

Formularji ocenjevalnih obrazcev za 1., 2., 3. in 4. merila.

Ocenjevalni obrazec

Slovenščina
(Raziskava)

1. vrsta meril
Ustaljena merila

Šolski esej

Državni izpitni center

Vsebina
Do največ 30 točk za R in do največ 35 točk za I/R.

A1	A2	A3	A4	B	C1	C2	C3	C4	Č1	Č2	Č3	Č4	Č5	Č6
0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2 3 4 5 6	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2	0 1 2

Število postavk v izpitni poli se ne ujema vedno s številom postavk na ocenjevalnem obrazcu.

Jezik
Do največ 20 točk za R in do največ 15 točk za I/R.

JEZIKOVNA PRAVILNOST

neustrezna raba ločil	-3 -2 -1 -0,5 0
druge pravopisne napake	-3 -2 -1 -0,5 0
raba neustreznih besednih oblik	-3 -2 -1 -0,5 0
pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede	-3 -2 -1 -0,5 0
neustrezno tvorjena poved	-3 -2 -1 -0,5 0
neustrez. pomen, razmerje med stav. in poved.	-3 -2 -1 -0,5 0
neustrez. oblik, razmerje med stav. in poved.	-3 -2 -1 -0,5 0
raznovrstne napake	-2 -1 -0,5 0

Število točk: 0 1 2 3 4 5 6 7 8

Zapolni samo en krogec.

Sistem odbijanja točk:
2 istovrstni napaki = -0,5 t.
4 istovrstne napake = -1 t.
7 istovrstnih napak = -2 t.
10 istovrstnih napak = -3 t.
2 raznovrstni napaki = -0,5 t.
4 raznovrstne napake = -1 t.
6 in več raznovrstnih napak = -2 t.

SLOG

neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij	-3 -2 -1 -0,5 0
neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja	-3 -2 -1 -0,5 0
raznovrstne napake	-2 -1 -0,5 0

Število točk: 0 1 2 3 4 5 6

Zapolni samo en krogec, pri R do 6, pri I/R do 4.

ZGRADBA

brez naslova v razpr. esej u -0,5 t.	-0,5 0
neskladje med zun. in notr. členitvijo (do -2t.)	-2 -1 -0,5 0
rokopisna neurejenost (do -1t.)	-1 -0,5 0
neupoštevanje določenega obsega*	-3 -2 -1 -0,5 0
nepovezanost sestavin besedila (do -2t.)	-2 -1 -0,5 0
raznovrstne napake (do -2t.)	-2 -1 -0,5 0

Število točk: 0 1 2 3 4 5 6

Zapolni samo en krogec, pri R do 6, pri I/R do 3.

Šifra kandidata

Šifra ocenjevalca

Dodatne točke:

Vsebina:	0 1 2	Jezik:	0 1 2
----------	-------	--------	-------

Opozorilo: največje skupno število dodatnih točk je 4! Prištej k "Točke skupaj".

Esej:

R	I/R
---	-----

Ocenjevanje:

1	2	3
---	---	---

Izpolni RIC

VS	NV	Oe	Ka	Np	Dr
----	----	----	----	----	----

NAVODILA ZA OCENJEVALCA:
Krogec potemnite v celoti.
Uporabljajte le svinčnik HB.
Če se zmotite, zradirajte s plastično radirko.
V prazno okence obvezno vpisujte točke z arabsko številko, in sicer z naličnim peresom ali s kemičnim svinčnikom.

Točke skupaj

0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9

103-6-1

2 3 4 5 6 7 8 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 1 2 1 2 3 4 5 0

Kriteriji za ocenjevanje razpravljalnega eseja

1. Znanje in razumevanje besedil

- Kako dobro kandidat pozna obravnavana dela?
- Koliko razumevanja obravnavanih del je pokazal v povezavi z naslovnim vprašanjem?
- Kako natančno in ustrezno se kandidat sklicuje na obravnavana dela?

Stopnja dosežka	Opis
0	Kandidat ni dosegel 1. ravni
1	Slabo poznavanje del - slabo poznavanje ali slaba seznanjenost s predpisanimi deli
2	Nekaj poznavanja del - nekaj poznavanja oz. seznanjenosti z deli - površno razumevanje predpisanih del
3	Ustrezno razumevanje del - ustrezno razumevanje predpisanih del - ustrezno in primerno sklicevanje na dela
4	Dobro razumevanje del - dobro razumevanje predpisanih del in nekaj podrobnosti v razumevanju njihovega pomena - natančno in primerno sklicevanje na dela
5	Odlično razumevanje del - občuteno razumevanje del in podrobnosti njihovih pomenov - natančno in prepričljivo sklicevanje na dela

2. Odziv na naslovno vprašanje

- Kako dobro je kandidat razumel posebne zahteve iz naslovnega vprašanja?
- V kolikšni meri je odgovoril na te zahteve?
- Kako dobro je ponazoril trditve?
- V kolikšni meri se je tehtno osebno odzval?

Prilpite svojo šifro na ustrezno mesto v ocenjevalnem obrazcu natanko tako, kot kaže vzorec.

Šifra kandidata

Šifra ocenjevalca

Stopnja dosežka	Opis
0	Kandidat ni dosegel 1. ravni
1	Malo zavedanja glavnih zahtev v naslovnem vprašanju - kandidatove ideje so v glavnem nezačelne in netehtne - esej vsebuje v glavnem obnavljanje in/ali pripovedovanje in/ali ponavljanje vsebine
2	Nekaj zavedanja ali odziva na glavne zahteve naslovnega vprašanja - kandidatove ideje so včasih netehtne - esej sestavlja v glavnem neutemeljene splošitve
3	Primeren odziv na glavne zahteve vprašanja - kandidatove ideje so tehtne - razčlemba idej je ustrezna in primerno ponazorjena z nekaj tehtnimi primeri
4	Dobro odziv na glavne zahteve in na nekaj tančin v naslovu - kandidatove ideje so skrbno raziskane in vsebujejo opazen osebni odziv, kjer je to primerno - razčlemba idej je v glavnem podrobna in dobro ponazorjena s tehtnimi primeri
5	Odličen odziv na glavne zahteve in na tančine v naslovnem vprašanju - kandidatove ideje so prepričljive in kažejo samostojno mišljenje, kjer je to primerno - razčlemba idej je dosledno podrobna in prepričljivo ponazorjena s skrbno izbranimi primeri

Navodila za ocenjevalce

Krogec v rubriki Stopnja dosežka potemnite v celoti.
Uporabite le svinčnik HB.
Če se zmotite, zradirajte s plastično radirko.

3. Predstavitev

- *Kako dobra je kandidatova zgradba eseja?*
- *Kako učinkovito so bile predstavljene kandidatove zamisli (ideje)?*
- *V kolikšni meri je utemeljevanje (s podpornimi primeri) vključeno v jedro eseja?*

Stopnja dosežka	Opis
0	Kandidat ni dosegel 1. ravni
1	Slab smisel za organizirano in razvito utemeljevanje - komaj opazna zgradba eseja - znakov za urejeno in smiselno predstavitev idej skoraj ni
2	Nekaj smisla za organizirano in razvito utemeljevanje - nekaj znakov esejske zgradbe - nekaj poskusov predstavitve idej v urejenem in smiselnem zaporedju
3	V večini organizirano in razvito utemeljevanje - ustrezna zgradba eseja - večina idej je predstavljena v urejenem in logičnem zaporedju
4	Jasno organizirano in dobro razvito utemeljevanje - jasna in smiselna zgradba eseja - podporni primeri so ustrezno vključeni v jedro eseja
5	Jasno organizirano, dobro razvito in prepričljivo utemeljevanje - organizirana in učinkovita zgradba eseja - podporni primeri so dobro vključeni v jedro eseja

4. Jezikovna ustreznost

- *Kako natančen, jasen in pravilen je kandidatov jezik?*
- *Kako primerna sta za to nalogo kandidatov izbor besedja in ubeseditiv (>besedje« pomeni kandidatovo občutljivost za izbor besed, pripovedno perspektivo, stavčno zgradbo in prispodobe, primerne za to nalogo; »izrazje« pomeni pravilno uporabo strokovnih izrazov)?*

Stopnja dosežka	Opis
0	Kandidat ni dosegel 1. ravni
1	Jezik je redko jasen in koherenten - jezik ni povsem razumljiv - mnogo oblikoslovnih, skladenjskih in pravopisnih napak - izrazje je redko uporabljeno natančno in ustrezno
2	Jezik je delno jasen in koherenten - nekaj jezikovne jasnosti in koherentnosti - jezik je delno oblikoslovno, skladenjsko in pravopisno ustrezen - izrazje je delno primerno za razpravljanje o književnosti
3	Jezik je v večini jasen in koherenten - jezik je primerno jasen in koherenten - samo nekaj večjih oblikoslovnih, skladenjskih in pravopisnih napak - nekaj pozornosti je opazne v izboru besedja, prispodob in v ubeseditvi - izrazje v večini ustreza literarni razšlembi
4	Jezik je jasen, pester in natančen - jezik je jasen, pester in natančen - ni večjih oblikoslovnih, skladenjskih in pravopisnih napak - učinkovita in ustrezno pestrna raba besedja, prispodob in dobre ubeseditve - ustrezen izbor izrazja
5	Jezik je jasen, pester, natančen in jedmat - jezik je jasen, pester, natančen in jedmat - ni večjih oblikoslovnih, skladenjskih in pravopisnih napak - natančna raba bogatega besedja ter pestrih prispodob in dobre ubeseditve - učinkovit izbor izrazja

Skupaj

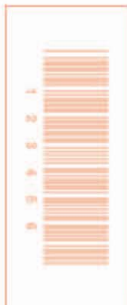
0	0
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9

Navodila za ocenjevalce

Krogec v rubriki Ocena potermite v celoti.
Uporabite le svinčnik HB.
Če se zmotite, zradirajte s plastično radirko.

Prilepite svojo šifro na ustrezno mesto v ocenjevalnem obrazcu natančno tako, kot kaže vzorec.

Šifra kandidata

Šifra ocenjevalca

Ocena	Celostni opis izkazanega znanja
0	Kandidat ne dosega znanja, opisanega z oceno 1.
1	Med vsebino besedila in naslovno temo ni smiselne povezanosti. Vsebina besedila je sicer bolj ali manj povezana s temo, vendar je kakovost ubeseditve na tako nizki ravni, da ne ustreza standardu mature. Besedilo obravnava naslovno temo zelo poenostavljeno, poznavanje snovi je skromno in površno. Veliko je nebitvenih podatkov, ki se ne zahtevajo, ni pa relevantnih. Veliko je različnih ali ponavljajočih se enakih pravopisnih in slovničnih napak. Kandidat ne obvlada tvorbe zahtevnejših povedi in pravil nadpovedne skladnje oziroma jo obvlada zelo slabo. Besedilo ni niti vsebinsko (notranja zgradba) niti zunanje (odstavki) ustrezno razčlenjeno.
2	Poznavanje snovi je skromno: gre samo za obnavljanje vsebine književnih besedil in reprodukcijo študijskega gradiva. Kandidatovo faktografsko znanje je sicer zadovoljivo (ni večjih vsebinskih napak), navedenih pa je tudi precej nebitvenih podatkov. Analitičnega pristopa z razlaganjem ni; morebitno vrednotenje je na ravni doživljajskega opisa. Morebitna primerjava literarnih sestavin je poenostavljena, površna. Zunanja zgradba ne ustreza v celoti notranji. Pogoste so ponovitve že povedanega. Besedišče je revno in stereotipno, nefunkcionalno ga dopolnjujejo nerazumljeni ali slabo razumljeni literarnovedni in drugi strokovni izrazi. Izrazno je nasploh nerodno. Precej je jezikovnih napak, vendar so grobe napake redkejšje od lažjih.
3	Vsebina eseja je povezana z naslovno temo. Kandidat snov pozna in razume, vendar so možne vrzeli v faktografskem znanju. Obravnavanje teme je večinoma neproblemsko, prevladuje urejena reprodukcija študijskega gradiva (z obnavljanjem vsebine književnih besedil). Vrednotenje je večinoma na ravni doživljajskega opisa. So pa tudi poskusi primerjave in analize. Besedilo je koherentno in ustrezno kompozicijsko členjeno. Prevladuje smiselna povezava odstavkov. Raba strokovnih izrazov ni vedno povsem ustrezna, izražanje v celoti pa je logično. Kandidat obvlada poglobljena pravila nadpovedne skladnje. V besedilu so posamične slovnične in pravopisne napake, vendar težjih napak skoraj ni oziroma se ne ponavljajo.
4	Kandidat snov pozna in razume. K naslovni temi pristopa problemsko. Pri primerjavi literarnih prvin se opira na študijsko gradivo in zmore priti do samostojnih sklepov (sintheze). Svoje trditve logično izpeljuje. Zmožen je zavzeti utemeljeno osebno stališče do obravnavane problematike. Besedilo je koherentno in prepričljivo, posamezne prvine so lahko izvirne (npr. kak domislek, subjektivna besedna zveza itd.), kompozicijsko je ustrezno členjeno. Termini so večinoma ustrezno uporabljeni. Kandidat obvlada tudi zapleteno zložene povedi. Njegovo pisno izražanje je tekoče, jasno, logično in jedrnat. Besedilo vsebuje nekaj lažjih jezikovnih napak.
5	Obravnavanje izhodiščne teme je zanimivo, prepričljivo, zrelo, včasih tudi izvirno. Kandidat pristopa k njej z več različnih gledišč (svojih ali strokovnih), z argumenti. Na koncu zmore izpeljati ustrezne zaključke. Kandidat obvlada primerjavo z analizo, sintetiziranje in vrednotenje. Besedilo je koherentno, njegova zgradba je ustrezna, včasih tudi izvirna (npr. kompozicijski efekti). Besedišče je bogato, vsebuje subjektivne (izvirne) besedne zveze, ki so funkcionalno povezane z literarnovednimi termini. Kandidat obvlada tudi zahtevna skladenska in besedilotvorna pravila. Jezikovnih napak skoraj ni.

Utemeljitev ocenjevalca glede na celostni vtis eseja

Celostni vtis:

Jezikovne značilnosti:

Podpis ocenjevalca:

Medčloveški odnosi v izjemnih okoliščinah (maj 2005)

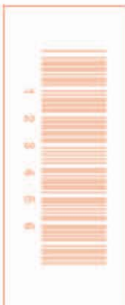
Navodila:

Dobri medčloveški odnosi so še posebej pomembni v izjemnih razmerah. Pojasnite, zakaj se Jakob Bergant - Berk in Robert Jordan znajdeti v vojni vihri in kakšna naloga jima je zaupana. Bi znali primerjati skupini borcev, ki sta jima pomagali izpeljati nalogo? Kakšni so njihovi medsebojni odnosi in kako ti vplivajo na dogajanje? Kdo sta po vaši presoji osebi, ki z Berkom in Jordanom steketa najpristnejše človeške vezi? Označite izbrani osebi in ovrednotite odnos, ki se razvije med obema paroma soborcev.

Navodila za ocenjevalce

Krogec v rubriki Ocena povernite v celoti.
Uporabite le svinčnik HB.
Če se zmotite, zradirajte s plastično radirko.

Prilepite svojo šifro na ustrezno mesto v ocenjevalnem obrazcu natančno tako, kot kaže vzorec.

Šifra kandidata

Šifra ocenjevalca

Ocena	Razčlemba izkazanega znanja
0	- ne pojasni vzrokov in zaupane naloge ali pojasnjuje neustrezne - ne primerja skupin borcev ali ne primerja ustreznih
1	- ne razčlenjuje medsebojnih odnosov in vpliva na dogajanje ali samo nakaže poskuse razčlenbe - ne označi najpristnejših človeških vezi ali jih označi neustrezno - ne ovrednoti odnosov med obema paroma
2	- vzroke in nalogo pojasni površno in/ali neprepričljivo - nezanesljivo ali pomanjkljivo primerja skupini borcev - nakaže razčlenbo nekaterih pomembnejših medsebojnih odnosov in vpliva na dogajanje - površinsko ali neprepričljivo označi nekatere najpristnejše človeške vezi - površno ali obrabljeno ovrednoti odnose med obema paroma
3	- pojasni nekatere pomembnejše vzroke in zaupano nalogo - primerja skupini borcev - razčleni nekatere pomembnejše medsebojne odnose in vpliv na dogajanje - označi najpristnejše človeške vezi - ovrednoti odnose med obema paroma
4	- pojasni vse pomembnejše vzroke in zaupano nalogo - zanesljivo primerja in utemeljuje bistvene poteze skupin borcev - razčleni vse pomembnejše medsebojne odnose in vpliv na dogajanje - prepričljivo označi najpristnejše človeške vezi - prepričljivo ovrednoti odnose med obema paroma
5	- prepričljivo in utemeljeno pojasni vse pomembnejše vzroke in zaupano nalogo - zanesljivo in poglobljeno primerja in utemeljuje vse poteze skupin borcev - natančno in prepričljivo razčleni vse pomembne medsebojne odnose in vpliv na dogajanje - prepričljivo in poglobljeno označi vse najpristnejše človeške vezi - prepričljivo in poglobljeno ovrednoti odnose med obema paroma

Utemeljitev ocenjevalca glede na naslov in navodila eseja

Prednosti:

Pomanjkljivosti:

Podpis ocenjevalca:

PRILOGA 4

Vaje za uvajanje ocenjevalcev v drugo vrsto meril.

Uporaba kriterijev ob primerih esejskih odstavkov ¹z mature 2005.

Esejsko navodilo:

Zakaj se Robert Jordan znajde v vojni vihri in kakšna naloga mu je zaupana?

1. PRIMER

Osrednja oseba romana Komu zvoni, pa je Robert Jordan. Robert je Američan, ki se kot prostovoljec javi Španski državljanski vojni. Bori se na strani republikancev. Pridruži se skupini gverilcev v gorovju Guadarrama. Njemu je bila dodeljena naloga, da razstreli most v tem gorovju.

2. PRIMER

Tudi Robert Jordan je prišel v Španijo kot prostovoljec, drugače pa je bil po poklicu učitelj. General Golz mu je zadal nalogo razstrelitev mostu, ki je bila pomembna akcija za revolucijo.

3. PRIMER

Medtem pa je Robertova naloga povsem jasna. General Golz mu zaupa težko nalogo razstreliti most točno pred napadom vojske, ki pa je samo okvirno določen.

4. PRIMER

Podobno kot Jakob Bergant ima tudi Robert Jordan, protagonist romana Komu zvoni, dokaj pomembno nalogo. Zaupana mu je naloga razstrelitve mostu, ki je kar zahtevna. Robert Jordan je američan, ki se kot prostovoljec bojuje na španski strani. Predvsem ga je gnala ljubezen do španske dežele in njenega podeželja.

5. PRIMER

Prav takšen pa je na koncu postal Hemingwayev junak Robert Jordan iz Montane, ki je pred vojno predaval španščino na vseučilišču. Po družinski »tradiciji« in prepričanju je republikanec, ki verjame v svobodo človeštva. V španski državljanski vojni se bori na strani republikancev proti fašistom. Znan je kot izvedenec za razstreljevanje mostov in vlakov in tako tudi dobi nalogo od generala Golza. Razstreliti mora most, ki bo omogočil uspeh ofenzive, ki jo načrtujejo republikanci. Za vodiča dobi starega in poštenega borca Anselma, ki ga vodi do gverilske skupine, ki naj bi mu pomagala razstreliti most. Vendar pride do zapletov, ko vodja gverilske skupine Pablo, noče sodelovati in se celo upira temu.

6. PRIMER

Pri Robertu Jordanu pa je naloga nekoliko drugačna. Jordan je bil namreč prostovoljec iz Amerike, ki je hotel pomagati Španiji, ker je hotel biti boljši od očeta, se samodokazati, poleg tega mu je bila Španija všeč, saj je bil tam že prej. Razlikujeta pa se tudi njuni nalogi v vojni. Robertu Jordanu je bila namreč zaupana precej bolj pomembna naloga, saj je moral razstreliti most, po katerem so bili njihovi vojaški nasprotniki oskrbovani z okrepitvami. Ta naloga mu je bila dodeljena tudi zato, ker je bil Jordan miner v vojski, kar je bilo seveda bistveno pri razstrelitvi mostu.

7. PRIMER

Robert Jordan se je priključil republikancem v Španski državljanski vojni prostovoljno. Pustil je službo univerzitetnega učitelja v Združenih državah Amerike in šel v vojno. Najprej je verjel v republikanska načela, ampak kasneje jim ni več brezglavo nasedal. Priključil se je republikancem samo zato, ker je bil proti fašistom, sam se tudi imenuje antifašist. Vrhovni poveljnik republikancev Golz mu zaupa nalogo razstrelitve mostu. Jordan se tako priključi skupini gverilcev pod Pablovim vodstvom in postane nek vodja te skupine oziroma odprave, ki bo razstrelila most.

¹ Esejski odstavki so natančni prepisi iz maturitetnih nalog; jezikovno so nepopravljeni.

8. PRIMER

Robert Jordan je bil ameriški prostovoljec, pred vojno je bil učitelj španščine na vseučilišču. V Španiji je že nekoč bil in jo ima rad, toda v špansko državljansko vojno se pride bojevat predvsem zaradi protifašističnega razmišljanja. Bori se na strani republikancev. General Golz mu dodeli nalogo, da razstreli most. Z razstrelitvijo mosta bi lahko republikanci zavzeli Segovio, ki je bila okupirana pod fašisti.

9. PRIMER

Robert Jordan je doma iz Amerike, pred prihodom v Španijo, kjer se kot prostovoljec priključi republikanski vojski v boju proti fašistom, je bil učitelj španskega jezika na univerzi v Montani. Je antifašist, bori se za svobodo ljudi. V vojnah sta se bojevala tudi njegov oče in ded, zato ni presenetljivo, da je v vojno odšel tudi sam. Poleg tega je že pred prihodom na vojno v Španiji preživel veliko let, v tem času sta mu tako dežela kot ljudje prirasla k srcu. V republikanski vojski je miner. Zaupana mu je težavna in tvegana naloga razstrelitve mostu, s katero bi preprečil okrepiteve fašističnih na prelazu Navacerrada, katerega naj bi republikanske sile napadle.

10. PRIMER

Podobno kot Berk, se tudi Robert Jordan odloči vstopiti v vojsko kot prostovoljec. Žene ga ljubezen do španske zemlje in boj proti fašizmu. Robertu Jordanu je zaupana prav posebna naloga in sicer razstrelitev mostu. Sam pri sebi ve, da bo tej nalogi težko kos, a kljub tveganju zapusti Ameriko in se odpravi v španska gorovja.

11. PRIMER

Svojo nalogo pogumno in hladnokrvno sprejme tudi Američan Robert Jordan, razgledani učitelj španščine v zgodnjih tridesetih letih. V špansko državljansko vojno prav tako vstopi prostovoljno, čeprav se ne dotika neposredno njega ali njegove domovine. Za boj na republikanski strani se odloči zaradi ljubezni do plemenitih vrednot, ki bi z zmago fašizma umrle – demokracije, svobode, enakosti med ljudmi – pa tudi zaradi ljubezni do Španije same, saj mu ta pooseblja vitalizem, svežino in lepoto. Za te svoje vrednote je pripravljen žrtvovati življenje, pa tudi sicer je miselno pripravljen na boj. Kot izkušenega dinamitarja ga ob koncu prvega leta vojne oblasti v Madridu pošljejo v Guadarramsko gorovje, kjer naj bi s pomočjo tamkajšnjih gverilcev razstrelil most. To je pomembno za preprečitev fašistične oskrbe ob republikanski ofenzivi. Razstrelitev mostu postane Jordanov edini cilj; zaveda se problematičnosti akcije zaradi nujne usklajenosti z ofenzivo, ki se bo začela pri belem dnevu, kar zmanjšuje možnost pobega. Tudi ko je zaradi govoric o izdaji napada, slabega vremena in pomanjkanja ljudi njegova vera v uspeh omajana, Jordan ne obupa in se odloči izvesti razstrelitev.

12. PRIMER

Robert Jordan, glavni junak Hemingwayevega romana Komu zvoni, se je v špansko državljansko vojno vključil kot prostovoljec. Ljubil je špansko ljudstvo, Španijo, verjel je v republiko, enakost, bratstvo, bil je prepričan antifašist. Že od začetka vojne je deloval kot miner v Estremaduri, general Golz pa mu je v drugi polovici maja l. 1937 zadal pomembno nalogo. Razstreliti je moral most nad prelazom Navacerrado, kjer naj bi potekala republikanska ofenziva, in tako onemogočiti prihod okrepitev k fašistom.

Esejsko navodilo:

(Označite izbrani osebi in) **ovrednotite odnos, ki se razvije med soborcema.**

1. PRIMER

V Komu zvoni pa se Jordan spoprijatelji z Anselmom. / Starejši bojevnik, ki mu ni ušeč ubijanje ... / Z Robertom se takoj spoprijatelji in vanj tudi slepo zaupa. Njun odnos je pomemben tudi za Anselma, saj z Robertovo pomočjo dobi pogum za ustreliti nasprotnika. Ob branju romana sem spoznala kakšen je odnos do ljudi v izjemnih razmerah /.../.

2. PRIMER

Jordan je svojo skupino spoznal v taboru. Najboljši odnos je imel z Anselmom, Pilar in z Marijo, žensko v katero se je tudi zaljubil. Anselmo se mu je zdel vreden zaupanja /Pilar je bila .../. Jordan se tudi ob svojih zadnjih trenutkih svojega življenja spominja svojih prijateljev in želi si, da bi prišli vsi živi na cilj.

Prijateljski odnos je v obeh romanih zelo izpostavljen. Oba junaka sta se zaradi tega odnosa spremenila samo na bolje /.../.

3. PRIMER

Anselmo je njegov dober prijatelj, ki mu lahko vse zaupa in ima z njim enak pogled na vojno. Oba menita, da je ubijanje potrebno le takrat, kadar ni druge izbire in oba ne marata ubijanja. Nanj se zelo naveže in ga prizadene, ko umre med razstreljevanjem mostu.

4. PRIMER

Med njima se razvije prava ljubezen, čeprav Jordan zanjo nima časa, dokler opravlja vojaško poslanstvo. Vendar pa se mi ta ljubezen zdi pretirana. Ne verjamem, da se lahko kdo v tako kratkem času zaljubi. Jordan bi naj Mario ozdravil psihičnih travm, ki so posledica posilstva. Ampak, da bi takšno grozoto pozdravil ravno s spolnostjo, to pa ne verjamem.

5. PRIMER

Menim, da je bil ta odnos pomemben za oba. Jordan je na Mario deloval zdravilno. Z njegovo ljubeznijo je namreč pozabila na travmatično izkušnjo, ko so ji fašisti ubili oba starša in jo nato še brutalno posilili. Jordanu pa je Mariina ljubezen osmislila življenje. Zaradi nje se je iz razumskega in nečustvenega vojaka spremenil v čutečega človeka. Postal je celovit. Nikoli ni znal združevati dela in svojega zasebnega življenja. Po napadu na most pa steče Marii v objem, nad čem je tudi sam presenečen, kajti končno se je v njem združila razumska in čustvena plat.

6. PRIMER

Anselmo je bil star, moder borec. Robertu so ga dodelili za vodnika. Med njima se razvije poseben odnos. Anselmo ves čas stoji Robertu ob strani in ga v vsem podpira. Toda takšnega tovarštva in prijateljstva kot ga je moč čutiti pri Berku in Antonu tukaj ni. Robert Jordan se bolj naveže na Mario in med njima se rodi velika ljubezen.

7. PRIMER

Robert razvije zelo pristen odnos z Anselmom, vaškim starčkom, ki ga kot vodič vodi do gverilske skupine v gorah. Zaradi izkušenj je starec zelo dober vodič, spoštuje vsako Robertovo mnenje. /.../. Med njima se razvije poseben odnos, kar se med drugimi iz skupine ne. /Anselmo se boji ubijati .../ Ampak, če mu bo Robert to ukazal bo to brez premisleka naredil. /.../ Robert ga je spoštoval, tako kot je starec spoštoval njega.

8. PRIMER

Robert in Maria se zaljubita na prvi pogled in hitro se med njima razvije ljubezenska zveza. Tako hitra povezava je lahko posledica vojne in zavedanja časa, ki ga je vedno manj, se izteka. Zato je njuna ljubezen intenzivnejša. Drug drugemu sta si v težkih trenutkih v oporo. Maria je Robertu zelo predana, zanj bi storila vse, Robert pa ji to vrača z neizmerno ljubeznijo.

9. PRIMER

Jordan vzpostavi podoben, čeprav manj globok odnos s starcem Anselmom. /Ta je izkušen, moder .../. Cenim njegovo človečnost, visoko moralno držo in željo po smislu bivanja /.../. Občutek za čast in dobroto v njem uvidi tudi Jordan, in Anselmo postane njegov učitelj človeškosti ter omili njegovo nagonsko strast po ubijanju. Poleg tega pa je Anselmo tisti član skupine, ki mu Jordan lahko najbolj zaupa. /Svojo zanesljivost .../.

Verjamem, da je bil Anselmo za Jordana nekakšen vzor, ali pa morda celo nadomestek za očeta. Kljub temu pa bi njun odnos opredelila kot tvarištvo in ne kot prijateljstvo, saj nista globlje duševno povezana. Jordan ima v nasprotju z Berkom tudi še vse ostale gverilce, tako da ga Anselmova smrt ne pretrese tako kot Antonova Berka. Ostanejo mu nosilci smisla, Berkov smisel pa umre z Antonom.

10. PRIMER

Oseba, ki pa v racionalnem Jordanu, ki mu je bilo vse do sedaj vseeno za lastno življenje /.../, obudi željo po samoohranitvi, je /.../ Maria /.../ Z njo je sam presegel smrt in ji dal smisel, saj bo njegova eksistenca žrtvovana za konkretne ljudi, ki so mu blizu in ne za abstraktne, neresnične ideale. /.../ Menim, da je tako Jordanov odnos z Mario kakor Berkov odnos z Antonom tisto, kar njuni eksistenci osmišlja. Čeprav bi lahko njihove trdne povezanosti razumeli kot posledico potrebe po varnosti v popolnem kaosu oz. slutnji neizprosne smrti, je v tem mnogo več. Je potreba po ljubezni, po sočloveku, pogovoru, občutju dostojnega, pristnega življenja. Konec koncev, je individuum brez družbe nemogoč in nesmiseln.

PRILOGA 5

Vaje za uvajanje ocenjevalcev v tretjo vrsto meril.

Uporaba dveh ocenjevalnih obrazcev – celostnega in razčlenjevalnega – ob primerih esejskih odstavkov² z mature 2005.

Esejsko navodilo:

Bi znali primerjati skupini borcev, ki sta jima pomagali izpeljati nalogo? Kakšni so njihovi medsebojni odnosi in kako ti vplivajo na dogajanje?

1. PRIMER

Najprej je bil zelo razočaran nad svojo dodeljeno četo, saj je videl, da ima le dva oziroma tri dobra vojaka. Deloval je zvišano in izkazoval svojo položaj, zato ga tudi kolektiv ni jemal resno. Menili so, da je samosvoj, nadut in naiven mož, na katerega se niti podrazno ne morejo zanesti. Videti je bilo, da je Berk ljudi ocenjeval po videzu, se jim posmehoval in jih jemal za manjvredne. Ko pa je spoznal, da tako ne bo prišel daleč, začne čustveno zoreti. Po napadu na bunker se je zavedal, da moraš v vojni delovati skupaj, s kolektivom, ne pa izstopati iz njega. In ko je Berk prišel do teh spoznanj, ga je začela tudi skupina tovarišev bolj ceniti, spoštovati in iskati oporo v njem. Prav tako pa se je tudi on navezal na tovariše, še posebej na Antona, moža v črno obleki.

Jordanov pristop k gverilcem, Pablovi skupini, je bil nekoliko drugačen. Vsi so ga takoj sprejeli medse in ga spoštovali, saj je bil Jordan prijazen in spoštljiv. Izjema je bil Pablo, vodja skupine. Že takoj v začetku sta prišla v konflikt, ki pa se prepleta skozi celotno zgodbo. Pablo se je počutil v gorah varnega, sedaj pa pride nek tujec in želi razstreliti most. Upravičeno je Pabla skrbelo za njegovo in skupinino prihodnost, pravtako pa se je bal tudi za svoj položaj.

2. PRIMER

Tako Pablova skupina gverilcev kot partizani, katerim pripada tudi Berk, se bojujejo na enak način. Skrivajo se v gozdu in z manjšimi akcijami skušajo onemogočiti in premagati nasprotnika. Pablova skupina se bori proti fašizmu, partizani pa proti nacizmu. Pablova skupina je manjša, partizanov je več, razdeljeni so v čete. Pablova skupina živi v votlini, že dlje časa se skrivajo v gozdu na istem mestu. Že od napada na vlak niso izvedli nobene akcije. Partizani so bolj aktivni. Neprestano so v gibanju, so lačni, premočeni, ranjeni in utrujeni. V gozdu se velikokrat spopadejo z Nemci, posledica bojev so nove in nove žrtve. V Pablovi skupini so stalno prisotne iste osebe, novi član le je Robert. Pri partizanih se člani čet kar naprej menjajo, sestava čet ni stalna. Pomembna je politična propaganda, kateri pa Pablovi gverilci ne pripisujejo večjega pomena. Partizani so uspešnejši in bolj učinkoviti v boju proti nasprotnikom kot Pablova skupina.

V Pablovi skupini je vzpostavljena stalna hierarhija. Glavna je Pilar. Vsi dobro poznajo drug drugega, saj so skupaj že več časa. Skupina z izjemo Pabla deluje enotno. Člani skupine se delijo na zanesljive in nezanesljive. Nezanesljiva sta Pablo in cigan Rafael, vsi ostali pa so zanesljivi. Roberta sprejmejo vsi razen Pabla. Med njim in Robertom se že ob njunem prvem srečanju vzpostavi sovražen odnos. Tudi kasneje med njima večkrat pride do konflikta, saj Pablo ne odobrava razstrelitve mostu.

² Esejski odstavki so natančni prepisi iz maturitetnih nalog; jezikovno so nepopravljeni.

Pablo zavira izpeljavo akcije. Robertu ukrade zažigalne vrvice in nekaj dinamita. Pobegne, a se kasneje vrne in vseeno sodeluje pri razstrelitvi. Na dogajanje pomembno vpliva tudi Maria. Robert z njeno pomočjo spozna ljubezen. Ta mu osmisli življenje in prispeva h krhanju njegove prepričanosti o pomembnosti razstrelitve mostu.

Med partizani se ne razvijejo podobni odnosi kot med člani Pablove skupine. Partizani ne pripadajo ves čas isti četi, zato se med njimi težje razvijejo močnejše vezi. Med sabo se ne pogovarjajo veliko, sploh pa ne o osebnih stvareh. To Berka moti, saj meni, da se s pogovorom prenašajo tudi izkušnje. Čut za pomoč drugim je med partizani dobro razvit, saj si nesebično delijo hrano in pomagajo ranjencem. Partizani ne smejo izražati svojega mnenja, še posebno ne o političnih stvareh. Tako so prisiljeni, da čim manj razmišljajo in se predajo boju. Ker se člani čet ne prepirajo, se ne navežejo drug na drugega in so zato bolj učinkoviti med bojem.

3. PRIMER

Če primerjamo partizansko četo, ki jo med bitko vodi Berk, in gverilsko skupino, ki jo vodi Robert Jordan, je najopaznejša razlika stopnja organiziranosti. Partizanska četa je dobivala povelja z vrhovnih položajev in je bila le ena izmed čet, ki so opravljale določeno nalogo, medtem ko je v Španiji gverilsko gibanje potekalo popolnoma nenadzorovano, vodstvo protifašističnih oziroma republikanskih enot pa ponavadi z gverilskimi skupinami sploh ni imelo neposrednega stika, saj so te delovale večinoma samoiniciativno. Gverilska skupina Roberta Jordana je tako manjša, slabše organizirana, vendar v njej vlada zaupanje, ki je ob tako slabi organizaciji še kako potrebno, ob tem pa seveda odmislimo Pabla, ki je pred Jordanovim prihodom vodil skupino in se je v mnogih situacijah izkazal za nezanesljivega, celo hinavskega. V skupini je edini, ki Robertu Jordanu ne izkaže zaupanja in podpre razstrelitev mostu šele potem, ko nalogo oteži. Jordan z bližanjem napada izgublja zaupanje v svojo četo, saj se položaj zaradi neusposobljenosti zdi brezizhoden.

Borci v Berkovi četi pa med bitko do izvršitve svoje naloge niso skeptični, saj gre tu za obrambo na sami fronti. Najprej jih žene skupna želja po zmagi in popolnoma nagona sla po preživetju vojne. Odnosi med borci so tovariški, saj se tudi Berk na nek način podredi kolektivu in začne delovati v skladu z navodili, četudi je globoko v sebi individualist. Razlog za to, da se navsezadnje le zlije v eno s svojimi soborci, se po vsej verjetnosti skriva tudi v njegovem strahu pred smrtjo, saj se skozi ves roman pojavlja želja po preživetju vojne.

Oba, Robert Jordan in Berk v svoji četi občutita neko tujstvo in strah oziroma nemoč, ki pa je ne kažeta navzven, prvi zato, ker noče vzeti poguma svojim soborcem, drugi pa preprosto zato, ker noče pokvariti vtisa pri ostalih in se pokazati za strahopetnega.

V odnosih do soborcev se razlikujeta predvsem po tem, da se Berk naveže le na eno osebo medtem ko se Robert Jordan naveže na dve.

PRILOGA 6

Anketni vprašalniki za vse tri vrste meril.

VPRAŠALNIK ZA 1. VRSTO MERIL

v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine, september 2005

A	UČNI CILJI			
1.	Ali menite, da s sedanjim esejem uresničujemo cilje, zapisane v Učnem načrtu?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
2.	Ali menite, da sta zahtevana deleža vsebine in jezika uravnotežena?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
3.	Ali menite, da bi moral vsebini pripasti večji odstotni delež?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
4.	Ali menite, da bi moral jeziku pripasti večji odstotni delež?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
B	OCENJEVANJE			
5.	Ali menite, da je dodeljevanje točk esejskim odstavkom najustreznejši način ocenjevanja?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
6.	Ali imate možnost točkovati tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			
7.	Ali menite, da je način točkovanja jezikovnega deleža znanja ustrezen?	da	ne	delno
	Prosimo, pojasnite odgovor:			

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev. Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga tudi pisno pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

VPRAŠALNIK ZA 2. VRSTO MERIL
v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje esejev iz slovenščine, oktober 2005

A UČNI CILJI				
1.	Ali menite, da bi kandidati lažje kot doslej dosegali učne cilje, zapisane v Učnem načrtu, če bi bili prej seznajeni z opisnimi kriteriji in nato ocenjeni z njimi?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
2.	Ali menite, da sta v kriterijih zahtevana deleža vsebine in jezika v primerjavi z dosedanjimi merili bolj uravnotežena?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
3.	Ali menite, da bi moral vsebini pripasti večji odstotni delež?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
4.	Ali bi vi k vsebinskemu deležu priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
5.	Ali menite, da bi moral jeziku pripasti večji odstotni delež?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
6.	Ali bi vi jezikovnemu deležu priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
B OCENJEVANJE				
7.	Ali menite, da je uporaba opisnih kriterijev ustrežnejši način ocenjevanja kot dodeljevanje točk esejemskimi odstavki?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
8.	Ali imate z opisnimi kriteriji možnost oceniti tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
9.	Ali menite, da je način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo eseja, ustrezen?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				

PRIPIRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev z opisnimi kriteriji. Npr. kaj se Vam zdijo prednosti oz. pomanjkljivosti uporabe kriterijev, kateri kriterij bi delno ali povsem spremenili, kateri kriterij bi dodali, kolikšen odstotni delež bi namenili posameznim kriterijem itd.

Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga tudi pisno pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

VPRAŠALNIK ZA 3. VRSTO MERIL
v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje esejev iz slovenščine, oktober 2005

A UČNI CILJI				
1.	S katero vrsto meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) bi po Vašem mnenju kandidati najlažje dosegali učne cilje, zapisane v Učnem načrtu, če bi bili prej seznanjeni z njimi?	1.	2.	3.
Prosimo, komentirajte odgovor:				
2.	Ali bi Vi vsebinskemu deležu 3. meril priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
3.	Ali bi Vi jezikovnemu deležu 3. meril priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
4.	Ali menite, da bi moral jeziku pri 3. vrsti meril pripasti večji odstotni delež?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
5.	V kateri vrsti meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) se Vam zdita zahtevana deleža vsebine in jezika najbolj primerno razporejena?	1.	2.	3.
Prosimo, komentirajte odgovor:				
B OCENJEVANJE				
6.	S katero vrsto meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) ste po vašem mnenju najbolj korektno ocenili eseje?	1.	2.	3.
Prosimo, komentirajte odgovor:				
7.	S katero vrsto meril ste imeli največ možnosti oceniti tudi tiste sestavine eseja, ki so se Vam zdele glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa bile zahtevane v navodilih?	1.	2.	3.
Prosimo, pojasnite odgovor:				
8.	Ali menite, da je pri 3. vrsti meril način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo in slogom eseja, ustrezen?	da	ne	delno
Prosimo, pojasnite odgovor:				
9.	Ali se Vam je pri 3. merilih pogosto zgodilo, da ste po celostnem obrazcu eseju prisodili oceno npr. 4, po razčlenjevalnem obrazcu pa oceno 5 oz. 3?	da	ne	delno
Prosimo, komentirajte odgovor:				
10.	Ali menite, da bi bilo pri 3. merilih bolje uporabljati obrazec A ločeno od obrazca B in s tem dobiti dve različni oceni?	da	ne	delno
Prosimo, komentirajte odgovor:				

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev z dvema ocenjevalnima obrazcema. Npr. kaj se Vam zdijo prednosti oz. pomanjkljivosti uporabe dveh ocenjevalnih listov; ali bi po dodelitvi celostne ocene vztrajali pri isti oceni tudi v okviru razčlenjevalnega obrazca – ali bi raje kombinirali dve samostojni oceni; ali se Vam zdi delež jezika primerno vključen v opis meril; katere izboljšave bi predlagali ...

Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

VPRAŠALNIK ZA DOPOLNJENO 2. VRSTO MERIL
v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje esejev iz slovenščine, 28. junij 2006

A	SPLOŠNO			
1.	Ali menite, da sta v kriterijih zahtevana deleža vsebine in jezika uravnotežena?	da	ne	delno
	Prosim, pojasnite odgovor:			
2.	Kolikšen odstotni delež (v okviru 40 %) bi pripisali jeziku (4. kriterij) in kolikšen zgradbi (3. kriterij)? Najprej upoštevajte trenutno situacijo in nato ciljno situacijo.	J	Z	
	Prosim, pojasnite odgovor:			
B	OCENJEVANJE			
3.	Ali Vam je razpredelnica za vsebino pomagala pri ocenjevanju?	da	ne	delno
	Prosim, pojasnite odgovor:			
4.	Ali Vam je razpredelnica za jezik dobro služila?	da	ne	delno
	Prosim, pojasnite odgovor:			
5.	Se Vam zdi, da bi lahko z dopolnjenimi 2. merili (in morebitnimi manjšimi popravki) kvalitetno ocenili maturitetne eseje?	da	ne	delno
	Prosim, pojasnite odgovor:			

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

Prosim, napišite še kako zamisel za čim boljše ocenjevanje maturitetnih esejev.
 Vaše mnenje bo zelo dragoceno!

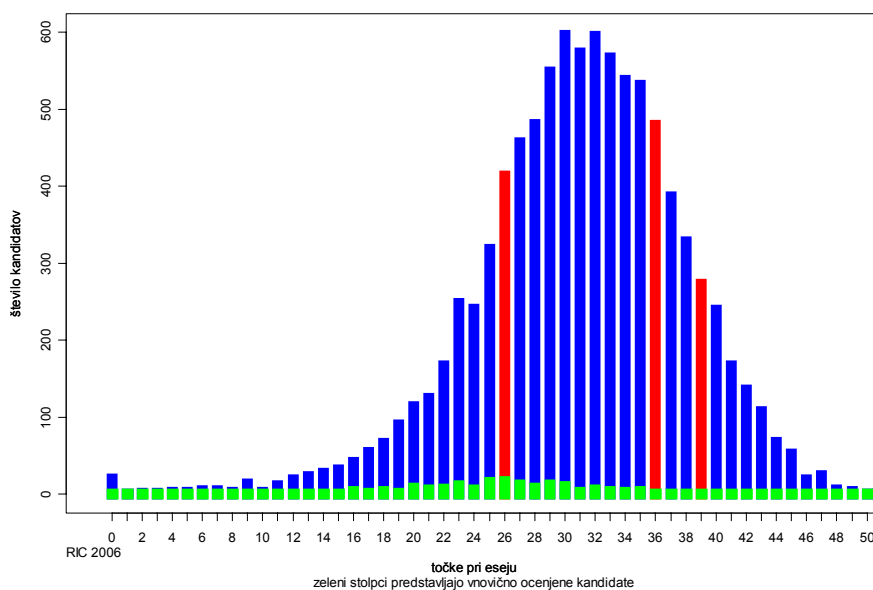
PRILOGA 7

(Pripravil G. Cankar)

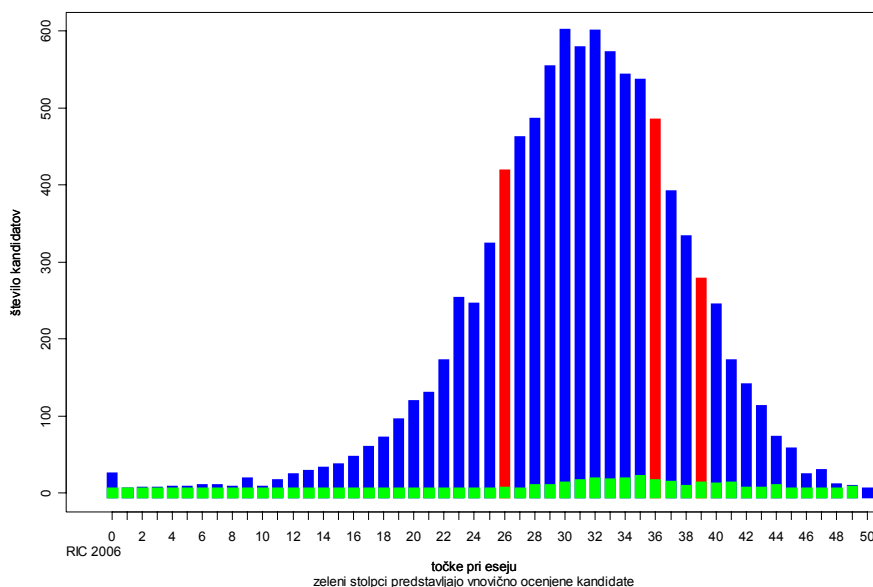
Statistična analiza rezultatov ocenjevanja.

Analiza ustaljenih meril ocenjevanja (1. vrsta meril)

Rezultati ocenjevanja po ustaljeni vrsti meril kažejo dobro indikacijo zanesljivosti³ sedanjega ocenjevanja. Lahko si npr. ogledamo, kako so se ocene esejev, ki so na maturi prejeli 26, 36 in 39 točk, razpršile po vnovičnem ocenjevanju.

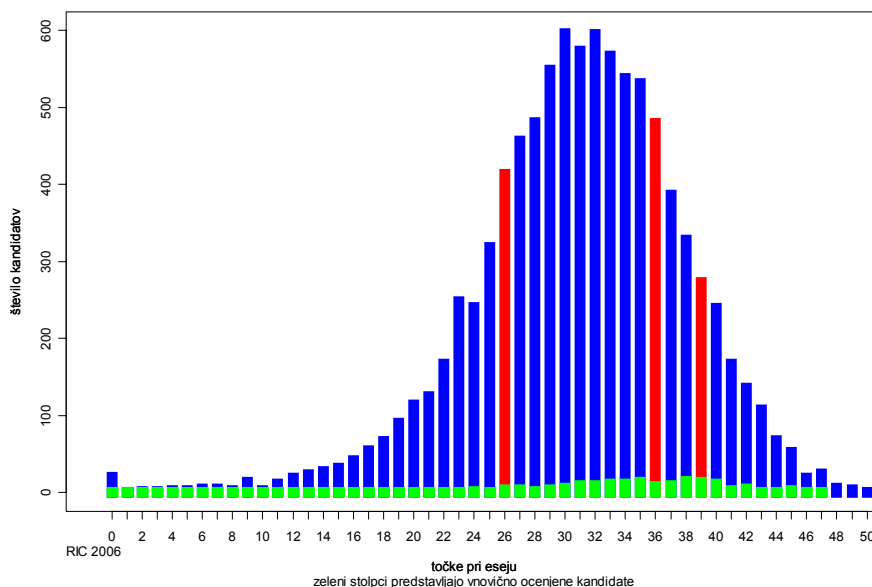

Slika 1: Razpršenost ocenjevanja po prvi vrsti meril za eseje s 26 točkami.

Slika 2: Razpršenost ocenjevanja po prvi vrsti meril za eseje s 36 točkami.

³ Pojmi 'zanesljivost, objektivnost, veljavnost in občutljivost' v Prilogi 7 se nanašajo na merske značilnosti preizkusov znanja in so uporabljeni v pomenu, kot ga opredeljuje domača (Bucik, 1997) in tuja psihometrična literatura (McDonald, 1999).

Slika3: Razpršenost ocenjevanja po prvi vrsti meril za eseje z 39 točkami.

Vidimo lahko, da so eseji, ki so bili na maturi ocenjeni s 26, 36 ali 39 točkami, pri vnovičnem ocenjevanju prejeli zelo širok obseg vrednosti. Čeprav je bila določena razpršenost pričakovana že zaradi subjektivne narave ocenjevanja, so razponi veliki. Esej, ki je bil ocenjen s 26 točkami in je tako dosegel komaj 52 % možnih točk, je v enem primeru dobil npr. kar 40 točk (80 % možnih točk)! Ali obratno – esej, ki je na maturi prejel 39 točk (78 % možnih točk), je pri vnovičnem ocenjevanju v enem od primerov prejel le 20 točk (40 %).

Za vsak esej si lahko na podlagi 10 ocenjevalcev, ki so esej ocenjevali, izračunamo aritmetično sredino in standardni odklon njihovih ocen (Preglednica 2). Standardni odklon njihovih ocen je pravzaprav napaka ocenjevanja. Pri tem nas niti ne zanima napaka, s katero bi sporočili kandidatu njegov dosežek (ki bi bil npr. povprečje ocen 10 ocenjevalcev) in bi bila zaradi velikega števila ocenjevanj istega izdelka v konkretnem primeru primerno majhna. Zanima nas, do kakšnih odstopanj lahko prihaja pri več ocenjevanjih istih esejev po ustaljeni vrsti meril. Če združimo standardne odklone za posamezno skupino esejev, ki so imeli na maturi enako število točk, lahko izračunamo pogojne napake rezultatov ocenjevanja v omenjenih točkah porazdelitve. Napake rezultatov ocenjevanja za izmerjene vrednosti 26, 36 in 39 znašajo 4,68, 4,84 in 4,64 odstotnih točk, v katerih se sicer izraža dosežek na maturitetnem izpitu. Meje intervalov, v katerih so se v 95 % primerov s svojimi ocenami nahajali ocenjevalci, so bile za 26 točk od 16,8 do 35,2 točk, za 36 točk od 26,5 do 45,5 in za 39 točk od 29,9 do 48,1.

Tukaj izračunana napaka je večja, kakor to kažejo prejšnje študije. Cankar (2006) poroča o napaki rezultatov ocenjevalnega procesa pri maturitetnem eseju iz slovenščine na spomladanskem roku 2004, ki je znašala 3,37. Razloge za povečanje bi lahko poiskali v dejstvu, da so bili izbrani eseji iz sredine ocenjevalne lestvice, pri katerih je največ možnosti odstopanja, standardna napaka ocenjevalnega procesa (SNOP), o kateri poroča študija (Cankar, 2006), pa je narejena na celotni populaciji kandidatov spomladanskega roka. Domnevo lahko preverimo tako, da izračunamo SNOP za celotno populacijo kandidatov, ki so pisali razpravljalni esej v spomladanskem roku 2005. Ta znaša 3,35. Vendar domneva glede na podatke ne drži, kajti če iz obeh populacij v letih 2004 in 2005 izločimo le eseje s 26, 36 in 39 točkami, SNOP znaša 3,34 (spomladanski rok 2004) in 3,36 (spomladanski rok 2005). Izbrane skupine esejev tako niso dober reprezentant vseh razpravljalnih esejev na splošni maturi, saj so bile izbrane na način, pri katerem lahko pričakujemo večjo variabilnost ocenjevanja kakor pri povprečnem razpravljalnem eseju.

Ker je bilo ocenjevanje po prvi vrsti meril enako ustaljenim kriterijem ocenjevanja maturitetnega eseja pri slovenščini na splošni maturi, so ti podatki pomembni sami po sebi, saj nakazujejo zanesljivost sedanjega načina ocenjevanja. Ne moremo pa teh rezultatov neposredno primerjati z drugimi vrstami meril, saj ima vsaka vrsta meril svojo mersko lestvico in jih je potrebno najprej transformirati v enotno lestvico.

Preglednica 1: Aritmetične sredine in standardni odkloni ocen za vse eseje po 1. vrsti meril

Št. eseja	Št. ocen	Ar. sr.	St. odklon
1	10	21,4	4,30
2	10	23,2	3,91
3	10	23,8	5,14
4	10	32,7	4,35
5	10	29	2,16
6	10	26,8	3,65
7	10	23,3	2,67
8	10	24	4,32
9	10	28,6	3,63
10	10	28,9	5,51
11	10	23,8	2,70
12	10	21,5	2,72
13	10	29,4	3,72
14	10	26,8	3,12
15	10	30	3,77
16	10	40	2,75
17	10	32	1,89
18	10	35,8	3,05
19	10	33,2	2,25
20	10	36,9	5,20
21	10	33,4	2,12
22	10	37,3	4,62
23	10	40	5,14
24	10	35,8	4,10
25	10	33,5	2,95
26	10	34,6	2,88
27	10	30,7	2,50
28	10	37,5	7,12
29	10	29,2	3,85
30	10	35,7	4,90
31	10	34,4	4,74
32	10	35,5	2,22
33	10	31,9	5,13
34	10	31	5,81
35	10	29,5	3,10
36	10	33,8	2,78
37	10	38,3	2,31
38	10	35,6	4,01
39	10	38,9	1,60
40	10	28,1	4,63
41	10	37,3	3,71
42	10	36,9	4,48
43	10	35,9	3,18
44	10	41,3	3,30
45	10	35,6	3,13

Primerjava različnih vrst meril ocenjevanja

Enako, kakor smo izračunali standardno napako ocenjevanja pri prvi vrsti meril, to storimo še za drugo vrsto meril. Napake rezultatov ocenjevanja za izmerjene vrednosti esejev s 26, 36 in 39 točkami znašajo 2,53, 2,63 in 2,64 točk, v katerih se izraža rezultat pri ocenjevanju po drugi vrsti meril (vsota štirih kriterijev z 0–5 točkami – razpon je 0–20 točk).

Če hočemo primerjati različne vrste meril med seboj, moramo njihove rezultate transformirati na isto mersko lestvico. V tem primeru so uporabljene standardizirane vrednosti z , ki imajo aritmetično sredino 0 in standardni odklon 1. V teh enotah, ki večinoma segajo od -3 do 3 , sta izražena tako aritmetična sredina ocen posameznega eseja kakor tudi standardni odklon ocen posameznega eseja (Preglednica 2).

Preglednica 2: Primerjava aritmetičnih sredin in standardnih odklonov standardiziranih rezultatov esejev po posameznih vrstah meril

Št. eseja	Št. podatkov	AS_1	SO_1	AS_2	SO_2	AS_3	SO_3	AS_4	SO_4
1	10	-1,66	0,67	-1,16	0,61	-1,31	0,63	-1,34	0,42
2	10	-1,38	0,61	-0,83	0,75	-1,11	0,66	-1,21	0,54
3	10	-1,28	0,80	-1,33	0,79	-1,21	0,73	-1,41	0,58
4	10	0,10	0,68	-0,18	0,79	0,18	0,67	0,12	0,72
5	10	-0,48	0,34	0,32	0,48	-0,42	0,48	-0,36	0,44
6	10	-0,82	0,57	-0,80	0,82	-0,82	0,67	-0,87	0,65
7	10	-1,36	0,42	-0,71	0,93	-0,91	0,63	-0,97	0,51
8	10	-1,25	0,67	-0,77	0,91	-0,82	0,48	-1,04	0,44
9	10	-0,54	0,56	0,35	1,14	-0,22	0,31	-0,39	0,53
10	10	-0,49	0,86	-0,51	0,82	-0,82	0,67	-0,80	0,53
11	10	-1,28	0,42	-0,92	0,46	-1,01	0,73	-0,97	0,53
12	10	-1,64	0,42	-1,72	0,47	-1,71	0,51	-1,48	0,35
13	10	-0,41	0,58	-0,51	0,62	-0,42	0,82	-0,36	0,76
14	10	-0,82	0,49	-0,33	0,68	-0,72	0,69	-0,66	0,70
15	10	-0,32	0,59	-0,86	0,61	-0,91	0,63	-0,97	0,64
16	10	1,23	0,43	0,17	0,84	0,77	0,73	0,67	0,65
17	10	-0,01	0,29	-0,15	0,71	0,28	1,25	0,15	1,18
18	10	0,58	0,47	0,73	0,81	0,28	0,96	0,19	0,85
19	10	0,18	0,35	0,82	0,83	0,67	0,91	0,67	0,82
20	10	0,75	0,81	0,23	0,61	0,97	0,56	1,07	0,46
21	10	0,21	0,33	0,02	0,50	-0,02	0,56	-0,05	0,58
22	10	0,81	0,72	1,03	0,71	0,57	0,67	0,60	0,61
23	10	1,23	0,80	0,94	0,69	0,87	0,81	0,97	0,77
24	10	0,58	0,64	-0,15	0,58	-0,02	0,56	-0,08	0,65
25	10	0,22	0,46	-0,01	0,53	0,47	0,51	0,29	0,64
26	10	0,39	0,45	1,53	0,66	0,77	0,73	0,94	0,65
27	10	-0,21	0,39	0,32	0,70	0,08	0,63	0,26	0,65
28	10	0,85	1,11	0,47	1,26	0,87	0,66	0,87	0,58
29	10	-0,45	0,60	-0,27	0,62	-0,62	0,52	-0,39	0,39
30	10	0,57	0,76	0,35	1,18	0,57	0,82	0,77	0,88
31	10	0,36	0,74	0,44	0,56	-0,02	0,56	0,02	0,39
32	10	0,53	0,35	0,35	0,91	0,18	0,82	0,29	0,92
33	10	-0,03	0,80	0,20	1,08	0,28	0,69	0,02	0,86
34	10	-0,17	0,90	-0,03	1,14	-0,32	0,63	-0,29	0,46
35	10	-0,40	0,48	-0,12	0,51	-0,42	0,48	-0,39	0,39
36	10	0,27	0,43	-0,09	0,62	0,28	0,96	0,19	1,03
37	10	0,97	0,36	1,15	0,68	1,27	0,69	1,31	0,85

38	10	0,55	0,62	-0,06	0,62	0,28	0,69	0,36	0,68
39	10	1,06	0,25	0,70	0,93	1,17	0,67	1,18	0,70
40	10	-0,62	0,72	-0,42	0,51	0,08	1,02	-0,08	1,02
41	10	0,81	0,58	-0,01	0,82	0,57	0,67	0,53	0,66
42	10	0,75	0,70	0,41	0,88	0,57	0,67	0,63	0,66
43	10	0,60	0,49	0,50	0,51	0,28	1,07	0,29	0,95
44	10	1,44	0,51	1,06	0,93	1,37	0,52	1,48	0,58
45	10	0,55	0,49	-0,12	0,59	0,18	0,48	0,22	0,66

*AS = aritmetična sredina; SO = standardni odklon; številke predstavljajo vrste meril

Vidimo lahko, da so npr. standardni odkloni pri prvi vrsti meril manjši kakor pri ostalih vrstah meril. Čeprav lahko vedno najdemo esej, kjer je standardni odklon za izbrano vrsto meril najmanjši, pa ima največ esejev najmanjši standardni odklon pri prvi vrsti meril (51 %). Druga vrsta meril je najuspešnejša v 7 % primerov, tretja v 11 % in zadnja v 31 % primerov. Večja konsistentnost tretje vrste meril je lahko posledica manjšega števila kategorij (5), kar gotovo zmanjšuje neusklajenost ocenjevalcev, čeprav obenem skriva tudi razlike med izdelki, ki prav gotovo obstajajo.

Razlog, da pri prvi vrsti meril dobimo ožje standardne odklone rezultatov, lahko pripišemo 'prednosti domačega terena'. Ker smo eseje izbrali na podlagi ocen, dobljenih po ustaljenih postopkih ocenjevanja pri splošni maturi, ki so enaki kakor prva vrsta meril, je povsem razumljivo, da bodo vsi ostali načini ocenjevanja, ki skušajo z drugimi kriteriji in na drugačen način pristopiti k oblikovanju končnega kandidatovega dosežka pri eseju, nujno v podrejenem položaju in bodo dali navidez slabše rezultate. Širši standardni odkloni so tako posledica razlik med kriteriji in jih nikakor ne moremo enačiti z razlikami v kakovosti ocenjevanja.

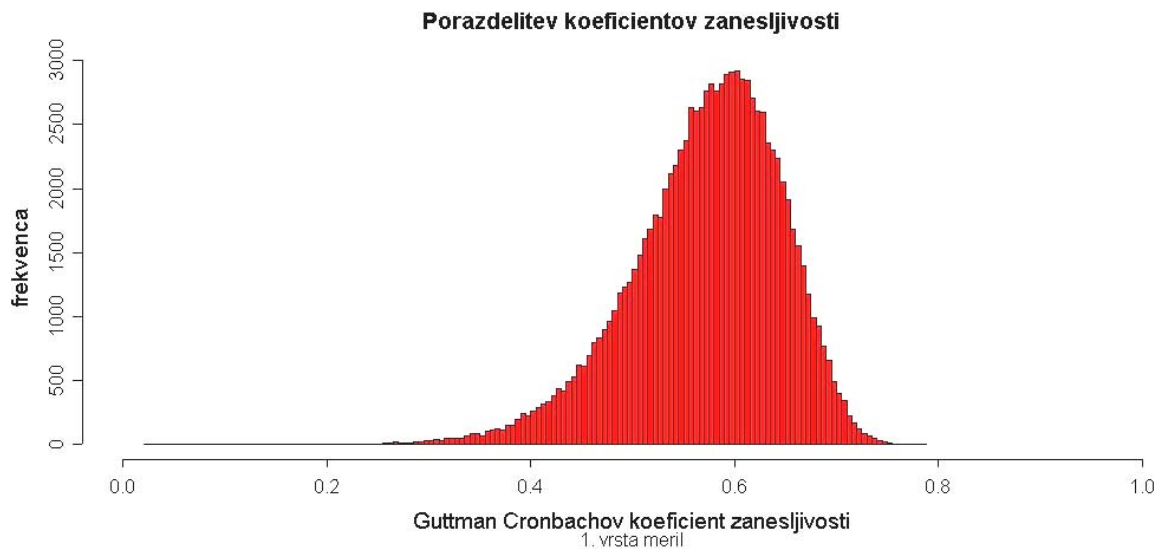
Preračunano v standardizirane vrednosti, znaša povprečni standardni odklon (izračunan kot kvadratni koren iz povprečne variance esejev) za posamezno vrsto merila: za prvo vrsto meril 0,60, za drugo 0,77, za tretjo 0,71 in za četrto 0,68. Najbolj konsistentno so torej ocenjevalci ocenjevali po prvi vrsti meril in najmanj po drugi. Ali je to zato, ker so prve vrste meril najbolj vajeni in najmanj izurjeni za uporabo druge vrste meril, ali je to posledica, ki z izurjenostjo za ocenjevanje po posamezni vrsti meril nima nobene zveze, iz teh podatkov ne moremo zaključiti.

Razlike med ocenjevanjem po različnih vrstah meril lahko preverimo tudi grafično:

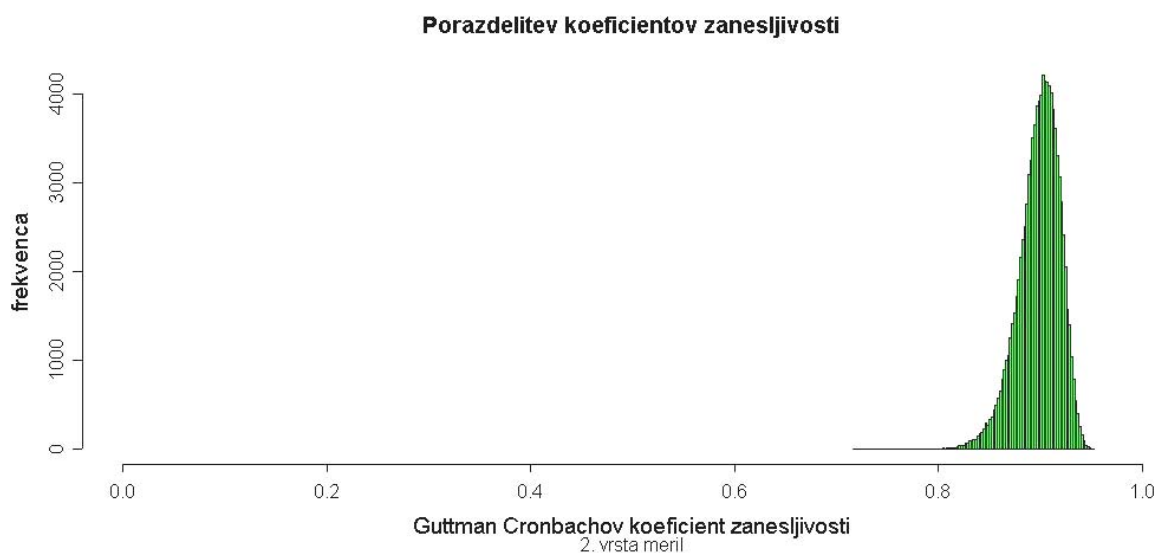
Izračun koeficienta zanesljivosti

Ker imamo za vsak esej 10 ocenjevanj, imamo na voljo veliko več informacij, kakor jih lahko dobimo z enim ocenjevanjem 45 esejev. Ker bi lahko izmed 10 ocenjevanj 45 esejev vzeli zelo veliko kombinacij ocenjevanja 45 esejev (npr. 6. ocenjevalec prvega eseja, 3. ocenjevalec drugega ...), lahko izračunamo množico koeficientov zanesljivosti in pogledamo, kakšna je njihova porazdelitev. Možnih permutacij je zelo veliko in znašajo kar 10^{45} !! Seveda se bomo morali zadovoljiti s precej manjšim naborom, ki smo ga naključno vzorčili izmed vseh možnih.

Vendar – kateri koeficient zanesljivosti izračunati? Izmed kopice možnih smo izbrali Guttman-Cronbachov koeficient α , ker je robustna in dobra ocena najvišje spodnje meje prave zanesljivosti. Poleg tega bomo v vseh primerih ocenjevali istih 45 esejev, zato nas ne bo toliko zanimala absolutna vrednost koeficienta zanesljivosti, temveč variacije, do katerih lahko pride zaradi uporabe različnih meril ali znotraj iste vrste meril zaradi različnih (variacij) ocenjevalcev.

Slika 4: Porazdelitev Guttman-Cronbachovih koeficientov alfa za 1. vrsto meril (meje 95-odstotnega intervala zaupanja so 0,40–0,69)

Slika 5: Porazdelitev Guttman-Cronbachovih koeficientov alfa za 2. vrsto meril (meje 95-odstotnega intervala zaupanja so 0,85–0,93)

Že iz slik je vidno, da je ocenjevanje po drugi vrsti meril bolj zanesljivo. Kako pa priti prek ocen zanesljivosti do standardnih napak merjenja? Zveza med standardno napako merjenja in indeksom zanesljivosti je preprosta; standardna napaka merjenja je standardni odklon rezultatov, pomnožen s korenom $1-IZ$. Standardna napaka za prvo vrsto meril tako znaša 4,18 (meje 95-odstotnega intervala zaupanja so 3,91 in 4,45), za drugo vrsto meril pa 1,07 (meje 95-odstotnega intervala zaupanja so 0,95 in 1,20). Rezultatov ne moremo neposredno primerjati med sabo, saj sta vezana na različni merski lestvici. Standardizirani vrednosti sta tako 0,65 standardnega odklona za prvo vrsto meril in 0,32 standardnega odklona za drugo vrsto meril. Enkrat manjši standardni odklon predstavlja kar štirikrat manjšo spremenljivost med podatki (varianco).

Ker za vsa ocenjevanja ne moremo izračunati koeficientov zanesljivosti, jih težko primerjamo na podlagi tega. Vendar pa nam raziskovalni načrt omogoča, da za vsako vrsto meril in celo za vsak esej (in za vsako skupino esejev z znanimi točkami) znotraj teh meril izračunamo standardni odklon ocenjevalcev, kar dá zelo preprosto in jasno sliko razpršenosti njihovih ocen oziroma posledično

(ne)stabilnosti njihovega ocenjevalnega procesa. Če rezultate ocenjevanj za vsako vrsto meril standardiziramo, jih lahko primerjamo tudi med sabo.

Preglednica 3: Prečni standardni odkloni ocenjevalcev (v standardiziranih vrednostih) za posamezne skupine esejev in skupno po vrstah meril ocenjevanja

	1. vrsta meril	2. vrsta meril	3. vrsta meril	4. vrsta meril
1. skupina esejev	0,593	0,748	0,633	0,567
2. skupina esejev	0,615	0,777	0,752	0,715
3. skupina esejev	0,589	0,780	0,730	0,749
Skupno	0,599	0,768	0,707	0,682

Če primerjamo rezultate, ki jih dá indeks zanesljivosti (izračunan kot Guttman-Cronbachov koeficient), in standardne odklone ocenjevanja, naletimo na nasprotujoči si interpretaciji. Druga vrsta meril je veliko bolj zanesljiva glede na indeks zanesljivosti (v primerjavi s prvo vrsto meril), vendar je standardni odklon ocenjevalcev veliko večji, kar nakazuje na manjšo konsistentnost ocenjevalcev. Do razlike je prišlo zaradi izbire Guttman-Cronbachovega koeficienta kot ocene zanesljivosti, saj gre za mero interne konsistentnosti testa. Kot tak je koeficient zelo občutljiv na notranjo homogenost kriterijev, ki sestavljajo skupno vsoto točk na testu za posameznika. Če kriteriji med sabo slabo korelirajo, je ocena zanesljivosti nižja. Preglednici 5 in 6 prikazujeta korelacije med kriteriji za prvo in drugo vrsto meril. Opazimo lahko bistveno višje korelacije pri drugi vrsti meril, ki prispevajo k visoki oceni zanesljivosti.

Preglednica 4: Korelacije med posameznimi kriteriji za prvo vrsto meril

	Vsebina A	Vsebina B	Vsebina C	Vsebina Č	Jez_prav	Jez_slov	Jez_zgr	Dod_vseb	Dod_jez
Vsebina A	1								
Vsebina B	0,07	1							
Vsebina C	0,29	0,35	1						
Vsebina Č	0,23	0,36	0,43	1					
Jez_prav	-0,05	0,04	0,14	0,06	1				
Jez_slov	0,09	-0,02	0,21	0,06	0,49	1			
Jez_zgr	-0,06	-0,05	0,00	-0,03	0,06	0,08	1		
Dod_vseb	0,18	0,30	0,32	0,29	0,09	0,20	-0,05	1	
Dod_jez	0,03	0,17	0,10	0,16	0,20	0,23	-0,08	0,28	1

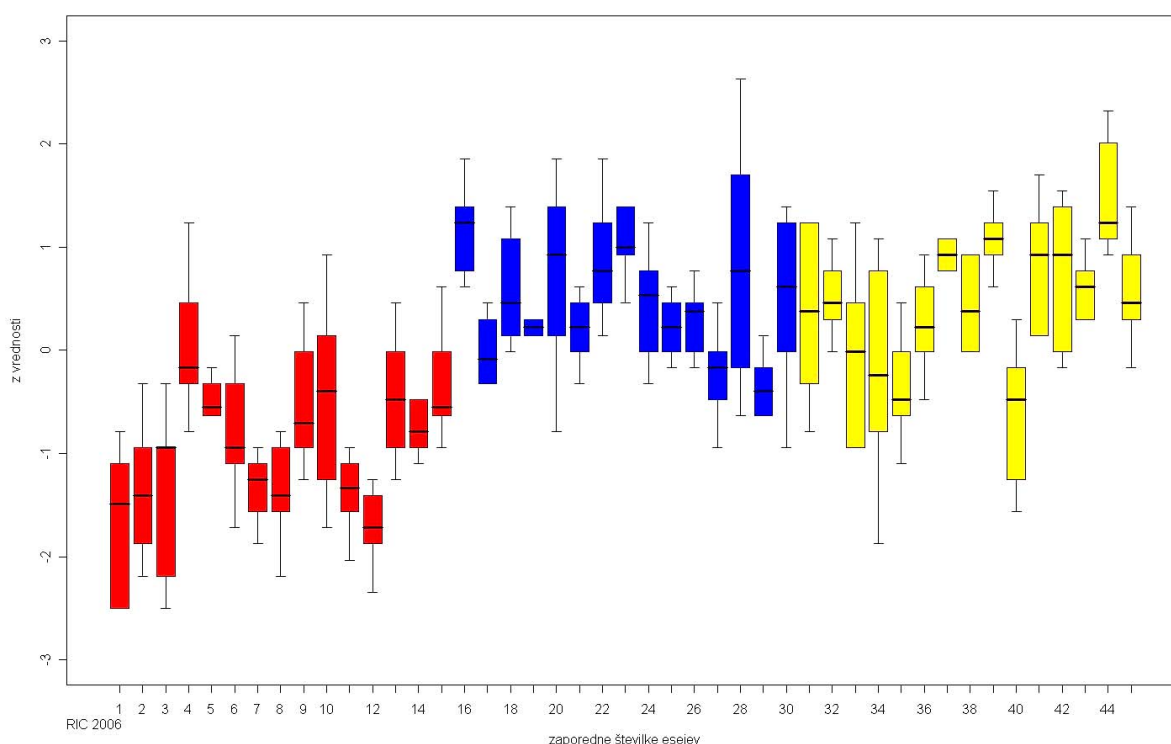
*jez_prav = jezikovna pravilnost, jez_slov = slovnica, jez_zgr = zgradba, dod_vseb (jez) = dodatne točke za vsebino oz. jezik.

Preglednica 5: Korelacije med posameznimi kriteriji za drugo vrsto meril

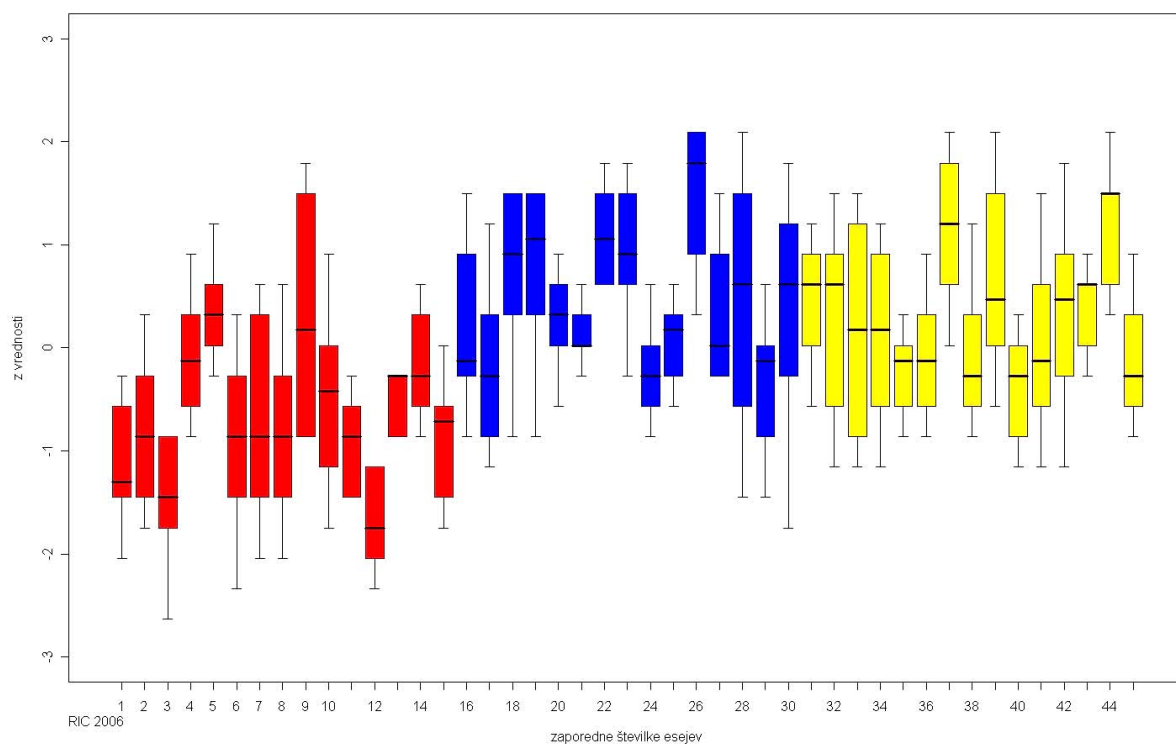
	Znanje_raz	Odziv	Predstavitev	Jez_ustr
Znanje_raz	1			
Odziv	0,77	1		
Predstavitev	0,74	0,73	1	
Jez_ustr	0,67	0,60	0,66	1

*Znanje_raz = Znanje in razumevanje, Odziv = Odziv na naslovno vprašanje, Predstavitev = Predstavitev, Jez_ustr = Jezikovna ustreznost.

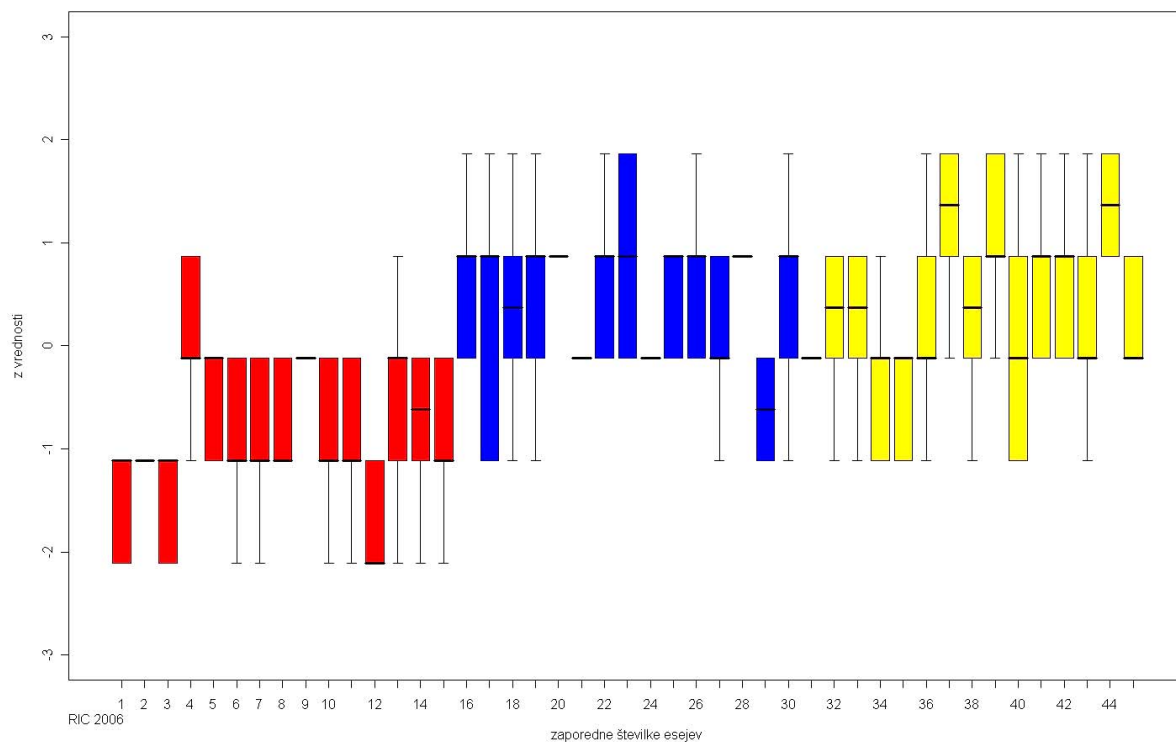
Čeprav smo imeli v našem primeru le standardno napako ocenjevanja in ne celotne standardne napake merjenja, nas prikazano razhajanje med ocenami zanesljivosti, ki jih dobimo z Guttman-Cronbachovim koeficientom in s standardnimi odkloni ocenjevanj, opozarja, da ocene zanesljivosti, dobljene na podlagi koeficienta interne konsistentnosti, lahko precej odstopajo od tistih, dobljenih po drugih postopkih. Zanesljivost, ocenjena s pomočjo koeficientov interne konsistentnosti, lahko zelo odstopa od drugih postopkov, kadar preizkus ne vsebuje neodvisnih postavk (postavk, kjer je odgovor na prvo popolnoma neodvisen od odgovora na drugo), temveč postavke predstavljajo različne kriterije ocenjevanja, ki se nanašajo na isto izhodiščno besedilo (esej) in so lahko med seboj bolj ali manj korelirani – odvisno od izbranih kriterijev ocenjevanja. Vedno, kadar ocenjujemo izhodiščno besedilo z različnimi kriteriji, strogo gledano kršimo predpostavko o neodvisnosti postavk v preizkusu, saj kriteriji niso popolnoma neodvisni, ker se nanašajo na isto besedilo. Na tej predpostavki med drugim temelji izračun zanesljivosti s pomočjo Guttman-Cronbachovega koeficienta alfa. Drug razlog za odstopanje koeficienta interne konsistentnosti je v načinu izračunavanja, v katerega je vključen tudi popravek, temelječ na številu postavk. Kadar je število postavk izredno majhno (npr. nabor kriterijev za ocenjevanje), popravek močno poveča vrednost koeficienta.

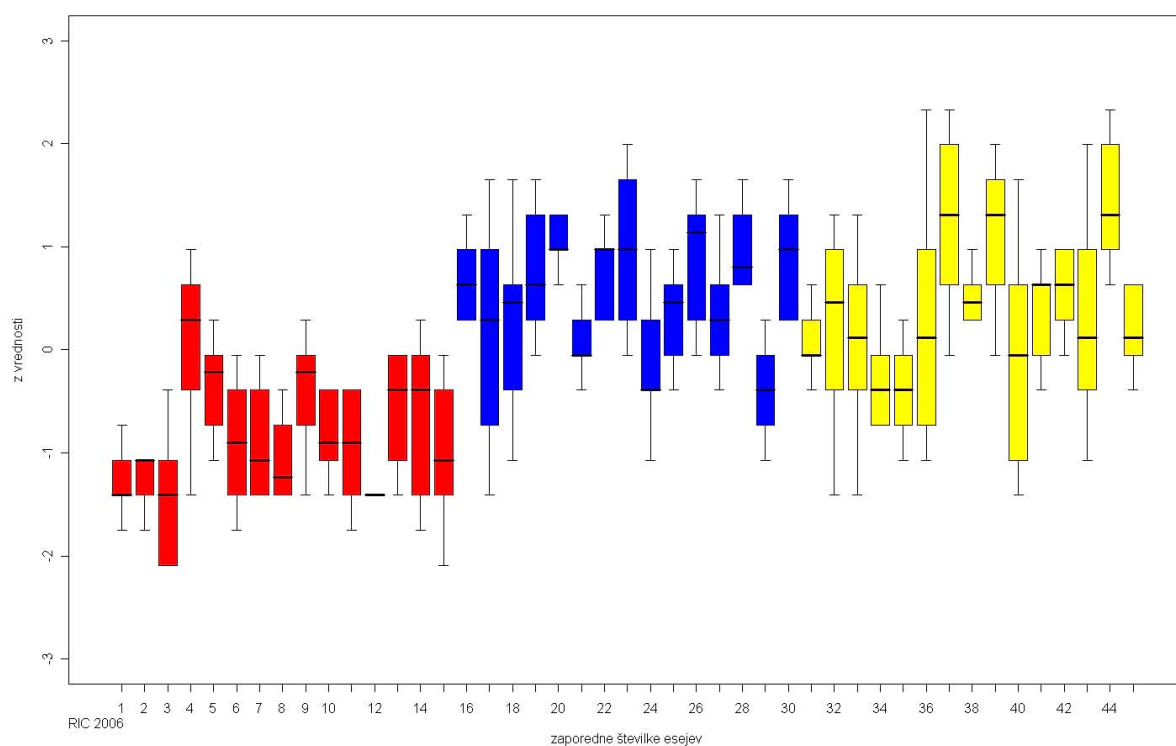
Slika 6: Prikaz srednjih vrednosti in razpršenosti za eseje po prvih merilih

Slika 7: Prikaz srednjih vrednosti in razpršenosti za eseje po drugih merilih

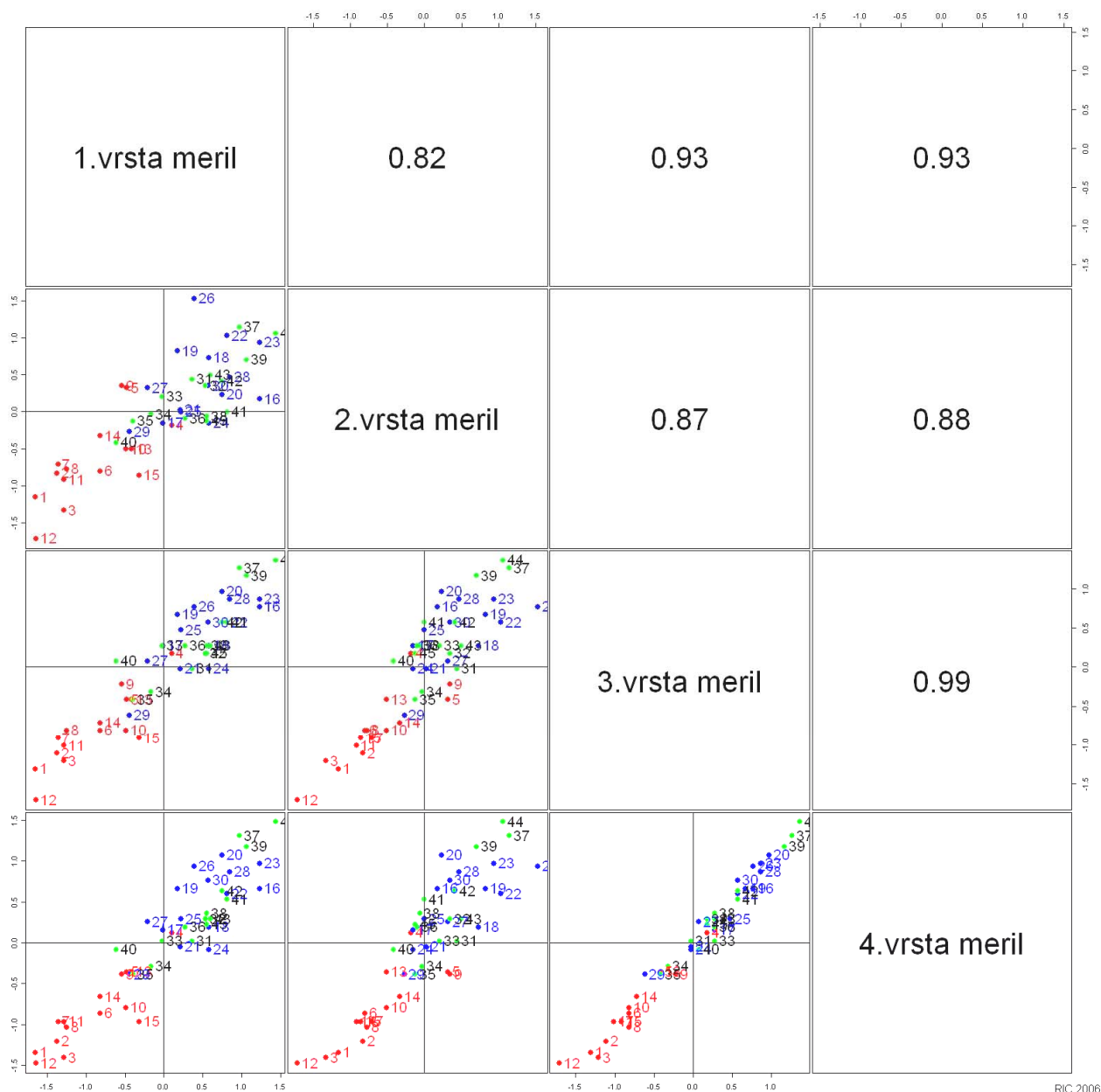

Slika 8: Prikaz srednjih vrednosti in razpršenosti za eseje po tretjih merilih

Slika 9: Prikaz srednjih vrednosti in razpršenosti za eseje po četrlih merilih

Lahko pa primerjamo tudi posamezne vrste meril med seboj za vse eseje skupaj.

Slika 10: Prikaz povezanosti posameznih vrst meril za ocenjevanje. V zgornji polovici so Pearsonovi korelacijski koeficienti, v spodnji so razsevni diagrami. Različne barve označujejo različne skupine esejev (prva skupina = rdeča, druga skupina = modra, tretja skupina = črna).

Do največjih razhajanj prihaja med prvo in drugo vrsto meril. Povsem razumljiva je visoka povezanost med tretjo in četrto vrsto meril, saj gre pravzaprav za isto vrsto meril, le različno občutljivo. Zanimivo je, da se tretja in četrta vrsta meril veliko bolje povezujejeta s prvo vrsto meril, čeprav gre za popolnoma diametralen pristop k ocenjevanju (analitičen proti celostnemu). Odstopanje druge vrste meril bi lahko bilo posledica manjše izurjenosti ocenjevalcev (tretja vrsta meril je ocenjevalcem znana kot pripomoček, s katerim lahko preverijo svoje ocenjevanje na maturi, do katerega so prišli po analitični poti), lahko pa je posledica drugačnega pristopa k ocenjevanju, razlikam v merilih, po katerih se ocenjuje kakovost esaja.

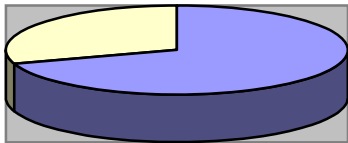
PRILOGA 8

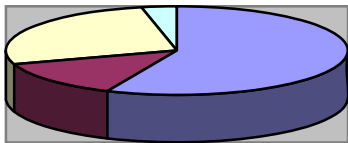
(Pripravila N. Hafner)

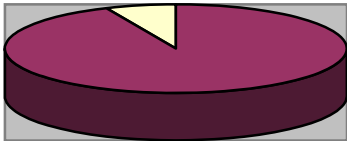
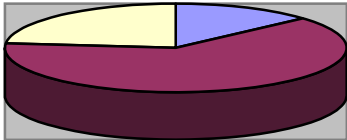
Kvantitativna analiza anketnih vprašalnikov

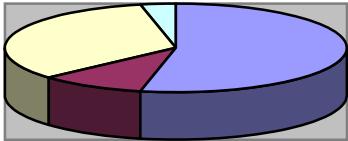
VPRAŠALNIK ZA 1. VRSTO MERIL

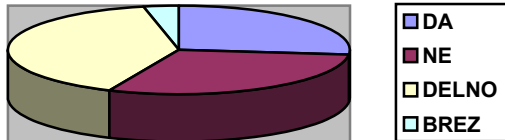
v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine, september 2005

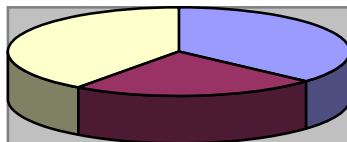
A	UČNI CILJI			
1.	Ali menite, da s sedanjim esejem uresničujemo cilje, zapisane v Učnem načrtu?	Da 21	Ne 0	Delno 9
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA — Da pomeni da. — Mislim, da imajo dijaki možnost pokazati takó znanje kot usvojene veščine, saj opisujejo, parafrazirajo, komentirajo ... — DA. Ker mora dijak z različnimi načini razvijanja teme analizirati, združevati, primerjati in vrednotiti obravnavana dela. — Dijaki imajo možnost pokazati svoje znanje na vseh ravneh pri slovenščini. — Kandidat v razpravljalnem eseju dokaže, da pozna besedila, avtorje, obdobje in poetiko znotraj predpisane tematike. Dokaže, da je zmožen samostojno vrednotiti prebrana besedila in utemeljiti trditve. Zna uporabljati ustrezno strokovno izrazje. V skladu s postavljenim problemom dokaže, da je zmožen poglobljeno brati in primerjalno razlagati dvoje literarnih besedil; prepozna tipične vsebinske in oblikovne podobnosti, razlike ... — Dijaki dokazujejo poznavanje knjig, ki so razpisane za tematski sklop; imajo možnost interpretacije in primerjave posameznih prvin; vrednotijo osebe, odnose ... pri tem pa dokazujejo obvladovanje pisne norme. — Vsebuje zahtevano. — Tavčar in Dostojevski – snov 2. letnika. — Dijaki morajo kritično presoati razmerja med knjižnimi besedili, jih primerjajo, vrednotijo ... — Dijak mora v eseju pokazati konkretno poznavanje literarnega dela, mora ga predstaviti, kritično ovrednotiti in se opredeliti do nekega moralnega problema, v zaključku je včasih zaželen tudi aktualizacija. — Dijaki razvijajo ustvarjalno mišljenje, ocenjujejo, vrednotijo, pokažejo znanje iz jezika, pravopisa, oblikoslovja ... — Letošnji esej se mi zdi dijakom bolj prijazen, čeprav morajo pokazati dobro poznavanje obeh del, morajo utemeljevati svoje trditve, deli primerjati, ju kritično sprejemati ter vrednotiti. — Učni načrt predvideva, da se cilji pouka jezika in književnosti povezujejo. Tvorba eseja, menim, je skupni cilj obeh področij. Tako sedanjí esej uresničuje cilje, zapisane v učnem načrtu. — Dijaki se na esej pripravljajo tako, da berejo razmišljujoče in kritično, besedila vrednotijo in oblikujejo lastne etične, estetske in spoznavne vrednote. — Postopnost uvajanja esejskih elementov med šolanjem oblikuje (v skladu z osebnostnim zorenjem dijaka) urejen način razmišljanja o prebranem delu. — Sedanja oblika eseja vsekakor uresničuje cilja, zapisane v učnem načrtu. Vprašanje pa je, ali je učni načrt v celoti primeren. DELNO — Dijak naj bi dokazal, da samostojno obvlada napisati neko delo oz. članek, a se mi zdi, da v eseju (ker je pač taka oblika/narava tega dela) zgolj razdela zadana mu navodila. Zelo malo samostojnosti. — Večino ciljev uresničujemo. Premalo s sedanjim esejem razvijamo zmožnost literarnega branja, ki bi se kazala v govornih in pisnih ubeseditvah njihove lastne interpretacije. Sedanjí esej je preveč pisan »po obrazcih«. — Navodila za esej dijake omejujejo, zato so premalo ustvarjalni, njihove naloge so v glavnem reprodukcija naučenega.			

	– Menim, da so dijaki iz leta v leto manj pisмени. – Esej omogoča preverjanje bralnega razumevanja in pisnega izražanja, vendar zlasti uspešnejšim dijakom ne ponuja nagrade za svobodo. – Premalo je možnosti za ustrezno ocenjevanje kreativnosti dijakov. – Dijaki sicer berejo predpisana besedila, jih tudi vrednotijo, oblikujejo samostojna besedila, a pri vsem tem delajo veliko jezikovnih napak (vsaj večina), sestavki so enostavna besedila, reprodukcije slišnega, naučenega. – V učnem načrtu so zapisani še drugi cilji, ki jih esej ne preverja, nekatere cilje pa preverjamo večkrat (še pri razčlembi neumetnostnega besedila). – Kandidati razmeroma dobro poznajo predpisana besedila, kvaliteta esejev z jezikovnega stališča še ni zadovoljiva.			
2.	Ali menite, da sta zahtevana deleža vsebine in jezika uravnotežena?	Da 17	Ne 4	Delno 8; 1 brez obkrožitve
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO ■ BREZ Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Povečanje enega ali drugega deleža bi spremenilo tudi razmerje v celotnem maturitetnem izpitu. Prav je, da ima v eseju nekoliko večji delež vsebinska analiza, medtem ko jezikovno preverjanje upošteva vse elemente pisnega izražanja pri tej vrsti besedil (pravilnost, slog, zgradba). – VERJETNO, vsebinsko slabe naloge se rešujejo s točkami, ki jih dobijo za jezik, vsebinsko odlične izgubljajo zaradi jezikovnih napak. Tako vse skupaj tone v neko povprečje; če je povprečje standard, potem je odgovor da. – Dijaki morajo pokazati svojo jezikovno kultiviranost in pozitiven odnos do maternega jezika. Pri jezikovni pravilnosti in slogu izgubljajo veliko točk, če bi jeziku dali večji odstotni delež, bi bile naloge še slabše. – Dijak mora pri pisanju eseja na maturi upoštevati tudi slovnično pravilnost, slog ter pravopis. – Če je naloga jezikovno šibka, se nesposobnost izražanja dovolj odraža tudi na vsebinskem delu, hkrati pa je pridnim, a manj uspešnim dijakom ponujena možnost za pozitivno oceno. – V eseju kandidat dokazuje, da zna vsebinsko razmišljati o literarnem delu, hkrati pa mora znati svoje razmišljanje tudi ubesediti. – Razmerje med vsebino (povedati) in jezikom (kako povedati) je ustrezno. – Menim, da nam sedanjí delež da informacijo, ali dijak literarno delo pozna ali ne. Ocenimo pa tudi lahko, ali obvlada sistemske zakonitosti SKJ. Problem je le razporeditev točk znotraj jezika. – Vsekakor. – Menim, da na tak način lahko uravnoteženo točkujemo vsebino in jezik. – Zahtevana deleža vsebine in jezika sta uravnotežena, saj lahko kandidat doseže pri vsebinskem delu 30 oz. 35 točk, pri jezikovnem pa 20 oz. 15, kar se mi zdi smiselna razporeditev. – Dijaki morajo pokazati znanje vsebine in jezika, kar je ustrezno zastopano. – Jezikovni del verjetno vključuje tudi slog in zgradbo, znotraj te delitve (J + S + Z) bi bilo treba narediti boljše točkovanje v korist J. – Oboje je pomembno in primerno točkovano. – Več odstotnih točk pri jeziku bi prineslo še slabše ocene. NE – Pri vsebini zlahka dobijo veliko točk tudi slabe naloge, pri jeziku pa jih hitro izgubljajo tudi dobre naloge. – Pri jeziku in vsebini bi moral biti delež za vsakega 50 %. – Premalo je poudarka na jeziku. – Jasno je (glede na točke 30 – 20), da je večji poudarek na vsebini, kar se mi zdi prav. DELNO – Zdi se mi, da sta v samem eseju dokaj uravnotežena, vendar pa nista v izvedbi učnega načrta. Večji poudarek – v 4. letniku in pri pripravah na esej – je na vsebini. – Preveč točk dijak dobi pri zgradbi. – Menim, da bi moral imeti jezik pomembnejšo vlogo v eseju. – Notranje razmerje v jeziku bi moralo biti drugačno (predvsem zgradba), pravopis bi moral biti bolj ovrednoten. – Mislim, da ima kandidat za zgradbo preveč točk, za jezik premalo; sploh pa bi združila jezikovne in slogovne napake → in povečala število točk. – Neskladje pri interpretativnem eseju.			

3.	Ali menite, da bi moral vsebini pripasti večji odstotni delež?	Da 0	Ne 28	Delno 2
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: NE – Dijak mora vsebino izraziti tudi jezikovno dobro. – Menim, da je dovolj ovrednotena. – Še večji ne. Meni je jezikovno slabši sestavek pokazatelj, da dijak sicer slabše obvlada ta predmet – slovenščino – in s tem esej (književnost) in slovnico. – Slovenščina zajema jezik in poznavanje vsebin, zato mora biti ocenjeno oboje, ne eno bolj, drugo manj. Dijak mora pokazati neko celostno znanje pri oblikovanju eseja. – Vsebini že sedaj pripada večji odstotni delež, zato ne vidim razloga, da bi se ta še povečal. – Ne, ker je jezikovno izražanje zelo pomembno in bodoči intelektualci morajo obvladati snov (znanje) in se ob tem primerno jezikovno izražati. – Razmerje je korektno. – Mislim, da je vsebina dobro ovrednotena. – Dijaki so iz leta v leto slabše pismeni. – Jeziku ne moremo odvzeti točk, saj mora maturant in bodoči intelektualec poznati sistemske zakonitosti SKJ in jih zavestno vključevati v svoja besedila. – Strinjam se z deležem, kakršen je bil do sedaj. – Maturant se mora znati ustrezno, pravilno izražati. – Vsebina ima dovolj velik odstotni delež. – Ker bi se potem zanemarljiv jezik, ki pa je tudi zelo pomembna sestavina eseja. – Dijaki morajo dokazati svojo jezikovno kultiviranost in pozitiven odnos do materne jezika. – Pri razpravljalnem eseju gotovo ne, vendar bi kazalo postaviti isti odstotni delež še pri razlagalnem eseju. – Morda bi bile točke lahko drugače razporejene, da bi bila bolj vidna razlika med slabimi in dobrimi nalogami. – Kandidati se preveč opirajo na študijsko gradivo, tako da je vprašljiva samostojnost vsebinskega dela eseja. – Povečanje enega ali drugega deleža bi spremenilo tudi razmerje v celotnem maturitetnem izpitu. Prav je, da ima v eseju nekoliko večji delež vsebinska analiza, medtem ko jezikovno preverjanje upošteva vse elemente pisnega izražanja pri tej vrsti besedil (pravilnost, slog, zgradba). – Vsebinski delež je po mojem mnenju za spoznanje prevelik. Osebnost bi namenila večji poudarek jezikovni pravilnosti. DELNO – Dijaki, ki obvladajo pravopis, tvorijo kratke povedi, dosežejo veliko število točk, čeprav vsebine ne poznajo dobro. – Če bi upoštevali samo vsebino eseja ali če bi ji pripadal večji odstotni delež, bi bili eseji morda bolj kreativni.			
4.	Ali menite, da bi moral jeziku pripasti večji odstotni delež?	Da 4	Ne 19	Delno 7
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Jeziku bi moral pripasti večji odstotni delež, kajti vsak maturant bi po moje moral poznati jezikovna pravila. – Ker se marsikdaj z vsebino dijaki na maturitetnem eseju rešujejo, pri jeziku pa so dosegli zelo malo točk. – Slaba oz. skromna podlaga je popotnica za celo življenje. NE – Menim, da celotni maturitetni izpit (vključno z esejem) ustrezno pokriva področje jezika. – Kandidati, ki se tekoče izražajo, se ne bi poglobili v vsebinsko pripravo, saj bi računali na to, da bodo dobili solidno oceno na račun jezika.			

	– Pri jezikovni pravilnosti in slogu izgubljajo veliko točk; če bi jeziku dali večji odstotni delež, bi bile naloge še slabše. – Če bi upoštevali samo vsebino eseja ali če bi ji pripadal večji odstotni delež, bi bili eseji morda bolj kreativni. – Jezik ima vendarle večji delež pri razčlembi neumetnostnega besedila. – Nekateri jezik rešuje na škodo vsebine. – Vlogo jezikovne selektivnosti bi morala imeti razčlemba neumetnostnega besedila, vendar je žal nima. Izkušnje z dosedanjim ocenjevanjem kažejo, da jezikovno neurejene naloge tudi po vsebinski plati ne dobijo veliko točk (vedno pa obstajajo izjeme). – Jezikovno znanje mora dokazovati že v testu, ki pomeni 30 % mature – kar je več kot dovolj. – Uravnoteženo. – Bojim se, da že pri zdajšnjem načinu točkovanja mnogi dijaki pri jezikovni pravilnosti ne dobijo točke, saj naredijo toliko napak. – Menim, da je delež ustrezen. Kandidat ima možnost dokazati raven ustreznega, razumljivega, pravilnega in učinkovitega pisnega sporazumevanja. – Slovenščina zajema jezik in poznavanje vsebin, zato mora biti ocenjeno oboje, ne eno bolj, drugo manj. Dijak mora pokazati neko celostno znanje pri oblikovanju eseja. – Najbrž ne, saj jezik preverjamo še s testom – razčlemba neumetnostnega besedila, 30 – 20 je kar prav, tudi 35–15 pri interpretativnem je še dopustno, manj pa zares ne. – Jeziku kot takemu da, a na račun manjšega števila točk pri slogu in zgradbi. – Vsebina in jezik morata imeti enako vlogo. DELNO – Preveč točk je namenjenih zgradbi – dobijo jih tako dobre kot slabe naloge; pri ostalih pa je spet premajhna razlika med dobrimi in slabimi. – Tukaj bi lahko razmišljali o tem, da ne bi samo odbijali zaradi napak, ampak tudi nagradili naloge, ki kažejo izbran način pripovedi, zanimivo prepletanje posameznih delov naloge, zahtevnejšo zgradbo (ne samo uvod, jedro, zaključek). – Odstotni delež jezika lahko ostane enak, vendar predlagam drugačno razporeditev znotraj točkovanja jezika. – Z razmerjem sem zadovoljna. To velja za razpravljalni esej. Pri interpretativnem eseju pa se mi zdi za jezik premalo točk. Sama bi za obe vrsti eseja dala enako število točk za jezik. – Pri interpretativnem eseju so sporne dodatne točke za jasnost v zgradbi in stilu. – Morda bi bila kakšna točka več vendarle dobrodošla, saj se z jezikovno ravniijo dijaki kasneje kljub vsemu večkrat srečujejo.			
B	OCENJEVANJE			
5.	Ali menite, da je dodeljevanje točk esejskim odstavkom najustreznejši način ocenjevanja?	Da 16	Ne 3	Delno 10; 1 brez obkrožitve
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO ■ BREZ Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Težko si zamišljam drugačen sistem objektivnega ocenjevanja. – To je tudi najlažje ocenjevati, ker je preglednejše. – Menim, da je dodeljevanje točk esejskim odstavkom najustreznejši način ocenjevanja, saj je tako zagotovljena objektivnost ocenjevanja. Tak način je tudi ocenjevalcem v veliko pomoč. – Na tak način je zagotovljena večja objektivnost in razlike med točkovanji ocenjevalcev so manjše. – Zaradi preglednosti ocenjevanja, zaradi primerjave med ocenjevalci manjka možnost 0,5 točk. – Tak način ocenjevanja se mi zdi še najbolj realen. – Za zdaj najustreznejši, sicer bi bile razlike med ocenjevalcema še večje. – Takšno ocenjevanje je za ocenjevalce najustreznejše, sicer bi prihajalo do prevelikih razlik. – Zdi se mi ustrezno, saj je tako ovrednoteno vse, kar se od dijaka v navodilih zahteva. – Zgolj holistična ocena je lahko zavajajoča, menim, da je tako zagotovljena večja objektivnost. – Tako se najzanesljiveje zagotovi čim večjo objektivnost. – Ta način je pregleden in tematsko smiseln. Tudi če dijak zamenja zaporedje esejskih odstavkov in izbira lastne poti zgradbe naloge, je elemente mogoče dobro identificirati. – Menim, da je vsekakor bolj objektivni kot katera koli druga oblika ocenjevanja.			

	NE – Esej bi morali ocenjevati celostno. – Dobrim nalogam, ki ne sledijo natančno vsem navodilom, ne damo ustreznega števila točk, ker to ni možno. Tudi jezikovno ustrezne, dobre naloge zaradi preštevanja črtic včasih izgubijo preveč točk. So lahko boljše, kot se to pokaže ob točkovniku. – Odlične naloge se nam izmuznejo. 50 točk za esej je zaenkrat utopija. A redki posamezniki bi jih gotovo tudi dosegli. DELNO – Rubrika dodatne točke vnaša nejasnost in zmedo. – Včasih se ocenjevalec bolj opre na holistično oceno, ki je lahko tudi izhodišče točkovanja, kar ni čisto skladno s točkovanjem kot edino rešitvijo ocenjevanja. – Glede tega imam pomisleke. Meni holistična ocena že veliko pove in pri tem združujem tako dijakovo ustvarjalnost kot dejstva, ki morajo biti vsebovana. Pa tudi slog in slovnična pravilnost nista zanemarljena. Res pa je, da sem se navadila točkovati. Vendar včasih več ne vem, če bi dala celo točko za delni odgovor. Torej je tako ali tako enako. – Dijaki zaradi takega načina pišejo preveč naučeno, »po obrazcu«. Inovativnosti je zelo malo, naloge so si preveč podobne. Vendar če bi bolje cenili njihove lastne interpretacije, bi se ocenjevalci med seboj bolj razlikovali. – Morda res ni najbolj ustrezen, se pa na ta način dosega večja objektivnost ocenjevanja; dijaki pa so pri pisanju manj svobodni, kar moti tiste bolj ustvarjalne. Če pa bi jim pustili bolj proste roke, bi lahko začeli pisati zelo po svoje (težko bi sploh ocenili, če so delo prebrali). – Menim, da niti dva eseja ne moreta biti napisana enako. Zato je smiselno poiskati ustrežnejši način ocenjevanja. Ker pa dodeljevanje točk esejskim odstavkom daje neko objektivno težo, bi bila smiselna rešitev v kombinaciji dodeljevanja točk in opisnega ocenjevanja. – Premalo je možnosti za točkovanje kreativnosti dijakov. – Omogoča nekakšno objektivnost ocenjevanja, premalo pa razlikuje res dobre naloge od zelo povprečnih. – Zdaj se nam ocenjevalcem to verjetno zdi še kar dobro, saj smo tega vajeni. Tudi dijake tako pripravljamo na esej. Ne vem pa, če je to najustreznejše. – Verjetno je z vprašanjem mišljeno analitično ocenjevanje vsebine – koliko je kandidat zmozel obravnavati določeno problematiko in pokazati poznavanje snovi/romanov, ta problematika pa velikokrat ni vezana samo na odstavek. Če bi ocenjevali eseje po odstavkih, bi bile ocene bistveno nižje. BREZ OBKROŽITVE – Tega vprašanja ne razumem povsem jasno, zato nanj ne morem odgovoriti.				
6.	<table><tr><td>Ali imate možnost točkovati tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?</td><td>Da 8</td><td>Ne 9</td><td>Delno 12; 1 brez obkrožitve</td></tr></table>	Ali imate možnost točkovati tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?	Da 8	Ne 9	Delno 12; 1 brez obkrožitve
Ali imate možnost točkovati tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?	Da 8	Ne 9	Delno 12; 1 brez obkrožitve		
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Z dodatnimi točkami za vsebino ali jezik lahko točkuješ kvalitetne sestavine, ki niso zahtevane v navodilih. – To možnost vidim v dodatnih točkah ter v razponu točkovanja, izraženega kot »do X točk«. – Možnost dodajanja dodatnih točk. – Z dodatnimi točkami; če je možnost v D ali E rubriki. – Mislim, da je to mogoče v okviru dodatnih točk, vendar pa je razlika med razpravljalnim in interpretativnim esejem, saj v drugem eseju lahko dijak dobi navidezno večje število točk. – V dodatnem točkovanju. – Tiste sestavine eseja, ki se mi zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih, točkujem v razdelku za dodatne točke. – Z dodatnimi točkami za vsebino, posebej pa pri interpretativnem eseju. NE – Kandidati v uvodu pokažejo, kako razumejo temo/problem naloge, ki je velikokrat podan v naslovu eseja, in potem v zaključku zaokrožijo svojo misel, za to samostojno pisanje pa niso nagrajeni. – Dijaka ne moreš nagraditi s točkami, če se vsebinsko odmakne od navodil naloge, naloga pa je kljub temu zelo dobro napisana, koherentna, lahko celo izvirna. – Delno pri dodatnih točkah, vendar je to premalo. – Kategorija Dodatne točke je preširoka, ne vemo, kaj je pri vsebini takega, zaradi česar je naloga boljše ocenjena, ne vemo, kaj pri jeziku.				

	– Dodatne točke dodelim za nadpovprečno realizacijo sestavin, zahtevanih v navodilih. – Dijak napiše kaj zelo zanimivega, vendar splošnega, npr. o medčloveških odnosih v izrednih razmerah, vendar za to ne dobi dodatne točke, ali da npr. pod vplivom medčloveških odnosov več časa (pisanja) posveti oznaki glavnega junaka, mu to lahko štejem celo kot zastranitev, saj v navodilih ni nikjer oznake glavnega junaka. – Pri točkovanju razmeroma strogo upoštevam navodila, čeprav je v marsikateri nalogi moč najti nekaj več. – Pravzaprav ne. Včasih si z dodatnimi točkami to dovolim, a je vedno prisoten strah, kako bom šla po svoje glede na soocenejvalca. DELNO – Če so te sestavine zelo kvalitetne, so seveda s samo dvema dodatnima točkama (npr. za vsebino) premalo vrednotene. – Če je kakšna sestavina eseja glede na naslov kvalitetna, ni pa zahtevana v navodilih, jo upoštevam, ko še enkrat primerjam eseje s podobnim številom točk. Nato se po lastni presoji odločim in dodam točko v rubriko Dodatne točke. – Štiri dodatne točke se mi zdijo premalo, sploh za vsebino. – Pomagajo dodatne točke. – Pri posameznih odstavkih lahko ocenjevalec sam presodi, ali ovrednoti tudi te sestavine. – Zunaj opredeljenih točk imamo sicer možnost 4 dodatnih točk, kar pa je ob dobrih nalogah, ki ne upoštevajo vseh navodil, včasih premalo. – Z dodatnimi točkami. – Kandidata lahko nagradimo z dodatnimi točkami – vendar je ta delež premajhen. – Ocenjevalci lahko damo 2 dodatni točki za vsebino in 2 za jezik, vendar je pri vsebini to velikokrat premalo. Kvalitetne sestavine, ki niso zahtevane v navodilih, so premalo nagrajene. – Delno zato, ker lahko dodamo dodatne točke tako za jezik kot vsebino. – Pri dodatnih točkah pa je delež zanemarljivo nizek oz. se dajanje teh točk sploh ne priporoča, če ni ocena eseja npr. vsaj 4. – Dodatne točke lahko dodajamo le boljšim esejem. Čeprav se dogaja, da imajo eseji z manj skupnimi točkami kakšno dobro izpeljano postavko, npr. nezahtevno primerjavo ipd. BREZ OBKROŽITVE – Vsega, kar dijak kvalitetnega ponudi, ni treba ocenjevati, saj se dijak mora podrediti pravilom.				
7.	<table><tr><td>Ali menite, da je način točkovanja jezikovnega deleža znanja ustrezen?</td><td>Da 11</td><td>Ne 7</td><td>Delno 12</td></tr></table>	Ali menite, da je način točkovanja jezikovnega deleža znanja ustrezen?	Da 11	Ne 7	Delno 12
Ali menite, da je način točkovanja jezikovnega deleža znanja ustrezen?	Da 11	Ne 7	Delno 12		
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Ta sistem mi ustreza. – Mislim, da je točkovnik dovolj razčlenjen, pogrešam le več skupnih popravljanj, da bi ocenjevalci iz konkretnih primerov poenotili merila, kaj sodi kam. – Jeziku kot takemu DA, a na račun manjšega števila točk pri slogu in zgradbi. – Tako sem se navadila. Pokriva se slab jezikovno-slogovni del s slabo obravnavano vsebino oz. vsebinskim delom. Zgradba pa je tako za rezervo dijaku, da nabere kako točko. Predlagam: J 10 točk, S 6 točk, Z 4 točke ali celo J 12, S 5 in Z 3. – Ker je najpreglednejši. – Mislim, da bi morali le nekoliko poenostaviti ocenjevalni obrazec. – Da, saj so prisotne vse jezikovne ravnine. Dijak sistematično spozna vse te ravnine, poleg tega pa se skozi šolanje vadi v jezikovnem izražanju. Tak način točkovanja je ustrezen. – Ker je pregleden in enostaven. – Mislim, da je glede na znanje jezika, ki se kaže v esejih, še kar ustrezen, saj bi bili sicer rezultati slabši. Morda je tudi preveč točk pri zgradbi eseja. NE – Jezik in slog, zlasti jezik, je vrednoten s premalo točkami, zgradba s preveč. – Slog, predvsem pa zgradba imata preveč točk. Jezikovna pravilnost bi morala imeti večji odstotni delež, saj dijaki marsikdaj ne obvladajo sistemskih zakonitosti SKJ, vendar dobijo zaradi sloga in zgradbe za jezik veliko točk. – Menim, da bi bilo treba spremeniti predvsem ocenjevanje jezika. Dogaja se namreč, da dobi slabo pismen dijak zelo podobno število točk kot opismenjen dijak. Večina izgubi pri postavitvi jezikovna pravilnost vse ali vsaj 5 točk, pri slogu skoraj vsem ostajajo 3 točke, pri zgradbi pa vseh 6 točk, zato prihaja do zanemarljivih razlik v številu točk pri jeziku.				

	– Tudi jezikovno ustrezne, dobre naloge zaradi preštevanja črtic včasih izgubijo preveč točk. So lahko boljše, kot se to pokaže ob točkovniku. – Premalo točk pri jezikovni pravilnosti – ali vzeti pri vsebini ali morda pri zgradbi. – Zlasti točkovanje pri zgradbi je takšno, da podarja točke, medtem ko jih pri jezikovni pravilnosti izredno hitro izgublja. DELNO – Pravopis je ovrednoten premalo, preveč pa zgradba in slog. – Zlasti ocenjevanje jezika se mi zdi zelo sporno – odlične naloge izgubljajo preveč točk. Morda bi morali točke razporediti drugače. – Jezikovni pravilnosti in slogu bi namenila več točk na račun zgradbe. Posebej bi tudi uvedla rubriki »zastranitve« (poleg »nepovezanih sestavin besedila«) in »vsebinske napake«. – Všeč mi je, da je način preprečil »hiperkorektnost« ocenjevalcev. Včasih sem tudi sama bolj strogo ocenila spis, ki mu je manjkalo npr. veliko vejic. – Pri razpravljalnem eseju je za zgradbo namenjenih preveč točk, dijaki jih zelo hitro pridobijo. – Pri jezikovni pravilnosti zelo hitro pride do odbitka vseh 8 točk. Tako so na istem popolnoma nepismeni in slabše pismeni. – Ocenjevanje je dobro, kadar pokaže, kaj je dijak znal, koliko je za svoje znanje dobil, hkrati pa tudi, kje so njegove pomanjkljivosti. Pokaže naj torej pluse in minuse. – Tudi jezikovno zelo dobre naloge hitro izgubljajo točke za jezik, zelo slabe naloge pa jih izgubijo premalo. – Stvari bi bilo treba doseči pri zgradbi, ki je v bistvu varovalo za slabe dijake, saj dobijo skoraj vsi vse točke. Pri ločilih bi bilo treba točkovati strožje. – Jezikovnih napak je iz leta v leto več (kandidati pogosto izgubijo vse jezikovne točke), pa vendarle lahko dobijo dobro končno oceno (zaradi vsebine, zgradbe – po moje je točk tukaj preveč – in zaradi sloga). – Razumem nujnost sorazmerno velikega števila točk pri postavki zgradba, vendar imam občutek, da (zlasti) daljše naloge izgubijo veliko točk pri jezikovni pravilnosti, ne da bi v resnici bile jezikovno zelo slabe. – Za jezikovno-slogovno nepravilnost bi bilo treba odbiti še več točk.
--	---

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

(Pripravila S. Čokl)

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev. Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga tudi pisno pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

Obrazec:

- še bolj omejuje, je manj pregleden, obstaja možnost napak pri vnosu
- novi obrazec je boljši za vsebinski del
- esejske odstavke še natančneje opredeliti
- poenostaviti ocenjevalni obrazec za jezik
- pri vsebini je dobro to, da ni potrebno vpisovati opornih postavk

Točkovanje oz. celostno ocenjevanje:

- kombinirati s celostno oceno (npr. točke ne dajo pozitivnega eseja, celostno bi dal pa 3)
- holistično vidim razlike med eseji, ko jih pa točkujem, so vsi okrog ocene 3
- prenoviti merila za holistično ocenjevanje in jih upoštevati skupaj z analitičnim točkovanjem; holistično nujno prisotno: kako dobro kandidat delo pozna, koliko ga razume, kako samostojno je njegovo razmišljanje

Vsebina:

- novo rubriko za vsebinske napake
- novo rubriko za zastranitve
- ker razpon od 0 do 6 točk, so razlike med ocenjevalci večje, zato poenostaviti sistem
- vsebinska napaka z 0,5 točke je zanemarljiva, kar ni prav; nekateri ne preberejo romanov, pa so celo več kot pozitivni

- potrebno je več aktualizacije, časovne in zgodovinske umestitve, iskanja možnih rešitev, vzgoja kritičnega intelektualca, ne reproduktivca spremnih besed
- maturo zastaviti bolj medpredmetno
- če bomo esej vsebinsko sprostili, se bodo kandidati pripravili vnaprej; avtorje dobrih esejev lahko pri tem oškodujemo

Jezik:

- prerazporediti točke; zgradbi manj
- pri slogu prvi alineji manj točk, drugi več
- zgradbi le 3 točke, jezik in slog v eno rubriko
- razmerje J, S, Z: 10, 6, 4; 12, 5, 3; 13, 4, 3
- ne toliko drobljenja jezikovnih kategorij napak
- če dijak ne zna **samostojno pisati o nekem problemu brez napak**, je sicer zadosten in zaključni izobraževanje, mature pa ne doseže.

Dodatne točke:

- vsem esejem, ne le pd in odl
- svojstvenim, izvirnim esejem
- za bogato metaforiko, besedišče
- izvirnost in ustvarjalnost nagraditi, vendar se pred ocenjevanjem dogovoriti za merila
- povečati število dodatnih točk za jezik in vsebino
- nagraditi je treba predvsem pd eseje, tako kot iščemo točke pri zelo slabih

Reprodukcija znanja oz. lastno mišljenje:

- na koncu eseja dodati širše razmišljanje dijaka (aktualizacija, presoja z resničnimi dejstvi), tako da bi bilo razmerje 65–70 % snov in 35–30 % lastno mnenje
- namesto branja spremne literature raje usmeriti dijake v lastno doživljanje, lastno vrednotenje in ustvarjalne zamisli o prebranih delih

Izobraževanje ocenjevalcev:

- kaj pomeni ustvarjalnost pri eseju
- kako pripraviti dijake za tako nalogo

Ocenjevanje eseja:

- ni pregledno, izmerljivo delo
- sistem ocenjevanja bi moral težiti k enostavnosti
- priprava dijakov na esej je napredovala, zgubila se je svoboda dela in s tem prenos ljubezni do literature na dijake
- vsak učitelj bi moral biti vsaj enkrat ocenjevalec (metodika pri pouku nato boljša, je pomoč dijakom)
- 80 esejev je preveč za korektno ocenjevanje
- nujno je korektno delo, ker je zahtevno
- več časa in manj obremenitev v času popravljanja
- ocenjevalca bi se lahko v dvogovoru uskladila o oceni (manj pritožb, manj 3. ocenjevanj, odgovornost bi se povečala)
- ocenjevati s pomočjo stolpcev ter s + in – označevati prisotnost postavk po 0,5 točke; kar je več, je po 0,5 nagradne točke

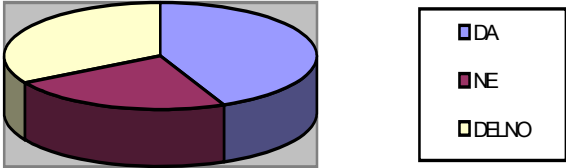
Navodila:

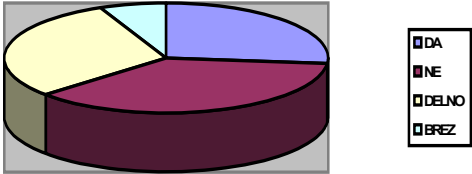
- dijaki bi nujno morali biti seznanjeni z načinom ocenjevanja (lažje bi sledili navodilom)
- navodila (in točke) se ne smejo podvajati
- bolj jasna, ker jih dijaki zaradi treme površno preberejo
- točkovnik naj se oblikuje na podlagi vzorčnih nalog (npr. pri primerjavi obeh skupin borcev prave primerjave ni bilo, zato dijaki oškodovani)

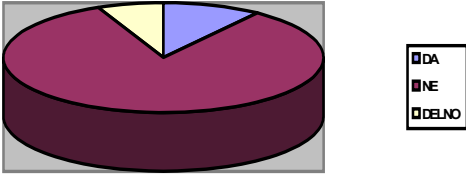
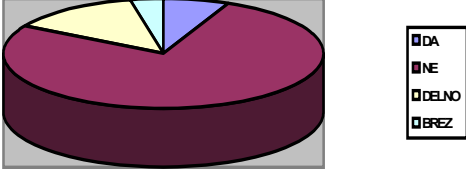
- naj upoštevajo, da se na začetku dijaki razpišejo, na koncu jih zmanjkuje
- dijaki bi morali dobiti ista navodila kot ocenjevalci
- navodila bi morala vsebovati globino zahtev in zraven število točk
- možnost, da se navodila iztrga iz pole
- navodila napisati v alinejah

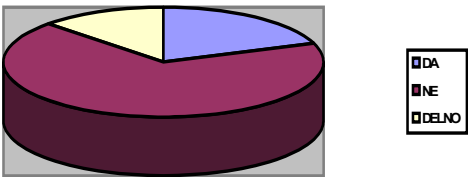
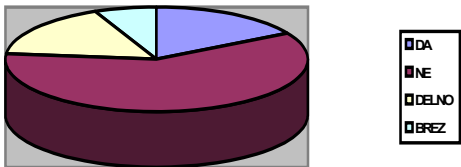
VPRAŠALNIK ZA 2. VRSTO MERIL

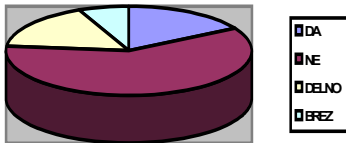
v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine, oktober 2005

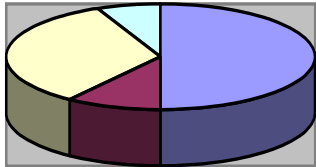
A	UČNI CILJI			
1.	Ali menite, da bi kandidati lažje kot doslej dosegali učne cilje, zapisane v Učnem načrtu, če bi bili prej seznanjeni z opisnimi kriteriji in nato ocenjeni z njimi?	Da 13	Ne 7	Delno 10
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Opisni kriteriji bi jih natančneje vodili k temu, kar se od njih zahteva. – Niham med odgovorom DA in DELNO, menim pa, da bi opisni kriteriji izboljšali esejsko zgradbo ter jezikovno ustreznost. – Bolj bi jim bilo jasno oz. razumljivo, zakaj točno si morajo prizadevati oz. čemu posvetiti pozornost učenja. – Kandidati bi vedeli, kaj se v eseju od njih pričakuje (natančno poznavanje del, problemski pristop, razvijanje argumentacije) in bi vadili takšno pisanje. – Vedeli bi, na kaj morajo biti pri pisanju pozorni. – Ker bi se tako zavedali, kaj le-ti pomenijo. – Za dijaka je to manj stresno kot pri klasičnem ocenjevanju. – Pri pisanju bi bil kandidat bolj samostojen in ne tako natančno voden in s tem omejen v svobodi pisanja. – Znali bi se orientirati v natančnosti in poglobljenosti razmišljanja. – Menim, da bi bilo za dijake (in tudi ocenjevalce) lažje, ker je z opisnimi kriteriji vrednotena naloga kot celota. – Na ta način bi dijak točno vedel, kako mora pisati, in bi bil na to bolj pozoren. NE – Menim, da niso dovolj strokovno podkovani, da bi povsem razumeli opisne kriterije oz. da bi znali presoati. – Cilji so manj natančni, prav tako tudi opisni kriteriji. – Za tovrstno ocenjevanje je treba imeti enaka znanja kot prej (razumevanje, utemeljevanje, osebni odziv ...). – Ne zaznam razlike. – Mislim, da so uveljavljeni kriteriji dobri. – Dijaki naj bi tudi pri dosedanjem načinu ocenjevanja poznali kriterije, zavedati se morajo potrebe razlag, utemeljevanja, sloga, jezika. – Učne cilje kandidati že sedaj lahko dosegajo, če sledijo učnemu procesu, navodilom in če izpolnjujejo svoje obveznosti (DN, DB, medpredmetno povezovanje ...). Opisni kriteriji omogočajo le boljše doseganje točk in s tem boljšo oceno na maturi, zlasti tistim, ki si to zaslužijo (so pa do sedaj izgubljali točke, ker niso povsem razumeli navodil). Dosedanje točkovanje ni nagrajevalo izvirnosti, temveč odbijalo točke tudi za malenkosti. DELNO – Boljši dijaki bi verjetno lažje kot doslej dosegali učne cilje, zapisane v učnem načrtu. Npr. pri pisanju eseja bi lažje ubesedili lastne interpretacije. Šibkejši dijaki pa esej lažje pišejo po naučenih obrazcih. – Menim, da bi možnost kreativnejšega pisanja eseja, kar opisna merila dopuščajo, botrovala kvalitetnejšim esejem. – S kriteriji je večina dijakov že zdaj seznanjena, vendar rezultati niso najboljši. – Bili bi pozorni na to, kaj se ocenjuje, lahko bi odpravili pomanjkljivosti, ki se jih zavedajo (ali jih nanje opozori profesor), hkrati pa lahko predstavljajo kalup, v katerega se ujamejo. – Težko se opredelim, treba bi bilo seveda poskusiti. Menim pa, da se učni načrt – cilji – lahko dosega na različne načine, morda tudi tako. – Poznavanje kriterijev je praviloma pogoj, da jim zavestno sledimo. Dijaki se trudijo za svoj uspeh na maturi in po svojih močeh.			

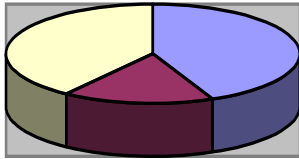
	– V takem primeru bi verjetno dosegli boljše rezultate ob pisanju naloge. – Kandidati so že seznanjeni z opisnimi kriteriji, vendar so zdajšnji (z ocenjevalnega obrazca) preohlapni in za kandidate nemerodajni. – Odvisno od kandidatov, verjetno v enaki meri kot pri klasičnih/zdajšnjih ocenjevanjih.			
2.	Ali menite, da sta v kriterijih zahtevana deleža vsebine in jezika v primerjavi z dosedanjimi merili bolj uravnotežena?	Da 8	Ne 11	Delno 9; 2 brez obkrožitve
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Velja razmerje 30 % : 30 % : 20 % : 20 % (4 kriteriji). – Večji je poudarek na jeziku, kar zahteva od kandidata večjo pismenost in boljši način izražanja. – Primeren je odnos do jezika, saj dovoljuje več napak oz. je bolj toleranten. – To sta dva (bi morala biti) precej enakovredna deleža. – Všeč mi je, da lahko popravljam napake na samem eseju, toda ocena za 5. kriterij je po moje še vedno preveč subjektivna. – Če dijak ne pozna dobro nekega literarnega dela, se mi ne zdi tako problematično, kot če, kot bodoči intelektualec, ne obvlada knjižnega jezika in njegovih sistemskih zakonitosti. NE – Menim, da je jeziku (če upoštevamo vse postavke) dodeljen večji delež. – Jezik predstavlja ¼ ocene, zgradbo eseja pa razumem kot povsem samosvojo kategorijo. Vendar ne pogrešam korekcije tega razmerja, ker ima vlogo preverjanja jezikovnega znanja že razčlemba. – Zdi se mi, da je razmerje ostalo enako, le opredelitve so natančnejše in jasnejše – za kandidate in ocenjevalce. – Približno enako. – V kriterijih zahtevana deleža vsebine in jezika v primerjavi z dosedanjimi merili nista bolj uravnotežena. – Ko sem ocenjevala, sem nehote zanemarjala jezik oz. se z njim prehitro zadovoljila. – Delež jezika je premajhen (20 %). – Zdi se mi, da ima jezik zdaj manjši delež kot prej, kar ni prav. – Ne vem, ali bo sedaj izpuščena točka 3 v prihodnje zajeta v ocenjevanje. – Menim, da sta deleža vsebine in jezika tudi bila že dovolj uravnotežena. DELNO – Jezika je še vedno približno enako kot prej, pri vsebini pa lahko upoštevamo kandidatovo razmišljanje, ki je povezano s temo eseja, pa ni povezano z vsebinskimi smernicami. – Odvisno od tega, čemu dajemo večji poudarek. – Mislim, da ima t. i. zgradba eseja preveč odstotnih točk. – Jezikovno ne vidim bistvenih sprememb. – Jezik ima premajhen odstotni delež. – Z dosedanjimi merili si lahko natančno videl, kje so dijaki šibki, tu pa je splošen vtis in mogoče tudi subjektivnejši, ker si pod vtisom vsebine. – Menim, da imam premalo izkušenj pri ocenjevanju z opisnimi kriteriji, zato odgovarjam s postavko delno. BREZ OBKROŽITVE – Brez odgovora. – Skušajo zadostiti kriterijem, čeprav so zanje včasih izjemno zahtevni (npr. veččlensko primerjanje ali utemeljevanje).			

3.	Ali menite, da bi moral vsebini pripasti večji odstotni delež?	Da 3	Ne 25	Delno 2
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Morda bi se lahko zmanjšal odstotni delež predstavitve. – Tako bi dijaki lažje dokazovali poznavanje tematskega sklopa, bi tudi širše in prodorneje razmišljali. NE – Nekatere dijake mogoče nekatero literarno delo toliko ne pritegne, mogoče so usmerjeni bolj v tehniški študij, mora pa vsak mauturant in bodoči intelektualec obvladati SKJ. – Pri kriterijih je dobro razdeljen odstotni delež za znanje in razumevanje besedil, za odziv na naslovno vprašanje. – Menim, da je ta delež zadosten, saj mora na maturi dijak pokazati celostno znanje. – Mislim, da je razmerje 2/3 za vsebino in 1/3 za jezik kar ustrezno. Obojega je tudi dovolj, da se lahko najdejo prednosti in pomanjkljivosti sporočevalca. – Jezik je že tako manj vrednoten. – Če prav razumem, ima zdaj vsebina celo več kot 60 % delež (delno je zajeta tudi v predstavitvi). – Razmerje med vsebino in jezikom je primerno. – Vsebinsko poznavanje je prisotno v več kriterijih (poznavanje besedil, odziv na esejsko vprašanje, predstavitev). – Ne, dobro je tako, kot je. – Menim, da vsebini pripada realen odstotni delež. – Ker takšen delež ustreza. – Ne, ustrezen jezik, slog in zgradba so bistveni del eseja. – Primeren je odnos do jezika, saj dovoljuje več napak oz. je dovolj tolerant. – Razmerje se mi zdi primerno, tako kot ste ga postavili v točkovniku, sicer pa mora biti razmerje v korist vsebine. – Saj je možno po teh kriterijih ustrezno vrednotiti kandidatovo kreativnost in samostojnost. – Do sedaj so na račun vsebine naredili maturo tudi nepismeni. – Razmerje med vsebinskim in jezikovnim delom naloge je ustrezno. DELNO – To niti ni nujno. Točke bi odvzela zgradbi in bi jih dodala jeziku (kjer sta združena slog in jezik). – Odvisno od tega, čemu dajemo večji poudarek.			
4.	Ali bi vi k vsebinskemu deležu priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	Da 2	Ne 23	Delno 4; 1 brez obkrožitve
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Kandidatovo razumevanje zvrstnih/vrstnih posebnosti besedila v povezavi z vsebino dela. – Kriterij, pri katerem bi lahko ocenila kvalitetne sestavine eseja, ki niso zahtevane v navodilih. NE – Mislim, da so zastopane vse ravni po Bloomu. – Menim, da v opisanih kriterijih lahko zajamemo vse vsebinske postavke. – Morda bi nekatere kriterije nekoliko konkretizirala. – Omenjeni oz. uporabljeni so dovolj, saj bi tako jezik dobil manjši delež. – V teh opisnih kriterijih je izvirnost ustrezno nagrajena, preseganje pričakovanega tudi. – Menim, da so kriteriji odlični. – Vsebinskemu deležu ne bi priključila nobenega kriterija. – Zdi se mi, da je v merilih zajeto vse. – Ti kriteriji se mi zdijo povsem ustrezni in tudi dovolj jih je. – Mislim, da so opisni kriteriji kar dobro razdelani.			

	– Menim, da ni potrebno, saj se preverja od kandidatovega poznavanja, razumevanja, vrednotenja ... prebranega besedila. – Vsebina je ocenjena dovolj obsežno. – Vsebinski delež je dobro razdeljen na več kriterijev, ki v celoti zadostujejo pri ocenjevanju pisnega izdelka. – Mislim, da so vključeni najpomembnejši kriteriji. DELNO – Dodatne točke za posebej izvirne naloge. – Posebej bi obravnavala kriterij vrednotenja – osebni odziv in navedla opisnike. – Pri točkah 2 in 3 (1. postavka) bi bilo potrebno bolj natančno določiti, kaj je to nekaj poznavanja in ustrezno razumevanje. – Natančnejše kriterije, kaj pomeni dobro razumevanje, natančno razumevanje ... Problem zastranitev, dolžine besedila.			
5.	Ali menite, da bi moral jeziku pripasti večji odstotni delež?	Da 6	Ne 21	Delno 3
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Pri tej vrsti ocenjevanja se mi zdi jezikovna pravilnost in dober slog precej zapostavljena. Nič ali eno točko je skoraj nemogoče dati, med ostalimi točkami (razen pet) pa ni večjih razlik. – Zdi se mi, da ima jezik zdaj manjši delež kot prej, kar ni prav. – Kandidat, ki se vpisuje na univerzo, mora znati pisati jezikovno pravilno. – Razmišljam o drugačni razporeditvi med opisniki 4 in 5 (zadnja stran). – Dolžina besedila. NE – Delež, ki je določen sedaj, se mi zdi zelo primeren, in mislim, da je kandidat lahko korektno ocenjen. – Z merilom o jezikovni ustreznosti ocenjuješ jezik, izbor besedja, ubeseditev. Menim, da je delež, ki pripada jeziku, ustrezen. – Njihov jezik je posebej ocenjen pri razčlembi neumetnostnega besedila, zato je pri eseju ta delež zadosten. – Razmerje med vsebino in jezikom se mi zdi primerno. – Razmerje vsebina : jezik se mi zdi primerno. – Menim, da jeziku pripada realen odstotni delež. – Ustreza takšen odstotni delež. – Kandidat izgubi točke že tudi pri vsebini, če je jezikovno šibek. – Primerno, sicer bi bile lahko ocene/točke nižje, kar pa ni cilj pozitivističnega pristopa. – Dijaki, ki so šibkejši pri jeziku, pa dobri pri vsebini, bi bili tako prikrajšani. – Kandidat mora obvladati tudi poznavanje literarnih del, zato je polovični delež ustrezen. – Mislim, da je jezik dovolj razdelan. – Mislim, da je razmerje 2/3 za vsebino in 1/3 za jezik kar ustrezno. Obojega je tudi dovolj, da se lahko najdejo prednosti in pomanjkljivosti sporočevalca. – Najpomembnejši kriteriji so vključeni. DELNO – Točke bi odvezla zgradbi in bi jih dodelila jeziku (kjer sta združena slog in jezik). – Ne večji, raje drugače ocenjevati, da ne bi bil kriterij za jezik tako ohlapen. – Dijaki so slabo pismeni tudi zato, ker jih premalo jezikovno kultiviramo, in sicer zato, ker ima v eseju vsebina tako velik delež v primerjavi z jezikom.			
6.	Ali bi vi jezikovnemu deležu priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	Da 5	Ne 18	Delno 5; 2 brez obkrožitve
				

Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Slog, obseg besedila, čitljivost. – Kriteriji so preohlapni, čeprav je opisnikov veliko (preveč). Menim, da bi bilo tu dobro kombinirati točkovanje – 2. alineja opisnikov zajema preveč. – Slog kandidatovega pisanja. – Nimam prave ideje – mogoče še alineje po 3. merilih za ocenjevanje. – Menim, da bi bilo dobro posebej izpostaviti slog oz. izvirnost naloge (dober uvod, presenetljiv zaključek ...). Besedje je preširok termin. NE – Menim, da so pojasnjeni vsi kriteriji. – Uporabljeni bolj ali manj zajamejo vse. – Obstoječa merila so skrbno izbrana; res pa je, da je mogoče prav pri jeziku ocenjevalec podvržen vplivu ostalih prejetih nalog. – Navedeni kriteriji pokrivajo zahtevano. – Jezikovnemu deležu ne bi priključila nobenega kriterija. – Kriterijev je dovolj, le delež se mi zdi premajhen. DELNO – Morda bi lahko natančneje razdelali slog/dolžino povedi, možnost napak v krajših in zgradbi. – Ocena sloga. – Morda samo v primeru, če naloga izrazito odstopa navzgor. – Pri točki 3 – samo nekaj večjih oblikoslovnih ... – dodati ali več manjših napak. Ali pri točki 1 – kaj pomeni, da jezik ni razumljiv. Saj naj bi pisali v slovenščini. – Včasih se pravopisna pravilnost in učinkovit izbor izrazja pri kandidatih precej izključujeta in je težko dati skupno oceno. Morda bi nekako razdelili.				
B OCENJEVANJE				
7.	Ali menite, da je uporaba opisnih kriterijev ustrenejši način ocenjevanja kot dodeljevanje točk esejskim odstavkom?	Da 12	Ne 6	Delno 10; 2 brez obkrožitve
 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Gotovo je povratna informacija za kandidata natančnejša, za ocenjevalca pa predstavlja tak način ocenjevanja težje delo. – Ta način zajame tudi ocenjevalčev »občutek« za esej. Je pa za obe strani zahtevnejši (za dijake npr. manj »dokazljiv«). – Uporaba opisnih kriterijev se mi zdi primernejša, kajti ocenjuje se celostna podoba eseja. – Eseg tako ocenjuješ kot celoto in ne zgolj kot odgovore na vprašanja. Taka ocena je ne le bolj celovita, tudi bolj pravična se mi zdi. – Iskanje točk je zamudno in marsikdaj celo nepravilno glede na poglobljeno ali površno obravnavanje. Zdaj pa gledam na esej celoviteje, z občutkom, da pravičneje ocenim. – Opisni kriterij pri jeziku omogoča objektivnejšo oceno kandidatovih sposobnosti jezikovnega izražanja: ocenjevalec je lahko prizanesljivejši do istovrstnih napak (npr. postavljanje vejic pred nekim določenim veznikom), lahko ločimo zapletene povedi od enostavnejših ... Pomembno se mi zdi, da ni razvrščanja napak, s čimer smo lahko kandidatu storili krivico ali pretirano spregledali napake. Zato tudi v prihodnje predlagam, da ne bi ločevali napak (npr. po barvi) na pravopisne in slogovne, dopustni ali zaželeni pa naj bodo morda komentariji ob robu besedila (npr. vsebinska napaka, zastranitev, ponavljanje, tvorba povedi ...). Tak sistem zahteva zelo natančno pripravljene seminarje za usposabljanje popravljanja maturitetnih esejev, kajti po mojem mnenju tu prihaja do velikih razlik in pretiranih ali preohlapnih popravkov. – Opisni kriterij ocenjevanja esejev omogoča nagrajevanje dobrih esejev, kar se mi zdi pohvale vredno, je pa precej prizanesljiv (zlasti glede na vaje, ki smo jih opravili na zadnjem eseju) tudi do slabih esejev. Tu bi bilo treba natančno izdelati zahteve maturitetnega kriterija – torej ni dovolj, da kandidat nekaj vsebine napiše, ob tem pa razberemo veliko drugih napak pri vsebini, temveč mora biti jasno, kaj je 0 točk ali 1 točka. – Popravljanje po opisnem kriteriju je bolj prijetno in manj duhamorno, ker se izognemo pretiranemu odbijanju ali lovljenju točk, ker odpade (vsaj načeloma) štetje besed zlasti pri predolgi esejih, kar se mi je vedno zdelo krivično do kandidata, saj je izgubljal tudi točke pri pravopisu, čeprav je bila naloga jezikovno in				

	vsebinsko dokaj urejena in brez zastranitev. Največji pomislek pri takšnem popravljanju imam zaradi objektivnosti, če bi esej popravljal le en ocenjevalec, saj je prav dvakratno ocenjevanje do sedaj vedno pomirilo dijake in je bilo močan argument objektivnosti. Tudi razhajanja na seminarjih kažejo, da imamo različne kriterije, ker je manj točk, pa je vsaka točka toliko manj usodna. – Ocenjevalec ima tako možnost domiselne »rešitve« dijakov ustrezno vrednotiti. – Bolj je zahteven za ocenjevalca. – Nalogo lahko po teh kriterijih ocenimo bolj celovito; kot esej in ne kot kontrolno nalogo. – Učitelj se počuti bolj suvereno, manj je dela z barvanjem in seštevanjem. – Menim, da bi še vedno bila potrebna dva ocenjevalca oz. celo tretji. NE – Uporaba opisnih kriterijev temelji na približkih/zaokroževanju ocene – takšno zaokroževanje pa je kandidatu lahko v preveliko škodo ali korist. – Mislim da je dodeljevanje točk esejskim odstavkom ustrežnejši način, ker tako lahko natančneje ocenimo vsebinski del. – Moti me »zaokroževanje« pri vsakem kriteriju, ki ga je treba izpeljati za odločitev glede stopnje. – Menim, da je dodeljevanje točk esejskim odstavkom objektivnejše. – Ker s točkami natančneje oceniš zahtevane in odsotne elemente naloge. – Osebo mi je analitično ocenjevanje bližje, saj je tudi preglednejše in natančnejše (objektivnejše). DELNO – Za sposobnejše dijake je verjetno ustrežnejši način, šibkejši pa bi težje prišli do pozitivne ocene, pri sedanjem ocenjevanju dobijo veliko točk pri zgradbi, slogu, esejski odstavki pa so jim v pomoč pri pisanju. – Moč navade me je silila, da sem esejem dodeljevala še točke, čeprav sem jih po tem ocenjevala še z uporabo opisnih kriterijev. Menim, da bi bila kombinacija obeh ocenjevanj najboljša. – Ocena na koncu se zdi bolj celostna, ker na esej gledaš kot na celoto, ne samo po sklopih. Zdi pa se, da je ocenjevanje veliko bolj subjektivno. – Dijaki lahko pokažejo več izvirnosti, ustvarjalnosti, ni strogega omejevanja z določenimi postavkami. – Za ocenjevalca se mi zdi lažje, vendar ni takšnega razpona v točkah kot prej. – Po prejšnjem kriteriju sem imela včasih dober vtis, točke pa tega niso potrdile. – Ima svoje prednosti, a žal sem našla več slabih strani oz. imam pomisleke o natančnosti ocenjevanja pri samo enem ocenjevalcu. Že pri dveh so lahko ogromne razlike. – Točke velikokrat razdrobljeno označijo poznavanje del, pri čemer se celostni vtis izgublja. Zlasti jezikovni del ocenjevanja pa doslej ni omogočal uspešnega vrednotenja zelo dobrih/slabih nalog. – Subjektivnost je kljub vsemu verjetno premočen faktor – če učiš v dobri šoli, boš zahteval več, sicer manj.			
8.	Ali imate z opisnimi kriteriji možnost oceniti tudi tiste sestavine eseja, ki se Vam zdijo glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih?	Da 15	Ne 3	Delno 10; 2 brez obkrožitve
	 DA NE DELNO BREZ Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Prav gotovo je možno po lastni presoji to upoštevati, pri točkovanju pa si vezan na določene odgovore. – Lahko jih ocenimo in upoštevamo v 1. in 3. kriteriju. – Absolutno je to tisto, kar je poleg ostalih prednosti tovrstnega ocenjevanja najbolj hvale vredno. – Gl. zapis na vprašalniku (cela zadnja stran). – Pri odzivanju na zastavljen problem se vsekakor da upoštevati dobre misli, utemeljitve, ki jih točkovnik ni predvidel in jih ob trenutnem načinu ocenjevanja ni moč upoštevati. – Lahko ocenimo kandidatovo razgledanost, kar lahko v zdajšnjih navodilih upoštevamo le pri morebitnih dodatnih točkah. – V navodila za točkovanje pravih odgovorov so zajeti predvideni, ki so lahko včasih tudi preozki. – Da, saj kandidat običajno razume naslov (in navodila) širše, drugače, kot ga vkalupljamo z možnimi oz. zahtevanimi odgovori po moderaciji. – Zajete so v opisnih kriterijih, npr. ustrezen, učinkovit izbor ..., dober/odličen odziv ..., dobro/občuteno razumevanje ... Takoj opaziš razliko in se lahko odločiš. – Čeprav se potem v široko opisnem kriteriju to tudi nekoliko skrrije, zamegli.			

	– Tega pri dosedanjem načinu ocenjevanja skorajda ni bilo, pri tej drugi vrsti meril pa lahko dobi dijak točke pri odzivu in predstavitvi. – Ravno ta točka manjka v dosedanjem ocenjevanju. Pri teh novih kriterijih pač zamižiš nekaj drugega – nujnega, če dijak to nadoknadi s čim posebnim. – Kriteriji pri opisnem načinu so bolj ohlapni in dopuščajo to možnost. – Dijaki, ki so zares dobri, velikokrat dobijo prav dobro oceno namesto odlične, saj kakšen esejski odstavek spregledajo, če pa bi imeli možnost oceniti tudi tiste sestavine eseja, ki so glede na naslov kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih, ne bi prihajalo do tega. NE – Razen, če ne greš za stopnjo više, tudi če sestavina ni omenjena. DELNO – Čeprav menim, da je to mogoče tudi pri analitičnem ocenjevanju, saj dijak dobi dodatne točke. – Tudi pri prejšnji vrsti kriterijev je bilo z dodatnimi točkami ter razponom to mogoče. – Morda. Take posebnosti sicer ocenjujemo z dodatnimi točkami. – Ker so kriteriji dovolj široki, lahko ocenimo tudi druge odgovore, kar je lahko tudi zavajajoče (lahko da se kandidat tako odmika od glavnega problema). – Delno sicer lahko ocenimo, vendar bi po moje moral biti še en kriterij z dodatnimi točkami. – Malo več možnosti kot »po starem«. – Tudi prej je bila možnost dodatnih točk. BREZ OBKROŽITVE – Na to zdaj težko odgovorim, saj sem na tak način ocenila šele 15–17 esejev.				
9.	<table><tr><td>Ali menite, da je način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo eseja, ustrezen?</td><td>Da 13</td><td>Ne 5</td><td>Delno 12</td></tr></table>	Ali menite, da je način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo eseja, ustrezen?	Da 13	Ne 5	Delno 12
Ali menite, da je način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo eseja, ustrezen?	Da 13	Ne 5	Delno 12		
	 ☐ DA ☐ NE ☐ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Navodila imajo na voljo dovolj postavk. – Ocenjevanje po merilih mednarodne mature lepo povezuje utemeljevanje in pojasnjevanje z vsebinskim delom, pri tem pa ustrezno vrednoti tudi poznavanje slovničnih in slogovnih zakonitosti. – Bolj toleranten, strpen način. – Jezik predstavlja ¼ ocene, zgradbo eseja pa razumem kot povsem samosvojo kategorijo. Vendar ne pogrešam korekcije tega razmerja, ker ima vlogo preverjanja jezikovnega znanja že razčlemba. – V opisanih merilih ocenjevalec zlahka vrednosti jezikovno in slogovno kvalitetne eseje in obratno. – Mogoče je jezikovni delež še vedno premajhen (20 %). – Ocenjevalec lahko presodi kvaliteto zgradbe in obvladovanja jezika. – Saj so navedene vse jezikovne ravnine, mogoče bi morali pri zgradbi jasneje razdeliti kriterije. NE – Ocenjevanje jezika se mi zdi preveč subjektivno. – Ker je tak način ocenjevanja premalo preverljiv, saj število točk obkrožimo po vtisu. – Opisniki nudijo dovolj trdnosti za orientacijsko holistično oceno, ne pa za natančno opredelitev. – Preveč široko spregledujemo napake, slogovne neustreznosti. Z ocenjevanjem zgradbe se (na predlagani način) strinjam. Tu bi utegnili preveč znižati kriterije. DELNO – Napake bi bilo dobro izpisati, tako kot se to počne pri sedanjem ocenjevanju, tako lažje vidimo, koliko napak je in kakšne vrste so. – Ocenjevalci smo pri ocenjevanju jezikovnega deleža znanja bolj ali manj enotni. Za ocenjevanje, ali je esej jezikovno dobro, slabo ali odlično napisan, so ti kriteriji ustrezni. – Mogoče bi moral biti jezikovni del še bolj razdelan. – Jezikovnemu deležu bi zvišala odstotni delež, zgradbi pa zmanjšala. – Tudi tukaj se izgubi podatek o tem, katera je kandidatova vrlina in kaj ni. Brez vpogleda v nalogo se sploh to ne bi dalo razločiti. Kandidati zahtevajo svoj odgovor tudi, če je razlika le 0,5 točke. – Včasih se pravopisna pravilnost in učinkovit izbor izrazja pri kandidatih precej izključujeta in je težko dati skupno oceno. Morda bi nekako razdelili. – Mislim, da bodo dijaki zahtevali natančnejša pojasnila za doseženo oceno.				

	– Imela sem težave z izbiro stopnje dosežka pri 4. kriteriju; nekateri so imeli slabo zgradbo, utemeljevanje pa je bilo dobro. – Zdi se mi preveč posplošen – ne vidim pa na žalost rešitve. – Ne vrednoti se npr. obsega eseja, pa bi bilo dobro; zgradba: bolj bi bilo treba definirati npr. komaj opazno zgradbo ali nekaj znakov esejske zgradbe. – Zgradba ima preveč odstotnih točk.
--	---

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

(Pripravila S. Čokl)

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev z opisnimi kriteriji. Npr. kaj se Vam zdiyo prednosti oz. pomanjkljivosti uporabe kriterijev, kateri kriterij bi delno ali povsem spremenili, kateri kriterij bi dodali, kolikšen odstotni delež bi namenili posameznim kriterijem itd.

Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga tudi pisno pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

Vsebina:

- dobra uporabnost kriterijev za vsebino
- zaželeni bi bili komentarji na robu za vrsto napak (vsebinska napaka, zastranitev) – doslej pretirani oz. preohlapni popravki – nujno natančno pripravljeno usposabljanje

Jezik:

- jezik se da oceniti bolj realno (prej omejitev do 10 točk)
- za jezik raje kombinacija kriterijev in točk (zaradi vpogledov)
- jezik obravnavati bolj natančno
- zaradi slabega pravopisa se (lahko) zanemarita zgradba in slog
- zaželeni bi bili komentarji na robu za vrsto napak (ponavljanje, tvorba povedi) – doslej pretirani oz. preohlapni popravki – nujno natančno pripravljeno usposabljanje
- ni več krivičnega odbijanja točk za daljše eseje
- nekaj točk bi odvzela zgradbi in dodala jeziku
- eseji, ki so dobili 3 točke, imajo različen razpon napak – zato več točk ali delitev kriterija na jezik in pravopis
- kako nagraditi jezikovno-slogovno izvirnost, če je več drugih jezikovnih pomanjkljivosti (3. kriterij je izpuščen)

Zgradba:

- ni podarjenih točk zaradi zgradbe
- zgradba je ovrednotena previsoko
- nekaj točk bi odvzela zgradbi in dodala jeziku

Ocenjevanje eseja:

- ocenjuje se celoto
- ocenjevalec je svobodnejši
- ocenjevanje je bolj prijetno
- rezultat je enak ali bolj pravičen
- časovno je manj zahtevno
- ocenjevalec lahko nagradi razširitve, izvirnost, ustvarjalnost
- ponovno ocenjevanje čez nekaj časa bi bilo smiselno
- morda kombinacija dveh ocenjevanj vsakega eseja: s kriteriji in točkovno
- morda več subjektivnosti ocenjevalca, ker ni ocenjevalne sheme
- ocenjevalca lahko zanese, če kandidat ne upošteva dosledno navodil

- ko nalogo preberem, se mi izgubljajo prebrani podatki, vsega si ne morem zapomniti
- kombinirati kriterije in holistično oceno pri sedanji maturi
- kako s kriteriji oceniti esej, ki kaže na dobro poznavanje enega avtorja, drugega pa ne
- ocenjevala sem z opisnimi kriteriji in analitično in ugotovila, da so po drugem načinu dobili nižjo oceno, manj točk

Število ocenjevalcev:

- dva
- manjše število točk (20) daje večjo težo vsaki točki, zato dva ocenjevalca

Kriteriji:

- kje točkovati število besed, rokopisno urejenost, »nakladanje«
- kje točkovati dijakovo subjektivnost
- jasno določiti, kaj je 0 točk in kaj 1 točka (za maturitetni kriterij)
- 2. kriterij bi razdelila na dva: odgovor na naslov in osebni odziv
- kriterij Predstavitev naj ostane z istim številom točk kot pomembna postavka, če se bo res od dijakov pričakovalo esejsko strukturo
- 4. kriterij bi opisala natančneje: bolj podrobno o zgradbi in idejah
- pri 2. kriteriju Odziv na naslovno vprašanje natančneje definirati »tehtne« ideje (razlika med točkama 2 in 3)
- s kriteriji je mogoče prepoznati dijake, ki literarnih del ne preberejo ali le površno
- razlika med 2. in 3. stopnjo dosežka je zelo velika

Korektnost:

- niso več izenačeni vsebinsko dobri (čeprav niso odgovorili na vse postavke iz navodil) in slabi (vse slabo, razen naučenih odgovorov na vprašanja) eseji
- točke dobijo tudi tisti, ki so kako postavko realizirali manj, drugo pa bolj
- v ospredju je bolj iskanje pozitivnih strani eseja kot negativnih
- bolje se vidi, kdo ni večč pisanja esejev in ne pozna izhodiščnih besedil
- lahko nagradim najboljše dijake, pozitivni pa niso tisti, ki slabo poznajo literarno delo in slabo obvladajo slovenski knjižni jezik

Ocenjevalec:

- nujno izkušnje iz razreda

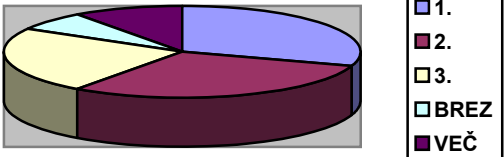
Razno:

- želela bi si prebrati en resnično dober esej po merilih mednarodne mature
- ne vpisovati korektur v eseje, ker nujno dva ocenjevalca
- kako ravnati, če je esej prekratek
- težko je ocenjevati s kriteriji, ker bi morala biti navodila in točkovnik drugače zastavljena
- ali gre za dobesedni prevod iz angleščine ali za priredbo
- ni orientacije za ocenjevalca, kakšno oceno bi dobil kandidat (potrebna je varovalka za samokontrolo)
- napake v esej popraviti in še izpisati, da se vidi vrsta napak
- ali bi bile ocene nižje, ker ne bi bilo rešilnih točk za zgradbo in slog
- kako med podobno ocenjenimi nalogami ločevati med najboljšimi in slabšimi
- dogovoriti se za korektorne oznake za vrste napak

VPRAŠALNIK ZA 3. VRSTO MERIL

v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine, oktober 2005

A	UČNI CILJI			
1.	S katero vrsto meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) bi po Vašem mnenju kandidati najlažje dosegali učne cilje, zapisane v Učnem načrtu, če bi bili prej seznanjeni z njimi?	1.	2.	3.
		9	9	7; 2 brez obkrožitve; 3 z obkrožitvijo 1. in 2. vrste

Prosimo, komentirajte odgovor:

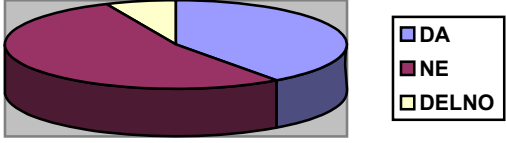
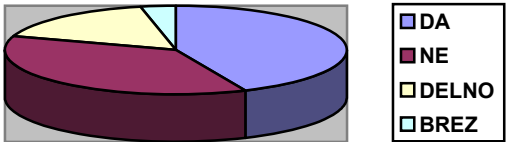
- 1.**
 - Zdi se mi, da je točkovni sistem kljub vsemu najmanj subjektiven.
 - Točno se ve, kolikšen delež ima jezik in kolikšnega vsebina.
 - Prva metoda je jasno določena, kriteriji so natančni, objektivni in lažje merljivi.
 - Natančne zahteve in priprave so pot do sistematičnega znanja.
 - Kandidat je ocenjen s holistično oceno. Analitično oceno dobimo s podrobnim ocenjevanjem vsebine in jezika (je preglednejše).
 - Ker bi natančno vedeli, kaj od njih pričakujemo (vsebina, jezik).
 - Najbolj natančno so določeni.
- 2.**
 - Merila so različna in uravnotežena.
 - To ocenjevanje se mi zdi najbolj pošteno za dijake oz. maturante in najenostavnejše za ocenjevalce.
 - Ker je ustrezno zastopan delež vsebine in jezika ter kandidatu dopušča izvirnost.
 - Merila najbolj dopuščajo ocenjevalcu presoditi kandidatov stik z literarnim delom in njegov odziv nanj in na dana navodila.
 - Dijaki bi dobro razvili zmožnost sporazumevanja v SKJ. Poznali bi systemske zakonitosti SKJ in jih zavestno vključevali v svoja besedila, saj je jeziku namenjen velik odstotni delež. Znali pa bi tudi ubesediti njihove lastne interpretacije.
 - Prednosti drugega načina ocenjevanja sem utemeljevala že v drugem anketnem vprašalniku, tudi po tretjem načinu ocenjevanja ostajam pri podobnem mnenju. (*Dijaki lahko pokažejo več izvirnosti, ustvarjalnosti; ni strogega omejevanja z določenimi postavkami.*)
 - Dopušča osebni pogled/odnos do prebranega. Dijak je svobodnejši pri dialogu z literaturo.
- 3.**
 - Manjka samo več poudarka pri jeziku.
 - Njihov izdelek je ocenjen kot celota, ne izgubljajo (dragocenih) točk za manj pomembne podatke.
 - Razložena bi mu bila celostna zahteva in nadrobna analiza. (Sedaj dijaki namreč nimajo občutka za esej kot celoto. Pulijo se za točko, iztrgano iz konteksta.)
 - Zdi se mi dobra kombinacija ocenjevanja, ki dopušča tudi ustvarjalnost.
 - Po 3. metodi najlažje upoštevamo tista mesta v nalogi, ki so dobro napisana, čeprav se ne zahtevajo, kljub temu pa pričakujemo, da bo ustrezno odreagiralo na navodila.
 - Menim, da z zadnjo vrsto meril kandidat lažje zapiše svoje ideje, lahko je bolj subjektiven.
 - Merila so jasna in slikovita, ne preveč razdrobljena.

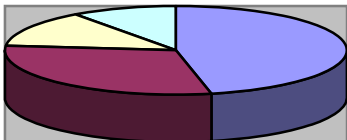
BREZ OBKROŽITVE

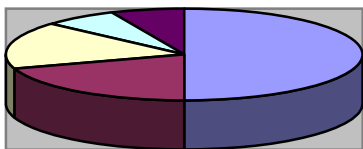
- Menim, da vse vrste meril preverjajo iste »sposobnosti«.
- Predlagam kombinacijo in nobenega izmed teh.

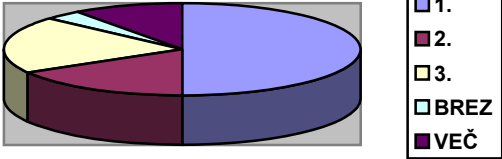
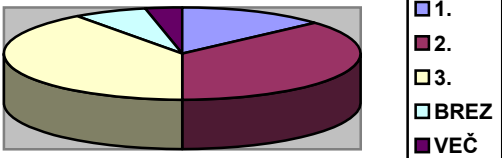
OBKROŽITEV 1. IN 2. VRSTE

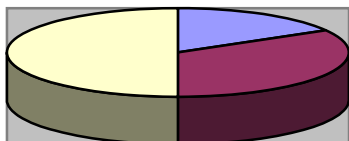
- Tretja je preveč odprta oz. je težje argumentirati. Prva je zelo zaprta in objektivna, druga pa je vseeno boljša kot tretja.
- Ne morem se z gotovostjo odločiti, vendar pri 1. in 2. ocenjevanju.

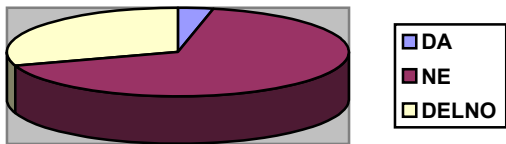
2.	Ali bi Vi vsebinskemu deležu 3. meril priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	Da 12	Ne 16	Delno 2
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Izvirnost. – Ustreznost navodilom. – <i>Snov pozna in razume</i> se ponovi pri trojki in štirici. Nekako ločiti globino, natančnost, koliko pozna in kako razume. – Morda bi jih bilo vredno še natančneje razčleniti. – Dodatne točke za nadstandardne naloge (dodatno alinejo) v obrazcu B. – Vsebinske napake pri A1, 2, 3. Samo v A2 so omenjene takšen napake (v oklepaju), večkrat jih najdemo in jih je treba dovolj ovrednotiti. – 1. in 2. postavko iz mednarodne mature. – Jezik. – Odziv na dana navodila oz. naslov. Pri celostnem (merila A) bo poleg Bloomove taksonomije konkretizirala še kriterij odzivnosti na navodila z opisniki (kot je 2. kriterij pri 2. vrsti meril). To se mi zdi ključno. – Vsebinske napake. – Jezik. – Jezikovni delež. Ocena bi bila potem bolj objektivna. – Samostojnost odgovorov. NE – Vsebinski delež je v opisnih kriterijih zajet. – Menim, da ni potrebno pretirano zamejevanje. – Je že kombinacija dveh vrst kriterijev. – Menim, da je dovolj dobro razdelan. – Morda le dolžina besedila, zastranitve ter vsebinske napake (večji poudarek temu). – Menim, da je zajeto vse. – Še več kriterijev bi še bolj razdrobilo ocenjevanje, ki je po 3. vrsti meril dolgotrajno in zahtevno. – Mislim, da je zajeto vse. – Zdi se mi, da se že v teh najde vse možnosti. – Vsebina se dovolj dobro in natančno lahko oceni. DELNO – Pri vsebini bi lahko imeli še kriterij vsebinske napake.			
3.	Ali bi Vi jezikovnemu deležu 3. meril priključili še kak kriterij? Če da, katerega?	Da 13	Ne 11	Delno 5; 1 brez obkrožitve
	 Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Jezikovnega deleža ni, so pa merila nujno potrebna. – Natančno razdelana shema za ocenjevanje pravopisa. – Podrobneje bi razčlenila jezik. – Natančneje bi bilo treba izdelati jezik – zlasti jezikovne in slogovne napake, tvorbo povedi (ni omenjena pri vseh ocenah). Podobno enakomerno, kot je vsebinsko razdelano pri merilih za razčlenjevalno ocenjevanje. – Rokopisno (ne)urejenost; črkopis; rabo trpnika; mnoge naloge so estetskooblikovno nesprejemljive kot končni izdelek na maturi. – Natančnejša opredelitev napak (vrsta, količina). – Jezik je absolutno premalo upoštevan. – Izvirnost – da se loči klišejsko, pogovorno, vsakdanje od žlahtnejših misli.			

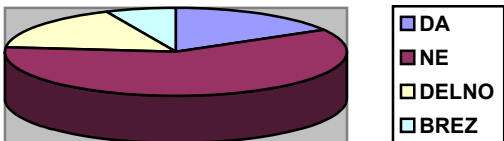
	– Natančnejša razčlemba jezika. – Način ocenjevanja jezika se mi ne zdi najbolj ustrezen; kriteriji so preohlapni. Seveda pa se tudi ne strinjam s sistemom štetja ločil pri prvem ocenjevanju. – Natančnejšo podobo jezikovnega kriterija. – Jezikovni delež 3. meril bi morali ustrezno in jasno razčleniti. – Štetje večjih – grobih in manjših slovničnih napak. NE – Dovolj natančno in podrobno je nakazan oz. prikazan. – Zdi se mi, da se že v teh najde vse možnosti. – Na ocenjevalnem obrazcu A je zajeto vse. – Mislim, da so pri jezikovnem deležu 3. meril vključeni vsi pomembnejši kriteriji. – Ne, ker ga ocenjujemo z IP 2 zelo natančno. – Jezik je ustrezno opredeljen, hkrati pa ocenjevalca ne omejuje ne navzgor in ne navzdol. DELNO – Če gledamo celostno, so kriteriji pri jeziku manj dodelani v primerjavi z vsebino. – Ne vem, jezikovni delež se mi zdi preohlapen. Premalo veljave pri oceni ima jezikovni del. – Na obrazcu B bi dodala še podrobno razčlenbo za jezikovno znanje. – Morda slog. – Mogoče bi bila smiselna delitev na jezikovne, zgradbene, slogovne prvine (odstotni delež).								
4.	<table><tr><td>Ali menite, da bi moral jeziku pri 3. vrsti meril pripasti večji odstotni delež?</td><td>Da 14</td><td>Ne 9</td><td>Delno 4; 3 brez obkrožitve</td></tr></table>	Ali menite, da bi moral jeziku pri 3. vrsti meril pripasti večji odstotni delež?	Da 14	Ne 9	Delno 4; 3 brez obkrožitve				
Ali menite, da bi moral jeziku pri 3. vrsti meril pripasti večji odstotni delež?	Da 14	Ne 9	Delno 4; 3 brez obkrožitve						
	<table border="1" data-bbox="981 882 1096 1021"><tr><td>■</td><td>DA</td></tr><tr><td>■</td><td>NE</td></tr><tr><td>■</td><td>DELNO</td></tr><tr><td>■</td><td>BREZ</td></tr></table> Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Absolutno. Čeprav sem si jezikovne napake izpisovala, je vseeno na oblikovanje ocene bolj vplivala vsebina. – Zdi se mi, da pri 3. vrsti meril jezika ne moremo ustrezno ovrednotiti. – Pogrešam opisnike za jezik pri razčlenjevalnem obrazcu. – Sicer je pri jezikovnem deležu namenjen cel odstavek kriterijem, vendar se mi zdi, da se jezikovni delež v končni oceni kar izgubi in odločno prevlada vsebina. – Ker delež jezika ni natčno ovrednoten. – Dijaki tudi pozneje v življeju uporabljajo jezik kot sredstvo sporazumevanja, kot "orodje", zato je mačehovsko, da ga v eseju ocenjujemo samo "mimogrede". – Posebno na obrazcu B bi morali vključiti tudi kriterije za jezik, slog in zgradbo, potem bi tudi oceno lažje niansirali; tako pa se pri niansiranju upošteva le vsebina. – Pri obrazcu B, kjer ocenjujemo le posamezne zahteve. – Pogosto dijaki sledijo navodilom eseja in tako vsebinsko zadostijo kriterijem, jezikovno pa so lahko naloge zelo slabe oz. pod nivojem maturitetnih nalog. – Saj niti ne vem (računsko), kolikšen delež ima jezik. 50 % zagotovo ne, čeprav na videz toliko zgleda. Po svojih izkušnjah dajem prednosti pri oceni vsebinskemu delu. Res pa je, da ima vsebinsko boljši esej tudi jezikovni del (J, S, Z) boljši. – Ne razberem podatkov o ocenjevanju jezika. NE – Jezik je vedno povezan z vsebino in zato se obvladanje jezika odraža hkrati in dovolj v vsebinskem deležu. – Ne, ker ga ocenjujemo z IP 2 zelo natančno. – V celostni oceni se da ustrezno upoštevati jezik. – Odvisno je sicer od ocenjevalca, kako se znajde in kaj mu je pomembnejše – kriteriji so v celoti zelo odprti. – Napake bi morale biti zapisane/označene tako, da bi jih kandidat dobil na vpogled. Ne verjamejo namreč, da zapišejo toliko napak. – Jezik sem upoštevala že pri celostni oceni in tudi razčlembi (kako je povedano). – Prav pri 3. vrsti meril se mi zdi jezik najbolj enakovredno zastopan z vsebino, pri ostalih dveh pa manj. DELNO – Menim, da je potrebnejša manj načelna, konkretnjša podoba jezika naloge. – Morda jezik premalo vpliva na oceno. – Nujno je potrebno dodati jezik tudi v obrazec B. – Ocenjuje se le pri enem ocenjevalnem obrazcu. – Ne pri celostnem ocenjevanju, pri vsebinski razčlembi bi ga dodala.	■	DA	■	NE	■	DELNO	■	BREZ
■	DA								
■	NE								
■	DELNO								
■	BREZ								

	BREZ OBKROŽITVE – Ne predstavljam si, kolikšen odstotni delež sploh ima. – Jezikovni delež odstotno ni določen, moral bi pa biti.			
5.	V kateri vrsti meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) se Vam zdita zahtevana deleža vsebine in jezika najbolj primerno razporejena?	1. 15	2. 6	3. 5; 2 brez obkrožitve; 2 z obkrožitvijo 1. in 2. vrste
	 ■ 1. ■ 2. ■ 3. ■ BREZ ■ VEČ			
	Prosimo, komentirajte odgovor: 1. – Jezikovno slabše zmožen kandidat lahko doseže pozitivno oceno. – V 1. je dokazano (tj. preštevanje) izmerljiv jezik (napake) predvsem v 1. postavki (za 8 točk), slabše slog, zgradba. V 2. je sicer delež jase, a so merila tako ohlapna, pri 3. pa je jezikovni del najbolj ohlapen. Vendar s tem tudi tu nisem imela težav (Še enkrat: Dober esej ima načeloma boljši jezik, slab pa slabši). – Edino pri teh merilih je točno jasno, kakšen delež jezika in vsebine je in to dijaki že vnaprej vedo. Ostala dva načina sta zelo subjektivna. – Najlažje in najobjektivneje je mogoče oceniti jezik in vsebino, če se ne ocenjuje samo celostno. Čeprav je spet pomanjkljivost, ker ne moreš oceniti izvirnosti, kar je mogoče pri 3. – Ker je jasno določeno, koliko je vredno eno in drugo. – V prvem, vendar štetje vejic in drugih napak verjetno ni najboljša možnost. Po drugi vrsti meril je jezik dovolj natančno ocenjen. – Možnost natančnega pregleda kandidatovega izdelka. – Osebnostno mislim, da pri prvem ocenjevanju, saj je preglednejše tudi za dijake. Navsezadnje pa je tak način ocenjevanja lažji za učitelja. – Ker je jezikovni delež tudi jasno presenten. – Odstotni delež se mi zdi najboljši pri prvem načinu ocenjevanja, vendar bi se ga dalo izboljšati. – Morda gre le za občutek, saj je bil v prvi vrsti meril jezik natančneje razdelan. – Najbolj natančno določajo oboje. – Komentar pri 1. vrsti meril. – Mogoče je odgovor posledica tega, da smo pri prvi vrsti meril bili najbližje kvantitativni delitvi ocen. – Jezik ocenjujemo posebej v jasno zastavljeni preglednici. 2. – Glede na razporejene kriterije vsebine in jezika sem najlažje in najhitreje lahko ocenila posamezni esej. – Kandidatu je dana možnost, da na vpogledu vidi, katere so bile jezikovne napake, hkrati pa tako vsebino kot tudi jezik ocenjevalec lahko ustrezno vrednoti. – Menim, da morata biti vsebinski del in jezik uravnotežena. – Pri ocenjevanju po kriterijih, ki so prisotni na mednarodni maturi, se mi zdita zahtevana deleža vsebine in jezika najbolj primerno razporejena. Kandidat mora dobro poznati tako književno delo kot dobro obvladati SKJ. 3. – Samo v primeru, da nalogo ocenjujemo celostno in upoštevamo tudi, kako je ubesedena. – Samo v primeru, če bi bil jezik natančneje ovrednoten (pravopis, slog). Zadovoljivo je ovrednotena samo zgradba. – Ocenjevalec ima možnost nalogo celovito oceniti in če mu ni treba prešteti črtic, lahko nalogo ustrezneje oceni. – Tretja uporabljena merila ne zamenjujejo deleža jasno, dopuščajo odstopanje. BREZ OBKROŽITVE – Težko se opredelim, sam sem vedno našel zadosten delež pri vseh treh. OBKROŽITEV 1. IN 2. VRSTE – V 1. in 2. se mi zdita precej uravnotežena. – Menim, da je pri vseh treh merilih jezikovni delež neprimerno razporejen, čeprav je pri 1. in 2. boljši kot pri 3.			

B	OCENJEVANJE			
6.	S katero vrsto meril (izmed treh, uporabljenih v raziskavi) ste po vašem mnenju najbolj korektno ocenili eseje?	1. 15	2 5	3. 6; 1 brez obkrožitve; 3 z obkrožitvijo dveh vrst
	 Prosimo, komentirajte odgovor: 1. – Verjetno zato, ker sem nanje najbolj navajena. Zdi se mi tudi najbolj objektivna in jasna. – Pri prvi vrsti meril smo bili najbližje kvantitativni delitvi ocen. – Več izkušenj. – Holistična ocena (A in B) omogoča oceniti splošni vtis naloge, vendar sem prepričana, da je za korektno oceno (in samokontrolo ocenjevalca) potrebna tudi analitična ocena (prva vrsta meril). – Točkovanje vendarle omogoča neko korektnost. – Ker sem ocenjevala celostno (holistično) in analitično (točke). – Preglednost, objektivnost. – Kriteriji so natančno določeni. – Poznavanje metode, natančni kriteriji. – Kriteriji so ustrezno razdelani, tudi jezikovni del je primerno zastopan – ta izrazito manjka pri 2. vrsti meril. – Sem človek, ki se najbolj zanese na končne številke – rezultate. Toliko vejic, toliko točk ... – Natančna opredelitev števila napak, sloga, zgradbe in točkovanje vsebinskega dela – objektivnejše. – Ker se vendarle jeziku da nekaj več veljave. – Ocenjevanje je bilo natančno. 2. – Vsako besedilo sem ocenjevala na osnovi štirih različnih kriterijev (štirih različnih vidikov in tudi samopreverjanj). – Ker je manj formalen. – Zdi se mi, da sem eseje najbolj korektno ocenila po 2. vrsti meril, ker je, kot sem že omenila, delež vsebine in jezika najbolj primerno razporejen. – Pri vsebini sem lahko ocenila tudi ideje kandidata, ki niso bile navedene v vsebinskih točkah, so pa ustrezale naslovu. – S pomočjo podanih kriterijev sem zelo hitro našla primerno oceno. 3. – Ocene ne odstopajo od prakse v razredu, je večja predstavljenost ... – Gre za dvojno kontrolo. – Ker lahko kombiniram kriterije za dve oceni. – Ocenjevanje A se je vedno ujemalo z ocenjevanjem B. – Dva obrazca sta koristna, ker pogledaš vse odlike, ki jih ima esej. – Najbolj korektno in najlažje. Po holistični oceni, ki jo sestavljajo tako vsebina kot jezik, slog in zgradba, se je bilo z opisniki lažje preveriti, kako trdna je ta ocena. BREZ OBKROŽITVE – Težko bi se odločila. Po 1. vrsti meril bi ocene lažje dokazovala. OBKROŽITEV DVEH VRST – Prva in druga se mi zdita dokaj korektni. – Prva je zelo objektivna, tretja pa dopušča splošni vpogled – kombinacija je primerna.			
7.	S katero vrsto meril ste imeli največ možnosti oceniti tudi tiste sestavine eseja, ki so se Vam zdele glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa bile zahtevane v navodilih?	1. 4	2. 11	3. 12; 2 brez obkrožitve; 1 z obkrožitvijo 2. in 3. vrste
				

	Prosimo, pojasnite odgovor: 1. – 1. vrsta meril ni tako natančna pri upoštevanju naslovnih vprašanj – kandidat lahko na kakšno vprašanje odgovori tudi slabše, vendar zaradi tega ni nujno kaznovan pri oceni. – Dodatne točke pri vsebini in jeziku. – Dodatne točke. – V nobeni – delno pri prvem ocenjevanju z dodatnimi točkami. 2. – Merila so usmerjena v celovito branje naloge. – Kriteriji so pri 2. vrsti meril zelo jasno in nazorno prikazani in razdelani. – Pri vsebini sem lahko ocenila tudi ideje kandidata, ki niso bile navedene v vsebinskih točkah, so pa ustrezale naslovu. – Pušča odprto možnost za vrednotenje, ker ni točkovnega sistema. – Tu je ocenjevalec najbolj svoboden, zaupana mu je strokovnost, zato lahko v kandidatovem pisanju prepozna njegov stik z literarnim delom, razumevanjem navodil ... – Tiste sestavine eseja, ki so glede na naslov eseja kvalitetne, niso pa bile zahtevane v navodilih, se je dalo lepo oceniti pod točko Odziv na naslovno vprašanje. Če pa je kandidat kaj površno predstavil (npr. primerjava skupin), je kljub temu lahko dobil dobro oceno, seveda če je tej oceni ustrezal celoten esej. – Npr. pri kriteriju Odziv na naslovno vprašanje. – V 2. kriteriju je možno opaziti več izvirnosti in jo tudi nagraditi. – Spregled kakšne zahteve ni tako zelo kaznovan. Lažje ocenimo celoto. 3. – Če je naloga jezikovno dobra in te prepriča, lahko spregledaš kakšno vsebinsko pomanjkljivost, saj to kaže, da je kandidat pismen. – Pri celostnem vtisu. – Celovit pristop. – Ker se ocenjuje celostni opis izkazanega znanja, je moč oceniti tudi druge kvalitetne sestavine eseja. – Holistična ocena (A in B) omogoča oceniti splošni vtis naloge, vendar sem prepričana, da je za korektno oceno (in samokontrolo ocenjevalca) potrebna tudi analitična ocena (prva vrsta meril). – Pri prvi vrsti meril je bilo treba esej pisati natančno po zahtevanih navodilih, vse ostalo so bile zastranitve. Pri tretji vrsti meril navodila niso bila tako obvezujoča. – V obrazcu za celostno ocenjevanje je več možnosti za ocenjevanje tudi tistih sestavin eseja, ki so kvalitetne, niso pa zahtevane v navodilih. – Zastavljena so dovolj široko, da ne omejujejo. BREZ OBKROŽITVE – Z drugo in tudi tretjo vrsto meril, čeprav te kvalitete eseja ne bi smele zasenčiti vseh ostalih – če dijak pozna dela, zna primerjati ... ni pa tako izviren. OBKROŽITEV 2. IN 3. VRSTE – Opisniki so v obeh vrstah meril (2. in 3.) tako dobri, da najdeš ustreznega.														
8.	<table><tr><td>Ali menite, da je pri 3. vrsti meril način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo in slogom eseja, ustrezen?</td><td>Da</td><td>Ne</td><td>Delno</td></tr><tr><td></td><td>5</td><td>10</td><td>15</td></tr></table> <table><tr><td>DA</td><td>NE</td><td>DELNO</td></tr><tr><td>5</td><td>10</td><td>15</td></tr></table>	Ali menite, da je pri 3. vrsti meril način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo in slogom eseja, ustrezen?	Da	Ne	Delno		5	10	15	DA	NE	DELNO	5	10	15
Ali menite, da je pri 3. vrsti meril način ocenjevanja jezikovnega deleža znanja, vključno z zgradbo in slogom eseja, ustrezen?	Da	Ne	Delno												
	5	10	15												
DA	NE	DELNO													
5	10	15													
	Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Prejšnja merila so preveč drobila postavke. – Vsebinsko zelo dobre naloge so največkrat tudi jezikovno dobre, s seštevanjem napak jih pogosto preveč prikrajšamo za dobro oceno. Opisniki za jezik pa so po 3. metodi tako oblikovani, da kljub rednejšim napakam, jezikovnim in slogovnim, lahko izbiramo opisnike za 4/5. – Če se upošteva predvsem celostna ocena, v katero ocenjevalec vgradi tudi oceno jezika. – Jezik je sestavni del vsebine. – Merila pri celostnem ocenjevanju imajo polovico besedišča namenjenega jeziku, polovico vsebini. Tj. povsem ustrezno; pogrešam pa jezikovni del pri vsebinskem deležu oz. ne vidim pravega smisla, zakaj podrobno razčleniti zgolj vsebinski del, zakaj ne tudi jezikovnega deleža. NE – Občutek imam, da se pri holistični oceni jezikovni delež zanemari. – Menim, da je premalo poudarka na deležu jezikovnega znanja.														

	– Samo v primeru, da bi bil jezik natančneje ovrednoten (pravopis, slog), zadovoljivo je ovrednotena samo zgradba. – Premalo pregleden, naredila sem si svojo evidenco napak in iz nje potem podala mnenje za jezik. – Mislim, da je temu delu (jezikovnemu) posvečene premalo pozornosti. – Jezikovne kriterije bi morali vključiti tudi na obrazec B, na obrazcu A pa bi morali več pozornosti nameniti slogu. Nekatere naloge so jezikovno tako šibke, da dijak ne more izraziti tistega, kar zna. – Jezik je povsem premalo vrednoten. – Je slabše zastopan, vsaj če se ozremo na ocenjevalni obrazec. – Gre za označevanje napak v nalogi, ne pa za ocenjevanje. DELNO – Tovrstno ocenjevanje mi je glede na dosedanje odbijanje točk pri jeziku (1. vrsta meril) malce tuje. – V obrazcu A. – Holistična ocena (A in B) omogoča oceniti splošni vtis naloge, vendar sem prepričana, da je za korektno oceno (in samokontrolo ocenjevalca) potrebna tudi analitična ocena (prva vrsta meril). – Morda je nekoliko premajhna. – Morda bi jezik vendarle malce bolj razčlenili. – Slog in zgradba nista posebej izpostavljena. – Če smo dobili poseben ocenjevalni obrazec za razčlenbo izkazanega znanja, bi lahko dobili še obrazec za jezik, slog in zgradbo. – Premalo natančnejših meril: Rokopisna (ne)urejenost; črkopis; raba trpnika; mnoge naloge so estetskooblikovno nesprejemljive kot končni izdelek na maturi. – Je sicer ustrezen, vendar premalo natančno izdelan, kandidatom je tak kriterij manj razumljiv. – Podobni kriteriji za jezik bi morali biti tudi na ocenjevalnem listu B. – Moti me, ker ni konkretno ovrednoten (kot vsebina). Zdi se mi, da je premalo razčlenjen jezik oz. je premalo poudarka na jeziku. – Ne ve se točno, kakšen je delež jezika, koliko napak še lahko toleriraš za npr. pozitivno oceno. – Zdi se mi, da je to precej v ozadju in nima velike vloge pri oceni. Res pa je, da vsebina eseja ni nikoli zelo dobra, če imam lahko pripombe pri zgradbi, slogu, jeziku. – Ni natančno definirano, kako oceniti jezik, zato kaj hitro postaneš subjektiven.			
9.	Ali se Vam je pri 3. merilih pogosto zgodilo, da ste po celostnem obrazcu eseju prisodili oceno npr. 4, po razčlenjevalnem obrazcu pa oceno 5 oz. 3?	Da 1	Ne 20	Delno 9
	 Prosimo, komentirajte odgovor: DA – Razlike so bile še večje, saj odgovori pri posameznih delih niso bili uravnoteženi. NE – Ko sem se odločila za oceno, sem iskala le primerno nianso + –. – Ne, vendar sem uporabljala obrazca enega za drugim (vpliv?). – Glede na to, da sem že junija ocenjevala eseje po metodi, ki smo je vajeni, je bil ocenjevalni obrazec, kot smo ga izpolnjevali, verjetno preveč v moji zavesti in sem ga verjetno tudi sedaj upoštevala. – Holistično ocenjevanje je ena metoda, obrazca A in B sta le varianti iste metode – primerjati bi bilo treba 1. in 3. ocenjevanje. – Že pri celostni oceni pobarvan krožec ni bil čista 4 ali 5. – Zgodilo se mi je samo enkrat, da sem po celostnem obrazcu eseju prisodila 3, po razčlenjevalnem pa +2. – Celostno oceno sem kontrolirala z analitično. – Razlika je bila npr. pri –2, +1; ali 2, –2. – Razčlenjevalni obrazec je pomagal pri dokončni odločitvi za celostno oceno (če sem oklevala). Sicer pa se je celostna ocena zelo pogosto (presenetljivo) ujemala z razčlenjevalnim obrazcem. – Ocenila sta se vedno ujemali, kar me je prav presenetilo. – Celo zelo enake ocene so prišle in nisem imela nobenih težav. S + ali z – si se samo lažje odločil. – Nikoli se mi ni to zgodilo. Obrazec B je dober, dodala bi le še jezikovne postavke (poleg vsebinskih), saj se lahko dobro preizkusiš. – Zares (s presenečenjem) se mi je to zgodilo le enkrat (je označeno – št. 21). – Pride do rahlih odstopanj navzdol, ker natančneje iščeš sestavine.			

DELNO – V večini primerov sem po razčlenjevalnem obrazcu eseju prisodila nižjo oceno. – Od popravljenih esejev sem kar trikrat prisodila oceno npr. 3, po razčlenjevalnem obrazcu pa oceno 2 oz. 4. – Delno, vendar ne s tako razliko (5 – 3), pač pa npr. +2, potem 3. Obrazec A je bolj posplošen, obrazec B pa bolj natančen, konkreten. – Od petnajstih esejev je bilo tako trikrat. Mnogokrat pa je bila celostna ocena višja od razčlenjevalne – četudi v okviru iste ocene. – Višjo oceno bi po razčlenjevalnem obrazcu težko dal, bi se pa lahko zgodilo odstopanje med 3 in 4. – Pri treh ali štirih nalogah, in sicer predvsem zaradi jezika. Odločila sem se za višjo oceno. – Pogosto ne, se je pa zgodilo. Predvsem je problem premajhna vrednost jezika. – Da, če je imel nekdo zelo slab jezik, pa vsebino boljšo. – Še pogosteje se mi je zgodilo, da sem se pri celostni oceni težko odločila za eno samo oceno.				
10.	Ali menite, da bi bilo pri 3. merilih bolje uporabljati obrazec A ločeno od obrazca B in s tem dobiti dve različni oceni?	Da 5	Ne 18	Delno 5; 2 brez obkrožitve
 Prosimo, komentirajte odgovor: DA – Morda vpliv obrazca A na obrazec B? – Mogoče bi bilo dobro, da bi ocenjevalec razčlenjevalni obrazec uporabljal le za lastno kontrolo. – Mislim, da se vtis nehote prenese, potrebni pa sta objektivni oceni. – Menim, da bi bilo dobro, kajti ko se odločiš za oceno, iščeš le, če je ta npr. 2 ali +2 ali –2 NE – Obrazec A je kompleksnejši, obrazec B bi lahko bil dodatek holistični oceni. – V tem ne vidim nobenega smisla. – Ker oba obrazca ne zaobsežeta vseh ocenjevalnih sestavin. – Če nimaš v mislih obrazca A, zanemariš pravopis. – Mislim, da ne, ker s tem preverjam sebe. Tako sem bila pri dokončni oceni bolj prepričana glede njene ustreznosti (samozavest ocenjevalca). – Obrazec B se mi zdi nujen, da uskladiš (sam s sabo) svojo celostno oceno. – Z obrazcem B se da zanesljivo preveriti ocena pri A. – Obrazec B je nekako nadgradnja obrazca A, saj le prvotni vtis ne more biti odločilen. – Vendar je obrazec B zelo zavezujoč v vsebinskem smislu in ne dopušča, da kandidat o nekem vprašanju ne bi razpravljaj, ne dopušča kaj dosti izvirnosti – v tem smislu je podoben sedanjemu točkovanju. Obrazec B naj bo v pomoč, temeljno oceno pa bi imel obrazec A z nekaterimi dopolnitvami. – B pomaga preveriti A, razen jezik, zato je boljša skupna ocena. – Obrazec B je po moje samo korektiv za holistično oceno. – Če obrazca uporabljamo skupaj, lepo niansiramo oceno, vendar bi na obrazec B vključila še kriterije za jezik, slog in zgradbo. – Obrazec B je bil zame varovalo, da sem podrobneje premislila zapisano oceno. – Končni seštevek bi bil verjetno enak. DELNO – Obrazec B se mi ne zdi ustrezen. Zelo me spominja na prvi način ocenjevanja. Pri tem obrazcu B kandidat zelo težko dobi oceno 5. – Pojavila bi se odstopanja, npr. +3 ali –4. Morda bi bilo to za kandidate ugodneje. – Za ocenjevalca je bolje, da ima oba obrazca, za dijake pa bi bilo morda bolje, če bi dobili povprečno oceno dveh ločenih obrazcev. – Morda. – Zdi se mi, da bi bilo prav uporabljati 1. merila ocenjevanja in 3. merila ocenjevanja, kjer bi obrazec A pri vsebinskem delu (začetni odstavek) približali obrazcu B (zamenjali z obrazcem B), druga polovica obrazca A (jezikovni del + zgradba) pa bi, verjetno prilagojen, pomenil holistično oceno jezika.				

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

(Pripravila S. Čokl)

Prosimo, zapišite nekaj predlogov za čim kvalitetnejše ocenjevanje maturitetnih esejev z dvema ocenjevalnima obrazcema. Npr. kaj se Vam zdijo prednosti oz. pomanjkljivosti uporabe dveh ocenjevalnih listov; ali bi po dodelitvi celostne ocene vztrajali pri isti oceni tudi v okviru razčlenjevalnega obrazca – ali bi raje kombinirali dve samostojni oceni; ali se Vam zdi delež jezika primerno vključen v opis meril; katere izboljšave bi predlagali ...

Vaše mnenje bo zelo dragoceno, zato prosimo, da ga pojasnite. Za trud se Vam zahvaljujemo!

Dva ocenjevalca:

- nujno

Obrazca:

- oba na enem listu

Obrazec B:

- jezik mora biti nujno vključen
- ni jasno razmerje med vsebino in jezikom, biti mora določeno in se ne spreminjati iz leta v leto
- prednost je v tem, da se da oceno niansirati (niso vse dvojke enake)
- izvrstna je uporaba + in –

Jezikovne napake:

- dobro je, da jih ni treba razvrščati po ravneh
- razdeliti na stopnje oz. kriterije tako, kot je za vsebino
- napake razdeliti na jezikovne, slogovne in zgradbene
- Vsako jezikovno postavko razdeliti na tri kvalitetne stopnje: ponavljanje besed, fraz, stavkov 1–3; besedni red 1–3; ...

Vpisovanje jezikovnih napak v esej:

- v letu 1995 in naprej se jo to že neuspešno počelo – ker dva ocenjevalca, je bil drugi strožji (kdo razsodnik ob vpogledih)
- dobro je napake vpisati v esej, toda treba jih je tudi izpisati, da se vidi količina in vrsta napak

Kombinacije obrazcev:

- obrazec A bi bil nosilni za oceno, obrazec B pa le za informacijo – brez vpliva na oceno; toda obrazec B bi moral imeti tudi jezikovna merila
- obrazec A za vsebino, za jezik pa jezikovni del iz 1. meril (točkovanje)
- obrazec B za vsebino, obrazec A (jezikovni del) pa za holistično oceno jezika
- obrazec 1. meril in obrazec B (ki bi vključeval tudi jezik)

Komentar v okvirčku o prednostih oz. slabostih:

- v okvirčku je premalo prostora
- je nepotreben
- naj ne bi bil obvezen
- če podčrtuješ opise ocen, komentar ni potreben
- izdelati kriterije, ki bi bili v pomoč ocenjevalcu pri utemeljevanju
- samo tiste pripombe, ki so nujne in res nekaj povedo
- utemeljitev ocene je dobra, tu se še enkrat premisli predlagano oceno, ocenjevalec je zato samozavestnejši pri ocenjevanju
- komentar pomaga izjasniti sliko

Podpis ocenjevalca:

- podpis ocenjevalca ni potreben, saj je vidna šifra
- je nepotreben, učitelj bi bil le »tarča« za pritožbe
- podpis res pomeni pritisk, da se naloge dobro in skrbno popravi, a je sprejemljiv

Ocenjevanje:

- je hitrejše in manj naporno
- je dolgotrajno, ni pa težje
- je bolj subjektivno, zato dva ocenjevalca
- obrazec A nakaže oceno, obrazec B jo potrdi, metoda ocenjevanja je lažja
- kombinirati dve samostojni oceni obrazcev A in B
- upoštevati oba obrazca kot eno oceno
- rezultat tega ocenjevanja so višje ocene kot pri dosedanjem točkovanju
- morda bi bili pozitivni tudi tisti dijaki, ki bi prebrali samo obnove literarnih del
- kako oceniti, če dijak eno knjigo pozna, druge pa ne
- ne bi se smelo popravljati takih količin esejev kot doslej (odgovornost za korektno ocenjevanje)

Ocenjevanje z 2. merili:

- če spremembe, potem 2. merila
- pri vseh treh vrstah meril so plusi in minusi
- najbolj se je obnesel način ocenjevanja po 2. vrsti meril, kjer so kriteriji jasno nakazani in razdelani in zelo hitro – mislim, da tudi pošteno – »najdeš« pravo oceno

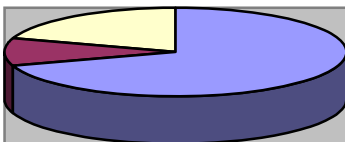
Seminarji za ocenjevalce:

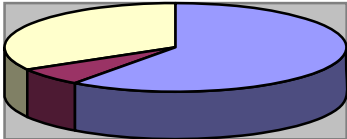
- več govoriti o konkretnih napakah
- potrebno bo dobro razložiti navodila in pričakovanja

VPRAŠALNIK ZA DOPOLNJENO 2. VRSTO MERIL

v Raziskavi različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine, 28. junij 2006

A	SPLOŠNO							
1.	Ali menite, da sta v kriterijih zahtevana deleža vsebine in jezika uravnotežena?	Da 14	Ne 3	Delno 11; 2 brez obkrožitve				
<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>DA</td> <td>NE</td> <td>DELNO</td> <td>BREZ</td> </tr> </table> Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Deleža vsebine in jezika sta uravnotežena, zelo dobro pa je, da se napake izpisujejo. – Sta dokaj uravnotežena. – Kandidat lahko dokaže oboje znanje, iz naloge je razvidno slabše obvladanje jezika. – Ker omogočata natančen pregled in oceno pisnega izdelka. NE – Jeziku pripada premalo točk (25 %). DELNO – Prevelik delež zajema zgradba. – Zgradba v okviru jezika ima preveč točk. – Jezik naj bi imel vsaj 35 %, tu ga je le 25 %. – Mogoče bi bilo boljše 65 : 35. Upam, da s tem ne podpiram »polpismenosti«. – Predlagam 70 : 30 (jezik ima svoj odstotek že v razčlembi neumetnostnega besedila).					DA	NE	DELNO	BREZ
DA	NE	DELNO	BREZ					

	– Opisi pri jeziku so preveč ohlapni. (2x) – Jezik ima premajhno težo, saj se jezikovno zelo slaba naloga po točkah ne razlikuje dosti od naloge s povprečnim številom napak.							
2.	Kolikšen odstotni delež (v okviru 40 %) bi pripisali jeziku (4. kriterij) in kolikšen zgradbi (3. kriterij)? Najprej upoštevajte trenutno situacijo in nato ciljno situacijo. <table><tr><td>J</td><td>Z</td><td rowspan="3">2 brez odgovora</td></tr><tr><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td></tr></table>	J	Z	2 brez odgovora				
J	Z	2 brez odgovora						
	Prosimo, pojasnite odgovor: – 30 : 10; 20 : 20 – Če bodo navodila dijakom spremenjena in bodo morali zgradbo sami nadgrajevati, bi zgradbi dala večji odstotni delež. – 1. okenci 30 : 10 (2x) – 2. 30 : 10 – 20 : 20 – Zgradba besedila je za samo razumevanje zelo pomembna in ji je potrebno dati ustrezno težo, tudi če je interpretativno vodena. – 1. 30 : 10 – Pri zgradbi so dijakom sedaj točke podarjene, saj jim zgradbo narekujejo navodila. – 30 : 10; 30 : 10 – 30 : 10; 32 : 8 – 2. 35 : 5 – Menim, da večina dijakov več ali manj pozna (in obvlada) zgradbo besedil, večji problem je jezikovna pravilnost, zato ji pripisujem tudi večji odstotni delež. – 25 : 15; 20 : 20 – Kandidat mora pokazati poznavanje jezika in mora biti sposoben izražati misli, ker so to med drugim vseživljenjska znanja. – 1. 35 : 5 (3x) – 20 : 20; 30 : 10 – 20 : 20; 25 : 15 – 20 : 20; 30 : 10 – Zgradba zlahka zvišuje ocene zelo slabih nalog in jih v primerjavi z drugimi dvojkami (zd) umesti med pozitivno ocenjene. – 1. 30 : 10 – Odstotni delež je odvisen od vodenosti eseja. – 30 : 10; 35 : 5 – 1. 30 : 10 – Pri zgradbi so točke bolj ali manj podarjene; dokler se merila ne spremenijo, bi bilo treba število točk znižati. – 1. 25 : 15 – Zgradba je dokaj vodena. – 1. 30 : 10 – Zgradba ni selektivna, zdaj skoraj vsi dobijo 6 točk. To je preveč podarjeno, te točke bi dala jezikovni pravilnosti. – 22 : 18; 30 : 10 – Zgradbi je namenjenih preveč točk, saj tudi zelo slabe naloge te točke običajno dobijo, zelo dobre naloge pa jih težko dobijo kaj več. – Zgradbi zelo malo, npr. 10 %. – 30 : 10; 30 : 10 – Zgradbo kandidati kar obvladajo, pravopisa pa ne. – 20 : 20; 35; 5. – 35 : 5; 20 : 20 – 35 : 5; 30 : 10 – Če bodo kandidati še zmeraj dobili oporna vprašanja, za zgradbo ni treba veliko točk. – Zgradba, opisana v 3. kriteriju, nima dosti skupnega z zgradbo, vrednoteno pri klasičnem ocenjevanju.							
B	OCENJEVANJE							
3.	Ali Vam je razpredelnica za vsebino pomagala pri ocenjevanju? <table><tr><td>Da 21</td><td>Ne 3</td><td>Delno 6</td></tr></table>	Da 21	Ne 3	Delno 6				
Da 21	Ne 3	Delno 6						
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Posredno tako razpredelnico dobimo že na razdelitvi esejev, ko sugerirajo kratice. – Strnjeno je izpostavljeno, kaj je treba »najti« v eseju. – Ocenjevalec se lažje odloči za stopnjo dosežka, če si pomaga s konkretnimi zahtevami. – Stvar je pregledna – morda bi bilo vendarle potrebno označiti stopnjo težavnosti posamezne zahteve.							

	– Lažje se odločiš. – Preglednost. / Je bolj pregledno. – Vsebinska razpredelnica ustreza »grabljicam«. – Sama sem vizualni tip in mi ta preglednica zelo pomaga, da lažje spremljam posamezne postavke. – Opozori na ključne zahteve: pojasni, primerjaj ... – Ni mi bilo težko se odločiti med jasno in razumljivo postavljenimi postavkami. – Ob razpredelnici lahko jasneje označimo, koliko je dijak upošteval oziroma tudi realiziral zahteve. – Esej je dolgo besedilo in ocenjevalec pozablja, kar je prebral. Zato je smiselno kaj zabeležiti. NE – Delala sem samo kljukice, ki mi pozneje niso bile v veliko pomoč. Razpredelnico bi morala sama še bolj izdelati. – Če si dobro ogledaš navodila, ne potrebuješ dodatne pomoči (oz. če imaš navodila z moderacije). – Izkušen ocenjevalec hitro »zagleda« vse postavke. DELNO – Če so navodila konkretna (npr. to in to se zahteva), potem je takšna razpredelnica v veliko pomoč. – Kriteriji s stopnjami predlogov mi sami po sebi nudijo dovolj opore za odločitev pri ocenjevanju. – Podobno kot pri 1. merilih (»vejice«). – Navajenost na miselne vzorce (so preglednejši). – Boljši se mi zdijo miselni vzorci.			
4.	Ali Vam je razpredelnica za jezik dobro služila?	Da 18	Ne 2	Delno 10
	 ■ DA ■ NE ■ DELNO Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Zdi se mi enostavnejša oz. manj razdrobljena. – Imela sem boljši pregled nad vsemi jezikovnimi napakami. – Lažje se je znajti kot pri trenutnih obrazcih. – Strinjam se s tem, da bi morali ločiti med težjimi in lažjimi napakami. – Podane možnosti oz. utemeljitve so povsem jasne in zadoščajo kriteriju ocene. – Lažje je ugotoviti, koliko je in katere so napake. – Večja preglednost vrste napake. – Navajeni smo takega sistema. – Lažje je šteti črtice. – Pokazalo se je, koliko napak je v nalogi. – DA in NE. V razpredelnici je več kljukic, pri točkah pa ni razlike med 3 in 4 pisnimi rešitvami. – Poleg splošnega vtisa dobiš še pogled v število napak. NE – Motijo me predalčki, v katere naj bi vpisovala napake. – Prevelika razdrobljenost polj. DELNO – Lažje je, ko se navadiš, sprva pa povzroči nekaj zmede (zaradi navajenosti seveda). – Zdi se mi nepregledno zaradi črtic, ki so narisane, bolje bi bilo, če bi imeli prazne kvadratke. – Je opomnik za število napak, sicer pa imaš v glavi holistično oceno. – Dovolj tehtni so že opisi stopenj dosežka. – Treba bi jo bilo dodelati.			

5.	Se Vam zdi, da bi lahko z dopolnjenimi 2. merili (in morebitnimi manjšimi popravki) kvalitetno ocenili maturitetne eseje?	Da 13	Ne 2	Delno 14; 1 brez obkrožitve
	Prosimo, pojasnite odgovor: DA – Lahko bi združili prva in druga merila ocenjevanja in tudi oboja upoštevali. – Vsekakor kvalitetneje, toda objektivnosti še vedno ne bo. – Ni mi bilo težko se odločiti med jasno in razumljivo postavljenimi vsebinskimi postavkami. Podane možnosti oz. utemeljitve so v razpredelnici za jezik povsem jasne in zadoščajo kriteriju ocene. Meni tak način zelo ustreza, ker je tudi razpon točk manjši. – Razpredelnica ob opisnikih je koristna, potrdila bi našo odločitev za opisnik 4/5. – Seveda, delo bi bilo hitreje opravljeno, rezultati pa podobni. – Menim, da tudi ocenjevalec potrebuje neka vodila, ki ga usmerjajo, sicer bi »iskali« preveč različne stvari v nalogah – subjektivnosti se ni moč izogniti. – Na ta način bi kreativnost dijakov prišla lahko do izraza. Ocenjevalci bi dosegali večjo objektivnost pri ocenjevanju. NE – Ustreznejša se mi zdijo 1. merila. – Merila mednarodne mature izhajajo iz drugačnega koncepta. DELNO – Verjetno bi res lahko kvalitetneje ocenili maturitetne eseje, to bi pokazala šele praksa. – Kvalitetneje DA, kvalitetno upam, da je že zdaj. – Menim, da bi brez dopolnitev esej enako ovrednotila. – Osnovni obrazec mi zadošča, dopolnjena merila so pravzaprav izhodišče za naše utečeno vsakoletno ocenjevanje. – Analiza je pokazala, da mi gre najbolje od rok ocenjevanje po 1. merilih, tako da se počutim nekoliko izgubljeno. – Navodila za ocenjevalca bi morala biti natančna. Sedaj smo po spominu ocenjevali po navodilih za drugačno ocenjevanje, zato je težje. – Potrebno bo dodatno izobraževanje, predvsem primerjava s soocenjevalcem. – Ta način mi ne »leži« najbolj. – Morda – morali bi se navaditi na novost in se uskladiti med seboj.			

PRIPRAVA IN KOMENTAR PREDLOGOV ZA INOVACIJE

(Priprava S. Čokl)

Prosimo, napišite še kako zamisel za čim boljše ocenjevanje maturitetnih esejev. Vaše mnenje bo zelo dragoceno! Za trud se Vam zahvaljujemo!

- Mislim, da bi morali dati več točk jeziku, pri zgradbi pa bi morali bolj precizno sestaviti merila, tako da bi se dobre naloge bolj razlikovale od slabih.
- Veča časa za ocenjevanje. Naj ostane (način) tako, kot je.
- Po klasičnem ocenjevanju bi nalogo ocenila s 37 točkami oz. 74 %, kar pomeni +3 oz. –4 in se ujema s holistično oceno. 2. vrsta meril pomeni preveliko posploševanje, približki se delajo na vsakem koraku in to nujno sili ocenjevalca k povprečnosti in subjektivnosti. To sem razumela tudi iz prvega dela komentarja na zadnjem srečanju, nakar je sledil nepričakovani preobrat v ponovno »favorizacijo« meril mednarodne mature. Ne vem, ali je to potrebno poudarjati, saj smo že nekajkrat zapisali – »povprečevanje« na vsakem koraku ni dobro. Zavedam se, da po prvih merilih (sedaj veljavnih) ocenjevanje utegne prikrajšati kako netipično oz. izstopajočo nalogo. Zdi se mi, da bi bilo treba vnesti dodatni ocenjevalni instrument za take primere in ga konkretno poimenovati (ne le – kot do sedaj – dodatne točke), njegova vrednost bi lahko bila tudi višja kot dosedanje 4 točke, recimo do vrednosti ene postavke v merilih za vsebino (6 ali 8).

Treba je vedeti, da gre le za nekaj nalog in ne zdi se mi prav spreminjati celote zaradi izjem. Nujno pa bi bilo korigirati opisnike za holistično oceno ter postaviti jasna merila, kakšen je minimalni maturitetni standard za jezikovni in vsebinski del eseja.

- Z izkušnjami in vajo se bo kvaliteta ocenjevanja nedvoumno izboljšala.
- Maturitetni esej mora biti tudi estetski izdelek, obravnavani je katastrofalen, tukaj ni možnosti odbitka za grdo komunikacijo.
- Na ustaljene kriterije sem se navadila, zato se mi zdijo ustrezni. Res pa je, da bi po teh kriterijih nalogo hitreje ocenila.
- Skupno število točk po teh merilih ni dovolj ustrezno pri prenosu v odstotne točke, med ocenjevalci pride do velikih razlik.

PRILOGA 9

Formular za kvalitativno analizo esejev.

Esej št. ... (dodatne točke za vsebino ali jezik)		
Oblika	število besed	
	pisava	
	kopija	
	popravki	
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	
	zaključni odstavek	
Jezik, slog, zgradba	– pravopisne napake – oblikoslovne napake – pomenoslovne napake – skladijske – slogovno neustrezne besedne zveze – ponavljanje besed – raba odstavkov	
Vtis celote		
Izvirnost v sredini eseja		
Posebnosti eseja		

PRILOGA 10

Kvalitativna analiza 45 esejev.

Esej št. 1		
Oblika	število besed	692
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	16: dvojne vodoravne prečrtave, šrafirano
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Poudari pomembnost medsebojnih odnosov v vojnem času zaradi preživetja. Opazna osebna občutljivost za težave v težkih razmerah.
	zaključni odstavek	0
Jezik, slog, zgradba	— slabo navezovanje (ki/kot; kdo/člani) — pravopisne napake (nemci, bližni) — oblikoslovne napake (stražit, njihov/svoj) — prevladujejo krajše oz. preproste povedi — skromen besedni zaklad — premalo odstavkov; med seboj nepovezani	
Vtis celote	Reproduktivno nizanje zahtevanih podatkov, vpeto v tok pripovedovanja. Jezikovno šibko.	
Izvirnost v sredini eseja	Odgovori na vprašanja.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 2		
Oblika	število besed	744
	pisava	zelo lepo čitljiva, estetska – tiskana
	kopija	dobra
	popravki	6: vodoravne prečrtave, popravljen posamezne črke, en vrvek
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	17 vrst: Opazno realistično in praktično razmišljanje. Vojna je ciklično nujno zlo, zato namesto individualizma potrebna medsebojna pomoč – za preživetje grozot.
	zaključni odstavek	8 vrst: Povzetek uvodnih ugotovitev. Ko se v vojni poruši vse, je pomembno prijateljstvo.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — oblikoslovne napake (ki/kateri; raba predlogov; glagolska vezljivost) — prevladujejo kratke povedi — slogovno zaznamovan besedni zaklad (vse drži pokonci, kamikaze, izredno nepredvidljiv, pekel) — ustrezna raba odstavkov (eden premalo)	
Vtis celote	Pozna vsebino, a navede premalo tistih podrobnosti, ki jih zahtevajo navodila. Opazen bralni odziv.	
Izvirnost v sredini eseja	Opazni osebni komentarji, nekateri slogovno zaznamovani. Dober bralni odziv.	
Posebnosti eseja	– Netočen navedek: Berk in Jordan sta se borila proti komunizmu. – Osebno se odziva na prebrano knjigo.	

Esej št. 3 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	793
	pisava	težko čitljiva
	kopija	srednja
	popravki	8: šrafirane posamezne črke in besede
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	27 + 14 = 41 vrst, v štirih enotah uvoda: — tri enote za podatkovno nizanje vnaprej pripravljenih dejstev (avtobiografskost obeh romanov, literarna smer, pripovedovalec, zvrst) — ena enota kot začetni del jedra šele uvaja v naslovno tematiko: V izjemnih razmerah so za preživetje namesto individualizma potrebni dobri odnosi in prisebnost.
	zaključni odstavek	6 vrst: Popreproštena posplošitev. Posebne vezi iz vojnih časov starejši ljudje ohranijo v spominu.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — prevladujejo kratke povedi — slogovno zaznamovan besedni zaklad (to šteje; tam nima mesta; seveda; sotrpniki) — ne obvlada rabe odstavkov za pisana besedila (ne uporablja zamika; izpusti po eno vrsto za jedro)	
Vtis celote	Pozna vsebino in podatke, a se ne drži navodil. Navede premalo podrobnosti. Dobro so lastne ugotovitve (dobro/zlo). Motijo prekratke povedi.	
Izvirnost v sredini eseja	Opazen bralni odziv. V obeh skupinah opazi boj proti zlu in postopno spoznavanje junakov, da je v vojni meja med dobrim in zlim vse manj jasna. Vloga Pilar v španski skupini.	
Posebnosti eseja	— Znatno predolg uvod. — Dober bralni odziv.	

Esej št. 4 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	930
	pisava	težko čitljiva
	kopija	zelo slaba
	popravki	11: šrafirane posamezne črke in besede
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: V izjemnih razmerah se človek iz individualista spremeni v člana kolektiva.
	zaključni odstavek	6 vrst: Posplošitev jedra. Prijateljstvo je pogoj za preživetje v izrednih razmerah.
Jezik, slog, zgradba	— prevladujejo krajše povedi — slogovno zaznamovane besedne zveze (zlesti pod kožo, združiti smernice, konstantno, v vojni išče sreče) — nekaj slogovnih grobosti (Vesna je v skupini namenjena potešitvi spolnih nagonov; Jordan naj poleg razstrelitve mostu pobije tudi kakega fašista)	
Vtis celote	Razume snov in utemeljuje, a ne realizira navodil v podrobnostih.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro razumevanje obeh del, osebni komentarji. Dobro poveže značilnost monologa oz. dialoga s homogenostjo skupin.	
Posebnosti eseja	— Nekaj vsebinsko izvirnih izpeljav. — Slogovno nerodne formulacije.	

Esej št. 5		
Oblika	število besed	820
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	11: vodoravne prečrtave od 1 do 3 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	9 vrst: Prijateljstvo je redko, šele v izjemnih razmerah se izkaže. Gostobeseden in ocvetličen slog (čudovit pojem; kot so redki diamanti; se je zgodilo ...; pa poglejmo).
	zaključni odstavek	5 vrst: Stik z uvodom. Upanje v prijateljstvo ne le v izrednih razmerah.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — nekaj slogovno zaznamovanih besed (govoričenje, vname se prijateljstvo, dopasti se, neka velika družina)	
Vtis celote	Prevladujeta opis in pripovedovanje. Vzročnost je zanemarjena. Navodil ne upošteva povsem (npr. vpliv odnosov na nalogo), piše o tistem, kar se ga najbolj dotakne.	
Izvirnost v sredini eseja	Gostobesedna, a površna reprodukcija.	
Posebnosti eseja	Gostobesednost, ocvetličenost.	

Esej št. 6		
Oblika	število besed	696
	pisava	estetska in lepo čitljiva
	kopija	zelo dobra
	popravki	8: vodoravne prečrtave od 1 do 6 besed, popravki posameznih črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	12 vrst: Smiseln uvod. Razvoj prijateljskih čustev do njihovega preverjanja v nerešljivih situacijah. Slogovno moteč zapis.
	zaključni odstavek	8 vrst: Dobra utemeljitev za preverjanje prijateljstva prav v vojni (zaradi psihične in fizične nestabilnosti).
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (nemci, prijateljstvo, nekaj vejic) — slogovno zaznamovane besede (tvoriti, neka močnejša čustva, njuna veza) — uporaba predlogov (na skupini pozitiven vpliv) — navezovanje (ki/kateri) — ponavljanje besed	
Vtis celote	Pozna vsebino, jo osebno doživi, toda premalo se razpiše.	
Izvirnost v sredini eseja	Zelo jedrnat nizanje ustreznih glavnih ugotovitev.	
Posebnosti eseja	Jezikovno slabši esej.	

Esej št. 7		
Oblika	število besed	1.029
	pisava	lepa in čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	13: večkratne vodoravne prečrtave od 1 do 2 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Ustrezen. Oba vojna romana prikazujeta prehod individualizma v zavedanje o pomembnosti medsebojnih odnosov.
	zaključni odstavek	9 vrst: Stik z uvodom. Z dobrimi odnosi oblikujemo lepši pogled na življenje in s tem voljo do preživetja.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — slogovno neustrezne besedne zveze (izvajati pogovor, biti zaupljiv v svoje početje, pristopiti v vojno)	
Vtis celote	Reprodukcijo spremljajo osebni komentariji, v katerih kandidat ugotovitve preverja z realnim življenjem. Ne upošteva vseh navodil (vpliv odnosov na uspešnost akcije).	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro pozna podrobnosti in tehtno ponazarja ugotovitve. Moti slogovna ohlapnost.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 8		
Oblika	število besed	860
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	14: vodoravne in poševne prečrtave od 1 do 3 besed, popravki posameznih črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: V vojnih razmerah je človekovo obnašanje nepredvidljivo, zato je tovarstvo opora za lažje preživetje in nepozabno celo življenje. Slogovno nerodno.
	zaključni odstavek	8 vrst: Za Jordana ugotavlja, da človek v vojni lahko spozna idealno osebo in zanjo tudi umre. O Berku ne zaključuje. Konec ni povezan z uvodom.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Španski, prijateljstvo) — oblikoslovne napake (pobijati) — skladnja ni ustrezna (razmerje med glavnim in dopolnilnim stavkom) — ponavljanje besed — nepovezanost odstavkov	
Vtis celote	— Dobro razume medosebne vezi. Posveča se bolj razmerju moški – ženska kot odnosom, zahtevanim v navodilih. Slogovno in skladenjsko okorno.	
Izvirnost v sredini eseja	Povprečna reprodukcija, preproste povedi, skromen besedni zaklad.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 9		
Oblika	število besed	1.014
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	5: dve dvojni vodoravni prečrtavi po 1 besedo, popravki posameznih črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: V težkih razmerah smo prisiljeni sodelovati, tedaj spoznamo pristnega prijatelja.
	zaključni odstavek	11 vrst: Prepričljiv. V težkih situacijah ljudje reagirajo z agresijo, depresijo, ljubeznijo. Soočiti se je treba s težavami in pomagati soljudem, na svetu nam preostane le sočlovek.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — navezovanje (ko/kjer) — ponavljanje besed — slogovno zaznamovane besede (stopiti skupaj; neke nove izkušnje) — dobra povezanost odstavkov	
Vtis celote	Pametna reprodukcija, prevladujejo dobre oznake oseb. Ne upošteva dveh navodil (primerjave skupin in vpliva odnosov na zastavljeni cilj). Ni težjih jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Zrelo, jedrnato in objektivno pisanje.	
Posebnosti eseja	Ne upošteva dveh (!) navodil.	

Esej št. 10		
Oblika	število besed	587
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	8: šrafirani, 4 so opaznejši
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	3 vrste: Skrajno jedrnat. Pristni odnosi v vojni omogočijo preživetje.
	zaključni odstavek	4 vrste: Jedrnat in smiseln. Anton in Maria sta močno vplivala na osebnostni razvoj obeh glavnih junakov.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, nebi) — navezovanje (2x ki) — odstavki so povezani	
Vtis celote	Zdi se, da pozna obe vsebini, navaja pa le gola dejstva. Se ne razpiše. Malo napak; ni večjih jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Zelo jedrnato in smiselno.	
Posebnosti eseja	Ali je res prebral(a) obe knjigi? Preveriti bi bilo potrebno spremne besede k obema romanoma.	

Esej št. 11		
Oblika	število besed	851
	pisava	težje čitljiva, slabo vidni razmiki med besedami
	kopija	srednje dobra
	popravki	16: večkratne vodoravne prečrtave od 1 do 5 besed, vijuge, šrafirani manjši popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	11 vrst: Dobra razčlemba vrst medsebojnih odnosov, ki temelje ali na vrednotah ali na koristi ali na moči. V kolektivu večini namesto individualizma preostane podrejanje najmočnejšim.
	zaključni odstavek	10 vrst: Dobro in osebno obarvan razmislek o količini individualizma, ki si ga lahko privošči posameznik. Aktualizacija s predlogom za več svobodnega mišljenja v sodobni družbi.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — oblikoslovne napake (svoj/njegov, dvojina) — nerodna tvorba povedi — slogovno zaznamovane besedne zveze (ujeti se s kom, najti se, individualen osebek, mišljenje na notri) — odstavki niso povezani	
Vtis celote	Povprečna reprodukcija brez podrobnosti. Jezik slogovno in skladenjsko šibkejši.	
Izvirnost v sredini eseja	Odgovori na navodila s premalo podrobnostmi. Vključuje sociološko obarvane komentarje.	
Posebnosti eseja	Opazne povezave s sociologijo.	

Esej št. 12		
Oblika	število besed	736
	pisava	čitljiva, a raztegnjena osnovnošolska
	kopija	dobra
	popravki	12: večkratne vodoravne prečrtave do 2 besed, šrafirani posamezni popravki, vrivek
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Vprašanja o možnostih individualizma v vojni in o vrsti odnosov glede na različnost posameznikov.
	zaključni odstavek	22 vrst (redke pisave): Stik z uvodom. Individualizem med vojno ni mogoč, za ohranitev duševnega ravnovesja so potrebni soljudje.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, povdariti, kod, Berg, nemci, če-prav, med-tem, Ameriški, iz/z) — oblikoslovne napake (ki/kateri, svojina njih/njihov, ed./mn.) — pomenoslovne napake (zavest/zavist, odnesel/obnesel, sprejeti/dopustiti) — skladanje povedi ponekod nerazumljivo — odstavki niso povezani	
Vtis celote	Ves esej podredi naslovni temi, kar je redkost. Pozna podrobnosti, a se navodil ne drži dovolj. Jezikovno zelo šibka naloga.	
Izvirnost v sredini eseja	Pozna podrobnosti in uporablja zahtevane ubeseditvene postopke (opis, pripoved, razlago).	
Posebnosti eseja	Legastenija?	

Esej št. 13 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	1.031
	pisava	težje čitljiva (zapis črke d)
	kopija	slabša
	popravki	53: 18 večkratnih vodoravnih prečrtav od 1 besede do 3 vrst, poševne prečrtave, šrafirani posamezni popravki, nadpisi
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	8 vrst: Začenja z dvema nepovezanima temama. V mejni situaciji človek pokaže svoj pravi obraz. V vojni ljudje sodelujejo zaradi preživetja.
	zaključni odstavek	6 vrst: Stereotipna posplošitev, da znamo ljudje spore reševati le z nasiljem. Zadnja beseda nečitljiva.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (s/z, španci, zaželjen, vejice) — oblikoslovne napake (navezovanje ki/za katerega, najdel/našel) — tvorba zloženih povedi okorna — odstavki niso povezani	
Vtis celote	Pozna podrobnosti, izrazi osebno mnenje, a skladenjsko okorno izražanje.	
Izvirnost v sredini eseja	Natančne ugotovitve so vpete v postopek pripovedovanja.	
Posebnosti eseja	Neurejen in težje čitljiv izdelek.	

Esej št. 14		
Oblika	število besed	848
	pisava	čitljiva, (toda: a/o, oj/g)
	kopija	dobra
	popravki	35: večkratne vodoravne prečrtave do 3 besed, šrafirani posamezni popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	0
	zaključni odstavek	8 vrst: Ob primeru Berka in Antona posploši, da so najgloblji človeški odnosi med soborci, ker drug drugemu zaupajo lastno življenje.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, s/z, robertova, prijateljstvo) — oblikoslovne napake (z matero, glagolska vezljivost) — stavčna skladnja okorna — odstavki zelo dobro povezani	
Vtis celote	Dobro poznavanje podrobnosti, kritične ugotovitve ob poglobljanju v medosebne odnose, oblikovanje lastnega mnenja na več mestih, zrel pristop k naslovu. Dobri prehodi med odstavki. Nekaj težjih jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Pretanjeno branje in razumevanje obeh literarnih oseb ter medosebnih odnosov. Opazi podrobnosti in na njihovi podlagi sklepa naprej.	
Posebnosti eseja	— Ni naslova in uvoda. — Spoznavno poglobljen esej. — Dobri prehodi med odstavki. — Verjeten vpliv znanja iz filozofije.	

Esej št. 15		
Oblika	število besed	846
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	14: šrafirane prečrtave do 3 besed, vijugasta prečrtava 6 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Zanesljive medsebojne odnose potrebujemo zlasti v kriznih situacijah.
	zaključni odstavek	5 vrst: Če ne bi bilo medsebojnih odnosov, ne bi bilo prijateljstva, pa tudi sovraštva ne.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Partizani) — oblikoslovne napake (menjava sedanjika in preteklika, dvojina) — slogovno zaznamovane besedne zveze (opremljenost ne blesti; tovarništvo se obrne; v boj za nove izkušnje; govoriti tja v tri dni) — enostavčne povedi namesto večstavčnih — odstavki niso povezani	
Vtis celote	Vsebinski knjig pozna, a zgodovinska dejstva so kandidatu nejasna. Nezrel pristop in preprosto sklepanje. Jezikovno preprosto.	
Izvirnost v sredini eseja	Pozna podrobnosti, a jih ubesedi skladenjsko in pomensko preprosto. Prevladuje tok pripovedovanja.	
Posebnosti eseja	Vsebinske napake: — 1. svetovna vojna je v Sloveniji trajala le nekaj dni. — Berk si v 1. vojni ni nabral veliko izkušenj. — Jordana na koncu zadane granata in ga poškoduje.	

Esej št. 16 (+ 3 V, + 3 J)		
Oblika	število besed	736
	pisava	čitljiva
	kopija	zelo slaba
	popravki	21: vodoravne prečrtave do 4 besed, manjši popravki posameznih črk, vrivki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Jedrnata in pretehtana razčlenitev medosebnih odnosov glede na situacije in osebe. Namesto potrebe po ljubezni in varnosti Robert v vojni občuti nujnost dolžnosti, Berk tovarništva, Bitter skupne varnosti.
	zaključni odstavek	8 vrst: Stik z uvodom, vendar ne posplošuje. Roberta revolucija razočara, smisel najde v smrti za skupino. Berk v nasprotju z Bittrom meni, da je tovarništvo več kot le varnost, je tudi (za)upanje.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (gospodinstvo) — oblikoslovne napake (raba predloga: poveljstvo nad četo) — ohlapnejša medstavčna skladnja	
Vtis celote	Dobro pozna podrobnosti, induktivno sklepanje in sprotne delne posplošitve. Ugotovi, da se napetost romana gradi ob odnosu Pablo – Robert. Abstrahiranje (npr. Berk kot prostovoljec brez ideologije je netipičen junak).	
Izvirnost v sredini eseja	Natančno branje, uporaba citiranih besed; samostojni zaključki (npr. Berk osebnostno zori, ker ...).	
Posebnosti eseja	— Opazen je premik na višjo miselno in izrazno raven. — Malo jezikovnih napak.	

Esej št. 17 (+ 1 J)		
Oblika	število besed	909
	pisava	težje čitljiva, nizka pisava
	kopija	dobra
	popravki	9: večkratna vodoravna prečrtava do 2 besed, popravki posameznih črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	9 vrst: Oba junaka spoznata, da mora v vojni individualizem nadomestiti medsebojna povezanost.
	zaključni odstavek	5 vrst: Aktualizacija teme. Tudi v vsakdanjem življenju poleg opore vedno bolj potrebujemo pogovor in druženje.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (nekaj vejic) — oblikoslovne napake (navezava glede na spol; eden za drugega) — pomenoslovne napake (nezanesljiv/nezaupljiv) — nekaj slogovnih ohlapnosti (pregloboko mnenje o sebi; ponovitev besed; Anton deluje Berku resen)	
Vtis celote	Smiselno razlaga medsebojne odnose; pozna podrobnosti; samostojno sklepa. Malo jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Natančna analiza besedil, dobro sklepanje, a se v celoti podreja navodilom.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 18 (+ 4 V)		
Oblika	število besed	1.105
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	10: večkratne vodoravne ali poševne prečrtave 1 do 2 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	5 vrst: Na izbrani cilj vplivajo medčloveški odnosi; oseba le nepomemben člen v verigi, ki nima moči spreminjati usode.
	zaključni odstavek	7 vrst: V izjemnih razmerah ljudi ne moremo izbirati, ampak jih sprejeti, kakršni so. Složnost in samodisciplina vzbudita še več poguma in iznajdljivosti.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, šestdeset leten) — oblikoslovne napake (navezovanje kjer/ko,) — pomenoslovne napake (izročenosť/izrečenosť) — slogovno zaznamovane besedne zveze (to ga frustrira) — premalo odstavkov oz. brez zamika	
Vtis celote	Pozna mnogo podrobnosti, odgovarja po navodilih; pametna reprodukcija in samostojni delni zaključki. Lahkotnost izražanja.	
Izvirnost v sredini eseja	Natančno poznavanje del, neobičajno podroben citat za osvetlitev osebe; podatkovne podrobnosti; temeljito znanje.	
Posebnosti eseja	Odstavki brez zamika v jedrnem delu niso dovolj vidni.	

Esej št. 19 (+ 2 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	940
	pisava	težje čitljiva, okrogla pisava
	kopija	dobra
	popravki	44: vijugasto šrafirani do 3 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Čustveno zaznamovano besedje. Mlada in neizkušena junaka zakorakata na bojišče za svobodo naroda.
	zaključni odstavek	8 vrst: V izjemnih razmerah človek živi bolj intenzivno, zato potreba po bližini sočloveka večja. Uporaba pojmov: dojemanje časa, ranljivost, absurdnost situacije.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Republikanec, Partizani) — slogovno zaznamovane besedne zveze (cvet mladosti, prekipavajoč od življenja, zakorakata na bojišče, živ krst ne zmeni, navit okrog samega sebe) — odstavki na nekaj mestih niso skladni z notranjo zgradbo (jih je preveč ali premalo)	
Vtis celote	Navodil ne izpolni uravnoteženo; nekatere probleme natančneje osvetli, a pozna vse podrobnosti. Odpadanje točk?	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro opazi vzročnost dogodkov (npr. zaradi Pabla umre Anselmo); strnjeno vzročno-posledično nizanje. Uporaba teoretskih pojmov (npr. Pablovo dejanje predstavlja pomemben zaviralni moment v romanu).	
Posebnosti eseja	— Dobra psihološka analiza likov, dobro razumevanje. — Uporaba podrobnosti za sinteze. — Malo jezikovnih napak; slogovno zaznamovano izražanje.	

Esej št. 20 (+ 4 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.040
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	5: ena vodoravna in nekaj šrafiranih prečrtav do 1 besede
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Osamljenost je v vojni hujša kot sicer, zato je dobro imeti ob sebi zanesljivega človeka.
	zaključni odstavek	3 vrst: Ob pristnem prijatelju ne moreš izgubiti, ker te ni strah niti smrti.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Španski, Republika) — oblikoslovne napake (menjava preteklika in sedanjika) — slogovno zaznamovane besedne zveze (četa je narejena prisilno, je zgledal) — ponavljanje misli — večstavčne povedi krajša v enostavčne; preprostost zlaganja povedi; raba veznika če/ali — odstavki niso pisani z zamikom	
Vtis celote	Pozna podrobnosti, toda prevladuje pripovedovanje z opisom. Analiza obeh prijateljstev je dobra. Jezikovno in ubeseditveno skromnejša naloga.	
Izvirnost v sredini eseja	Reproduktivno pripovedovanje. Partizanom odreka povezanost in prijateljstvo, poudarja predvsem beg.	
Posebnosti eseja	O partizanskem načinu bojevanja se izrazi nekoliko slabšalno.	

Esej št. 21 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	770
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	5: dvojne vodoravne prečrtave do 2 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Manj primeren, ker ne uvaja v vojno tematiko. Naklonjenost soljudi je človeku pomembna od otroštva naprej.
	zaključni odstavek	11 vrst: Dobra ugotovitev, da sprtost med voditelji pomeni trpljenje za narod. Medvojne tovariške izkušnje bi bilo potrebno prenesti v vsakdanje življenje. Poudari možnost vpliva knjig na pozitivno ravnanje ljudi.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — oblikoslovne napake (v čevljah, pokerja, skozi/v) — slogovno zaznamovane besedne zveze (v srcu se borijo) — ponavljanje besed	
Vtis celote	Dobro pozna obe deli, dojame smisel naslovnih medsebojnih odnosov, oblikuje delne sintetične ugotovitve. Tekoče pisanje, vendar vpeto v pripovedovanje. Malo jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Razlaga s pomočjo bralne izkušnje (npr. V skupini zaznamo neskladje; Pablo deluje prebrisano in trmoglav; O njegovi zunanjosti ne izvemo veliko). Povedi večstavčne, lahkost izražanja.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 22 (+ 12 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.067
	pisava	čitljiva
	kopija	slabša
	popravki	18: enojne vodoravne prečrtave do 2 vrst, drobni šrafirani popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	20 vrst: Napačno uporabi biblijskih Deset zapovedi, ne prepozna ironije v izposojenem citatu. Spoštovanje sočloveka je pomembno tudi v vojnih razmerah. Potrebno je sodelovanje. Odločiti se je treba, ali bomo pasivni ali bomo delovali po vesti – kot glavna junaka.
	zaključni odstavek	14 vrst: Vojno prijateljstvo temelji na zaupanju in je pomembno, a se ga ne sme izkoriščati, pač pa tudi v sodobnem času varovati.
Jezik, slog, zgradba	pravopisne napake (vejice, Španski) oblikoslovne napake (skozi/iz, če/ali, je govora) slogovno zaznamovane besedne zveze (zafrkant, misli poslati na dopust, Misija spodletela) odstavki povezani	
Vtis celote	Na naslov orientirana naloga. Dobro izpeljano navodilo o posledicah odnosov v skupinah na realizacijo naloge. Lahkotno izražanje, osebni komentarji.	
Izvirnost v sredini eseja	Opazno vzročno-posledično razlaganje. Uporaba citatov iz Brechta in (pravičnih) iz Biblije.	
Posebnosti eseja		

Esej št. 23 (+ 5 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.012
	pisava	težje čitljiva
	kopija	zelo slaba
	popravki	30: večkratne vodoravne prečrtave do 3 besed, mnogo manjših popravkov
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	8 vrst: Tematsko neenoten. Španska državljanska vojna je predigra za II. svetovno vojno. V vojnih razmerah medsebojni odnosi pomenijo tanko črto med življenjem in smrtjo.
	zaključni odstavek	0
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — slogovno zaznamovane besedne zveze (španska državljanska vojna je bila predigra II. svetovne vojne, pustil jih je na cedilu, se je izmuznil, se je v sebi čutil) — odstavkov ni dovolj	
Vtis celote	Pametna reprodukcija; številne podrobnosti, pomembne za natančno razlaganje. Malo jezikovnih napak, le slogovna zaznamovanost.	
Izvirnost v sredini eseja	Globinsko razumevanje in objektivno komentiranje odnosov v obeh skupinah.	
Posebnosti eseja	— Neurejen izdelek. — Zelo slaba kopija.	

Esej št. 24 (+ 3 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	802
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	17: enojne in dvojne vodoravne prečrtave do 3 besed, manjši šrafirani popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	13 vrst: Vnaprej pripravljen podatkovni uvod za oba romana. Omeni le glavna junaka.
	zaključni odstavek	4 vrste: V vojni se razlike med ljudmi zmanjšajo, zato tudi več prijateljstev v želji po preživetju.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Španski) — oblikoslovne napake (navezovanje to/kar, njegovo/čigavo) — slogovno ohlapne besedne zveze (v sam položaj, ima zadano nalogo, za sabo ima vojno, od vojne dobi spoznanje) — odstavki niso povezani	
Vtis celote	Reprodukcija. Pozna podrobnosti, a odgovarja natančno po navodilih, odstavkov ne povezuje.	
Izvirnost v sredini eseja	Podrobna reprodukcija. Manjše slogovne napake.	
Posebnosti eseja	Uvod pripravljen vnaprej. Togo se drži navodil. Nekoliko brezosebno.	

Esej št. 25 (+ 4 V)		
Oblika	število besed	976
	pisava	čitljiva
	kopija	slaba
	popravki	20: dvojne vodoravne prečrtave do 1 vrste, šrafirane posamezne besede in črke
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	8 vrst: Človek razvije občutek za soljudi v skupini, njegovega pomena se zave v vojni.
	zaključni odstavek	0
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, soupadati) — oblikoslovne napake (zaporedje glagolskih časov, z/za razliko; navezovanje ga/koga) — slogovno zaznamovane besedne zveze (teži k pripadnosti, četa je na tleh, tekom) — ponavljanje besed — odstavki niso skladni z notranjo zgradbo eseja	
Vtis celote	Niza številne nepotrebne podrobnosti (v dokaz branja?). Premalo je vzročno-posledičnega sklepanja. Neustrezna uporaba odstavkov.	
Izvirnost v sredini eseja	Podrobna reprodukcija brez osebnega odnosa.	
Posebnosti eseja	Zmanjkalo časa za zaključek zaradi navajanja nepotrebnih podrobnosti. Po vtisu je esej slabši od skupine.	

Esej št. 26 (+ 9 V, + 4 J)		
Oblika	število besed	1.200
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	43: večkratne vodoravne prečrtave do 3 vrst, vrivki besed, odebeljene črke, šrafirane besede ali črke
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Učinkovit. Vojna običajno razumljena kot kaos, romana pa kažeta tudi njeno pozitivno stran; vrednote se skrčijo na najnujnejše, tako človek spozna, kaj je resnično pomembno za polno življenje.
	zaključni odstavek	12 vrst: Posplošitev o povezanosti vseh ljudi, v spominu tudi mrtvih. Izjemna situacija nauči vsakdanje vrednote nadomestiti z resničnimi: s samospoznanjem in s kvalitetnimi medčloveškimi odnosi.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, življenski, Fašizem, španci, k končnemu) — slogovno okorne ali zaznamovane besedne zveze (želja svet narediti boljši, cilj je goreč, sonarodnjaki) — besedotvorne napake (prvinstven)	
Vtis celote	Na naslov osredinjen esej. Dosledno vzročno-posledična razlaga medčloveških odnosov, ki jih dobro razume in utemelji s prebranim. Nekaj večjih jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Osebnobarvano, utemeljeno, funkcionalno podrobno, usmerjeno v naslov.	
Posebnosti eseja	– Zrela prilagoditev naslovu. – Ne zveni kot reprodukcija. – Uporabi tudi spremne besede (Maria kot Španija). – Po vtisu je esej boljši od skupine (jezik?).	

Esej št. 27 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	946
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	24: enojne vodoravne prečrtave do 2 besed, manjši popravki besed in črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	15 vrst: Vojna prisili posameznika k tesnejšim odnosom s soborci, saj predvojne razlike med njimi izginejo. Rešitev je povezanost, ki osmišlja življenji obeh junakov.
	zaključni odstavek	8 vrst: Smiselno optimističen. Oba junaka se preobrazita in najdeta smisel življenja. Tovarištvo in ljubezen ljudi navdihujeta in ohranjata pri življenju.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (mnogo vejic, pravitko, nebo, pedeset) — oblikoslovne napake (glagolska vezljivost, navezovanje glede na sklon katerih/katerem) — slogovno okorne ali zaznamovane besedne zveze (namen izvršiti operacijo miniranja) — ponavljanje besed (določena povezanost, določena odgovornost)	
Vtis celote	Popprečno natančna reprodukcija. Poročevalski slog. Jezikovno slabša naloga.	
Izvirnost v sredini eseja	Nizanje tudi nepotrebnih podrobnosti; hiti s podatki in ne razvije utemeljevanja.	
Posebnosti eseja	Jezikovno slabša naloga.	

Esej št. 28 (+ 4 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.018
	pisava	srednje čitljiva
	kopija	srednje dobra
	popravki	89: prevladujejo daljše večkratne vodoravne prečrtave do 2 vrst (na prvi strani 17), šrafirani manjši popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	9 vrst: Prilagajanje je normalno kljub omejitvam, ki jih to zahteva. Vzroki, zakaj želimo biti del skupine, so različni.
	zaključni odstavek	9 vrst: Prakticističen. Vojna spremeni človeka fizično in psihično; ta poleg menažke potrebuje tudi sočloveka.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (zaželjen, vejice) — oblikoslovne napake (glagolska vezljivost temu ni tako, en drugega, določna oblika skupen cilj) — slogovno neustrezne besedne zveze (biti mnenja) — ponavljanje misli (priti na grič)	
Vtis celote	Vzročno-posledično utemeljevanje in objektivni pristop k obema skupinama, vendar uporabljenih nekaj slogovno zaznamovanih besed. Številne primerjave. Ni veliko jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro razume in utemeljuje, navaja podrobnosti, se osebno odziva s komentarji.	
Posebnosti eseja	— Izjemno neurejen izdelek (89 močno opaznih popravkov). — Čustveno zaznamovane besedne zveze. — Mnogo primerjav in objektivnost.	

Esej št. 29 (+ 3 V)		
Oblika	število besed	897
	pisava	čitljiva
	kopija	srednje dobra
	popravki	53: večkratne vodoravne prečrtave, šrafirane posamezne črke
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	11 vrst: Vojna je zverinstvo, zato rabimo (?) medsebojne odnose za preživetje.
	zaključni odstavek	11 vrst: Vojna je težka fizična in psihična preizkušnja. Človek lahko svoja vojna spoznanja prenaša na druge in s tem preživi smrt.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (mnogo vejic, Španski, raztrebitev, življenski, s/z) — oblikoslovne napake (navezovanje glede na spol, število, sklon; glagolska vezljivost, en za drugega, tekom zgodbe) — neustrezno zlaganje mnogostavčnih povedi — slogovno neustrezne besedne zveze (gostobesednost z anaforičnim ponavljanjem; tvoriti celovito popolnost) — pomenoslovne napake (predati/izročiti) — ponavljanje besed in misli	
Vtis celote	Bistveni podatki so predstavljeni, izrazit je postopek primerjanja. Naloga je jezikovno zelo slaba.	
Izvirnost v sredini eseja	Dober način primerjave in utemeljevanja. Ponekod premalo natančnosti (npr. o ne-uspehu obeh skupin).	
Posebnosti eseja	Jezikovno zelo slaba naloga, zato ocena po vtisu slabša od skupine.	

Esej št. 30 (+ 3 V)		
Oblika	število besed	1.123
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	41: večkratne vodoravne prečrtave do 10 besed, šrafirani popravki besed in črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	4 vrste: Ne uvaja v naslovno tematiko. Vojna je ena najhujših preizkušenj človeštva, iz katere človeštvo ne najde rešitve.
	zaključni odstavek	6 vrst: Učinkovit. Človek se v izjemnih razmerah spremeni, spozna sebe in odkrije prave prijatelje.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (mnogo vejic, povdarjen) — oblikoslovne napake (glagolska vezljivost, navezovanje vojna/kjer) — slogovno neustrezne besedne zveze (v vojno ga prižene, se nahajajo po skupinah, razvijejo se neki odnosi) — skladenjske napake (navezovanje prilastkovega odvisnika) — pogosto ponavljanje besed	
Vtis celote	Zrela reprodukcija, opazen osebni odziv, težnja po objektivnosti. Zavrača naivnost literarnih oseb. Jezikovno slaba naloga, zlasti slogovno in skladenjsko.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro povzemanje. Ponekod glede na navodila premalo natančno (npr. vpliv odnosov na izid naloge). Slogovno in slovnično premalo skrbno.	
Posebnosti eseja	— Lepo čitljiva pisava, dobra kopija. — Idejno proti naivnosti in za realističnost. — Jezikovno slaba naloga.	

Esej št. 31 (+ 1 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	747
	pisava	čitljiva
	kopija	zelo slaba
	popravki	7: večkratne vodoravne prečrtave 1 besede
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	12 vrst: Gostobesedno. V izrednih razmerah je nujno, da ima človek ob sebi sočloveka, vrednega zaupanja.
	zaključni odstavek	12 vrst: Gostobesedno. Le s sodelovanjem je mogoč uspeh.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, nebi) — oblikoslovne napake (prijazen do/z, vsakemu/vsakomur, navezovanje glede na število) — slogovno neustrezne besedne zveze (Berk je na tleh)	
Vtis celote	Povprečna reprodukcija s premalo podrobnostmi za utemeljevanje. Preveč obnavljanja. Opazno je lastno branje. Malo jezikovnih napak.	
Izvirnost v sredini eseja	Reprodukcijska po dogodkih, premalo se drži navodil. Navodila ne spelje do konca (npr. oznake, vzrokov za odnose).	
Posebnosti eseja	— Premalo podrobnosti in premalo upoštevanja navodil. — Malo jezikovnih napak. — Ocena po vtisu nižja od skupine.	

Esej št. 32 (+ 1 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.088
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	34: enojne ali dvojne prečrtave v oklepajih do 4 besed, šrafirani manjši popravki, nadpisi
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	0
	zaključni odstavek	0
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (življenski) — oblikoslovne napake (nedoločna/določna oblika pridevnika, navezovanje glede na sklon, čas, kraj in število) — slogovno neustrezne ali pomensko prazne besedne zveze (mnogo novih stvari, se obvlada in nalogo uspešno pripelje do konca, boj za pravo stvar, preteči dejavniki, opazno pokaže) — neustrezno skladanje povedi — zelo pogosto ponavljanje besed	
Vtis celote	Obnavljanje in ponavljanje istih misli. Poenostavljene delne sinteze. Odgovori na navodila se sproti izgubljajo. Esej ni smiselno zgrajen. Slab jezik.	
Izvirnost v sredini eseja	Glavni tok eseja ni osredinjen na naslovno temo. Prisotne zastranitve na ljubezensko temo (odnosi med Pilar, Finitom, Pablom in Mario).	
Posebnosti eseja	— Ni uvoda in zaključka. — Zgradba neorganizirana.	

Esej št. 33 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	795
	pisava	čitljiva
	kopija	zelo dobra
	popravki	36: opaznejše prečrtave do 2 vrst, manjši popravki črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	12 vrst: Od splošnega k posameznemu. Medsebojni odnosi so pomembni za preživetje. Občutek vzajemne pomoči pomaga tudi glavnima junakoma.
	zaključni odstavek	15 vrst: Od posameznega k splošnemu. Namesto vojn bi ljudje morali gojiti prijateljstvo in ljubezen, saj smo ustvarjeni za življenje v skupnosti.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — oblikoslovne napake (pri/v, sedanjik za preteklost, svojina z roditeljem) — pogovorno zaznamovane besedne zveze (to mu ne leži, z njo se ujame) — pogovorno zlaganje povedi — ponavljanje besed in besednih zvez — premalo odstavkov	
Vtis celote	Piše po navodilih, utemeljuje s podrobnostmi. Poskus objektivnega pristopa. Slogovno zelo slaba naloga. Premalo odstavkov.	
Izvirnost v sredini eseja	Navaja podrobnosti, vendar utemeljevanja ne spelje do konca (npr. zakaj ironičen konec obeh skupin?).	
Posebnosti eseja	Slogovno zelo slaba naloga.	

Esej št. 34 (+ 1 J)		
Oblika	število besed	669
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	4: manjši popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Kratka zvrstna oznaka in siže obeh romanov.
	zaključni odstavek	8 vrst: V izrednih okoliščinah je človek prisiljen delovati proti lastnim načelom, zato nujna povezava s skupnostjo. Vsaka preizkušnja vodi k novi, večji.
Jezik, slog, zgradba	— oblikoslovne napake (navezovanje glede na sklon, glagol biti v polnopomenski rabi) — slogovno neustrezne besedne zveze (odpreti oči, stisniti zobe, odnosi so zaupljivi) — pomenoslovne napake (sloneti/kloniti) — skladenjske napake (zlaganje sklepalnih povedi) — ponavljanje besed	
Vtis celote	Lepo sledi navodilom, pozna podrobnosti, vzročno-posledično razlaga in utemeljuje. Jezikovno in slogovno slabša naloga. Pravopis dober.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro razume problematiko in ustrezno izbira snov za predstavitev.	
Posebnosti eseja	– V zaključku osebno spoznanje o etičnih problemih vojne. – Jezikovno slabša naloga, a brez pravopisnih napak.	

Esej št. 35 (+ 1 J)		
Oblika	število besed	741
	pisava	čitljiva
	kopija	zelo dobra
	popravki	5: večina manjših šrafiranih popravkov
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Sestavljen iz treh delov, miselno neorganiziran; kombinacija podatkovnega uvoda ter napovedi vojne teme in povezovanja ljudi.
	zaključni odstavek	6 vrst: Oba junaka zaznamuje vojna, Jordan najde v njej smisel, Berk pa ne.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (nekaj vejic) — oblikoslovne napake (morati/moči) — ponavljanje besed in besednih zvez	
Vtis celote	Vprašljiva je seznanjenost z vsebino obeh romanov. Nepravilne, pomanjkljive in premalo natančne vsebinske izpeljave. Zgradba je slaba zaradi neustrezne rabe odstavkov. Jezikovnih napak je zelo malo.	
Izvirnost v sredini eseja	Zupanov roman je razložen vsebinsko neustrezno. Za glavno akcijo izbere napad na bunker, pri čemer naj bi padli vsi Berkovi tovariši.	
Posebnosti eseja	– Ali romana prebrana? – Odstavkov ne zna uporabljati. – Ocena po vtisu bistveno nižja od skupine.	

Esej št. 36 (+ 1 V)		
Oblika	število besed	1.022
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	zelo dobra
	popravki	22: dvojne vodoravne prečrtave z nadpisi , manjši šrafirani popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Moralističen pristop. Človek bi se moral v vojni držati samodiscipline in ne razglablјati, saj čas zahteva človeška življenja.
	zaključni odstavek	4 vrst: Neprimeren glede na uvod. V vojni človek rabi poslušalca in sogovornika za razumevanje, tolažbo, spodbudo.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (iztopiti, državljajnski) — oblikoslovne napake (vsak/vsakdo, sedanjik za preteklost, tožilnik ob zanikanem predmetu) — slogovno neustrezne besedne zveze (svojilni zaimek v 2. osebi, razlagati si sledeče, izcimiti se) — pomenoslovne napake (zaslužena/zaslužna, prikriti/prekriti) — ponavljanje besed (in anaforično rabljeni kazalni zaimki)	
Vtis celote	Psihološko in etično pretanjene ugotovitve. Sledi navodilom, le uvod in zaključek si idejno nasprotujeta. Slabša jezik in slog.	
Izvirnost v sredini eseja	Več izvirnih izpeljav na podlagi razumevanja psihe literarnih likov. Dobro pozna podrobnosti in z njimi tehtno utemeljuje svoje ugotovitve.	
Posebnosti eseja	Uvod in zaključek kontradiktorna.	

Esej št. 37 (+ 8 V, + 2 J)		
Oblika	število besed	1.115
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	27: šrafirani popravki do 1 vrste
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Učinkovit. Ljudje nismo otoki, ampak vpeti v človeško skupnost. Dobri medčloveški odnosi so pomembni zlasti v vojni za preživetje.
	zaključni odstavek	9 vrst: Izviren. V romanih ni vodilni motiv vojna, pač pa prijateljstvo. Naravno stanje ljudi ni vojna, pač pa mir – torej se ne bomo videli v naslednji vojni. Dokaz so vezi med popolnimi tujci v boju za preživetje.
Jezik, slog, zgradba	– pravopisne napake (vejice, Levi Sokoli) – oblikoslovne napake (menjava glagolskega časa, konflikti interesov) – slogovno neustrezne besedne zveze (zaporedje dveh veznikov ki, misija, karakter, izvršiti) – pomenoslovna napaka (neresen/neodgovoren) – ponavljanje besed – opazne povezave med odstavki	
Vtis celote	Opazna sposobnost samostojnega razvijanja teme, navodila so ovira (npr. dodatek z oznako Antona). Na več mestih samostojno vrednoti. Malo jezikovnih napak za število besed.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro pozna vsebino, navaja podrobnosti, vzročno-posledično sklepa, opazi psihološke značilnosti literarnih oseb. Z lahkoto razvija misli, a se podreja zahtevam navodil, zato prekinja razvoj lastnega pisanja.	
Posebnosti eseja	– Lahkotnost razmišljanja in pisanja, navodila so ovira. – Objektivnost in pozitivna naravnost. – Malo jezikovnih napak.	

Esej št. 38 (+ 1 V, + 2 J)		
Oblika	število besed	838
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	34: vodoravne prečrtave do 7 besed, nadpisi, manjši šrafirani popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Učinkovit. Od posameznikovega značaja je odvisno, koliko prijateljstev bo spletel v življenju, zlasti v vojni, ko gre za več – za tovarštvo.
	zaključni odstavek	6 vrst: V vojni prijateljstvo pomaga preživeti, a prinese tudi zlo, če tovariš umre.
Jezik, slog, zgradba	– pravopisne napake (vejice) – oblikoslovne napake (gverilcov, tožilnik ob zanikanem predmetu, eden drugemu) – ponavljanje besed	
Vtis celote	Dobro pozna podrobnosti, se literarno odziva s tistim, kar jo je med branjem prevzelo (Antonova pomoč Berku pred padcem v lastno brezno; odnosi med nadrejenimi in podrejenimi). Jezikovno dobra naloga. Spregleda navodilo o vplivu odnosov v Berkovi skupini na izid naloge.	
Izvirnost v sredini eseja	Izpostavlja tisto, kar je med branjem naredilo močnejši vtis (npr. medsebojni vojaški obračuni z usmrčitvijo; »sektanje«).	
Posebnosti eseja	Oseben literarni odziv, kar je redko. Spregleda eno navodilo.	

Esej št. 39 (+ 4 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	911
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	32: šrafirani popravki do 2 besed
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Učinkovit. V izjemnih razmerah posameznik odkriva v sebi skrajnosti svoje osebnosti, to vpliva na druge, zato so v vojni medsebojni odnosi zelo pomembni.
	zaključni odstavek	6 vrst: Stik z uvodom. Izjemne okoliščine povzročijo spremembo posameznikov in s tem izjemnih odnosov (Berk se nauči tovarštva, Jordan pa resnične ljubezni).
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (globji) — slogovno neustrezne besedne zveze (misija, tekom romana) — ponavljanje besed	
Vtis celote	Dobro obvlada snov, pozna podrobnosti, vendar glede na navodila premalo primerja. Lahkotnost izražanja. Kritično vrednoti odnos med Jordanom in Mario. Jezikovno zelo dobra naloga.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro pozna vsebino, navaja podrobnosti in dobro utemeljuje.	
Posebnosti eseja	– Dober esej, a ne realizira vseh navodil (primerjava skupin in vpliv odnosov Berkove skupine na akcijo). – Posveča se kvaliteti odnosov, kar zahteva naslov. – Jezikovno zelo dobra naloga.	

Esej št. 40 (+ 0)		
Oblika	število besed	819
	pisava	lepo čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	16: močno šrafirane posamezne besede
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	8 vrst: Splošen. Oba avtorja udeležena v vojni, zato oba junaka nosita njune biografske značilnosti.
	zaključni odstavek	4 vrst: Posplošitev. Vedno bijemo boj zaradi nasprotujočih si mnenj, zato se bodo vojne vedno dogajale.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, s/z) — oblikoslovne napake (uporaba 2. glagolske osebe, navezovanje glede na sklon, skozi/v, kot/kakršen, pokazati/pokazati) — slogovno zaznamovane besedne zveze (mestni boj) — ponavljanje besed in besednih zvez	
Vtis celote	Pozna vsebino, a premalo podrobnosti (npr. omenja globoke odnose v Pablovi skupini, a pojma ne pojasni – dobre ali/in slabe). Nadomešča jih z osebnimi komentarji, sicer skladnimi z naslovom.	
Izvirnost v sredini eseja	Osebo komentira snov iz obeh romanov. Ne razlikuje socializma in komunizma.	
Posebnosti eseja	Jezikovno slabši od skupine.	

Esej št. 41 (+ 6 V)		
Oblika	število besed	1.063
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	26: večkratne vodoravne prečrtave po 1 besedo, vrivki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	7 vrst: Vzbudi zanimanje. Občutje krvavih doživetij v vojni olajšajo dobri medčloveški odnosi – le dober človek nudi oporo.
	zaključni odstavek	9 vrst: V vojni notranji boji v zvezi z obstojem povzročijo notranjo preobrazbo; razlika med junakoma je le v preživetju.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, preiskušnja, k/h) — oblikoslovne napake (navozovanje glede na sklon) — slogovno neustrezne besedne zveze (priključiti k, spreobrniti h kolektivizmu) — pomenoslovne napake (spreobrniti/obrniti proti republiki) — skladenjske napake (stavčna in nadpovedna skladnja, stakniti pristne vezi, odnosi se sprevržejo v povezanost) — ponavljanje besed	
Vtis celote	Pozna vsebino, a premalokrat uporabi podrobnosti. Slogovno in skladenjsko slabo izražanje.	
Izvirnost v sredini eseja	Uspešno in objektivno primerja skupini, a izpelje nekaj neutemeljenih zaključkov (npr. slaba disciplina v Jordanovi skupini je vzrok za izdajo akcije).	
Posebnosti eseja	Jezikovno slaba naloga.	

Esej št. 42 (+ 8 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1.119
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	46: dvojne vodoravne prečrtave do 3 vrst, šrafirani manjši popravki, vrivki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Za vojno tematiko ni presenetljivo, da junaka v obeh delih razmišljata o sebi in odnosu do drugih.
	zaključni odstavek	4 vrst: Oba lika ovržeta Bitterjevo tezo o »biologiji preživetja«, saj spoznata nujnost medsebojne pomoči in celo smisel v njej, zlasti Robert.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice pred odvisniki) — oblikoslovne napake (dvojina pri navezovanju, zadovoljen nad, povratno svojilni zaimek) — slogovno neustrezne besedne zveze (pogosti kazalni zaimki in členki, to dokazuje to da) — pomenoslovna napaka (dejstvo/podatek) — ponavljanje istih stavčnih vzorcev	
Vtis celote	Dobro analizira in ovrednoti odnose, zavzema se za humanost in predana čustva prijateljstva, zavrača biologijo varnosti. Opazni sta osebna zavzetost in zrelost.	
Izvirnost v sredini eseja	Na ustrezno izbranih mestih poglobi analizo, da utemelji svoje občutke ob branju – temu je namenjena večja pomembnost kot navodilom.	
Posebnosti eseja	– Vsebinsko dober esej. – Mimo navodil predstavi lastno branje, povezano z naslovom. – Jezikovno slaba raba vejic in slogovne ohlapnosti.	

Esej št. 43 (+ 6 V, + 1 J)		
Oblika	število besed	1. 090
	pisava	čitljiva
	kopija	zelo dobra
	popravki	8: manjši popravki do 3 črk
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	8 vrst: Ne uvaja naslovne tematike. Obe literarni osebi vstopita v vojno zaradi lastnih interesov in ideologije, oba sta razočarana, a oba vztrajata.
	zaključni odstavek	0 Zadnji stavek jedra ni dokončan.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, z/s, vrjeti) — oblikoslovne napake (skrb nad, besedni red povratno osebnega zaimka, množina pri navezovanju, navezovanje glede na sklon) — slogovno neustrezne besedne zveze (stoji jim ob strani) — ponavljanje	
Vtis celote	Pozna snov, vendar gostobesedno obnavlja podatke, zahtevane v navodilih. Jezik povprečen.	
Izvirnost v sredini eseja	Premalo podrobnosti za dobro utemeljevanje. Vidno je sicer poznavanje snovi, a trditve so preveč ohlapne.	
Posebnosti eseja	Jedro ni zaključeno. Gostobesednost in razvlečenost.	

Esej št. 44 (+ 13 V, + 6 J)		
Oblika	število besed	1. 241
	pisava	težko čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	32: večkratne vodoravne prečrtave do 3 besed, gosto šrafirani manjši popravki
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	10 vrst: Tematsko neizčiščen. Povezovanje ljudi je podobno kot pri živalih. Zakaj so pristni odnosi možni le v izjemnih razmerah?
	zaključni odstavek	5 vrst: Primernejši bi bil za uvod. Pomen poti v obeh romanih primerja s Potjo Nejca Zaplotnika.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice) — oblikoslovne napake (mati/mater, skozi/v) — slogovno neustrezne besedne zveze (ogrožen s strani) — premalo odstavkov	
Vtis celote	Prevladuje gostobesednost. Uvod in predzadnji odstavek sta vsebinsko obremenjena s temo o živalih (npr. problem žival – nagon – um).	
Izvirnost v sredini eseja	Nepretrgan asociativni tok obnavljanja in pripovedovanja. Odstavki so zanemarjeni.	
Posebnosti eseja	– Premalo odstavkov, gostobesednost, tema o živalih. – Ni veliko jezikovnih napak – glede na dolžino eseja.	

Esej št. 45 (+ 2 V)		
Oblika	število besed	922
	pisava	čitljiva
	kopija	dobra
	popravki	28: večkratne vodoravne prečrtave do 4 besed, šrafirani popravki, nadpisi
Neocenjeni del vsebine	uvodni odstavek	6 vrst: Medčloveške vezi so pomembne zlasti v vojni.
	zaključni odstavek	6 vrst: Glavna prijateljska odnosa v obeh romanih bi morala biti vzor odnosom v vsakdanjem življenju. Prava vrednost življenja je trud za izboljšanje odnosov.
Jezik, slog, zgradba	— pravopisne napake (vejice, Španski) — oblikoslovne napake (hoče dokazat, se vključi k) — slogovno neustrezne besedne zveze (odnosi privrejo na plan, izvršiti, borci v harmoničnem odnosu, kot neka družina, tesen soborec Berku) — skladenjske napake (težko razumljive zložene povedi) — ponavljanje besed in misli (ponavljanje veznika ki, misel o demokraciji)	
Vtis celote	Jedrnatost pisanja po navodilih in ponavljanje lastnih misli se izmenjujeta. Vtis povprečnosti. Slogovno zelo slaba naloga. Vsebinske netočnosti: Berk gre braniti demokracijo; Golz pošlje Jordana v Španijo.	
Izvirnost v sredini eseja	Dobro primerja obe skupini, nato misli ponavlja. Slogovno ni urejen.	
Posebnosti eseja	Ocena po vtisu nižja od skupine. Slogovno slaba naloga.	

PRILOGA 11

Razporejenost točk pri ocenjevanju eseja št. 5 po 1. merilih.

Ocenjevalec:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Šifra ocenj.:	1...	0...	0...	0...	1...	0...	0...	0...	0...	0...
Merila za vsebino (od 30 točk):										
A1 (2 t)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
A2 (2 t)	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
A3 (1 t)	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0
A4 (1 t)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
B (6 t)	1	3	2	3	4	1	3	3	3	2
C1 (2 t)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
C2 (2 t)	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2
C3 (2 t)	0	1	0	0	1	2	0	1	0	0
C4 (2 t)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Č1 (1 t)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Č2 (1 t)	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1
Č3 (2 t)	1	2	2	2	1	1	1	0	2	1
Č4 (2 t)	1	2	0	0	1	0	1	0	2	0
Č5 (2 t)	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2
Č6 (2 t)	1	1	1	0	2	0	2	1	2	2
Merila za jezik (od 20 točk):										
ločila	-3	-3	-3	-3	-2	-3	-3	-3	-3	-3
pravopis	-1	0	-0,5	0	0	0	-0,5	-0,5	0	-0,5
oblikoslovje	0	-1	-0,5	-1	-2	-0,5	-2	-1	-1	-1
pom., tv. bes.	-0,5	0	0	0	0	0	-1	-2	-1	0
tvor. povedi	0	0	0	-1	0	0	-1	0	-1	-0,5
pomen. razm.	0	-0,5	0	0	0	0	0	0	-1	0
oblik. razm.	0	-1	0	-0,5	0	0	-0,5	-0,5	-1	0
raznov. nap.	0	0	0	-1	0	-0,5	0	0	0	0
slog	-1	-1	-0,5	-2	-2	-0,5	-1	0	-2	-0,5
načela spor.	0	-0,5	0,5	0	-1	0	-1	-2	-1	-1
raznov. nap.	0	0	0	-0,5	0	0	0	0	0	0
ni naslova	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odstavki	0	-1	0	0	-0,5	-1	0	0	0	0
rokopis	0	0	0	0	0	0	0	0	-0,5	0
obseg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nepovezanost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
raznov. nap.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj:	29	33	30	28	31	28	28	25	28	30

Razpršenost točk pri ocenjevanju eseja št. 28 po 1. merilih.

Ocenjevalec:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Šifra ocenj.:		0...	0...	1...	0...	0...	0...	0...	1...	1...	0...
Merila za vsebino (od 30 točk):											
A1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
A2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2
A3	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
A4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
B	6	6	5	4	6	5	6	4	6	5	6
C1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
C2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2
C3	2	2	0	1	2	2	2	2	2	1	2
C4	2	2	0	0	2	2	2	2	2	2	2
Č1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Č2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Č3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
Č4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Č5	2	2	1	0	2	0	2	1	0	1	0
Č6	2	2	2	1	2	0	2	2	0	1	2
Merila za jezik (od 20 točk):											
ločila	-3	-2	-2	-2	-1	-2	-2	-1	-3	-2	-1
pravopis	-3	0	0	-0,5	0	0	0	-0,5	-1	0	0
oblikslovje	-3	-2	-1	-3	-0,5	-0,5	-2	-1	-0,5	-0,5	-2
pom.,tv. bes.	-3	0	-0,5	-0,5	0	0	-	0	-	0	0
tvor. povedi	-3	0	0	-1	-0,5	-3	-2	-0,5	-3	0	0
pomen.razm.	-3	0	0	-0,5	0	0	-1	0	-1	0	0
oblik.razm.	-3	0	0	-1	0	-0,5	0	0	0	0	0
raznov. nap.	-2	0	0	0	0	0	-0,5	0	0	0	0
slog	-3	0	-1	-2	0	-1	-0,5	-0,5	-3	-1	0
načela spor.	-3	-1	-2	0	0	-3	-3	-0,5	0	0	-0,5
raznov. nap.	-2	0	0	0	0	0	0	0	-2	0	0
ni naslova	-0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
odstavki	-2	0	-1	0	0	0	-0,5	0	-2	0	0
rokopis	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
obseg	-3	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
nepovezanost	-2	0	0	0	0	0	-0,5	0	0	0	0
raznov. nap.	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vsebina:		28	22	18	29 + 1	21	29	25 + 1	24	20	26 + 2
Jezik:		15	12	10	18 + 1	10	8	16	5	17	17
Skupaj:		43	34	28	49	31	37	42	29	37	45

PRILOGA 12

Ocenjevanje jezika z dvema ocenjevalcema na maturi 2005 za esej št. 7.

Prvi ocenjevalec:

Jezik		Do največ 20 točk za R in do največ 15 točk za I/R.	
JEZIKOVNA PRAVLNOST 8 neustrezna raba ločil druge pravopisne napake raba neustreznih besednih oblik pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede neustrezno tvorjena poved neustrez. pomen. razmerje med stav. in poved. neustrez. oblik. razmerje med stav. in poved. Število točk 0		SLOG 6 neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja Število točk 3	
Sistem odbijanja točk: 2 istovrstni napaki = -0,5 t. 4 istovrstne napake = -1 t. 7 istovrstnih napak = -2 t. 10 istovrstnih napak = -3 t. 2 raznovrstni napaki = -0,5 t. 4 raznovrstne napake = -1 t. 6 in več raznovrstnih napak = -2 t.		ZGRADBA 6 brez naslova v razpr. eseju -0,5 t. neskladje med zun. in notr. členitvijo (do -2t.) rokopisna neurejenost (do -1t.) neupoštevanje določenega obsega* nepovezanost sestavin besedila (do -2t.) Število točk 6	
*Glej Navodila za ocenjevanje.		*Glej Navodila za ocenjevanje.	
Dodatne točke: Vsebina: 0 Jezik: 0		Točke skupaj 22	
Esej: I/R		Ocenjevanje: 2 3	
Izpolni RIC VS/NV/Oc/Ka/Np/Dr		NAVODILA ZA OCENJEVALCA:	

Drugi ocenjevalec:

Jezik		Do največ 20 točk za R in do največ 15 točk za I/R.	
JEZIKOVNA PRAVLNOST neustrezna raba ločil druge pravopisne napake raba neustreznih besednih oblik pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede neustrezno tvorjena poved neustrez. pomen. razmerje med stav. in poved. neustrez. oblik. razmerje med stav. in poved. Število točk 3		SLOG neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja Število točk 4	
Sistem odbijanja točk: 2 istovrstni napaki = -0,5 t. 4 istovrstne napake = -1 t. 7 istovrstnih napak = -2 t. 10 istovrstnih napak = -3 t. 2 raznovrstni napaki = -0,5 t. 4 raznovrstne napake = -1 t. 6 in več raznovrstnih napak = -2 t.		ZGRADBA brez naslova v razpr. eseju -0,5 t. neskladje med zun. in notr. členitvijo (do -2t.) rokopisna neurejenost (do -1t.) neupoštevanje določenega obsega* nepovezanost sestavin besedila (do -2t.) Število točk 6	
*Glej Navodila za ocenjevanje.		*Glej Navodila za ocenjevanje.	
Dodatne točke: Vsebina: 0 Jezik: 0		Točke skupaj 30	
Esej: I/R		Ocenjevanje: 1 3	
Izpolni RIC VS/NV/Oc/Ka/Np/Dr		NAVODILA ZA OCENJEVALCA:	

PRILOGA 13

Napačne ocenjevalčeve korekture.

R-E40

M051-103-1-1

7

NASLOV IZBRANEGA ESEJA Medčloveški odnosi v izjemnih razmerah

Najbrž so prav vojne izkušnje in čas, v katerem sta živel, gnala Hemingwaya in Zapana k opisu vojnega dogajanja s pisano besedo. Težko bi si bilo tako živo predstaviti~~te~~ vojni čas, če ga ne bi doživel. Jasno je, da potem takem glavn junaka, Jakob Bergant-Berk, v Menuetu za kitavo in Robert Jordan, v Hemingwayevem kumu zvoni, nosita avtobiografske značilnosti ^{svojih} avtorjev.

Navidezni razmak med dogajalnima prostoroma, torej med Slovenijo in Španijo, in časom dogajanja, lahko ob poznavanju idej, za katere so se borili, ² združimo v enega. Tako Berk kot Jordan sta vstopila v vojno kot antifasista, in ne kot ideološka socialistična fanatika. Kljub temu ¹ da se je Robert Jordan boril v španski državljanski vojni na strani republikancev in Berk kot partizan in član narodnoosvobodilnega boja v vojni proti okupatorju celih šest let pozneje, so bile okoliščine ~~se~~ podobne. Komunistične stranke so v teh državah že pred vojno delovale v ilegali, saj so bile po večini prepovedane in zatirane s strani prejšnjih vlad. In prav te izkušnje so jih pomagale v vojni; tako so odporniška gibanja tako v Sloveniji kot v Španiji vodili socialisti, ki pa so obenem ~~se~~ izkoristili trenutek za ~~ponovno~~ reorganizacijo socialistične oblasti. Na španski strani je to preprečila zmaga fašistov. Berk in Jordan sta kot intelektualca to vedela.

Lektoriranje eseja namesto upoštevanje smisla besedila.

R-E 42

10

M051-103-1-1

priti⁻ ~~priti~~, da ima te ljudi¹ rad, zato mu je ta okolja
 tako drugače kot se ostale. ² Prvi ^{bridge} ¹ ~~mu~~ ~~je~~ ~~mar~~ ~~priti~~ pomagal, K 12...
 vendar ^{mu} ~~mu~~ ni bilo prav veliko mar / kaj ~~mu~~ je zvedelo L
 s njimi Sedaj ~~ga~~ ~~mu~~ je znan na površja, ker ~~mu~~ ~~ni~~ ~~prida~~-
 (neja ~~ta~~ ~~njega~~ ~~namiga~~, ~~travni~~ ~~trsti~~ ~~(*)~~ ~~ljubi~~, ki jih je ~~seveda~~ H
 v zvezi s tem ~~ta~~ ~~velike~~ torget ~~mar~~ pogled, ki ga Robert H Li
 pridobi ~~zvezi~~ ~~ta~~ ~~drugim~~. F

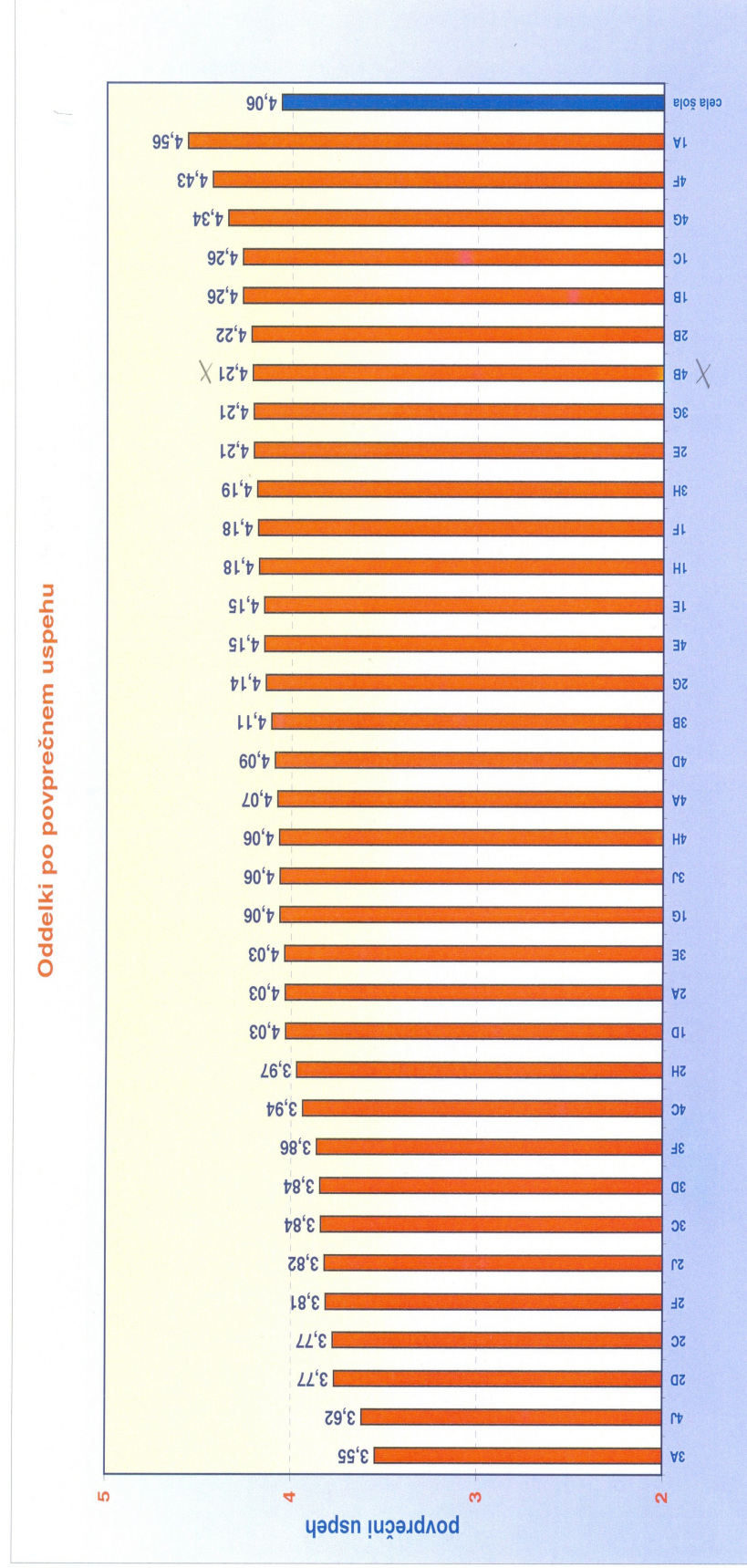
Bert (prav pravi) v vojno kot individualist, tovarstvo
 volotav pa ga posreduje spremeni. Ali mu ~~to~~ vsemu / kaj
 se bo zgodilo s temi ljudmi, saj je z njimi poročam.
 To se boer tudi v ozračju: "Nili, smej gledamit!" Ta
 pride kasneje na to, da se se mu ti ljudje globoko vtisnili
 v srce. Tu se strinja se z Bitterjem, da je tovarstvo le
 biološka vrstnost. Bert ^{Bert} ~~je~~ ^{je} imel se ljudi rad. Vlastnjak
 se to Bitterjevo mislilo najde potrditev tudi v njegovem
 prijateljskem s Antonom. Ta je naravnost kot samozadosten,
 malomaren in stricni, a (tudi) jaketu potome sivi svastici
 njegovih / sprednosti stikov. In, vistno (se razglasi) glase in
 široke razgladnosti. Bert pravi, da je obžalje, da se se
 njimi ohraniti stafilani v eno. Cigareti, fižol, misli; ¹²
 to ~~se~~ ^{se} vso se od enega ali drugega, temveč njuno in
 meni, da je to tisto / temveč njuno vojno tovarstvo. /

[illegible]

PRILOGA 14

Zaporedje uspeha (tudi) 4. letnikov na Gimnaziji Bežigrad.

2005/2006
uspehi

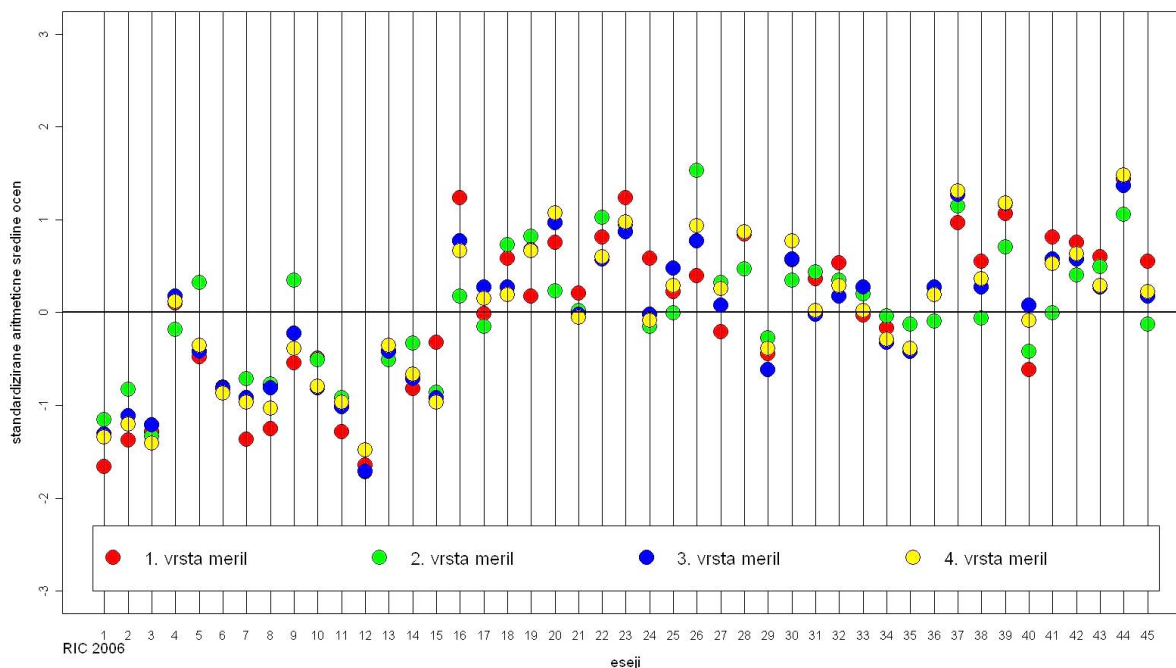
Vir: Gradivo Gimnazije Bežigrad.

PRILOGA 15

(Pripravil G. Cankar)

Prikaz rezultatov statistične analize za vse tri vrste meril.

Razlike v aritmetičnih sredinah med eseji si lahko ogledamo tudi na samostojnem grafu za vse štiri vrste meril.

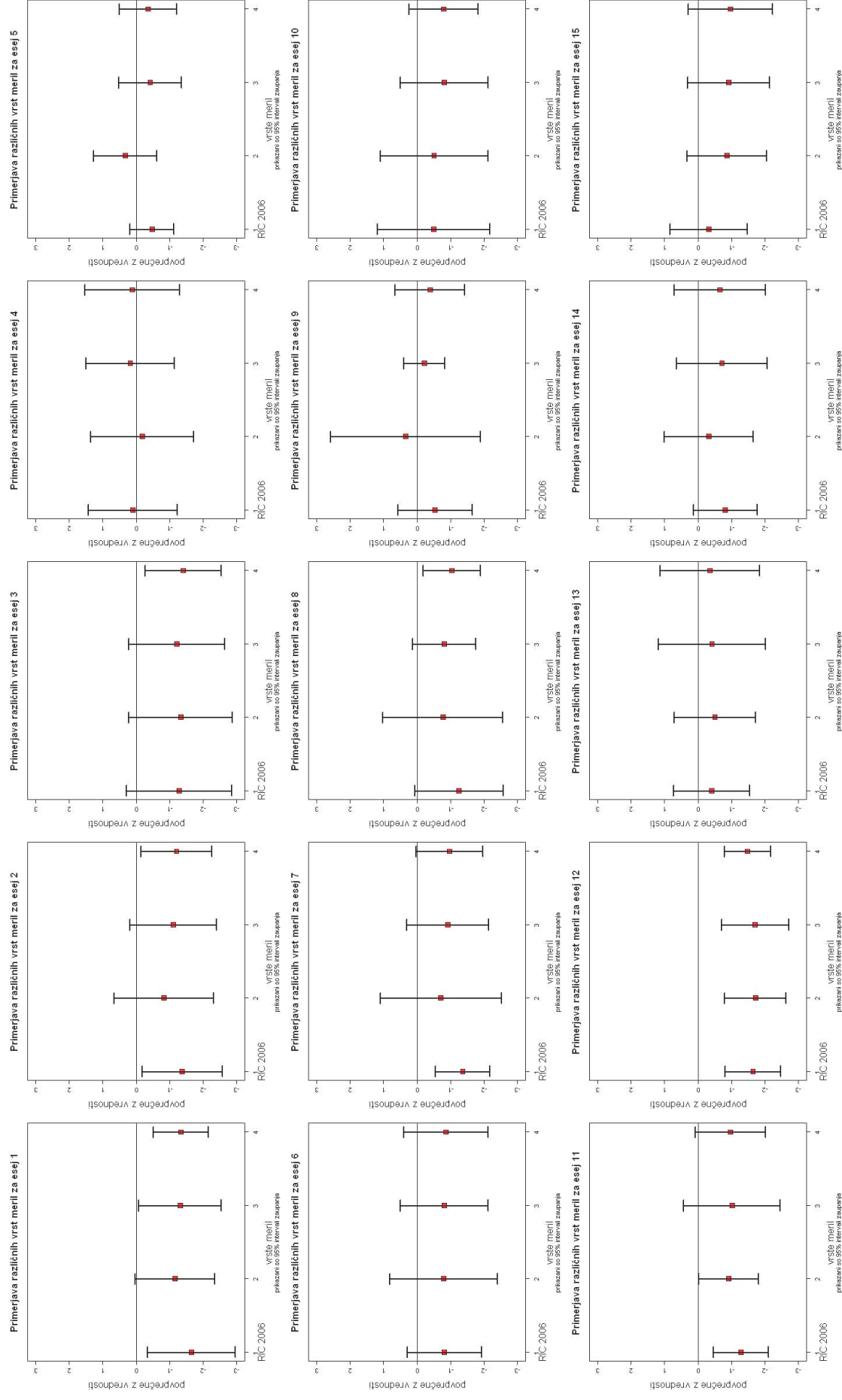

Primerjava aritmetičnih sredin po vseh vrstah meril za vse eseje

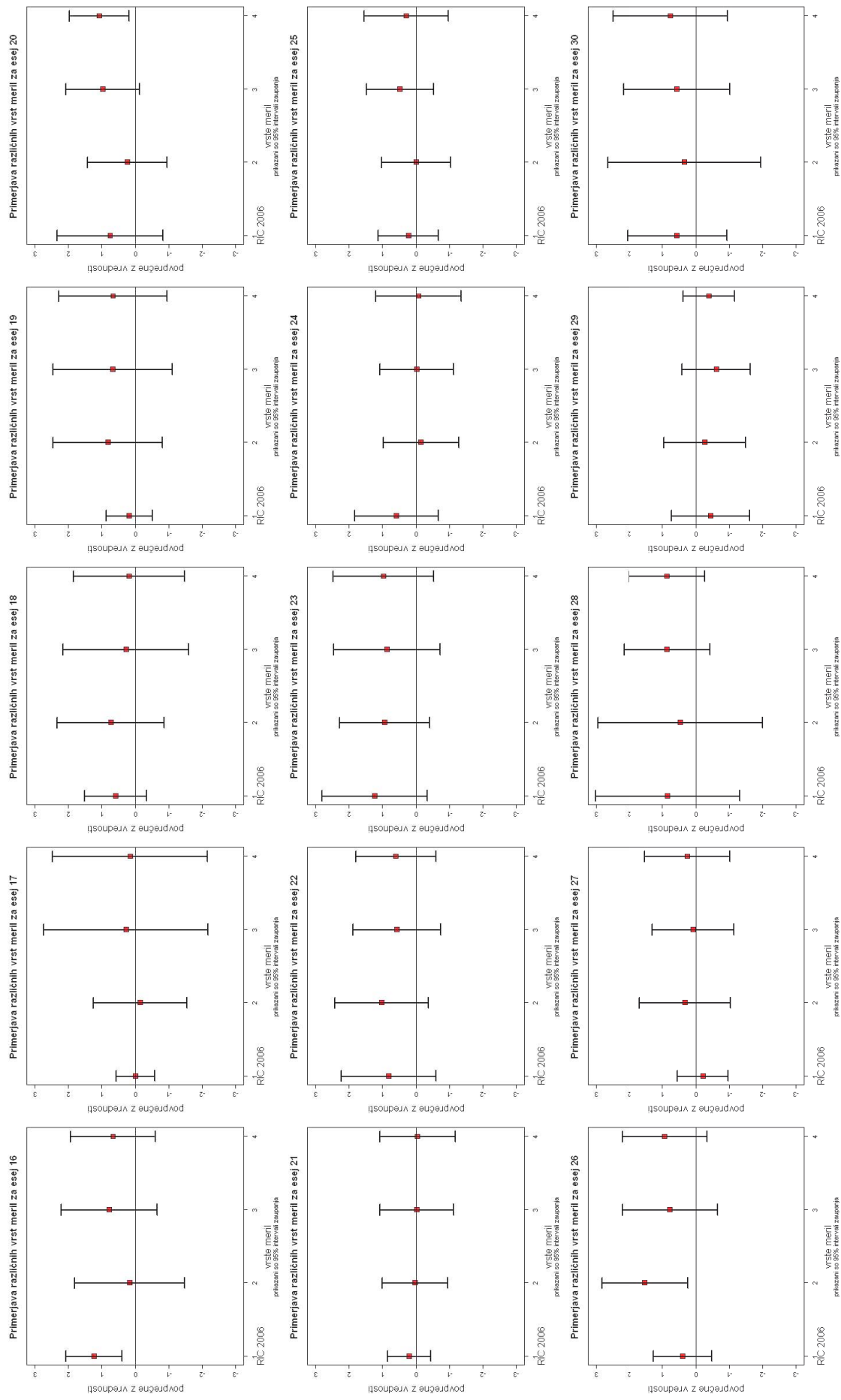
Taka primerjava pokaže zanimivo sliko. Na splošno se med skupinami esejev kaže trend naraščanja ocen, kar sovpada z izbiro esejev (26, 36 oz. 39 točk). Kljub temu lahko opazimo tudi posamezne višje ocenjene eseje v prvi skupini in nižje ocenjene eseje v drugih dveh skupinah. Vsaka točka je pravzaprav aritmetična sredina 10 ocen za posamezni esej, pa vendar so si pogosto te aritmetične sredine pri posameznem eseju dokaj blizu, kar kaže na podobno ocenjevanje po različnih merilih. Ker so si ocenjevanja po različnih vrstah meril za posamezni esej bolj podobna kakor ocenjevanja različnih esejev, lahko večji del opaženih razlik pripišemo dejanskim razlikam med eseji kakor razlikam med vrstami meril.

PRILOGA 16 (Pripravi G. Cankar)

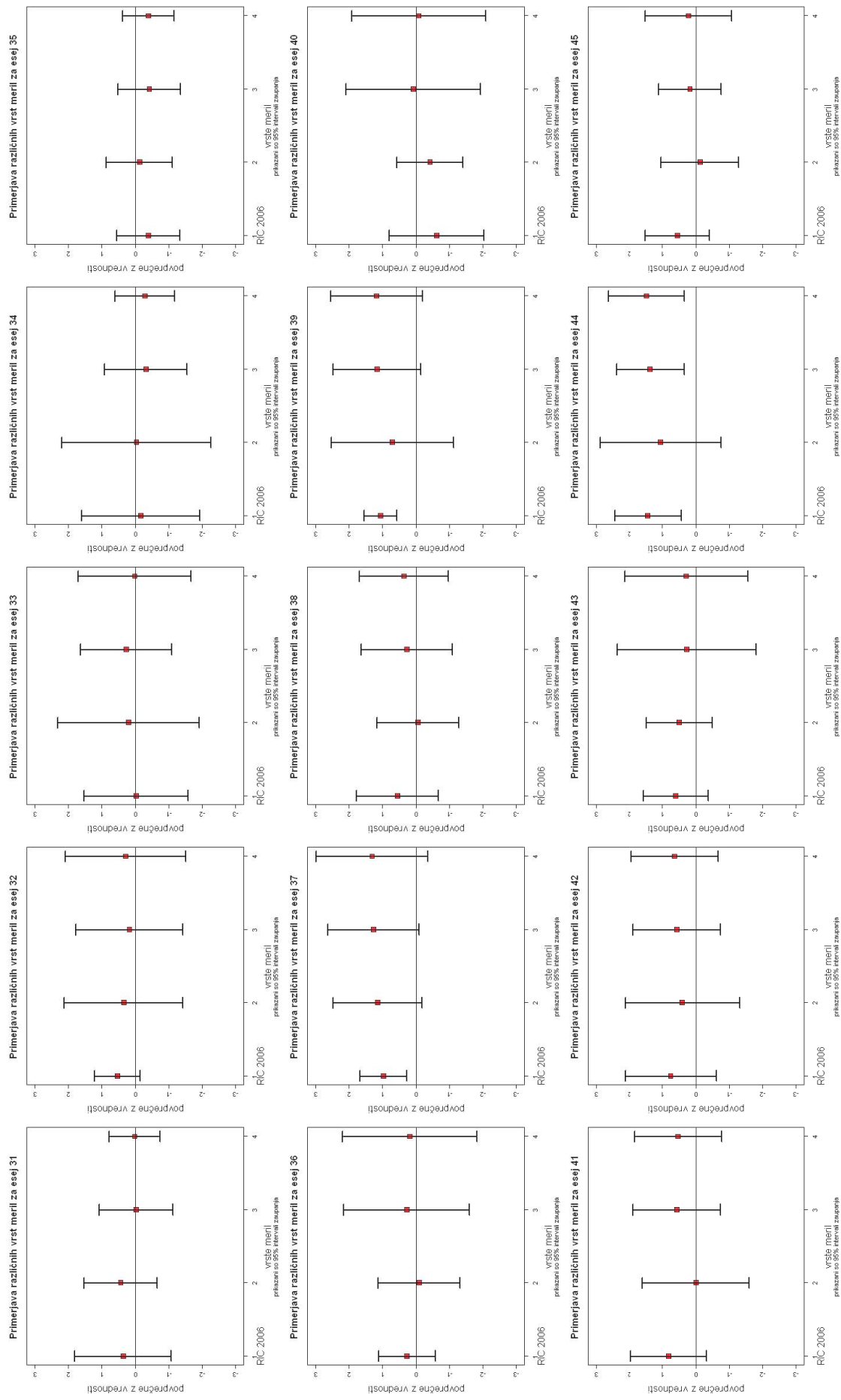
Ocene 45 esejev pri vseh štirih vrstah meril.

SlIKE 1–15: Primerjave različnih meril ocenjevanja za eseje s 26 točkami (eseji 1–15).

Slike 16–30: Primerjave različnih meril ocenjevanja za eseje s 36 točkami (eseji 16–30).

Sluke 31–45: Primerjave različnih meril ocenjevanja za eseje z 39 točkami (eseji 31–45).

Na slikah 1–45 so prikazane aritmetične sredine ocenjevanj in 95-odstotni intervali zaupanja za kandidatov dosežek na posameznem eseju pri štirih vrstah meril.

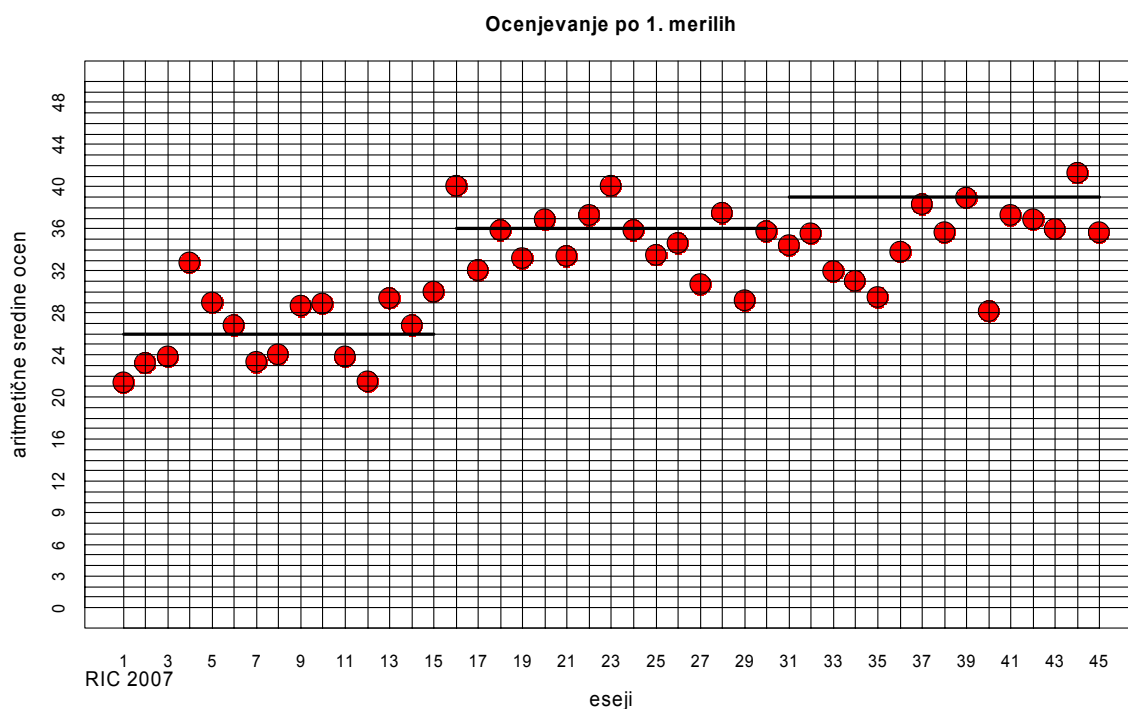
Poleg tega, da slike kažejo standardne odklone ocenjevanj po posamezni vrsti meril za vsak esej posebej, prikažejo tudi aritmetične sredine teh rezultatov. Posebno pozornost si zaslužijo situacije, kjer so razlike med aritmetičnimi sredinami izrazito velike, saj nakazujejo velike vsebinske razlike v merilih ocenjevanja. Posebno eseje, pri katerih eno od meril bistveno odstopa od ostalih, bi kazalo pregledati in izluščiti posebnost, ki vpliva na razliko.

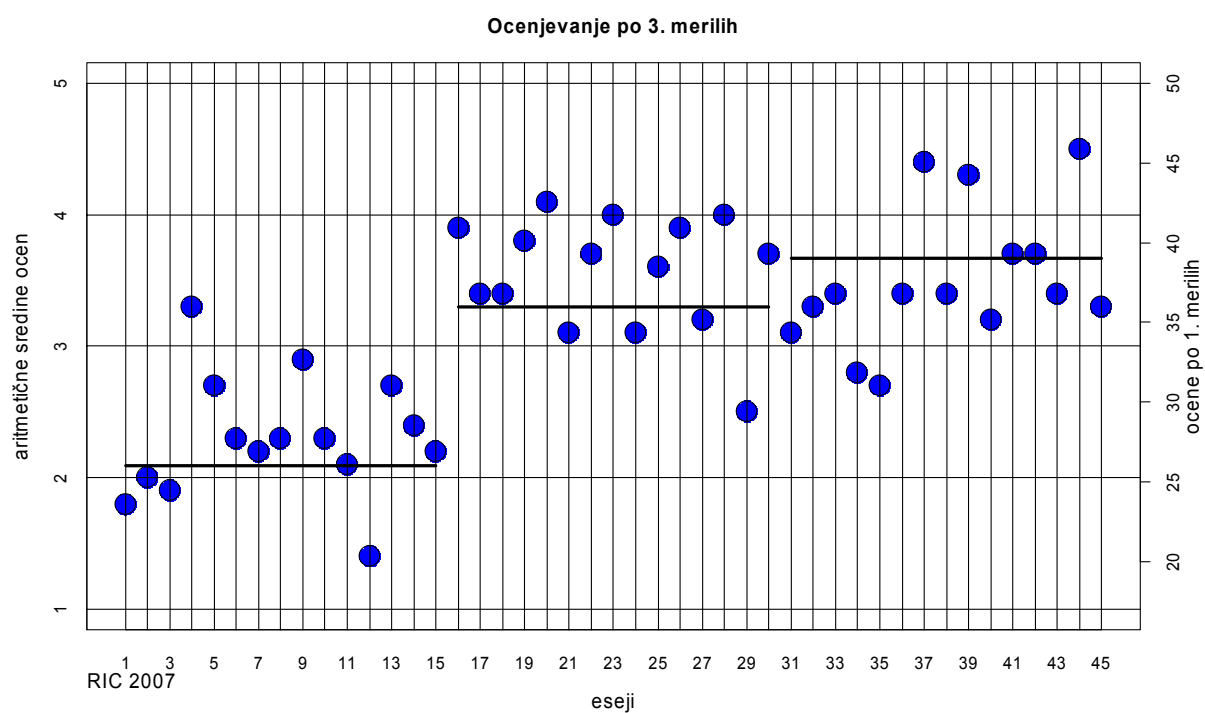
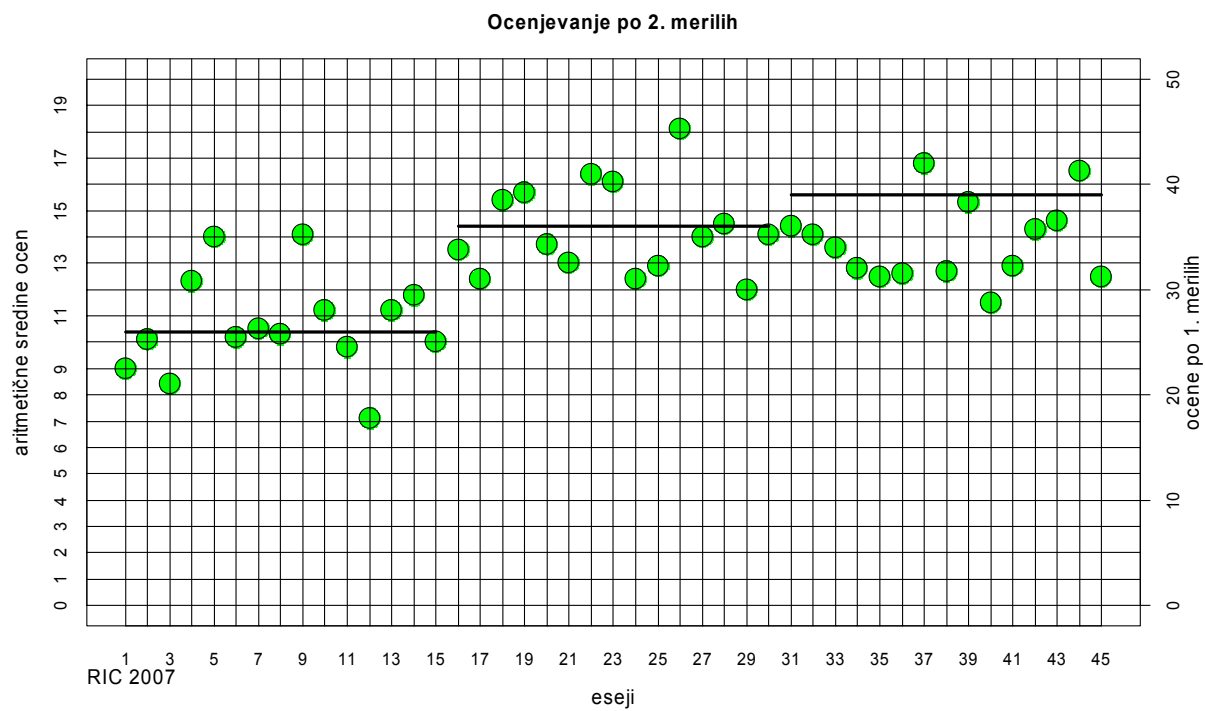
PRILOGA 17

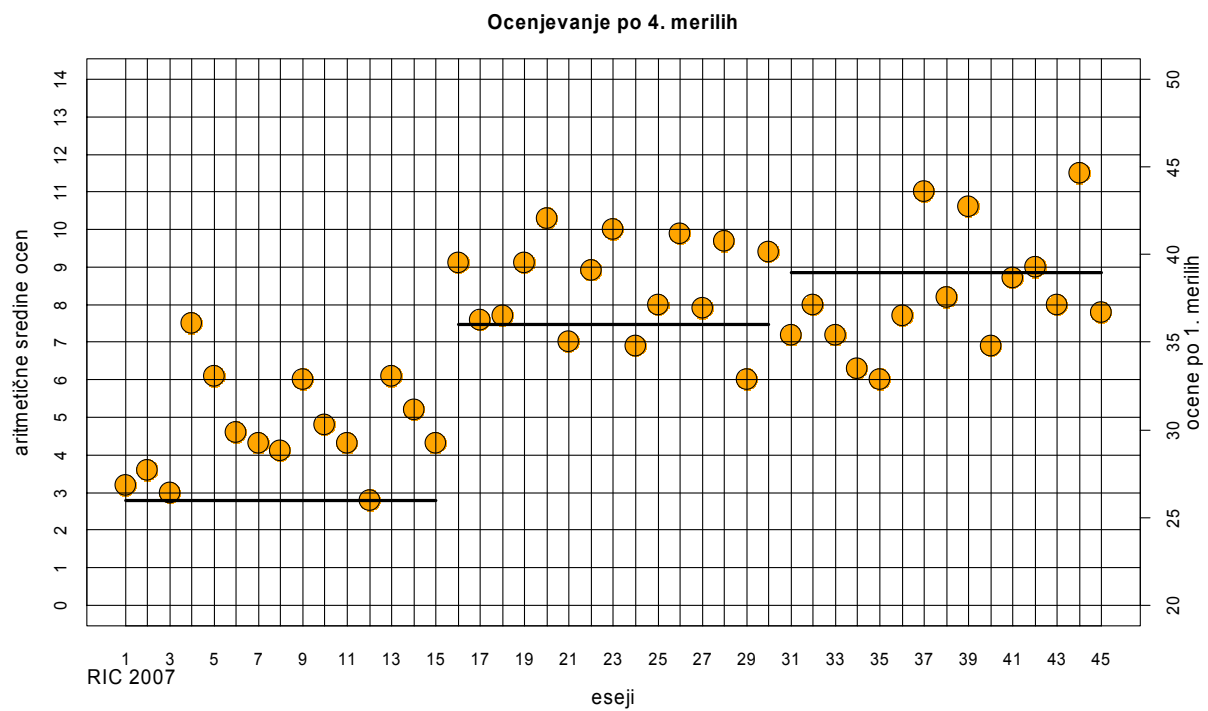
(Pripravil G. Cankar)

Preglednica statističnih rezultatov ocenjevanja vseh esejev s štirimi vrstami meril v izvornih točkah.

Grafično je prikazano prvotno ocenjevanje na maturi 2005 z dvema ocenjevalcema (eseji s 26, 36 in 39 točkami) in ponovno ocenjevanje v raziskavi s štirimi merili in s po 10 ocenjevalci.

PRILOGA 18

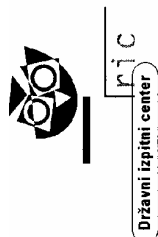
Preglednica primerjave statističnih in kvalitativnih rezultatov ocenjevanja z vsemi štirimi vrstami meril glede na razred ocene.

esej	prvotno	1. m.	ustr.	prev.	pren.	2.m.	ustr.	prev.	pren.	3. m.	ustr.	prev.	pren.	4. m.	ustr.	prev.	pren.
1	26	21			x	9	x			1,8	x			3,2	x		
2	26	23			x	10,1	x			2	x			3,6	x		
3	26	24			x	8,4			x	1,9	x			3	x		
4	26	33	x			12,3			x	3,3	x			7,5	x		
5	26	29	x			14		x		2,7	x			6,1	x		
6	26	27	x			10,2	x			2,3	x			4,6	x		
7	26	23			x	10,5	x			2,2	x			4,3	x		
8	26	24	x			10,3	x			2,3	x			4,1	x		
9	26	29			x	14,1	x			2,9	x			6	x		
10	26	29	x			11,2	x			2,3	x			4,8	x		
11	26	24	x			9,8	x			2,1	x			4,3	x		
12	26	22	x			7,1			x	1,4	x			2,8		x	
13	26	29	x			11,2	x			2,7		x		6,1		x	
14	26	27			x	11,8			x	2,4			x	5,2		x	
15	26	30		x		10	x			2,2	x			4,3	x		
16	36	40	x			13,5			x	3,9	x			9,1	x		
17	36	32			x	12,4			x	3,4	x			7,6	x		
18	36	36	x			15,4	x			3,4			x	7,7	x		
19	36	33			x	15,7	x			3,8	x			9,1	x		
20	36	37		x		13,7	x			4,1		x		10,3		x	
21	36	33	x			13	x			3,1	x			7	x		
22	36	37			x	16,4	x			3,7			x	8,9	x		
23	36	40		x		16,1		x		4		x		10		x	
24	36	36	x			12,4			x	3,1	x			6,9	x		
25	36	34		x		12,9	x			3,6		x		8		x	
26	36	35			x	18,1	x			3,9			x	9,9			x
27	36	31	x			14		x		3,2		x		7,9		x	
28	36	38	x			14,5			x	4	x			9,7	x		
29	36	29	x			12	x			2,5	x			6	x		
30	36	36		x		14,1		x		3,7		x		9,4			x
31	39	34	x			14,4		x		3,1	x			7,2	x		
32	39	36		x		14,1		x		3,3		x		8		x	
33	39	32	x			13,6		x		3,4		x		7,2		x	
34	39	31			x	12,8	x			2,8			x	6,3	x		
35	39	30	x			12,5	x			2,7	x			6	x		
36	39	34	x			12,6	x			3,4		x		7,7		x	
37	39	38			x	16,8	x			4,4	x			11	x		
38	39	36	x			12,7			x	3,4	x			8,2	x		
39	39	39	x			15,3	x			4,3	x			10,6		x	
40	39	28	x			11,5	x			3,2		x		6,9		x	
41	39	37		x		12,9	x			3,7		x		8,7		x	
42	39	37	x			14,3	x			3,7	x			9		x	
43	39	36		x		14,6		x		3,4		x		8		x	
44	39	41		x		16,5		x		4,5		x		11,5		x	
45	39	36		x		12,5			x	3,3	x			7,8		x	
		sk.	23	10	12	sk.	26	9	10	sk.	27	13	5	sk.	26	17	2

Legenda: ustr. – ustrezno, prev. – previsoko, pren. – prenizko

PRILOGA 19

Dopolnilni obrazec za 2. merila.

Slovenščina (Raziskava) Šolski esej 2. vrsta meril (Mednarodna matura)

PODROČJE NAPAK IN NEUSTREZNE RABE	JEZIK IN SLOG																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ločila																				
pravopis																				
oblikoslovje																				
pomenoslovje in besedotvorje																				
skladnja																				
slogovna zaznamovanost; načela uspešnega sporočanja																				

MEDČLOVEŠKI ODNOSI V IZJEMNIH RAZMERAH		
Dobri medčloveški odnosi so še posebej pomembni v izjemnih razmerah. Pojasnite, zakaj se Jakob Bergant - Berk in Robert Jordan znajeta v vojni vihri in kakšna naloga jima je zaupana. Bi znali primerjati skupini borcev, ki sta jima pomagali izpeljati nalogo? Kakšni so njihovi medsebojni odnosi in kako ti vplivajo na dogajanje? Kdo sta po vaši presoji osebi, ki z Berkom in Jordanom stiketa najpristnejše človeške vezi? Označite izbrani osebi in ovrednotite odnos, ki se razvije med obema paroma soborcev.		
	Berk	Jordan
pojasni vzroke za bivanje v vojni in vrsto naloge		
primerjaj skupini borcev		
pojasni , kakšni so njihovi odnosi in kako vplivajo na dogajanje		
presodi , kateri osebi stiketa z njima najpristnejše vezi; označi ti osebi;		
ovrednoti odnos med paroma		
vsebinske napake		
zastanitve		

PRILOGA 20

Razlika med zaporedjem esejev, izračunanim glede na surove podatke in glede na statistično obdelavo.

prvotni	1. merila	2. merila	3. merila	4. merila	surovi podatki: povprečno zaporedje	statistični podatki: povprečno zaporedje
1	1	1	2	3	1,75	2
2	3	6	4	4	4,25	4
3	5	3	3	2	3,25	3
4	22	15	23	23	20,75	20
5	13	29	13	15	17,5	16
6	8	7	8	9	8	8
7	4	9	6	6	6,25	6
8	7	8	9	5	7,25	7
9	11	31	17	12	17,75	18
10	12	10	10	10	10,5	10
11	6	4	5	7	5,5	5
12	2	2	1	1	1,5	1
13	15	11	14	16	14	13
14	9	13	11	11	11	11
15	17	5	7	8	9,25	9
16	43	26	38	36	35,75	37
17	21	16	26	24	21,75	21
18	33	39	27	25	31	32
19	23	40	37	37	34,25	35
20	36	28	42	42	37	39
21	24	25	18	20	21,75	19
22	38	42	33	34	36,75	38
23	44	41	40	41	41,5	42
24	34	17	19	18	22	22
25	25	23	32	29	27,25	28
26	28	45	39	40	38	41
27	18	30	21	28	24,25	23
28	40	36	41	39	39	40
29	14	14	12	13	13,25	12
30	32	32	34	38	34	34
31	27	35	20	21	25,75	26
32	29	33	24	30	29	32
33	20	27	28	22	24,25	24
34	19	22	16	17	18,5	17
35	16	18	15	14	15,75	14
36	26	20	29	26	25,25	25
37	41	44	44	44	43,25	44
38	30	21	30	32	28,25	29
39	42	38	43	43	41,5	43
40	10	12	22	19	15,75	15
41	39	24	35	33	32,75	33
42	37	34	36	35	35,5	36
43	35	37	31	31	33,5	31
44	45	43	45	45	44,5	45
45	31	19	25	27	25,5	27